

**ΒΑΣΙΛΗΣ ΘΕΟΔΩΡΟΥ
ΦΙΛΟΛΟΓΟΣ**

**ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ
& ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ**

Β' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΑΘΗΝΑ 2024

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η συγγραφή αυτού του βιβλίου είναι αποτέλεσμα διδακτικής εμπειρίας 20 ετών στις «μάχμες» φροντιστηριακές αίθουσες Απευθύνομαι σε όσους νοιάζονται για τη γλώσσα και την πρακτική χρήση της. Κυρίως όμως, απευθύνομαι στους μαθητές Λυκείου, που πιστεύω ότι με την αρωγή αυτού του βιβλίου, θα ωριμάσουν γλωσσικά και θα προετοιμαστούν τόσο για τις ενδοσχολικές, αλλά και για τις Πανελλήνιες εξετάσεις.

Το βιβλίο περιλαμβάνει:

- Θεωρία για τη Γλώσσα και τη Λογοτεχνία.
- Κριτήρια αξιολόγησης από την τράπεζα θεμάτων του ΙΕΠ.
- Σχεδιαγράμματα θεμάτων «έκθεσης».
- Πρόσθετα κριτήρια αξιολόγησης (για επανάληψη) και υποδειγματικές «εκθέσεις».

Το βιβλίο αυτό αφιερώνεται στους μαθητές με τους οποίους πορευόμαστε στα μονοπάτια της γνώσης και του προβληματισμού όλα αυτά τα χρόνια.

Βασίλης Θεοδώρου
Φιλολόγος
Απρίλιος 2024

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Βασίλης Θεοδώρου

Σελίδες 253

Πιστοποιητικό ηλ. χρονοσήμανσης (Ο.Π.Ι)

A.M. 4037, 17/3/2023

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση και γενικά η ολική, μερική ή περιληπτική αναπαραγωγή και μετάδοση έστω και μίας σελίδας του παρόντος βιβλίου κατά παράφραση ή διασκευή με οποιονδήποτε τρόπο (μηχανικό, ηλεκτρονικό, φωτοτυπικό κ.λπ- Νόμος 2121/93, άρθρο 51), χωρίς την έγγραφη άδεια του συγγραφέως. Εξαιρούνται οι σελίδες 48-167 και 208-246 που περιέχουν κριτήρια από την τράπεζα θεμάτων του ΙΕΠ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	Σελ. 2
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ΘΕΩΡΙΑ Α΄ Β΄ ΛΥΚΕΙΟΥ 1. Περίληψη. 2. Θεωρία Γλώσσας 3. Θεωρία Λογοτεχνίας	σελ. 5-9 σελ. 10-34 σελ. 35-42
ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ	σελ. 43-46
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ (ΤΡΑΠΕΖΑ ΘΕΜΑΤΩΝ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ) Γλώσσα / ελεύθερος χρόνος (κριτήρια 1-2) ΜΜΕ (κριτήρια 3-12) Εργασία – ανεργία (κριτήρια 13-21) Ρατσισμός, στερεότυπα (κριτήρια 22-29) Καλλιτεχνικά επαγγέλματα (κριτήριο 30)	σελ. 48-166 σελ 48-55 σελ. 56-96 σελ.97-133 σελ.134-162 σελ. 163-166
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ ΘΕΜΑΤΩΝ «ΕΚΘΕΣΗΣ»	σελ. 168-206
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	
Α. Πρόσθετα κριτήρια αξιολόγησης (10) (για επανάληψη)	σελ. 208-246
Β. Υποδειγματικές εκθέσεις	σελ. 247-251
Σημειώσεις	σελ. 252
Βιβλιογραφία	σελ. 253

ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Β' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΘΕΩΡΙΑ

(ΠΕΡΙΛΗΨΗ-ΓΛΩΣΣΑ-ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ)

ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τύποι περίληψης

A1. Απλή πύκνωση (όλου ή μέρους του κειμένου): Ο μαθητής αποδίδει περιληπτικά όλο ή μέρος του κειμένου με συγκεκριμένο όριο λέξεων.

A2. Περίληψη με εστίαση: Ο μαθητής καλείται να αποδώσει συνοπτικά τις απόψεις που διατυπώνονται στο κείμενο μόνο για ένα συγκεκριμένο ζήτημα (π.χ. τα αίτια της δημιουργίας στερεοτύπων).

☒ 4 ΒΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΝΑ ΓΡΑΨΟΥΜΕ ΠΕΡΙΛΗΨΗ

1. Διαβάζουμε το κείμενο και υπογραμμίζουμε τις κύριες έννοιες.
2. Γράφουμε πλαγιότιτλους / σημειώσεις στις παραγράφους του κειμένου.
3. Συνθέτουμε τους πλαγιότιτλους προσθέτοντας τις συνδετικές λέξεις- κλειδιά.
4. Ξαναδιαβάζουμε το κείμενο της περίληψης και μετράμε τις λέξεις της περίληψης
→ Προσοχή στον χρόνο για την ολοκλήρωση της περίληψης (30-40 λεπτά).

☒ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΛΗΨΗΣ

1. Προτείνεται η σύλληψη του νοηματικού/ θεματικού κέντρου του κειμένου στην αρχή της περίληψης.(Στο κείμενο αυτό παρουσιάζονται... Ειδικότερα / Ο συγγραφέας παρουσιάζει... Πιο συγκεκριμένα...)
2. Να μη γίνεται (όσο είναι δυνατό) αυτούσια μεταφορά φράσεων του αρχικού κειμένου. Σε αυτό βοηθούν οι πλαγιότιτλοι/σημειώσεις.
3. Απαγορεύεται ο σχολιασμός του κειμένου.

☒ ΛΕΞΕΙΣ- ΚΛΕΙΔΙΑ \ ΣΥΝΔΕΤΙΚΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

Για την έναρξη της περίληψης: Αρχικά, πιο συγκεκριμένα, ειδικότερα, *πραγματεύεται, εξετάζει, προσεγγίζει, αναφέρεται, παρουσιάζει, εκθέτει, αναδεικνύει, προβάλλει, προβληματίζεται, καταγράφει...*

Για το κυρίως θέμα της περίληψης: Παράλληλα, επιπρόσθετα, στη συνέχεια, τονίζει, επισημαίνει, αναλύει, διερευνά, διευκρινίζει, εξηγεί, αντικρούει, συμφωνεί, διασαφηνίζει, αιτιολογεί, διακρίνει, εντοπίζει...

Για το καταληκτικό μέρος της περίληψης: Επομένως, συνεπώς, τέλος, *συμπεραίνει, καταλήγει, συνοψίζει, προτείνει, ανακεφαλαιώνει, διαπιστώνει, αναγνωρίζει, επιδοκιμάζει, πιστοποιεί, εισηγείται, αντιπροτείνει...*

☑ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΕΙΣ

1. Για την τελική βαθμολογία θα συνεκτιμηθεί και η εικόνα του γραπτού (καθαρογραμμένο κείμενο, ευανάγνωστη γραφή).
2. Καθορίζεται κάθε φορά η ποσότητα της περίληψης σε λέξεις. Ως υπέρβαση αυτών των ορίων θεωρείται η γραφή μιας περίληψης με 10 περίπου λέξεις περισσότερες.

Τεχνικές πύκνωσης - παραδείγματα

α) Μετατροπή ενός ρηματικού τύπου σε ονοματικό: (π.χ πρέπει να προσέχει...→ανάγκη προσοχής, να αναζητήσει→η αναζήτηση).

β) ΓΕΝΙΚΕΥΣΗ: Αντικαθιστούμε έννοιες της ίδιας οικογένειας με έναν περιεκτικό όρο. (π.χ. αυτοκίνητα, αεροπλάνα, καράβια, τρένα → μέσα μεταφοράς, η Ζάκυνθος, η Κεφαλονιά, , η Λευκάδα, η Κέρκυρα, → τα Ιόνια νησιά).

γ) ΓΕΝΙΚΕΥΣΗ-2 :Αντικατάσταση μιας σειράς ενεργειών από μία φράση που επιγράφει την όλη πράξη: (π.χ. Τηλεφώνησα, για να επιβεβαιώσω την ημέρα και την ώρα, αγόρασα ρούχα κατάλληλα για την περίσταση, έψαξα για ένα ανάλογο δώρο και εξασφάλισα και συνοδό. → Ετοιμάστηκα για το πάρτι.).

δ) Αντικατάσταση λέξης από συνώνυμη (π.χ συνέπειες: **αποτελέσματα**).

ε) Αντικαθιστούμε δευτερεύουσες προτάσεις με μετοχές (π.χ. Συχνά οι πολιτικοί συνδέονται με διαπλεκόμενα συμφέροντα, γεγονός που τροφοδοτεί αφορμή για ποικίλες αντιδράσεις = προκαλώντας ποικίλες αντιδράσεις). Συνήθως, όμως, οι δευτερεύουσες προτάσεις δεν είναι απαραίτητες στην δημιουργία μιας Περίληψης.

στ) Παραλείπουμε παραδείγματα, στατιστικά στοιχεία, σχήματα λόγου, αναφορές του συγγραφέα σε λόγια άλλων. Ειδικότερα τις μεταφορές (το πιο συχνό σχήμα λόγου), τις μετατρέπουμε σε κυριολεξίες (αναφορική λειτουργία της γλώσσας) ή τις παραλείπουμε.

➔ Περίληψη συζήτησης-συνέντευξης

Στην **περίληψη συζήτησης** ακολουθούμε την ίδια διαδικασία με την κανονική (υπογράμμιση/πλαγιότιτλοι) ...ωστόσο αλλάζουν οι συνδετικές λέξεις: Αρχικά πήρε το λόγο ο Α και τόνισε, ο Β βέβαια απάντησε / αντιπρότεινε, δευτερολογώντας ο Α υποστήριξε, στη συνέχεια ο Β σχολίασε, ωστόσο, ο Α επισήμανε, τέλος ο Β ανέφερε...

Η περίληψη **συνέντευξης** γίνεται κατά τον ίδιο τρόπο με την "κανονική" περίληψη, αλλά επιπρόσθετα α) δίνουμε στην αρχή τον τόπο, τον χρόνο, τα πρόσωπα και το θέμα και β) στη συνέχεια χρησιμοποιούμε και κάποιες επιπλέον λέξεις \ φράσεις - κλειδιά :

- στο ερώτημα του Χ ο Ψ απάντησε
- όταν ρωτήθηκε ο Ψ για το θέμα του... ανέφερε...
- στο ζήτημα του... ο Ψ επισήμανε ...
- στο θέμα του... ο Ψ τόνισε ... κ.α.

Παράδειγμα (περίληψη σε κείμενο)

κείμενο:

Εργαζόμενοι από το σπίτι

Στην εποχή της ταχύτητας που ζούμε οι αλλαγές είναι αναμενόμενες σε πολλούς τομείς. Έτσι και στον εργασιακό χώρο παρατηρούνται όχι μόνο καινούργια επαγγέλματα αλλά και διαφορετικές μορφές εργασίας και σχέσεις μεταξύ εργοδοτών και εργαζομένων. Ο λόγος γίνεται για την τηλεργασία, η οποία έχει κάνει την εμφάνισή της και στην Ελλάδα και, όπως πιστεύουν πολλοί, μπορεί όχι μόνο να συμβάλει στη μείωση της ανεργίας αλλά και να αποφέρει στους εργαζομένους και στους εργοδότες μεγαλύτερα οικονομικά οφέλη απ' ό,τι η συμβατική εργασία.

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Ένωση, η τηλεργασία μπορεί να οριστεί ως η μορφή εργασίας που εκτελείται από ένα άτομο κυρίως ή σε ένα σημαντικό μέρος της, σε τοποθεσίες εκτός του παραδοσιακού εργασιακού χώρου, για έναν εργοδότη ή πελάτη, και η οποία περιλαμβάνει τη χρήση των τηλεπικοινωνιών και προηγμένων τεχνολογιών πληροφόρησης ως ένα ουσιαστικό και κεντρικό χαρακτηριστικό της εργασίας. Οι δύο βασικοί τρόποι τηλεργασίας είναι είτε κάποιος να είναι υπάλληλος σε έναν εργοδότη είτε ελεύθερος επαγγελματίας. Στην πρώτη περίπτωση, ο εργαζόμενος είναι μόνιμα συνδεδεμένος με το δίκτυο των εργοδοτών, η εργασιακή του ζωή είναι πολύ περισσότερο ελεγχόμενη μέσω της τεχνολογίας και έχει πολύ λιγότερη ευελιξία ως προς τον τρόπο που θα οργανώσει τον εργάσιμο χρόνο του. Στη δεύτερη περίπτωση, ο εργαζόμενος είναι πολύ περισσότερο ελεύθερος να καθορίσει τον ρυθμό εργασίας του εκτελώντας την εργασία του στον προσωπικό του υπολογιστή και συνδεδεμένος μόνο, όταν είναι απαραίτητο, με το δίκτυο της επιχείρησης, το οποίο μπορεί να εφαρμοστεί σε πολλά επαγγέλματα.

Η αύξηση των τηλεεργαζομένων στην Ευρώπη αλλά και στην Ελλάδα σιγά σιγά οφείλεται στα οφέλη που υπόσχεται. Όσον αφορά τους εργαζομένους μειώνονται ο χρόνος και οι απαιτούμενες δαπάνες για τη μεταφορά τους προς και από τον χώρο εργασίας. Οι λιγότερες

\\Ξο νέο φροντιστήριο

επαγγελματικές ανταλλαγές που συνάπτουν είναι ένα σημαντικό πλεονέκτημα, γιατί έχουν ως αποτέλεσμα να έχουν περισσότερο χρόνο άρα και χρήμα. Και οι εργοδότες ωφελούνται, εφόσον έχει παρατηρηθεί αύξηση της παραγωγικότητας.

Από την άλλη πλευρά, όμως, η τηλεργασία έχει παρουσιάσει και αρνητικές επιδράσεις για τους εργαζομένους στο σπίτι όπως κοινωνική απομόνωση, δυσκολίες προσαρμογής, ειδικά στον οικογενειακό χώρο, όταν υπάρχουν παιδιά, υψηλό αρχικό κόστος εξοπλισμού και κόστος πρόσβασης για τους αυτοαπασχολούμενους στην τηλεργασία, λιγότερες ευκαιρίες για προαγωγή, απώλεια προνομίων και δικαιωμάτων (π.χ. διακοπές, άδεια λόγω ασθένειας) κ.ά.

Φυσικά η τηλεργασία δεν είναι για τον καθέναν. Υπάρχουν κάποια σημεία που πρέπει να προσέξουν και οι εργοδότες και οι εργαζόμενοι. Οι επιχειρήσεις θα πρέπει με τον ίδιο προσεκτικό τρόπο που κάνουν την επιλογή προσωπικού να επιλέξουν ποιες δραστηριότητες θα μπορούσαν να γίνουν μέσω τηλεργασίας και ποιο προσωπικό έχει τη γνώση, την ικανότητα και τα κίνητρα, όπως επίσης και το κατάλληλο κλίμα στο σπίτι, ώστε να μπορέσει αποτελεσματικά να αποδώσει μακριά από τον χώρο εργασίας. Όσο λάθος είναι να ισχυριστούμε ότι ο εργαζόμενος αποδίδει καλύτερα, όταν εργάζεται υπό επίβλεψη στον χώρο εργασίας, άλλο τόσο είναι λάθος ο ισχυρισμός ότι η πλήρης μεταφορά της εργασίας στο σπίτι ή σε κάποιο περιφερειακό κέντρο εργασίας θα αυξήσει την παραγωγικότητα. Το βασικό κλειδί της επιτυχίας είναι η προσεκτική επιλογή και το ποσοστό μεταξύ τηλεργασίας και παραδοσιακού τρόπου εργασίας.

Από τον ημερήσιο τύπο (Διασκευή)

Πλαγιότιτλοι

1η παράγραφος: Μια νέα μορφή εργασίας, η τηλεργασία (αλλαγές στις μορφές εργασίας, τηλεργασία, Ελλάδα, οφέλη για εργοδότες και εργαζόμενους).

2η παράγραφος: Ορισμός και μορφές τηλεργασίας (εκτελείται στο σπίτι, προϋποθέτει τη χρήση τηλεπικοινωνιών, Η/Υ. Δύο βασικές μορφές τηλεργασίας α. υπάλληλος ελεγχόμενη εργασία β. ελεύθερος επαγγελματίας, ελευθερία).

3η παράγραφος: Τα οφέλη της τηλεργασίας (εργαζόμενοι: κέρδος σε χρόνο, δαπάνες και κόπο, εργοδότες: αύξηση παραγωγικότητας).

4η παράγραφος: Οι αρνητικές επιδράσεις της τηλεργασίας (αποξένωση, προβλήματα προσαρμογής, κόστος εξοπλισμού, απώλεια δικαιωμάτων).

5η παράγραφος: Προϋποθέσεις ώστε να είναι ωφέλιμη (επιλογή καταρτισμένου προσωπικού, επιλογή χώρων εφαρμογής, ισορροπία ανάμεσα στο ποσοστό τηλεργασίας και συμβατικής εργασίας).

\\ΞΟ ΝΕΟ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ

Περίληψη (πύκνωση όλου του κειμένου)

Στο κείμενο αυτό ο συγγραφέας παρουσιάζει τα χαρακτηριστικά της τηλεργασίας. Πρόκειται για νέα μορφή εργασίας που εκτελείται συνήθως στο σπίτι με τη χρήση της πληροφορικής, στην οποία ο εργαζόμενος μπορεί να είναι υπάλληλος ή ελεύθερος επαγγελματίας. Στη συνέχεια, αναφέρει τα οφέλη της με σημαντικότερα την εξοικονόμηση χρόνου, χρήματος και την αύξηση της παραγωγικότητας. Ωστόσο, υπάρχουν και προβλήματα, καθώς ο εργαζόμενος αποξενώνεται και τον επιβαρύνει το κόστος εξοπλισμού. Συνεπώς η τηλεργασία πρέπει να εφαρμοστεί με προσοχή, ενώ είναι αναγκαία η εξισορρόπηση μεταξύ τηλεργασίας και συμβατικών μορφών εργασίας.

Σημείωση: Η περίληψη μπορεί να γίνει και με παθητική σύνταξη π.χ. Στο κείμενο παρουσιάζεται μία νέα μορφή εργασίας - η τηλεργασία - και τα χαρακτηριστικά της. Πρόκειται για εργασία που ασκείται

Περίληψη (πύκνωση τριών τελευταίων παραγράφων του κειμένου 60 – 70 λέξεις)

Η τηλεργασία, ως νέος τύπος επαγγελματικής απασχόλησης εγγυάται οφέλη για τους εργαζόμενους και τους εργοδότες, αφού επιτρέπει την εξοικονόμηση χρόνου, χρήματος και την αύξηση της παραγωγικότητας. Ωστόσο, υπάρχουν και προβλήματα, καθώς ο εργαζόμενος αποξενώνεται και τον επιβαρύνει το κόστος εξοπλισμού. Συνεπώς η τηλεργασία πρέπει να εφαρμοστεί με προσοχή, ενώ είναι αναγκαία η εξισορρόπηση μεταξύ τηλεργασίας και συμβατικών μορφών εργασίας.

Περίληψη με εστίαση (να αποδώσετε περιληπτικά σε 50-60 λέξεις τις απόψεις του αρθρογράφου για τους κινδύνους της τηλεργασίας, καθώς και τις προϋποθέσεις της σωστής αξιοποίησής της).

Σύμφωνα με τον αρθρογράφο, η τηλεργασία εγκυμονεί τον κίνδυνο της κοινωνικής απομόνωσης του εργαζομένου και του περιορισμού των εργασιακών δικαιωμάτων και προοπτικών του. Παράλληλα, επιβαρύνεται οικονομικά με το κόστος του επαγγελματικού εξοπλισμού. Συνεπώς η τηλεργασία πρέπει να εφαρμοστεί με προσοχή, ενώ είναι αναγκαία η εξισορρόπηση μεταξύ τηλεργασίας και συμβατικών μορφών εργασίας.

ΘΕΩΡΙΑ ΓΛΩΣΣΑΣ

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

1. ΔΟΜΗ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΥ

- Θεματική περίοδος (εισαγωγή/κύρια ιδέα)
- Λεπτομέρειες- σχόλια (ανάλυση/αιτιολόγηση)
- Κατακλείδα (συμπέρασμα, βρίσκεται στο τέλος της παραγράφου, συχνά απουσιάζει)

Η Θεματική περίοδος:

- βρίσκεται στην αρχή της παραγράφου (ΣΥΝΗΘΩΣ)

Η αύξηση των τηλεεργαζομένων στην Ευρώπη αλλά και στην Ελλάδα σιγά σιγά οφείλεται στα οφέλη που υπόσχεται. Όσον αφορά τους εργαζομένους μειώνονται ο χρόνος και οι απαιτούμενες δαπάνες για τη μεταφορά τους προς και από τον χώρο εργασίας. Οι λιγότερες επαγγελματικές ανταλλαγές που συνάπτουν είναι ένα σημαντικό πλεονέκτημα, γιατί έχουν ως αποτέλεσμα να έχουν περισσότερο χρόνο άρα και χρήμα. Και οι εργοδότες ωφελούνται, εφόσον έχει παρατηρηθεί αύξηση της παραγωγικότητας.

Κείμενο προς εξέταση, Πανελλήνιες Β' Λυκείου, 2001

- βρίσκεται στη μέση της παραγράφου:

Η ένταξη του θεάτρου σε θρησκευτικό πλαίσιο και η συνακόλουθη μοναδικότητα της θεατρικής παράστασης προϋποθέτουν τη μεγάλη λαϊκή συμμετοχή στις εκδηλώσεις αυτές. Δεν πρέπει λοιπόν να μας εκπλήσσει το γεγονός ότι το αθηναϊκό θέατρο έχει τη δυνατότητα να φιλοξενήσει 17.000 θεατές, ένα σεβαστό δηλαδή ποσοστό του πληθυσμού της πόλης. **Αν τώρα συνδυάσουμε αυτή την αθρόα προσέλευση των θεατών με τη μαρτυρία του Αριστοφάνη από την τελευταία δεκαετία του 5ου αιώνα, θα καταλάβουμε γιατί το αρχαίο θέατρο είχε πολιτική σημασία.** Στους Βατράχους του, ο μεγάλος κωμικός της αρχαιότητας υποστηρίζει ότι ο τραγικός ποιητής είναι δάσκαλος του λαού, και αυτό σημαίνει ότι διαμορφώνει ήθος (αυτή η συμβολή αποδίδεται κυρίως στον Αισχύλο) και οξύνει τη διανοητική και κριτική ικανότητα των πολιτών (αυτός ο ρόλος αποδίδεται κυρίως στον Ευριπίδη). Η λειτουργία του ποιητή συνίσταται, επομένως, στη διαπαιδαγώγηση και ευαισθητοποίηση του κοινού σε προβλήματα της εποχής με τη βοήθεια του μύθου.

Ιακώβ, Δ.Ι. «Η πολιτική διάσταση των «Ευμενίδων» του Αισχύλου», Έκφραση- Έκθεση Β' Λυκείου, ΙΤΥΕ- Διόφαντος 2018

- **Σπάνια**, βρίσκεται **στο τέλος** της παραγράφου. Τότε η ανάπτυξη γίνεται με **επαγωγική μέθοδο** και η **θεματική περίοδος έχει θέση συμπεράσματος**.

Ο Α.Σ. ήταν ένας μέτριος μαθητής. Στη Β΄ Λυκείου όμως αποφάσισε να αλλάξει. Διάβαζε συστηματικά 2 με 3 ώρες την ημέρα, έβαλε πρόγραμμα στην ζωή του και ήταν τυπικός στις εργασίες και τις μαθητικές υποχρεώσεις. Στις πανελλήνιες συγκέντρωσε 18.100 μόρια περνώντας στην σχολή της επιλογής του. **Συνεπώς, η επιτυχία στις Πανελλήνιες εξαρτάται από την θέληση και τον προγραμματισμό που κάνει το κάθε παιδί.**

Βασίλης Θεοδώρου

Παράδειγμα τυπικής δομής παραγράφου

Αποκαλύπτεται όμως επίσης σε όλη του την τραγική αντίφαση ότι ο άνθρωπος, αυτή η περιούσια κορύφωση της εξελίξεως, έχει διπλή υπόσταση. Από τη μια είναι ικανός για μεγάλες πράξεις, έμαθε με την επιστημονική του γνώση να κατανοεί τον κόσμο αλλά και **γέννησε** αριστουργήματα στον λόγο και στην τέχνη. Από την άλλη, ο ίδιος ο άνθρωπος σφραγίζει την ιστορική πορεία του με πολέμους και αγριότητες, θεοποιεί τα υλικά αγαθά και συντηρεί την αδικία και τις ανισότητες. Ελάχιστα, τέλος, σέβεται τις πολλαπλές εκφράσεις της ζωής, ενώ η φύση και οι θάλασσες του πλανήτη είναι συχνά τα θύματα των συμφερόντων του. Η υπερφίαλη αυτή στάση του ανθρώπου έχει αλλοιώσει έτσι ένα θαυμαστό περιβάλλον, που ωστόσο υπήρξε και το λίκνο της δικής του υπάρξεως.

Πανελλήνιες 2013, Γ.Γραμματικής, Ένας Αστρολάβος του ουρανού και της Γής

2. ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΑΡΑΓΡΑΦΩΝ

Οι τρόποι ανάπτυξης είναι οι εξής:

1. Παραδείγματα (π.χ. λ.χ).
2. Αιτιολόγηση (γιατί, επειδή, αφού).
3. Σύγκριση και αντίθεση (αντίθετα, ενώ, ωστόσο...).
4. Αίτιο και αποτέλεσμα (συνέπειες, κίνδυνοι).
5. Συνδυασμός μεθόδων.
6. Ορισμός (οριστέα έννοια, γένος, ειδοποιός διαφορά).
7. Διαίρεση (διαιρετέα έννοια, διαιρετική βάση, μέλη της διαίρεσης).
8. Αναλογία (εκτεταμένη παρομοίωση).

Λειτουργία τρόπων ανάπτυξης:

- Γιατί χρησιμοποιεί ο συγγραφέας αυτόν τον τρόπο ανάπτυξης της παραγράφου;

Απάντηση: Θέλει να τονίσει (να δώσει έμφαση)...προσδίδει αμεσότητα στο κείμενο (ή στις απόψεις του). Συνεπώς γίνεται πιο κατανοητός.

Επιπλέον, με τα παραδείγματα, την αιτιολόγηση και τον ορισμό: γίνεται πειστικός, αντικειμενικός.

Επιπλέον, με την αναλογία : το μήνυμα αποτυπώνεται καλύτερα στην μνήμη του αναγνώστη.

Προσοχή: Ανάπτυξη παραγράφου με ορισμό και διαίρεση

ορισμός: είναι ο καθορισμός και η έκθεση των κύριων γνωρισμάτων μιας έννοιας. Οι μαθητές οφείλουν να διακρίνουν σε έναν ορισμό **την οριστέα έννοια**, το **γένος** στο οποίο αυτή εντάσσεται, και την **ειδοποιό διαφορά**, που τη διακρίνει από άλλες έννοιες του ίδιου γένους.

παράδειγμα: *δημοκρατία είναι το πολίτευμα στο οποίο την εξουσία έχει ο λαός.* Στον ορισμό αυτόν οριστέα έννοια είναι η *δημοκρατία*, γένος το *πολίτευμα* και ειδοποιός διαφορά η φράση *την εξουσία έχει ο λαός*.

διαίρεση: ανάλυση του όλου (διαιρετέα έννοια / γένος) στα μέρη του (μέλη / είδη) με βάση κάποιο ουσιώδες γνώρισμά τους (διαιρετική βάση).

παράδειγμα: Η δημοσιογραφία (γένος-διαιρετέα έννοια), ως προς το περιεχόμενό της (διαιρετική βάση), μπορεί να διακριθεί σε ειδησεογραφική, που ασχολείται με την ανακοίνωση γεγονότων και την ερμηνευτική, που ερμηνεύει, σχολιάζει τα γεγονότα. (μέλη/ είδη).

Παραδείγματα τρόπων ανάπτυξης παραγράφου

α. Με παραδείγματα:

α1. Η κρίση στην εκπαίδευση αφήνει πίσω της μια κληρονομιά αναλφαβητισμού, η οποία είναι περισσότερο διαδεδομένη από ό,τι είχε εκτιμηθεί, αναφέρει στην ετήσια έκθεσή του, το 20132014, ο Εκπαιδευτικός, Επιστημονικός και Πολιτιστικός Οργανισμός του ΟΗΕ. Από τα 250 εκατομμύρια ανεκπαίδευτα σε όλο τον κόσμο παιδιά, μόλις τα 130 εκατομμύρια ολοκλήρωσαν τα τέσσερα πρώτα σχολικά έτη, ενώ τα υπόλοιπα φοίτησαν για μικρότερο χρονικό διάστημα ή και καθόλου, δήλωσε στους δημοσιογράφους ο επικεφαλής της UNESCO Νέας Υόρκης. Περίπου 175 εκατομμύρια άνθρωποι ηλικίας από 15 έως και 24 ετών δεν μπορούν να διαβάσουν ολόκληρη ή μέρος μιας πρότασης. Το ένα τρίτο του ποσοστού αυτού είναι γυναίκες από τη Νότια και Δυτική Ασία.

Πανελλαδικές εξετάσεις 2003, Β' Λυκείου

α2. Η δημιουργική αξιοποίηση ενός ταξιδιού θα μπορούσε να ξεπερνά τα γνωρίσματα μιας εφήμερης εκτόνωσης. Για παράδειγμα, ένα ταξίδι στη φύση θα μπορούσε να περιλαμβάνει δραστηριότητες όπως το καγιακ, το ράφτιγκ, την πεζοπορία σε μονοπάτια, την ιππασία, την ορεινή ποδηλασία, το αλεξίπτωτο πλαγιάς, την εξερεύνηση των σπηλαίων, το ορειβατικό σκι, τις χιονοδρομίες πίστας, τον πολιτιστικό τουρισμό κ.α Η δημιουργική αξιοποίηση ενός ταξιδιού απαιτεί βέβαια ελεύθερο χρόνο.

β. Με αιτιολόγηση:

«Το ποδόσφαιρο είναι, κατά γενική παραδοχή, ο βασιλιάς των σπορ, καθώς η δημοφιλία του είναι τεράστια σε όλο τον κόσμο. Είναι μοναδική ψυχαγωγία, γιατί ο θεατής νιώθει στα 90 λεπτά του ποδοσφαιρικού αγώνα πολλές συγκινήσεις, μέσα από την επίτευξη των τερμάτων (γκολ), τις χαμένες ευκαιρίες, τις ανατροπές, τις ωραίες ντρίπλες ή τους συνδυασμούς των παιχτών.

Βασίλης Θεοδώρου

γ. Με σύγκριση – αντίθεση:

Άλλοτε [...]τα «γράμματα» ήταν η μυστική δύναμη, θείο δώρο, κατά συνέπεια, ανήκαν σε λίγους και ισχυρούς. Οι προνομιούχοι, άτομα των μεγάλων ευθυνών και της ραστώνης, δεν είχαν σχέση με τη χειρωναξία, τον πόλεμο, τον όποιο σωματικό μόχθο... Συνέβαινε, δηλαδή, το αντίθετο από αυτό που συμβαίνει σήμερα. Ο εκδημοκρατισμός και η αθρόα κατανομή των αγαθών του πνευματικού πολιτισμού, καταργώντας τα ιερατεία, κατήργησε και τα όρια του πνευματικού προβαδίσματος. Όλα ανήκουν σε όλους. [...]. Δεν υπάρχει σχεδόν άνθρωπος που να μην πέρασε κάποιες ώρες της ζωής του με χαμηλωμένα βλέφαρα, φυλλομετρώντας τις σελίδες κάποιου βιβλίου.

Πανελλήνιες 2016, Εσπερινά Λύκεια, Κ.Παπαγιώργης, «Αναγνώστες» στα Υπεραστικά

δ. Με αίτιο – αποτέλεσμα:

Για να έχουμε όμως, τα αγαθά αποτελέσματα της γυμναστικής και της άθλησης, θα πρέπει αγωνιζόμενοι και παράγοντες να καλλιεργούν την ευγενή άμιλλα που δημιουργεί την έφεση για συνεχή υπέρβαση, η οποία, ως αγωνιστική τάση κυριαρχεί σε όλο τους το ψυχοπνευματικό είναι. Και γίνεται η τάση αυτή τρόπος ζωής. Ο καλός αθλητής που θέλει επιτυχώς να αγωνίζεται πρέπει να διάγει βίο σωστό, μακριά από καταχρήσεις και έκλυτη ζωή. Ο αθλητισμός συνεπώς εξασφαλίζει μία συνετή, μετρημένη και ηθική ζωή στους αθλούμενους

Εξετάσεις 2015, Ομογενών τέκνων Ελλήνων του εξωτερικού

ε. Με ορισμό:

«Διαφήμιση (οριστέα έννοια) σε πρώτη έννοια είναι κάθε ενέργεια που αποσκοπεί στη μετάδοση πληροφοριών (γένος) για εμπορικούς σκοπούς (ειδοποιός διαφορά). Είναι, δηλαδή, γνωστοποίηση των ιδιοτήτων των προϊόντων, με σκοπό την αύξηση των πωλήσεων, χωρίς, όμως, αναγκαστικά η ενημέρωση να περιορίζεται σε προϊόντα, αλλά επεκτείνεται σε καταστάσεις, πρόσωπα και γεγονότα.»

Σαράντος Ι. Καργάκος, Προβληματισμοί

\\Ξο νέο φροντιστήριο

στ. Με διαίρεση:

Ο πολιτισμός μας διακρίνεται σε 2 κατηγορίες, ανάλογα με τις ανάγκες που καλύπτει. Πρώτον, υπάρχει ο υλικός πολιτισμός, που περιλαμβάνει τα τεχνικά επιτεύγματα του ανθρώπου και ικανοποιεί τις υλικές ανάγκες του. Δεύτερον, ο πνευματικός πολιτισμός που δηλώνεται μέσα από την επιστήμη, την τέχνη, την φιλοσοφία ή την θρησκεία και ικανοποιεί τις πνευματικές και ψυχικές ανάγκες του ανθρώπου.

Βασίλης Θεοδώρου

ζ. Με αναλογία

Η αναγκαιότητα και η χρησιμότητα του γέλιου, κατά τη μάθηση, τεκμηριώνεται από τον Πλάτωνα με μία παρομοίωση του μαθητή με τον ασθενή. Όπως, δηλαδή, προσπαθούν να δώσουν στον άρρωστο το κατάλληλο φάρμακο με νόστιμα και γλυκά εδέσματα, έτσι και στη διδασκαλία είναι απαραίτητο το γέλιο. Με τον τρόπο αυτό, τα παιδιά συνηθίζουν να υιοθετούν τα καλά.

Πανελλήνιες 2013, Δ' Εσπερινών, Κουμάκης Γεώργιος «Διάλογος»

η. Με συνδυασμό μεθόδων

Δεν είναι μόνο η εμπλοκή μας μέσα σε μια ασθμαίνουσα εποχή και ο ρυθμός του βίου που μας συμπαρασύρουν στις δολιχοδρομίες μιας πρωτοφανούς εξοντώσεως. Είναι και η παθολογία του καιρού μας που συμβάλλει στην εξαθλίωσή μας. Όλοι συνθλίβουμε τον ελάχιστο χρόνο που μας μένει, για να κατοχυρώσουμε την επαγγελματική και κοινωνική μας θέση. Ο ένας τρέχει στις δεξιώσεις, ο άλλος να εξασφαλίσει γνωριμίες, ο τρίτος στις υπηρεσίες για να «κυνηγήσει» τις υποθέσεις του, ένας άλλος να δικτυωθεί σε μια ομάδα ή έναν όμιλο που θα τον στηρίξει κ.λπ. Επιδιώκουν οι άνθρωποι θέσεις και πάλι άλλες θέσεις, γνωριμίες, που κοστίζουν χρόνο και ταπείνωση, προσπαθούν να επιβάλουν ένα –συχνότατα– μίζερο εαυτό, που με άγχος βαδίζει στη φθορά.

(Επαναληπτικές Πανελλήνιες 2011) Η παράγραφος αναπτύσσεται με δύο μεθόδους:

α) αίτιο – αποτέλεσμα: στη θεματική περίοδο δίνεται το αποτέλεσμα του σύγχρονου τρόπου ζωής (μας συμπαρασύρουν... εξοντώσεως) και στις λεπτομέρειες τα αίτια (η παθολογία του καιρού μας... για να κατοχυρώσουμε την επαγγελματική και κοινωνική μας θέση... κ.λπ.)

β) παραδείγματα: (ο ένας τρέχει στις δεξιώσεις, ο άλλος να εξασφαλίσει γνωριμίες, ο τρίτος... επιδιώκουν θέσεις... συμμετοχές ... γνωριμίες κ.λπ.)

3. ΣΥΝΟΧΗ

(ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΕΣ- ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΕΣ ΛΕΞΕΙΣ)

Οι διαρθρωτικές- μεταβατικές λέξεις (ή εκφράσεις) χρησιμοποιούνται για να συνδέσουμε λογικά τις προτάσεις μέσα στην ίδια παράγραφο ή τις παραγράφους μεταξύ τους.

Ως διαρθρωτικές- μεταβατικές λέξεις χρησιμοποιούνται:

1) **Οι αντωνυμίες**, όταν αναφέρονται σε προσδιοριζόμενα ουσιαστικά προηγούμενων προτάσεων ή περιόδων.

2) Διάφορες **διαρθρωτικές λέξεις** ή εκφράσεις που δηλώνουν:

- επεξήγηση: δηλαδή, ειδικότερα, για να γίνω πιο σαφής, με άλλα λόγια, για να γίνω σαφέστερος, που πάει να πει ότι, ειδικά.
- αντίθεση- εναντίωση: αλλά, μεν-δε, αν και, όμως, εντούτοις, αντίθετα, ενώ, ωστόσο, από την άλλη πλευρά, εξάλλου...
- προσθήκη: ομοίως, επίσης, επιπλέον, εξάλλου, ακόμη, παράλληλα, επιπρόσθετα, περαιτέρω, άλλωστε.
- αίτιο-αποτέλεσμα: γι' αυτό το λόγο, έτσι, ως επακόλουθο, κατά συνέπεια, ώστε, λοιπόν, προκειμένου (δηλώνει και σκοπό).
- συμπέρασμα: άρα, λοιπόν, επομένως, έτσι, συμπερασματικά, ώστε, συνεπώς, τελικά, για να συνοψίσουμε, σε τελική ανάλυση.
- αιτιολόγηση: εξαιτίας, επειδή, γιατί, για τούτο, διότι, αφού, μια και, εφόσον...
- χρονική σχέση / χρονική ακολουθία: ύστερα, προηγουμένως, πριν, εντωμεταξύ, έπειτα, όταν, καθώς, μόλις, αργότερα, συγχρόνως, άλλοτε, ταυτόχρονα, αφού, τελικά, κατόπιν, συνήθως...
- τοπική σχέση: εδώ, εκεί, πάνω, μέσα, έξω, κοντά...
- έμφαση: Βέβαια, το σημαντικότερο απ' όλα, το κυριότερο, είναι αξιοσημείωτο ότι, θα ήθελα να τονίσω το εξής, να επιστήσω την προσοχή σας, ιδιαίτερα, έμφαση...
- παράδειγμα: π.χ, λ.χ, για παράδειγμα, όπως...
- απαρίθμηση επιχειρημάτων/ ιδεών: πρώτο, δεύτερο, κατ' αρχήν, τελικά...
- σκοπός: προκειμένου, για το σκοπό αυτό..
- διάζευξη: ή...ή, είτε ... είτε, ούτε...ούτε.
- επιβεβαίωση: φυσικά, βέβαια, πράγματι, μάλιστα, οπωσδήποτε.

\\ξο νέο φροντιστήριο

- όρος / προϋπόθεση: αν, εκτός αν, σε περίπτωση που, όταν, εφόσον.
- γενίκευση: γενικά, ευρύτερα.
- αναλογία, ομοιότητα: όπως...έτσι, ομοίως, ανάλογα...
- ταξινόμηση/διαίρεση: αφενός- αφετέρου, απ' τη μια-απ' την άλλη ...
- πιθανότητα, αμφιβολία: πιθανόν, ίσως.
- εξειδικευμένη αναφορά: ειδικότερα, πιο συγκεκριμένα.

Σημείωση: Κάποιες διαρθρωτικές λέξεις μπορεί να δηλώνουν διαφορετικά πράγματα ανάλογα με το περιεχόμενο του κειμένου. Τέτοιες λέξεις είναι:

Όταν (χρόνο ή προϋπόθεση), **εφόσον**(αιτιολόγηση ή προϋπόθεση), **εξάλλου** (προσθήκη ή αντίθεση ή έμφαση), **τελικά** (συμπέρασμα, ή χρόνο), **αφού** (αιτιολόγηση ή χρόνο), **ομοίως** (προσθήκη ή αναλογία), **έτσι** (συμπέρασμα ή αίτιο/αποτέλεσμα).

3) Συνοχή επιτυγχάνεται με την **επανάληψη** της ίδιας λέξης ή φράσης, κυρίως όταν θέλουμε να δώσουμε έμφαση .

4) Με τη χρήση **ερωτήσεων**.

Νοηματική σχέση παραγράφων:

Συνήθεις επιλογές: Αιτιολόγηση, αίτιο-αποτέλεσμα, σύγκριση-αντίθεση, προσθήκη/ αναλογία, χρονική σχέση, σχέση χώρου.

Προσοχή: στην ερώτηση «ποια είναι η νοηματική σχέση μεταξύ πχ της πρώτης και της δεύτερης παραγράφου;»

Απάντηση: Πρέπει να γίνει μία μικρή περίληψη των δύο παραγράφων και μετά να εντοπιστεί ενδεχομένως μία συνδετική/ διαρθρωτική λέξη στην αρχή της δεύτερης παραγράφου και στο τέλος της απάντησης να αναφερθεί στο είδος της νοηματικής σχέσης (π.χ αιτιολόγηση).

Η ΓΛΩΣΣΑ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΕΠΙΛΟΓΕΣ

(εκφραστικά μέσα /λεξιλόγιο)

1. ΟΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

► **Αναφορική/λογική/δηλωτική** λειτουργία της γλώσσας: είναι η λεγόμενη **κυριολεξία**. Στόχος του γράφοντος με αυτόν τον τρόπο είναι να πληροφορήσει και να πείσει το δέκτη, καθώς η λογική επιχειρηματολογία στηρίζεται στη λογική λειτουργία της γλώσσας.

► **Ποιητική/συγκινησιακή/συνυποδηλωτική (λογοτεχνική)** λειτουργία της γλώσσας: Είναι η **μεταφορική** απόδοση ενός νοήματος. Στόχος του γράφοντος είναι να δημιουργήσει στοχαστικό ύφος, να προβληματίσει ή και να συγκινήσει το δέκτη. Προσδίδεται στο κείμενο αμεσότητα / οικείο ύφος. Συνεπώς, ο συγγραφέας γίνεται εύληπτος/κατανοητός.

2. ΡΟΛΟΣ / ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ

α'ενικό : προσωπικός, εξομολογητικός τόνος, (βιωματικός χαρακτήρας) . Προσδίδεται αμεσότητα, οικειότητα, αξιοπιστία στις ιδέες / στο κείμενο.

α'πληθυντικό: αποκτούν καθολικότητα (εντάσσονται στο σύνολο) οι απόψεις του συγγραφέα, το κείμενο έχει οικείο ύφος, ο συγγραφέας γίνεται προσιτός στο μέσο αναγνώστη. Δημιουργεί (ανάλογα με το κείμενο) την αίσθηση της συλλογικής ευθύνης. Επιτυγχάνεται να δοθεί αμεσότητα και πειστικότητα στις ιδέες.

β'πρόσωπο: το κείμενο γίνεται πιο ζωντανό, άμεσο , οικείο, (παραστατικότητα). Διαφαίνεται η διάθεση του συγγραφέα για επικοινωνία. Δίνεται προτρεπτικός τόνος και δραματικότητα στο κείμενο.

γ'πρόσωπο: προσεγγίζει το θέμα με αντικειμενικότητα, δίνει εγκυρότητα στις απόψεις του (γενικά αποδεκτές) , γίνεται επίσημο/απρόσωπο το ύφος, δίνονται πληροφορίες, προσπαθεί να πείσει.

3. ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ - ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΣΥΝΤΑΞΗ

☞ Με την ενεργητική σύνταξη τονίζεται το υποκείμενο. Το ύφος γίνεται πιο ζωντανό και προσωπικό / οικείο. Διαφαίνεται η διάθεση του συγγραφέα για επικοινωνία / πληροφόρηση.

☞ Με την παθητική σύνταξη δίνεται έμφαση στο αποτέλεσμα της ενέργειας του υποκειμένου (πράξη) . Το ύφος γίνεται πιο απρόσωπο / επίσημο.

μετατροπή ενεργητικής σύνταξης σε παθητική:

Υποκείμενο	Ρήμα	Αντικείμενο
<i>Ο Γιώργος</i>	<i>διάβασε</i>	<i>το βιβλίο (ενεργητική σύνταξη)</i>

Υποκείμενο	Ρήμα	Ποιητικό αίτιο
<i>Το βιβλίο</i>	<i>διαβάστηκε</i>	<i>από το Γιώργο (παθητική σύνταξη)</i>

4. ΟΙ ΕΓΚΛΙΣΕΙΣ ΤΟΥ ΡΗΜΑΤΟΣ

→ **Οριστική** (αποφαντικές προτάσεις και ερωτηματικές). Δηλώνει κυρίως:

- α. **το πραγματικό, το βέβαιο** (Ο φιλόλογος διδάσκει Αρχαία).
- β. σπάνια δηλώνει το δυνατό (θα έδινα τα πάντα...), το πιθανό (θα παίζει...), ευχή (μακάρι να ήταν εδώ...), παράκληση (με βοηθάς στο διάβασμα;).

→ **Υποτακτική**.(προτάσεις επιθυμίας και ερωτηματικές). Δηλώνει κυρίως:

- α. το ενδεχόμενο, πιθανό (**αν τελειώσω** νωρίς, θα έρθω, πιθανόν να περάσω...).
- β. το επιθυμητό (**ας γίνω** πρώτα καλά και ...).

→ **Προστακτική** (προτάσεις επιθυμίας, προσταγής). Δηλώνει :

- α. προσταγή/προτροπή (γράψτε την άσκηση) / β. απαγόρευση (μη φωνάζεις).
- γ. παράκληση (βοηθήστε, σας παρακαλώ).

προσοχή : η μετοχή (χτυπώντας, λυπημένος) και το απαρέμφατο (άκλιτος τύπος για τον σχηματισμό περιφραστικών χρόνων / π.χ έχουμε ανοίξει) είναι οι **απρόσωπες** εγκλίσεις.

5. ΤΡΟΠΙΚΟΤΗΤΑ

Οι εγκλίσεις αποτελούν γραμματική έκφραση της τροπικότητας, της στάσης δηλαδή του ομιλητή απέναντι στο περιεχόμενο των λόγων του. Οι τροπικότητες είναι δύο ειδών: η επιστημική και η δεοντική.

ΕΠΙΣΤΗΜΙΚΗ ΤΡΟΠΙΚΟΤΗΤΑ (βαθμός βεβαιότητας)

1. **Υπόθεση** (αν+οριστική, να+υποτακτική/) π.χ. : να κερδίσει το λαχείο και τότε...
2. **Δυνατότητα** (μπορεί + υποτακτική) π.χ. : μπορεί να γράψει πολύ καλά...
3. **Πιθανότητα** (πρέπει +υποτακτική, θα+οριστική) π.χ. : μάλλον, πιθανόν, πρέπει να έχει πολλά χρήματα...
4. **Βεβαιότητα (οριστική)** π.χ. : ο Κολόμβος ανακάλυψε την Αμερική.

ΔΕΟΝΤΙΚΗ ΤΡΟΠΙΚΟΤΗΤΑ (βαθμός αναγκαιότητας)

1. **Επιθυμία** (θέλω +υποτακτική) θέλω να περάσω στην Ικάρων.
2. **Ευχή** (υποτακτική/ μακάρι, ας, να) π.χ. : ας έχω καλή υγεία, ας σταματήσει να βρέχει..
3. **Πρόθεση** (στοχεύω, σκοπεύω+ υποτακτική) π.χ. : σκοπεύω να περάσω στο Ε.Μ.Π..
4. **Αναγκαιότητα** (προστακτική -πρέπει να , είναι ανάγκη να ...)

Σημείωση: Η τροπικότητα εκφράζεται και με ποικίλους άλλους τρόπους, όπως με επιρρήματα (λ.χ. βέβαια, ίσως, μάλλον, πιθανόν).

6. Ο ΧΡΟΝΟΣ / ΧΡΟΝΙΚΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ

Τι δηλώνουμε όταν προσδιορίζουμε τα γεγονότα από την άποψη του χρόνου

- α) τη χρονική βαθμίδα (παρελθόν, παρόν, μέλλον) → κυρίως για *ρήματα*.
- β) τον τρόπο (εξακολουθητικός, συνοπτικός, συντελεσμένος)
- γ) τη χρονική στιγμή
- δ) το βαθμό της χρονικής διάρκειας
- ε) το χρόνο κατά τον οποίο αρχίζει κάτι (χρονική αφετηρία)
- στ) το χρόνο κατά τον οποίο τελειώνει κάτι (χρονικό τέρμα)
- ζ) το χρόνο κατά τον οποίο επαναλαμβάνεται κάτι (χρονική επανάληψη)
- η) τη χρονική σχέση των γεγονότων (σύγχρονο, προτερόχρονο, υστερόχρονο)

7. Η ΣΤΙΞΗ

Ρόλος σημείων στίξεως σ' ένα κείμενο

☞ ερωτήσεις /ερωτηματικά:

- μας προβληματίζει, ενεργοποιεί τη σκέψη του αναγνώστη σχετικά με...(μας ευαισθητοποιεί σχετικά με... και στη συνέχεια εξηγεί...)
- ο λόγος του γίνεται άμεσος, ζωντανός, προσιτός . Δείχνει διάθεση για επικοινωνία (προφορικότητα στο ύφος). Προσδίδει την αίσθηση διαλόγου στο κείμενο, προσελκύει το ενδιαφέρον του αναγνώστη.
- Επιτυγχάνεται η συνοχή/ οργάνωση μεταξύ των παραγράφων, η μετάβαση στην επόμενη περίοδο/παράγραφο (όταν η ερώτηση βρίσκεται στο τέλος ή στην αρχή μιας παραγράφου).

☞ εισαγωγικά: (επιλέγω!)

- μεταφορική χρήση της γλώσσας
- μεταφορά λόγων κάποιου άλλου προσώπου (ευθύς λόγος= προφορικότητα (προσελκύει το ενδιαφέρον), αμεσότητα, αντικειμενικότητα, -αξιοπιστία στο κείμενο)
- ειρωνεία
- έμφαση
- στερεότυπη έκφραση
- επιστημονικός όρος-τίτλος βιβλίου
- επωνυμία εταιρίας/οργάνωσης
- ξένο λεξιλόγιο

☞ **παρενθέσεις :** παράθεση συμπληρωματικών πληροφοριών, επεξήγηση πληροφοριών , ακριβολογία στη διατύπωση, το κείμενο γίνεται κατανοητό.

☞ **διπλή παύλα:** χρησιμοποιείται παρενθετικά καθώς το νόημά της είναι απαραίτητο για τον αναγνώστη. Ανάμεσα σε παύλες τίθενται πρόσθετες ή επεξηγηματικές πληροφορίες που θεωρούνται όμως σημαντικές. Απλή παύλα : έμφαση, επεξήγηση.

☞ **άνω τελεία:** κυρίως επεξήγηση / έμφαση. Ανάλογα με το νόημα μπορεί να έχει και αντιθετικό ρόλο: π.χ *δεν ήταν άνθρωπος αυτός * ήταν θηρίο!*

☞ **άνω - κάτω τελεία:** επεξήγηση, να δώσει έμφαση, να εισάγει ευθύ λόγο.

☞ **κόμμα:** χρησιμοποιείται πριν από όμοιους ασύνδετους όρους, ή προτάσεις, επεξήγηση/παράθεση, αναφορικές προτάσεις (βλ. ασύνδετο σχήμα).

\\Ξο νέο φροντιστήριο

☞ **αποσιωπητικά:** ο συγγραφέας εκφράζει την ειρωνεία, την αποδοκιμασία, την έκπληξή του, τον προβληματισμό του για... Για να δηλωθεί παράλειψη λόγου, γιατί μπορεί να εννοηθεί εύκολα από τον αναγνώστη. Για να αφήσει ένα υπονοούμενο/ υπαινικτικός λόγος το κείμενο γίνεται πιο ελκυστικό/ενδιαφέρον.

☞ **θαυμαστικό:** έκπληξη, θαυμασμός, επιδοκιμασία (θετική στάση) /αποδοκιμασία, απορία, έμφαση, αμφισβήτηση, ειρωνεία, ευαισθητοποίηση, αποφασιστικότητα (ποτέ μα ποτέ!).

Προσοχή:

ΌΛΑ σχεδόν τα σημεία στίξης= ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ. Στη χρήση των σημείων στίξης προσθέτουμε και ερμηνευτικά σχόλια σχετικά με το σημείο του κειμένου που ζητείται σχολιασμός. Άρα αναφορά στο κείμενο!

8. Ο ΤΙΤΛΟΣ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Επιτυχής θεωρείται ο τίτλος που ανταποκρίνεται στο περιεχόμενο του κειμένου και ταυτόχρονα προκαλεί το ενδιαφέρον του αναγνώστη. Από τον τίτλο παραλείπονται συνήθως (για συντομία) προθέσεις, σύνδεσμοι, άρθρα, ρήματα. Συνηθίζονται η ποιητική λειτουργία της γλώσσας και τα σημεία στίξεως.

Σχολιασμός τίτλου

→ Περιεχόμενο: σύνδεση τίτλου με κείμενο με 2 (δύο) παραπομπές και σχολιασμό του κειμένου.

→ Ελκυστικός, αποτελεσματικός, επικοινωνιακός:

1. Σχολιάζω το ρήμα: ρηματικό πρόσωπο, έγκλιση, ενεργητική ή παθητική σύνταξη. Αν δεν έχει ρήμα : η απουσία ρήματος συντελεί στην αμεσότητα του μεταδιδόμενου μηνύματος.

2. Σχολιάζω (αν υπάρχουν) σχήματα λόγου (μεταφορά κ.α), σημεία στίξης.

Πώς ξεκινάω: «ο τίτλος προετοιμάζει τον αναγνώστη για το θέμα...»

- Σε άσκηση που ζητείται να γράψουμε πλαγιότιτλους σε παραγράφους δεν βάζουμε ρήμα στον πλαγιότιτλο.

-Τίτλος με σχόλιο: θυμίζει ταινία, τίτλο βιβλίου, έχει μεταφορά/ συνυποδήλωση ή απλά φαίνεται έντονα η θέση του συγγραφέα. Η χρήση σημείων στίξης και επιθέτων βοηθά στην απόδοση του σχολίου.

9. ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

9.1. ΟΙ ΑΝΑΦΟΡΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΟΝΟΜΑΤΙΚΕΣ	→ Παραθετικές → Προσδιοριστικές
ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΕΣ	→ Παραθετικές → Προσδιοριστικές

Προσοχή: Μία ονοματική προσδιοριστική ξεχωρίζει από μία ονοματική παραθετική με βάση τη στίξη (οι παραθετικές χωρίζονται από τον όρο στον οποίο αναφέρονται με κόμμα) και το σημασιολογικό κριτήριο : οι πληροφορίες που περιέχει η παραθετική πρόταση παρουσιάζονται ως συμπληρωματικές και δευτερεύουσες ως προς το περιεχόμενο του προσδιοριζόμενου όρου. Αντίθετα οι πληροφορίες που περιέχει μία προσδιοριστική πρόταση είναι απαραίτητες μέσα στην περίοδο. Οι προσδιοριστικές λέγονται και περιοριστικές.

9. 2. Οι υπόλοιπες ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Επιρρηματικές (Είδη/ πώς εισάγονται)

- **τελικές** : για να, να ...
- **υποθετικές**: εάν, αν, είτε...
- **χρονικές**: όταν, αφού, αφότου, πριν, καθώς, ενώ, κτλ.
- **αιτιολογικές**: γιατί, επειδή, αφού, καθώς...
- **συμπερασματικές**: ώστε, ώστε να ...
- **εναντιωματικές**: αν και, μολονότι, παρόλο, κτλ.

Ονοματικές (είδη, πώς εισάγονται, παραδείγματα)

- **βουλητικές**: να (πρέπει ο πολίτης να ενδιαφέρεται ...) – συμβουλευτικός τόνος.
- **ειδικές**: ότι, πως, που (νομίζω ότι έγραψα καλά)
- **ενδοιαστικές**: μην, μήπως (φοβούμαι μήπως δεν γράψω καλή εργασία)
- **πλάγιες ερωτηματικές**: αν, γιατί, μήπως, ερωτηματικές αντωνυμίες ή επιρρήματα (δεν κατάλαβα γιατί κόπηκα στο μάθημα).

9. 3. ΤΡΟΠΟΙ ΣΥΝΔΕΣΗΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ

α. **Ασύνδετο σχήμα:** παράθεση όμοιων προτάσεων/όρων που χωρίζονται με κόμμα. Για να δώσει παραδείγματα . Παρουσιάζει λιτά και επιγραμματικά πληροφορίες. (λόγος απλός, άμεσος). Επιτυγχάνεται συναισθηματική φόρτιση/ δραματοποίηση, ο συγγραφέας αποσαφηνίζει τις απόψεις του, γίνεται εύληπτος / κατανοητός.

β. **Παρατακτική σύνδεση:** σύνδεση όμοιων προτάσεων με παρατακτικούς συνδέσμους (και, ούτε, αλλά, όμως, ή, είτε,...). Να μιλήσει με τρόπο απλό και ζωντανό, όπως στον προφορικό λόγο (προφορικότητα, διάθεση για επικοινωνία).

γ. **Υποτακτική σύνταξη (υπόταξη) :** σύνδεση ανόμοιων προτάσεων με υποτακτικούς συνδέσμους (Κ.Π+Δ.Π→ απλή υπόταξη ή Κ.Π+Δ.Π+Δ.Π→ διαδοχική υπόταξη). Σκοπός: Για να διατυπώσει ο συγγραφέας σύνθετο και επίσημο λόγο (που ανταποκρίνεται σε πιο επίσημες και απαιτητικές επικοινωνιακές περιστάσεις). Η υποτακτική σύνταξη δείχνει τις αιτιατές ή χρονικές σχέσεις της πρότασης.

9. 4. ΜΑΚΡΟΠΕΡΙΟΔΟΣ / ΒΡΑΧΥΠΕΡΙΟΔΟΣ ΛΟΓΟΣ

-**Μακροπερίοδος λόγος:** Να ξεδιπλώσει αναλυτικά τη συλλογιστική του πορεία, να γίνει πειστικός, υιοθετώντας επίσημο / σύνθετο ύφος. Ο μακροπερίοδος λόγος χρησιμοποιείται στον επιστημονικό λόγο και είναι πολύπλοκος και πυκνός.

-**Βραχυπερίοδος / μικροπερίοδος λόγος:** Να προσδώσει στο λόγο ζωντάνια, αμεσότητα, προφορικότητα, να μιλήσει με τρόπο απλό και κατανοητό.

-**Ελλειπτικές προτάσεις** (χωρίς ρήμα ή υποκείμενο): τονίζει ότι... , γίνεται πειστικός... κρατά αμείωτο το ενδιαφέρον/ την προσοχή του αναγνώστη , αποδίδει με αμεσότητα τις απόψεις του για..., γίνεται κατανοητός ενισχύει τον συμβουλευτικό / προτρεπτικό τόνο του κειμένου (σε κάποιες περιπτώσεις).

10. ΤΟ ΥΦΟΣ

Το λεξιλόγιο, οι λειτουργίες της γλώσσας, η στίξη, τα ρηματικά πρόσωπα, το είδος της σύνταξης, το είδος της σύνδεσης των προτάσεων, το είδος των προτάσεων, προσδιορίζουν το ύφος του κειμένου.

ΥΦΟΣ	ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ
Οικείο / Λιτό (απλό, λαϊκό). Δίνει <u>προφορικότητα</u> , αμεσότητα στο λόγο. (ο συγγραφέας απευθύνεται σε νέους ή στο μέσο αναγνώστη)	α΄/β΄ πρόσωπο, απλό λεξιλόγιο, ασύνδετο σχήμα, ερωτήσεις, ευθύς λόγος, παρατακτική σύνδεση, παραδείγματα, παρενθέσεις, ενεργητική σύνταξη, μικροπερίοδος λόγος , μεταφορές, ξένο λεξιλόγιο, συντομογραφίες.
Επίσημο , σοβαρό, λόγιο (απρόσωπο, επιστημονικό, σύνθετο). Δίνει αξιοπιστία στα γραφόμενα.	γ΄ πρόσωπο, επίσημο/ειδικό λεξιλόγιο , υποτακτική σύνδεση, παθητική σύνταξη , αναφορική λειτουργία της γλώσσας, μακροπερίοδος, προτάσεις κρίσης.
Χιουμοριστικό ή ειρωνικό Λειτουργία: ευαισθητοποίηση, κατανοητό, αποτυπώνεται στη μνήμη	Λογοπαίγνια, εισαγωγικά, ερωτήσεις, αποσιωπητικά, θαυμαστικό, προφορικότητα, καθημερινό λεξιλόγιο, υπαινιγμοί, συνύπαρξη λόγιων και λαϊκών εκφράσεων.
Λυρικό / γλαφυρό	περιγραφές, μεταφορές, σχήματα λόγου κ.τ.λ
Συμβουλευτικό/Διδακτικό (παραινετικό/προτρεπτικό), ο συγγραφέας θέλει να μας κινητοποιήσει	Β΄ πρόσωπο, προστακτική ή υποτακτική έγκλιση, βουλευτικές/υποθετικές προτάσεις, συμβουλές, απλό λεξιλόγιο, πειθώ (παραδείγματα), ελλειπτικές προτάσεις, ερωτήσεις, επανάληψη, πρέπει, α πληθυντικό.
Εξομολογητικό / βιωματικό	Α΄ ενικό πρόσωπο, παρελθοντικοί χρόνοι (συνήθως), προσωπικά συναισθήματα, σκέψεις, μικροπερίοδος, περιγραφή, εικόνες.
Δραματικό (ευαισθητοποίηση)	Α΄πληθυντικό, β΄ πρόσωπο, μεταφορές, ασύνδετο, σημεία στίξης (θαυμαστικό, ερωτηματικό), αντίθεση.
Επικριτικό	Επικριτικά σχόλια, μεταφορές.

11 . Η ΕΙΔΗΣΗ

➔ Το γεγονός και το σχόλιο στην είδηση

Στην δημοσιογραφία διακρίνουμε δύο βασικούς τομείς: την ειδησεογραφία (απλή ανακοίνωση ενός γεγονότος) και την ερμηνευτική δημοσιογραφία (άρθρο, σχόλιο, χρονογράφημα) .

Αυτό που έχει σημασία είναι να διακρίνουμε το γεγονός (αντικειμενικό στοιχείο της είδησης) από το σχόλιο (καθαρά υποκειμενικό στοιχείο της είδησης). Το σχόλιο μπορεί μετά από εξέταση να αποδειχθεί ανακριβές ή ανάλογο με την ιδεολογία μας μπορεί να το δεχτούμε ή να το απορρίψουμε.

Παράδειγμα:

- Είδηση χωρίς σχόλιο (ανακοίνωση γεγονότος): Εξαφανίστηκαν τα ψάρια από τον ποταμό Λούρο.
- Είδηση με σχόλιο: Ιδιαίτερη ανησυχία προκαλεί στην κοινή γνώμη η εξαφάνιση των ψαριών από τον ποταμό Λούρο .
ή Απίστευτο οικολογικό έγκλημα: Εξαφανίστηκαν τα ψάρια από τον ποταμό Λούρο.

➔ Και η στίξη είναι σχόλιο

Και τα σημεία στίξης μπορούν να αποτελούν σχόλιο στην είδηση (κυρίως σε τίτλους ειδήσεων). Έτσι με το θαυμαστικό (!) εκφράζεται θαυμασμός ή έμφαση, με το ερωτηματικό (;) δηλώνεται απορία κ.λπ. Επίσης με τα σημεία στίξης εκφράζεται αμφισβήτηση, ειρωνεία, δισταγμός, έκπληξη, ενθάρρυνση, επιδοκιμασία, αποδοκιμασία κ.λπ.

Παράδειγμα:

- Αθήνα , όμορφη (;) πόλη... (αμφισβήτηση)
- τέτοιου είδους ... κατορθώματα (για το θάνατο αδέσποτων → αποδοκιμασία, ειρωνεία)
- Να και μία καλή είδηση! (θαυμασμός, έκπληξη)

➔ Παρεμβολή ξένου σχολίου στην είδηση

Ο δημοσιογράφος συχνά περιλαμβάνει στην είδησή του το σχόλιο κάποιου άλλου προσώπου (ενώ ο ίδιος δεν εκφράζει τη γνώμη του). Για να γίνει αυτό χρησιμοποιεί και τις κατάλληλες εκφράσεις (όπως ανακοίνωσε, όπως ανέφερε, σύμφωνα με τη γνώμη του..., όπως δήλωσε) και τα εισαγωγικά (όταν μεταφέρει αυτούσια τη γνώμη του άλλου προσώπου). Η χρήση κατάλληλων εκφράσεων και εισαγωγικών μπορεί να γίνει συγχρόνως. Με την παρεμβολή ξένου σχολίου στην είδηση το κείμενο γίνεται πιο αντικειμενικό και ζωντανό.

Παράδειγμα: Ψηφίστηκε χτες από τη Βουλή το νομοσχέδιο για την Παιδεία. Όπως δήλωσε ο Υπουργός Παιδείας το νομοσχέδιο αυτό θα αλλάξει την όλη δομή της εκπαίδευσης οδηγώντας τη χώρα στην πρόοδο.

Οι υπογραμμισμένες φράσεις αποτελούν το σχόλιο που μεταφέρει ο δημοσιογράφος.

➔ Διαπλοκή του γεγονότος με το σχόλιο στην είδηση

Μερικές φορές το σχόλιο συγχέεται \ διαπλέκεται με την ανακοίνωση του γεγονότος. Έτσι μπορεί να παραπλανηθεί ο αναγνώστης και να θεωρήσει την άποψη του δημοσιογράφου ως εξακριβωμένο γεγονός.

Το σχόλιο έχει αρνητικά αποτελέσματα όταν παρουσιάζεται ως εξακριβωμένο γεγονός, χωρίς να στηρίζεται σε επαρκή στοιχεία και ο δημοσιογράφος επιβάλλει την άποψή του. Έχει θετικά αποτελέσματα όταν παρατίθεται ξεχωριστά από το γεγονός, βοηθά τον αναγνώστη να κατανοήσει την είδηση, στηρίζεται σε τεκμηριωμένα στοιχεία και τον αφήνει ελεύθερο να κρίνει μόνος του.

Παράδειγμα: *Η εκπληκτική, υπέροχη ομάδα μπάσκετ της Ελλάδας προκρίθηκε στους ημιτελικούς του Παγκόσμιου πρωταθλήματος.*

➔ Η οργάνωση της είδησης \ ανεστραμμένη πυραμίδα

Μία είδηση οργανώνεται σε τρεις βαθμίδες :

1. Τίτλος (πολύ σύντομη παρουσίαση των γεγονότων).
2. Δημοσιογραφική περίληψη (περιληπτική αναφορά στα συμβάντα - 2 περίπου παράγραφοι)
3. Αναλυτική έκθεση (στο υπόλοιπο κείμενο παρουσιάζονται τα γεγονότα με κάθε λεπτομέρεια)

➔ Τα "αστέρια" της είδησης

- Ιεράρχηση των ειδήσεων στις εφημερίδες

Οι δημοσιογράφοι ιεραρχούν τις ειδήσεις με βάση κάποια διακριτικά τους στοιχεία, που λέγονται "αστέρια" της είδησης. Όσα πιο πολλά "αστέρια" συγκεντρώνει μια είδηση τόσο πιο σπουδαία είναι. Τα "αστέρια" της είδησης:

1. επικαιρότητα
2. εγγύτητα
3. σπουδαιότητα
4. σπανιότητα
5. εκρηκτικότητα
6. εκκρεμότητα
7. συγκίνηση
8. συνέπειες

Παράδειγμα:

Για ένα κείμενο που είχε ως θέμα τον θάνατο πολλών αδέσποτων ζώων στην Αθήνα λίγους μήνες πριν τους Ολυμπιακούς αγώνες του 2004 :

- *εν όψει των Ολυμπιακών αγώνων* : εκκρεμότητα
- *δεν τιμούν την πατρίδα μας και το λαό μας*: συνέπειες
- *βρίσκονται στους δρόμους χωρίς τροφή, χωρίς νερό* : συγκίνηση

12. ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΕΙΔΗ

Τα βιογραφικά είδη κινούνται ανάμεσα στην ιστορία και στη λογοτεχνία. Διακρίνονται σε δύο μεγάλες κατηγορίες : τις Βιογραφίες και τις Αυτοβιογραφίες.

➔ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

- πρόθεση συγγραφέα : έμμεσα διδακτική.
- γ ' ρηματικό πρόσωπο.
- θαυμασμός του συγγραφέα προς τον βιογραφούμενο.
- ο αναγνώστης γοητεύεται από μία βιογραφία ή αυτοβιογραφία επειδή:
 - αποκρυπτογραφεί μία ανθρώπινη προσωπικότητα.
 - αποκτά γνώσεις για μία εποχή.

➔ΑΥΤΟΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

- α' πρόσωπο.
- αφηγητής⇒ αυτόπτης μάρτυρας , συμμετέχει στα γεγονότα.

➔ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ

✓χαρακτηριστικά ως προς το περιεχόμενο:

- ύφος καθημερινό και οικείο.
- προσωπικός\ εξομολογητικός τόνος.
- κάλυψη γενικότερων και καθημερινών γεγονότων.

✓εξωτερικά χαρακτηριστικά / μορφή:

- ημερομηνία, χρονολογία.
- τοπικοί προσδιορισμοί.
- α' ενικό πρόσωπο.
- χρήση οριστικής ενεστώτα.

➔ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

- χρήση όλων των ρηματικών προσώπων, αλλά κυρίως του α ενικού.
 - οι απαντήσεις περιέχουν σχόλια, αξιολογικές κρίσεις, προσωπικές θέσεις.
 - ο συνεντευξιζόμενος δεν είναι απόλυτος, στόχος του είναι να μας προβληματίσει, ίσως να ευαισθητοποιήσει.
-

13. ΣΥΝΔΥΑΣΤΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ

Ο συγγραφέας έχει σκοπό:

- α. Να προβληματίσει: μεταφορική χρήση της γλώσσας, α' / β' πρόσωπο, υποτακτική / προστακτική έγκλιση, ερωτήσεις, επαναλήψεις, αποσιωπητικά, παθητική σύνταξη.
- β. Να πληροφορήσει: κυριολεξία, γ' πρόσωπο, οριστική, παρενθέσεις, ενεργητική σύνταξη διπλή παύλα., μακροπερίοδος.

14. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ / ΕΚΘΕΣΗ

Οδηγίες για τη συγγραφή έκθεσης

Βήμα 1ο

Διερεύνηση του θέματος

Στην εκφώνηση που μας δίνεται ανιχνεύουμε το **επικοινωνιακό πλαίσιο** (άρθρο, δοκίμιο επιστολή, ομιλία, την ιδιότητα με την οποία γράφουμε κτλ). και τα ζητούμενα, τα οποία θα αναπτύξουμε (π.χ. αίτια προβλήματος, συνέπειες, τρόπους αντιμετώπισης κ.τ.λ). **Τα ζητούμενα εάν είναι περισσότερα από ένα πρέπει να αναπτύσσονται ισομερώς.**

Βήμα 2ο

Αναζήτηση υλικού επιχειρηματολογίας / σχεδιάγραμμα

Μετά τη διερεύνηση του θέματος ακολουθεί η προετοιμασία του κειμένου με την αναζήτηση και συγκέντρωση του κατάλληλου υλικού.

Βήμα 3ο

Συγγραφή κειμένου – επανέλεγχος.

Τεχνικές εύρεσης ιδεών

1 . Όταν ζητούνται **οι συνέπειες**, τα αποτελέσματα, η προσφορά ή οι κίνδυνοι σε ένα θέμα τότε στηρίζομαι στους τομείς:

- πολιτικός (δημοκρατία, συμμετοχή στα κοινά, όχι θύμα εκμετάλλευσης, έχει άποψη)
- οικονομικός (καταναλωτισμός, σπατάλη, ανεργία, φτώχεια)
- πνευματικός(γνώση, ανθρωπιστική παιδεία, κριτική σκέψη, όχι χειραγωγήση)
- ηθικός (αξίες / αρετές: ειλικρίνεια, δικαιοσύνη, αξιοπρέπεια, ανθρωπιά, πρότυπα)
- ατομικός- βιολογικός (σωματική υγεία, διατροφή, άσκηση)
- πολιτιστικός (τέχνη, παράδοση, ενίσχυση πολιτιστικής ταυτότητας, γλώσσα, ξеноμανία)
- οικογενειακός (αγωγή ,συναισθηματική ισορροπία, επικοινωνία, χάσμα)
- ψυχολογικός (άγχος, αλλοτρίωση, ανασφάλεια)
- επαγγελματικός (επιλογή επαγγέλματος, εργασία)
- οικολογικός
- κοινωνικός (συνεργασία, ισότητα, αλληλεγγύη, διαλλακτικότητα, διαπροσωπικές σχέσεις, ρατσισμός, βία) .

Κράτος / πολιτεία:

Προβλήματα: Γραφειοκρατία που παραλύει την εύρυθμη λειτουργία του κράτους, επιτήδευοι πολιτικοί, αναξιοκρατικά φαινόμενα, διεφθαρμένα πολιτικά πρόσωπα, παραπληροφόρηση, προπαγάνδα, σχέση εξάρτησης με τα ΜΜΕ.

Τρόποι αντιμετώπισης: Αξιοκρατία, συμμετοχή στα κοινά, κράτος δικαίου, πρόνοια, ειδικά για τις ευαίσθητες κοινωνικά ομάδες, κίνητρα για νεανική επιχειρηματικότητα, εφαρμογή / εκσυγχρονισμός των νόμων, δομές δια βίου μάθησης.

Οικογένεια:

Προβλήματα: έλλειψη ελεύθερου χρόνου λόγω υποχρεώσεων όλων, ενδοοικογενειακές συγκρούσεις, ενδοοικογενειακή βία, οι πολλαπλοί ρόλοι της σύγχρονης γυναίκας (σύζυγος, μητέρα, εργαζόμενη, νοικοκυρά), απομάκρυνση από οικογενειακές παραδόσεις.

Τρόποι αντιμετώπισης: Αφιέρωση αρκετού και ουσιαστικού ελεύθερου χρόνου στα παιδιά, συνεχής διάλογος, μετάγγιση αξιών/ αρχών, παροχή προτύπων, μέτρο στη χρήση από τα παιδιά κινητών και ηλεκτρονικών παιχνιδιών.

Σχολείο:

Προβλήματα: Έλλειψη διαλόγου και ουσιαστικής επαφής μεταξύ διδασκόντων- διδασκομένων, βαθμοθηρία, έλλειψη σύνδεσης της γνώσης με την πραγματικότητα και την επικαιρότητα, τεχνοκρατική παιδεία εις βάρος της ανθρωπιστικής, αποστήθιση γνώσεων, δεν αναπτύσσεται η κριτική σκέψη, ρατσιστικές συμπεριφορές, βία, σχολικός εκφοβισμός, απουσία διαδραστικής διδασκαλίας.

Τρόποι αντιμετώπισης: νέος ρόλος δασκάλου (να είναι κοντά στους μαθητές, να ενημερώνει...), σύγχρονα μέσα διδασκαλίας, χρήση οπτικοακουστικών μέσων, συνεχής παρακολούθηση επιμορφωτικών σεμιναρίων από τους εκπαιδευτικούς, σχολικός επαγγελματικός προσανατολισμός, πολιτιστικές δραστηριότητες στο χώρο του σχολείου (πρωτοβουλία των μαθητών), διαπολιτισμικό σχολείο, ευρωπαϊκή διάσταση της παιδείας, σχολείο ανοιχτό προς την κοινωνία, επικαιροποίηση των γνώσεων, σεμινάρια / ημερίδες με πρόσκληση ειδικών, ψυχολόγοι στα σχολεία, δια βίου μάθηση/ εκπαίδευση.

MME:

Προβλήματα: Παραπληροφόρηση, προπαγάνδα, μη τήρηση των κανόνων δημοσιογραφικής δεοντολογίας, “στήσιμο” των ειδήσεων που προκαταβάλλουν την κρίση του δέκτη, εξυπηρέτηση μεγάλων πολιτικών και οικονομικών συμφερόντων, το κοινό χειραγωγείται μέσω της τηλεόρασης, οι εκπομπές και οι διαφημίσεις προωθούν ανήθικα πρότυπα και τον υπερκαταναλωτισμό. Επίσης υποβαθμίζεται η αξία του βιβλίου και της ελληνικής γλώσσας (ξενομανία), ενισχύεται η μοναξιά.

Τρόποι αντιμετώπισης: Αντικειμενικότητα, αμεροληψία, ποικιλία θεματολογίας, τήρηση δημοσιογραφικής δεοντολογίας, προβολή προτύπων κι όχι ειδώλων, προβολή πνευματικών ανθρώπων, εκπομπές για το βιβλίο και την αξία της ελληνικής γλώσσας.

Άτομο / Σύγχρονος τρόπος ζωής:

Προβλήματα: ατομικισμός, αδιαφορία για τα κοινά, αποστασιοποίηση, αποξένωση, υλιστικό πρότυπο ζωής/ θεοποίηση του χρήματος, αποδυνάμωση κριτικής ικανότητας, παθητικότητα, αποχώνωση και υπνωτισμός μπροστά από μια οθόνη, απομάκρυνση από τη φύση, άγχος, γρήγοροι –ασθματικοί ρυθμοί ζωής.

Τρόποι αντιμετώπισης: ευαισθητοποίηση, πολιτικοποίηση, ανθρωπισμός, εθελοντισμός, εύρεση και ορθή αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου, αυτοκριτική-αυτογνωσία, να θέσει όρια στην κατανάλωση και τη χρήση του διαδικτύου (Μ.Κ.Δ.).

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Άρθρο: βάζουμε τίτλο.

Ομιλία, επιστολή: βάζουμε προσφώνηση (πάνω αριστερά) και επιφώνηση (αποφώνηση) κάτω δεξιά (π.χ Σας ευχαριστώ για το χρόνο σας, Σας ευχαριστώ για την προσοχή σας κ.α).

ΠΡΟΛΟΓΟΣ – ΕΙΔΗ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Ο πρόλογος έχει σκοπό να διευκολύνει την μετάβαση στο κυρίως μέρος της ανάπτυξης και οφείλουμε στην κατακλείδα του να αναφέρουμε πάντα ξεκάθαρα το βασικό θέμα που θα αναπτύξουμε. Ο πρόλογος πρέπει να κεντρίζει το ενδιαφέρον του αναγνώστη και να τον προϋδεάζει για το θέμα το οποίο θα αναλυθεί στο κύριο θέμα.

Πρόλογος που ακολουθεί παραγωγική πορεία:

Ξεκινάμε από το γενικότερο πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται το θέμα που εξετάζουμε και προχωράμε στο ειδικό. Έπειτα, προαναγγέλλουμε τα ζητούμενα.

Π.χ. αν το θέμα μας είναι ο χουλιγκανισμός, τότε ξεκινάμε μιλώντας γενικά για τα φαινόμενα κοινωνικής παθογένειας και στη συνέχεια αναφερόμαστε σε αυτόν. Το θετικό αυτού του τρόπου είναι ότι ταιριάζει στα περισσότερα θέματα έκθεσης.

Αντιθετικός πρόλογος:

Παρουσιάζουμε την αντίθετη άποψη ή έννοια για να δώσουμε έμφαση στην αξία της άποψης ή έννοιας που μας ενδιαφέρει.

Π.χ. αν το θέμα μας είναι η ανεργία, μπορούμε να ξεκινήσουμε μιλώντας για την εργασία και το πόσα θετικά στοιχεία προσφέρει στο άτομο.

Πρόλογος με επαναδιαπραγμάτευση:

Σχολιάζουμε εκτενέστερα το θεματικό δεδομένο με την προσθήκη κάποιων πληροφοριών. Επιβεβαιώνουμε την αλήθεια του θέματος, επισημαίνουμε το ρόλο που διαδραματίζει στη ζωή μας.

Προσοχή: Αποφεύγουμε να αναφέρουμε στον πρόλογο στοιχεία που σχετίζονται με κάποιο από τα ερωτήματα.

Π.χ. αν το πρώτο ερώτημα είναι οι αιτίες ενός κοινωνικού προβλήματος, τότε είναι λάθος να φτιάχνουμε ένα πρόλογο που θα βασίζεται στην αναφορά των αιτιών. Και αυτό γιατί μπορεί να επαναλάβουμε στην ανάλυση του πρώτου ερωτήματος κάποια στοιχεία που έχουμε ήδη αναφέρει στον πρόλογο. Οπότε, στον πρόλογο μιλάμε γενικότερα και προετοιμάζουμε τον αναγνώστη μας για όσα θα ακολουθήσουν.

Πρόλογος με τη μέθοδο του διλήμματος:

Προτείνεται για θέματα όπου δεν είναι γενικώς αποδεκτή η ίδια θέση από όλους. Έτσι, παρουσιάζουμε τις δύο διαμετρικά αντίθετες απόψεις, δημιουργώντας ένα πρόλογο με σύγκριση-αντίθεση.

Π.χ. Στο θέμα της θανατικής ποινής, πολλοί είναι αυτοί που θεωρούν ότι η επαναφορά της ενδεχομένως θα μείωνε τα ποσοστά εγκληματικότητας ενώ, αντίθετα, πολλοί υποστηρίζουν ότι πρόκειται για ένα ανήθικο, απάνθρωπο, ακραίο και αναποτελεσματικό μέσο καταστολής.

ΣΥΓΓΡΑΦΗ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

πώς ξεκινάμε :

- Σε άρθρο: Είναι γεγονός ότι... στις μέρες μας... στην εποχή μας.
- Σε ομιλία : Στην εποχή μας...Με αφορμή την παγκόσμια ημέρα... με αφορμή τη σημερινή εκδήλωση για... ως εκπρόσωπος... θα παρουσιάσω ένα ζήτημα που...
- Σε επιστολή: με αφορμή την εκρηκτική αύξηση κρουσμάτων, απευθυνόμαστε σε σας... γιατί πιστεύουμε ότι είστε ο κατάλληλος άνθρωπος... γνωρίζοντας το ενδιαφέρον και τη μέχρι τώρα δράση σας στο χώρο. **Για να προβάλουμε τη δική μας στάση:** Ως νέοι / ως μαθητές , ανήσυχοι για το μέλλον... ,μας προβληματίζει, μας ανησυχεί το γεγονός ότι ... / θα θέλαμε / θα επιθυμούσαμε / αισθανόμαστε έντονη την ανάγκη να εκφράσουμε... / να καταγγείλουμε τη στάση .

Ενδεικτικός πρόλογος

Αξιότιμε κύριε,

ως νέος που ενδιαφέρεται για τα προβλήματα των συμπολιτών του, παρατήρησα ότι η περιοχή μας δε διαθέτει κέντρο για άτομα με ειδικές ανάγκες. Γι' αυτό θεωρώ χρέος μου να σας απευθύνω αυτή την επιστολή, με σκοπό να σας προτείνω την ίδρυση ενός τέτοιου κέντρου, που πιστεύω ότι είναι απαραίτητο, γιατί θα προσφέρει πολλά στους συνανθρώπους μας που χρειάζονται ειδική φροντίδα.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ - ΕΙΔΗ ΕΠΙΛΟΓΟΥ

Ο επίλογος αποτελεί τη λογική κατάληξη των προβληματισμών μας, συνοψίζει την κυρίαρχη ιδέα του θέματος και συγκεφαλαιώνει τα βασικά συμπεράσματα της ανάλυσης που προηγήθηκε. Επίσης μπορεί να είναι και **δεοντολογικός**: να αναφέρει σύντομα τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για την αντιμετώπιση ενός προβλήματος. Σε αυτή την περίπτωση κάνουμε μια συνοπτική αναφορά σε μία - δύο προτεινόμενες λύσεις, (εφόσον οι λύσεις δεν αποτελούν ζητούμενο του θέματος)..

Ενδεικτικός επίλογος

Συνοψίζοντας, οδηγούμαστε στη διαπίστωση ότι η ανεργία των πτυχιούχων είναι δυσεπίλυτο πρόβλημα, ειδικά όσο κυριαρχεί η νοοτροπία πως η είσοδος στο πανεπιστήμιο είναι ο μόνος δρόμος για την επιτυχία. Χρέος λοιπόν του εκπαιδευτικού συστήματος πρέπει να είναι ο ουσιαστικός επαγγελματικός προσανατολισμός και η κατάργηση των στερεοτύπων για ανώτερα και κατώτερα επαγγέλματα..

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

Α. ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ

1. ΑΦΗΓΗΤΗΣ

- **Ομοδιηγητικός** (συμμετέχει) ταύτιση αφηγητή/ήρωα, ο αναγνώστης βιώνει καλύτερα τον εσωτερικό κόσμο του ήρωα. Εστίαση εσωτερική, α' ρηματικό πρόσωπο.
- **Αυτοδιηγητικός** (+ είναι και πρωταγωνιστής). Εστίαση εσωτερική, α' ρηματικό πρόσωπο.
- **Ετεροδιηγητικός** :αφηγείται την ιστορία κάποιου άλλου, ο αναγνώστης κρίνει ανεπηρέαστος/αντικειμενικά την ιστορία..., Εστίαση μηδενική/παντογνώστης αφηγητής

2. ΧΡΟΝΟΣ

- Αναδρομική αφήγηση (παρελθόν).
- Προδρομική αφήγηση (μέλλον).
- Εγκιβωτισμός (αφήγηση μέσα στην αφήγηση).
- Επιβράδυνση-επιτάχυνση.

Β. ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΟΙ ΤΡΟΠΟΙ

Περιγραφή, αφήγηση, διάλογος (προσελκύει το ενδιαφέρον, ζωντάνια, αμεσότητα, προφορικότητα), εσωτερικός μονόλογος (ήρωας), αφηγηματικό σχόλιο.

Γ. ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΕΠΙΛΟΓΕΣ / ΕΚΦΡΑΣΤΙΚΑ ΜΕΣΑ

(οι βασικοί κειμενικοί δείκτες)

1. Στίξη, εικόνες, ρηματικά πρόσωπα, εγκλίσεις, σχήματα λόγου.
2. Άλλα: περιγραφή, αφήγηση, χιούμορ, ειρωνεία, ύφος.

Δ. Ο ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ

-Ονοματοδοτεί τους ήρωες → να δημιουργήσει την αίσθηση ότι ο ήρωας είναι αληθινό, ξεχωριστό πρόσωπο δίνοντας στο κείμενο αξιοπιστία/ αληθοφάνεια και ενδιαφέρον.

-Αφήνει τους ήρωες ανώνυμους→ λειτουργούν ως σύμβολα, τονίζει την καθολικότητα βιωμάτων τους

ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ

1. ΤΥΠΟΙ ΑΦΗΓΗΤΗ:

- Όταν **αφηγείται** τα γεγονότα ως **πρωταγωνιστής (αυτοδιηγητικός αφηγητής)** είτε να **συμμετέχει** στην ιστορία ως **απλός ήρωας (ομοδιηγητικός αφηγητής)** είτε να **μη συμμετέχει** στην ιστορία που αφηγείται, αλλά να αφηγείται την ιστορία κάποιου άλλου (**ετεροδιηγητικός αφηγητής**).

- Η επιλογή ενός **ομοδιηγητικού ή αυτοδιηγητικού αφηγητή** προσδίδει στο κείμενο αμεσότητα και οικειότητα. καθώς ο αναγνώστης βιώνει σε βάθος τον εσωτερικό κόσμο των πρωταγωνιστών. Επίσης, το κείμενο αποκτά τον χαρακτήρα μιας προσωπικής μαρτυρίας, αφού το πρόσωπο που αφηγείται συμμετέχει στην ιστορία.

- Η επιλογή ενός **ετεροδιηγητικού αφηγητή** προσδίδει στο κείμενο αίσθηση αποστασιοποίησης, εφόσον το πρόσωπο που αφηγείται την ιστορία δεν συμμετέχει σε αυτή. Με αυτόν τον τρόπο στη αφήγηση κυριαρχεί η αντικειμενικότητα.

Παραδείγματα

(ομοδιηγητικός αφηγητής)

Γ. Βιζυηνού - «Το αμάρτημα της μητρός μου»

«Άλλην αδελφήν δέν εἶχομεν παρά μόνον τήν Ἀννιώ. Ἦτον ἡ χαϊδεμμένη τῆς μικρᾶς ἡμῶν οἰκογενείας καί τήν ἠγαπῶμεν ὅλοι. Ἀλλ' ἀπ' ὅλους περισσότερο τήν ἠγάπα ἡ μήτηρ μας. Εἰς τήν τράπεζαν τήν ἐκάθιζε πάντοτε πλησίον της καί ἀπό ὅ,τι εἶχομεν ἔδιδε τό καλύτερον εἰς ἐκείνην. Καί ἐνῶ ἡμᾶς μᾶς ἐνέδουε χρησιμοποιοῦσα τά φορέματα τοῦ μακαρίτου πατρός μας, διά τήν Ἀννιώ ἠγόραζε συνήθως νέα. Ὡς καί εἰς τά γράμματα δέν τήν ἐβίαζεν. Ἄν ἤθελεν, ἐπήγαιnen εἰς τό σχολεῖον, ἄν δέν ἤθελεν, ἔμεnen εἰς τήν οἰκίαν. Πρᾶγμα τό ὅποιον εἰς ἡμᾶς διά κανένα λόγον δέν θά ἐπετρέπετο.»

(αυτοδιηγητικός αφηγητής)

Στρ. Δούκα - «Η ιστορία ενός αιχμαλώτου»

« Στήν καταστροφή τῆς [Σμύρνης](#), βρέθηκα μέ τούς γονιούς μου στό λιμάνι, στήν [Πούντα](#). Μέσ' ἀπ' τά χέρια τούς μέ πήρανε. Κι ἔμεινα στήν Τουρκία αἰχμάλωτος. Μεσημέρι πιάστηκα μαζί μέ ἄλλους. Βράδιασε καί τά περίπολα ἀκόμα κουβαλοῦσαν τούς ἄντρες στούς στρατῶνες. Κοντά μεσάνυχτα, ὅπως ἤμαστε ὁ ἕνας κολλητά στόν ἄλλο, μπῆκε ἡ φρουρά κι ἄρχισαν νά μᾶς χτυποῦν, ὅπου ἔβρισκαν...»

(ετεροδιηγητικός αφηγητής)

Αντώνης Σαμαράκης - «Το ποτάμι»

«Για μερικά λεπτά, και οι δυο τους στέκονταν ακίνητοι στα νερά. Τη σιωπή διέκοψε ένα φτάρνισμα. Ἦταν αὐτός που φταρνίστηκε, και κατά τη συνήθειά του βλαστήμησε δυνατά. Τότε ἐκεῖνος ἀντίκρυ του ἄρχισε να κολυμπάει γρήγορα προς την αντίπερα όχθη. Κι αὐτός ὁμως δεν ἔχασε καιρό. Κολύμπησε προς την όχθη του μ' ὅλη του τη δύναμη. Βγήκε πρώτος. Ἐτρεξε στο δέντρο που εἶχε ἀφήσει το τουφέκι του, το ἄρπαξε. Ο Ἄλλος, ὅ,τι ἐβγαῖνε ἀπό το νερό.»

2. ΧΡΟΝΟΣ / ΧΡΟΝΙΚΗ ΣΕΙΡΑ ΤΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ

- **Αναδρομική αφήγηση** γεγονότων του παρελθόντος διακόπτοντας την πορεία της αφήγησης, που ονομάζεται και «**ανάληψη**». Η αναφορά σε μελλοντική εξέλιξη ονομάζεται **προδρομική αφήγηση** («**πρόληψη**») ή με **προοικονομία**. Η αφήγηση, εφόσον αρχίζει από το μέσον της ιστορίας, ονομάζεται **in medias res**.

Με την τεχνική των αναδρομικών αφηγήσεων ο συγγραφέας φωτίζει τις πτυχές της ιστορίας που θεωρεί ότι εξυπηρετούν καλύτερα την κατανόηση των γεγονότων. Η αξιοποίηση της προδρομικής αφήγησης δημιουργεί επιτείνει την αγωνία και το ενδιαφέρον του αναγνώστη. Μέσω της προοικονομίας ο αφηγητής προϋδεάζει τον αναγνώστη για την εξέλιξη της ιστορίας, προετοιμάζοντάς τον ψυχολογικά να δεχτεί την εξέλιξη και προωθεί την πλοκή. Τέλος, μέσω της τεχνικής **in medias res** προκαλείται στον διεγείρεται το ενδιαφέρον και η απορία του αναγνώστη σε σχέση με όσα έχουν προηγηθεί.

- Η **επιβράδυνση ή επιτάχυνση του χρόνου της αφήγησης**. Όταν ο χρόνος της αφήγησης είναι μεγαλύτερος από τον χρόνο της ιστορίας, πρόκειται για **επιβράδυνση**. Η τεχνική αυτή γίνεται με παρεμβολή περιγραφής ή των σχολίων του αφηγητή και η χρήση της διεγείρει την αγωνία και το ενδιαφέρον του αναγνώστη για την εξέλιξη της ιστορίας, εμβαθύνει στις σκέψεις, στον χαρακτήρα και στα κίνητρα των ηρώων και παρουσιάζει αναλυτικότερα τον χώρο όπου διαδραματίζονται τα γεγονότα. Όταν ο χρόνος της αφήγησης είναι πιο σύντομος από τον χρόνο της ιστορίας, πρόκειται για **επιτάχυνση**. Με την επιτάχυνση ο αφηγητής διατηρεί αμείωτο το ενδιαφέρον του αναγνώστη. Τέλος, όταν ο χρόνος της ιστορίας και ο χρόνος της αφήγησης ταυτίζονται, πρόκειται για **σκηνή (διάλογος, εσωτερικός μονόλογος)**. Με αυτό τον τρόπο επιτυγχάνεται η δραματοποίηση της αφήγησης.

3. ΕΣΤΙΑΣΗ:

Όταν ο αφηγητής ξέρει περισσότερα από τα πρόσωπα, τότε η εστίαση ονομάζεται **μηδενική / γ' πρόσωπο (παντογνώστης αφηγητής, αφηγητής θεός)**· όταν ο αφηγητής ξέρει όσα ένα πρόσωπο, τότε η εστίαση ονομάζεται **εσωτερική**· όταν ο αφηγητής ξέρει λιγότερα από τα πρόσωπα, τότε η εστίαση ονομάζεται **εξωτερική**.

4. ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΟΙ ΤΡΟΠΟΙ:

Αφήγηση. Είναι η έκθεση των γεγονότων, η οποία διακρίνεται σε **διήγηση** (τритоπρόσωπη αφήγηση με παντογνώστη αφηγητή), **μίμηση**(πρωτοπρόσωπη ή και τритоπρόσωπη αφήγηση με αφηγητή που συμμετέχει στην αφήγηση). Στην αφήγηση, ο αφηγητής διηγείται ο ίδιος τα γεγονότα ή μεταφέρει σε **πλάγιο λόγο** τι είπαν οι ήρωες. Μέσω της αφήγησης παρουσιάζονται τα γεγονότα που συγκροτούν την ιστορία . Προσδίδει στο κείμενο ζωντάνια, σκιαγραφείται ο χαρακτήρας, ο συναισθηματικός κόσμος των ηρώων.

Διάλογος. Είναι το μέρος της αφήγησης στο οποίο τα πρόσωπα συνομιλούν σε **ευθύ λόγο** και σε α΄/β΄ πρόσωπο. Συντελεί στην πειστικότερη διαγραφή των χαρακτήρων και των συναισθημάτων . Η χρήση του προσδίδει στην αφήγηση δραματικότητα, φυσικότητα και ζωντάνια, τα πρόσωπα αποκτούν αληθοφάνεια, εξυπηρετεί την εξέλιξη της δράσης – προσελκύει το ενδιαφέρον του αναγνώστη (είναι σαν να τους ακούμε...) .

Περιγραφή. Είναι η αναπαράσταση προσώπων, τόπων, αντικειμένων, φαινομένων. Η περιγραφή συνήθως παρεμβάλλεται μέσα στην αφήγηση, με στόχο την αισθητική αναπαράσταση του χώρου ή την προβολή των στοιχείων εκείνων που αιτιολογούν τη δράση των προσώπων. Η περιγραφή δεν εξελίσσεται ούτε μεταβάλλεται αλλά παραμένει **στατική**, σε αντίθεση με την αφήγηση. Η περιγραφή προσφέρει αισθητική απόλαυση στον αναγνώστη και τον βοηθά να ανασυνθέσει στη φαντασία του την εικόνα των ηρώων, των τοπίων κ.λπ. Επίσης, επιβραδύνει την εξέλιξη της ιστορίας και με αυτόν τον τρόπο δημιουργεί αγωνία στον αναγνώστη.

Εσωτερικός μονόλογος. Είναι η απόδοση των σκέψεων, των συναισθημάτων, των αναμνήσεων και των **συνειρμών του ήρωα**, συνήθως σε πρώτο πρόσωπο και χρόνο ενεστώτα, χωρίς την παρέμβαση κάποιου αφηγητή. Ο εσωτερικός μονόλογος μοιάζει με τον ευθύ λόγο, απουσιάζουν όμως τα εισαγωγικά, οι παύλες και τα λεκτικά ρήματα. Με τον εσωτερικό μονόλογο προσδίδεται δραματικότητα στην αφήγηση. Δίνει την ευκαιρία στον αναγνώστη να γνωρίσει τους ήρωες μέσα από τα συναισθήματα και τις βαθύτερες σκέψεις τους.

Αφηγηματικό σχόλιο. Είναι η παρεμβολή σχολίων, σκέψεων, γνώμών από τον αφηγητή, έξω από τη ροή της αφήγησης. Μέσω του σχολίου ο αφηγητής βοηθά τον αναγνώστη να κατανοήσει καλύτερα συμπεριφορές και καταστάσεις.

Τα πιο σημαντικά σχήματα λόγου:

Μεταφορά

Η μεταφορά μοιάζει με την παρομοίωση, απουσιάζει όμως το «σαν» ή το «όπως». Η μεταφορική χρήση των λέξεων προσδίδει πλούτο, βάθος και ζωντάνια στο λόγο, ο συγγραφέας δίνει έμφαση ... (σχολιασμός της μεταφοράς)

Αντίθεση

Με την αντίθεση συσχετίζονται ή συνδυάζονται δύο έννοιες ανόμοιες, με στόχο την έκφραση ζωντών συναισθημάτων. Επίσης, με την αντίθεση ο συγγραφέας κάνει αισθητές τις ακραίες και δραματικές καταστάσεις που διέπουν την ανθρώπινη ύπαρξη. Η αντίθεση μπορεί να εκφράζεται είτε με δύο λέξεις ή δύο φράσεις είτε και με δύο μεγάλα τμήματα του λόγου (προτάσεις, περιόδους παραγράφους). → «Έσβησε η άσβηστη φωτιά».

Προσωποποίηση

Αποδίδουμε ανθρώπινες ικανότητες σε έμψυχα, άψυχα, αφηρημένες έννοιες και ιδέες. → «Τ' αηδόνι καλημέρισε την αυγή». (Ζωντάνια, αμεσότητα).

Παρομοίωση

Χρησιμοποιείται για να προβληθούν οι βαθύτερες σχέσεις μεταξύ των πραγμάτων. Επίσης χρησιμοποιείται όταν θέλουμε να τονίσουμε ιδιαίτερα και να προβάλουμε με ζωνρό τρόπο μια ιδιότητα ή ένα γνώρισμα ενός προσώπου, πράγματος ή μιας έννοιας γενικότερα. Η παρομοίωση μοιάζει με τη μεταφορά, αλλά, είναι αισθητικά αμεσότερη και ελκυστικότερη .

ΑΣύνδετο

Παραθέτουμε όρους ή προτάσεις χωρίς συνδέσμους. Αυτό το σχήμα δίνει στο λόγο δραματικότητα , ζωνρότητα, ένταση, έμφαση, παραστατικότητα. Χρωματίζει συναισθηματικά το κείμενο και συνάμα πυκνώνει το λόγο. .

Επανάληψη

Σε ένα κείμενο μπορούμε να εντοπίσουμε λέξεις ή φράσεις που επανέρχονται αυτούσιες ή ελαφρά παραλλαγμένες, για να δώσουν έμφαση σε μια έννοια ή κατάσταση.

Υπερβατό

Ανάμεσα σε δύο λέξεις που έχουν στενή λογική και συντακτική σχέση μεταξύ τους παρεμβάλλονται μία ή περισσότερες λέξεις. → «Με τη δική σου ήρθα στον κόσμο τη λατρεία».

Πρωθύστερο

Εκείνο που χρονολογικά και λογικά είναι δεύτερο τοποθετείται πρώτο. → «Τέλος κι αρχή η μνήμη δεν έχει».

Χιαστό

Δύο όροι ή φράσεις εκφέρονται με αντίστροφη σειρά, ώστε να βρίσκονται σε διάταξη σχήματος Χ. → «Η Γκιώνα λέει της Λιάκουρας κι η Λιάκουρα της Γκιώνας».

Πολυσύνδετο

Συνδέουμε όμοιους όρους ή προτάσεις με συνδέσμους συμπλεκτικούς ή διαζευκτικούς. → «Χαρές και λύπες να χαθούν και τα βασίλεια κι όλα, τίποτε δεν είναι αν στητή μέν' η ψυχή κι ολόρθη».

Συνεκδοχή

Χρησιμοποιείται:

- (α) το ένα αντί για πολλά → «Του Έλληνα ο τράχηλος ζυγό δεν υπομένει» (=των Ελλήνων).
- (β) το μέρος αντί για το σύνολο και αντίστροφα → «Κάθε κλαδί και κλέφτης» (=κάθε δέντρο).
- (γ) η ύλη αντί για εκείνο που έχει κατασκευαστεί απ' αυτήν → «Με κανένα ξύλο (=καράβι) δεν μπόρεσε να ταξιδέψει».

Υπερβολή

Λέμε κάτι που υπερβαίνει κατά πολύ το πραγματικό και το συνηθισμένο. → «Στο έμπα χίλιους ήκοψε, στο έβγα δυο χιλιάδες».

Οξύμωρο

Συνδυάζει δύο λέξεις νοηματικά αντίθετες. → «Ελεύθεροι Πολιορκημένοι».

Ειρωνεία

Η ειρωνεία ως σχήμα λόγου είναι η συνειδητή χρήση μιας διαφορούμενης γλώσσας από τον ομιλητή, όταν δηλαδή ο αφηγητής εννοεί κάτι διαφορετικό από αυτό που εκφράζουν οι λέξεις. Η έννοια της ειρωνείας χρησιμοποιείται συχνά με κάποια σημασιολογική κλιμάκωση: χαριεντισμός, αστεϊσμός, σαρκασμός, χλευασμός.

Πώς σχολιάζουμε τα σχήματα λόγου;

-Ο συγγραφέας με την (προσωποποίηση...) μας προβληματίζει για...(αναφορά στο κείμενο) ή τονίζει... , προσδίδει στο κείμενο συναισθηματική φόρτιση / αμεσότητα, συνεπώς γίνεται κατανοητός .

-Ειδικά για τις εικόνες: αισθητοποιεί τις σκέψεις του/ συναισθήματα.

ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΑ (πιθανή η επιλογή/ χρήση τους σε άσκηση)

-χαρά, θαυμασμός, ανακούφιση, συμπόνια, ανεμελιά, νιώθει ελεύθερος, ελπίδα, αγάπη, έκπληξη, αισιοδοξία, θάρρος.

-λύπη, στενοχώρια, απογοήτευση, απελπισία, αγανάκτηση, θυμός, απόγνωση, μοναξιά, ειρωνική διάθεση / σαρκασμός, ζήλεια.

Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ (ΡΕΥΜΑΤΑ / ΤΕΧΝΟΤΡΟΠΙΕΣ)

1.Επτανησιακή σχολή

-δημοτική γλώσσα, -θέματα: πατρίδα, γυναίκα, φύση , θρησκεία.
-εκπρόσωποι: Δ.Σολωμός, Ι.Πολυλάς κ.α

2. Ρομαντισμός (1830-1880)

-στροφή στο ένδοξο παρελθόν, -χρήση καθαρεύουσας
-μελαγχολική διάθεση, -υφος πομπώδες
-εκπρόσωποι : Π.Σούτσος, Α.Σούτσος Γ.Ζαλοκώστας κ.α

3.Παρνασσισμός (αντίδραση στο ρομαντισμό)

-άψογη μορφή ποιημάτων, -έμπνευση από την κλασική παράδοση
-πλούσια ομοιοκαταληξία και πολλές εικόνες, -δημοτική γλώσσα
-εκπρόσωποι: Κ.Παλαμάς, Ι.Γρυπάρης κ.α

ΝΕΟΤΕΡΗ ΠΟΙΗΣΗ

4.Συμβολισμός (1900)

-χρήση συμβόλων, -διάθεση μελαγχολίας και ονειροπόλησης
-έντονη μουσικότητα, -χαλαρή ομοιοκαταληξία, νέο λεξιλόγιο, ελεύθερος στίχος
Εκπρόσωποι: Ι.Χατζόπουλος, Κ.Π.Καβάφης κ.α

5.Νεορομαντισμός-Νεοσυμβολισμός

-ο ποιητής τραυματισμένος από την σκληρή πραγματικότητα αναζητά τη λύτρωση στη φυγή στο παρελθόν
-Βέβαια ο Καρυωτάκης που είναι ο κορυφαίος του νεοσυμβολισμού δε γράφει ποίηση ερήμην της ιστορικής πραγματικότητας την οποία μάλιστα σατιρίζει.

6.Γενιά του 30 / Υπερρεαλισμός

-υπερβαση του πραγματικού κόσμουνκαταγραφή της ψυχής του υποσυνείδητου χωρίς την επέμβαση της λογικής
-επηρεάζεται από συμβολισμό
-βλ μοντέρνα ποίηση για χαρακτηριστικά
-Εκπρόσωποι: Γ.Σεφέρης, Ο.Ελύτης, Ν.Εγγονόπουλος κ.α

ΠΟΙΗΣΗ

Παραδοσιακή: Μέτρο, ποιητικό λεξιλόγιο, κανονική στίξη, τίτλος → αντίστοιχος του περιεχομένου, ομοιοκαταληξία

Μοντέρνα: ελεύθερος στίχος, καθημερινό λεξιλόγιο, ακανόνιστη στίξη, προβληματικός τίτλος, διασκελισμός

1. Ποια είναι η δομή των ακόλουθων παραγράφων;

α. Επιπροσθέτως, οφείλουμε να επισημαίνουμε την απαράδεκτη στάση των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης απέναντι στη γυναίκα. Τα Μέσα Πληροφόρησης και ιδιαίτερα η διαφήμιση δε δείχνουν τον επιβαλλόμενο σεβασμό προς το γυναικείο φύλο και το υποβαθμίζουν. Σε πολλές περιπτώσεις εξευτελίζουν την προσωπικότητα των γυναικών που τις παρουσιάζουν ως υπάρξεις ματαιόδοξες και φιλάρεσκες, ενώ καλλιεργούν σε βάρος τους έναν ιδιότυπο ρατσισμό, που θέλει τη γυναίκα «βασίλισσα της κουζίνας», τροφό και μόνο των παιδιών καθώς και σκεύος ηδονής για τον άντρα.

β. Στη συνέχεια σχετικά με το ψυχικό τομέα η ιδιαίτερη σημασία της γνώσης στη ζωή του ανθρώπου έγκειται στην επίτευξη της αυτογνωσίας. Η γνώση με τη δύναμή της ωθεί τον άνθρωπο γεμάτο αυτοπεποίθηση σε πλήθος δραστηριοτήτων, γεγονός που συνεπάγεται ότι μέσα απ' αυτές θα μπορεί να κάνει αυτοκριτική ώστε να προβαίνει κάθε φορά στην αυτοβελτίωσή του. Έτσι λοιπόν οπλισμένος με αυτογνωσία ανακαλύπτει τα μειονεκτήματα και πλεονεκτήματά του, ενώ έχει ως απώτερο σκοπό τη διαρκή ανάδειξή του.

2 Με ποιον τρόπο αναπτύσσεται η κάθε μία από τις παρακάτω παραγράφους;

α. Η προπαγάνδα είναι μια τεχνική παραπλάνησης και επηρεασμού της ανθρώπινης δράσης με σκοπό το φανατισμό και τη χειραγώγηση. Στηρίζει την επιτυχία της στην αμάθεια και την επίμονη επανάληψη του μηνύματος.

β. Η Ελλάδα και η Ιταλία είναι δύο χώρες που μπορούν να αναμετρηθούν πνευματικά και ιστορικά. Και οι δύο ανήκουν στη Μεσόγειο και έχουν αξιοσημείωτο πολιτισμό και ιστορία. Άλλωστε ο ελληνορωμαϊκός πολιτισμός αποτελεί τη βάση του ευρωπαϊκού . Αλλά και σήμερα τα κράτη αυτά έχουν κοινή πορεία στην ευρωπαϊκή ένωση. Ωστόσο, σε οικονομικό επίπεδο η Ιταλία είναι μία ισχυρή βιομηχανική χώρα , ενώ η Ελλάδα υστερεί σε αυτό τον τομέα.

γ. Επιπρόσθετα, σε πολιτικό επίπεδο μέσα από τη γνώση παρατηρείται μεγαλύτερη συμμετοχή στα κοινά. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη της πολιτικοποίησης του ατόμου, ενώ την ίδια στιγμή συνειδητοποιεί ότι έχει υποχρέωση να εκτελεί τα καθήκοντα και τις υποχρεώσεις του, για να μπορεί στη συνέχεια να απολαμβάνει τα δικαιώματά του . Η ενεργοποίηση στα πολιτικά δρώμενα

ΙΣΟΝΕΟ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ

καλλιεργεί το πνεύμα και αναπτύσσει την ωριμότητα περιορίζοντας τη δράση των δημαγωγών και των καιροσκόπων.

δ. Η οικογένεια είναι σαν σωσίβια λέμβος στο πέλαγος της ζωής. Στις θαλασσοταραχές της καθημερινότητας, η οικογένεια είναι ένα ασφαλές μέρος. Με τη βοήθειά της πορευόμαστε στις αναποδιές της ζωής. Αλλά χρειάζεται συνεργασία μεταξύ των μελών του "πληρώματος της λέμβου, μεταξύ γονέων και παιδιών, για να επιπλεύσει και να φτάσει σε ασφαλές λιμάνι..

Βασίλης Θεοδώρου

ε. Η υπεροχή του οπτικού σήματος απέναντι στο γλωσσικό γίνεται ολοένα εμφανέστερη σε όλους τους τομείς. Το «απαγορεύεται το κάπνισμα» δηλώνεται σχεδόν παντού με το γνωστό κόκκινο κύκλο και την εικόνα του τσιγάρου. Στις βρύσες η γλωσσική δήλωση «ζεστό»-«κρύο» (στη γλώσσα της χώρας κατασκευής), αντικαταστάθηκε από το χρώμα : κόκκινο για το ζεστό, γαλάζιο για το κρύο. Και το πιο ισχυρό χτύπημα της εικόνας αποτελεί η τηλεόραση...

Μαν. Ανδρόνικος

3 . Να αναγνωρίσετε το είδος της σύνταξης στις παρακάτω φράσεις και να τις μετατρέψετε στο αντίθετο είδος:

α. Τα άτομα που είναι ενημερωμένα δεν παρασύρονται ούτε χειραγωγούνται εύκολα από διάφορους λαϊκιστές.

β. Το υπουργείο Παιδείας δημοσίευσε τον Αύγουστο τους πίνακες με τις βάσεις των σχολών .

γ. Διαγράφει ο τεχνίτης τα πλαίσια μιας πάντα ευνομούμενης και ισορροπημένης πολιτείας.

δ. Δάμασε η ελληνική τέχνη το ζώο πριν ανακαλύψει τον τέλειο άνθρωπο . (Πανελλήνιες, Γ Λυκείου, 2012)

4. Να ξαναγράψετε τις επόμενες περιόδους μετατρέποντας την ενεργητική σύνταξη σε παθητική:

α. «Η μονοκρατορία του χρώματος και της φωτογραφίας εξακοντίζει στο περιθώριο το γραπτό λόγο και υποθηκεύει την ανάγνωση».

β. «Η τηλεόραση, αντίθετα, έχει επιβάλει μια ριζικά διαφορετική αίσθηση του χρόνου από εκείνη που μας κληροδότησε η παράδοση».

\\ξο νέο φροντιστήριο

γ. "Μ' αυτό τον τρόπο τα παιδιά εκφράζουν τα συναισθήματά τους, τον ψυχικό τους κόσμο, τη διάθεση της στιγμής, τις επιθυμίες, τα όνειρα και τις ελπίδες τους."

5. Σχημάτισε προτάσεις στις οποίες οι υπογραμμισμένες λέξεις των παρακάτω φράσεων να εκφράζουν συνυποδήλωση:

- Το κτίριο κατέρρευσε από το σεισμό.
- Στο χωράφι του καλλιεργεί ντομάτες.
- Το τραπέζι είναι βαρύ, γιατί έχει φτιαχτεί από ξύλο καρυδιάς.
- Το μωρό μας γεννήθηκε χτες το πρωί.

6. Να σχηματίσεις πέντε σύνθετα αλλάζοντας το πρώτο συνθετικό της λέξης δημοκρατία και πέντε αλλάζοντας το δεύτερο.

7. Οι ακόλουθες λέξεις και φράσεις χαρακτηρίζουν ένα επίσημο ύφος λόγου. Να αποδώσετε με ύφος πιο ανεπίσημο και οικείο τις υπογραμμισμένες λέξεις :

να καταστεί ανθρώπινος ο άνθρωπος, ατόπημα, να υπερβεί την κρίση, να αποποιηθεί τον ατομικισμό.
(Εξετάσεις 2007)

8. Να εντοπίσετε το γεγονός στην ακόλουθη είδηση .

Συγκλονιστικές στιγμές, γεμάτες χαρά και συγκίνηση, έζησε χτες όλη η Ελλάδα. Η εθνική Ελλάδος κατέκτησε το χρυσό μετάλλιο στο Ευρωπαϊκό πρωτάθλημα μπάσκετ κερδίζοντας την Γερμανία με 86-73! Είναι κορυφαίοι , είναι μοναδικοί !

\\ξο νέο φροντιστήριο

9. γλωσσική άσκηση(αντικειμενικού τύπου):

Να γράψετε **το είδος του σχολίου** που δηλώνεται με το **σημείο στίξεως** στις παρακάτω προτάσεις επιλέγοντας ένα από τα παρακάτω (δύο περισσεύουν) : απογοήτευση, έκπληξη, αμφισβήτηση, θαυμασμός, απορία, ενθάρρυνση.

1. Με το ένα χέρι ο ποδοσφαιριστής Σ. διαπρέπει στα γήπεδα!
2. Αλήθεια, για ποια δάση μιλάμε;
- 3.Λέει πως ανέβηκε σε μία ώρα περπατώντας στην Πάρνηθα(!)

10. α.Να εντοπίσετε 4 εκφραστικά μέσα που χρησιμοποίησε ο δημοσιογράφος για να προσδιορίσει χρονικά τα γεγονότα.

β. Να εντοπίσετε το ξένο σχόλιο. Ποια η σκοπιμότητα / λειτουργία του;

Συγκλονιστικές στιγμές διαδραματίστηκαν χτες στο νοσοκομείο Αγία Σοφία. Η οικογένεια του Γ.Χ που έχασε τη ζωή του σε τροχαίο από την πρώτη στιγμή που ανακοινώθηκε το αμετάκλητο της κατάστασης του, αποφάσισε τη δωρεά των οργάνων του. Για 24 ώρες όλο το ΕΣΥ βρισκόταν επί ποδός. Ο πατέρας του νεαρού δωρητή δήλωσε : «θα βλέπω κάθε μέρα τα μάτια του γιου μου σε κάποιον συνάνθρωπό μου και αυτό μου δίνει παρηγοριά».

11. Να γράψετε τι είδους τροπικότητα δηλώνεται στην παρακάτω πρόταση και να τη μετατρέψετε σε δεοντική τροπικότητα που θα δηλώνει πρόθεση:

μάλλον θα περάσει στη σχολή που επιθυμεί

12. Η παρακάτω πρόταση δηλώνει βεβαιότητα , υπόθεση ή πιθανότητα;

Να την μετατρέψετε έτσι ώστε να δηλώνει δυνατότητα.

ο Χάρης πέρασε στη σχολή που επιθυμεί

ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Β΄ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

☑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

από την τράπεζα θεμάτων του ΙΕΠ

(το ΘΕΜΑ 2 και το ΘΕΜΑ 3 είναι προτάσεις του συγγραφέα)

1.ΓΛΩΣΣΑ / ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΦΤΩΧΕΙΑ (15262)

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

(ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ)

Β΄ ΤΑΞΗ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

Κείμενο 1

[Ο δημοσιογραφικός λόγος στην ελληνική γλώσσα]

Το (διασκευασμένο) κείμενο είναι του εκλιπόντα καθηγητή Γλωσσολογίας Σωφρόνη Χατζησαββίδη («Ο δημοσιογραφικός λόγος σε ελληνική γλώσσα: ρητές γλωσσικές επιλογές και υπόρρητες αναφορές». Μέντορας, Ειδικό Τεύχος 4, 2001).

Ο δημοσιογραφικός λόγος, δημόσιος και εφήμερος, προσδιορίζεται από ιδιαίτερους επικοινωνιακούς παράγοντες και ιδιαίτερες κοινωνικές προϋποθέσεις. Όμως, θα πρέπει εξ αρχής να τονιστεί ότι με τον όρο «δημοσιογραφικός λόγος» δηλώνεται όχι μόνο η γλωσσική μορφή που χρησιμοποιείται στη δημοσιογραφία, αλλά και τα νοήματα που παράγονται μέσω της κατανάλωσης του δημοσιογραφικού προϊόντος (ανάγνωση, ακρόαση), καθώς και τα κοινωνικά συμφραζόμενα που παράγουν αυτά τα νοήματα. Ειδικά, ο σύγχρονος ελληνικός δημοσιογραφικός λόγος κάνει έντονη την παρουσία του με πολλές και ποικίλες μορφές μέσω ποικίλων μέσων, με αποτέλεσμα να είναι σήμερα ποσοτικά ο κυρίαρχος δημόσιος λόγος, που επιτελεί έναν μεγάλο αριθμό λειτουργιών, διαμορφώνει συνειδήσεις αλλά και είδη και υποείδη λόγου. Αποτελεί στη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα τον χώρο μέσα στον οποίο γεννιέται, μεγαλώνει, παράγει και «καταναλώνει» ελληνικό λόγο ένα πλήθος ανθρώπων. Θεωρείται το κομβικό σημείο στο οποίο συναντιούνται, διαστρεβλώνονται, αλλά και αποκαλύπτονται πολλές φορές το ψέμα και η αλήθεια, η οξύτητα και η μετριοπάθεια, η υπερβολή και η νηφαλιότητα, η ελαφρότητα και η σοβαρότητα, ο πυκνός και ο χαλαρός λόγος. Είναι σε τελευταία ανάλυση ένα απαραίτητο κομμάτι της ελληνικής γλώσσας.

Τα τελευταία χρόνια αποτέλεσε τον φορέα μέσω του οποίου πέρασαν στη νέα ελληνική γλώσσα επιστημονικοί, καλλιτεχνικοί, οικονομικοί και άλλοι όροι, άγνωστοι μέχρι τότε, και λεξιλόγιο με το οποίο επενδύθηκαν και εκφράστηκαν νέες ανθρώπινες δραστηριότητες. Εκφράσεις άγνωστες έγιναν κατανοητές σε πλατιές μάζες του λαού, δημιουργήθηκαν νέα μορφοσυντακτικά σχήματα, εμπλουτίστηκε ο νεοελληνικός λόγος με

Το νέο φροντιστήριο

νέα υφολογικά σχήματα και με νέους τρόπους γραφής. [...]

Οπωσδήποτε, ο δημοσιογραφικός λόγος είναι δημόσιος λόγος με την έννοια ότι τον ενδιαφέρουν τα σημαντικά και είναι πληροφοριακός. Συχνά παρουσιάζεται ιδεολογικά φορτισμένος. Άλλοτε είναι πειθαναγκαστικός, σπάνια επιστημονικός και πιο σπάνια λογοτεχνικός. Επίσης, αποφεύγει την πολυσημία, είναι ακριβολόγος, σαφής, σύντομος, ενώ υπακούει στους κανόνες της κοινωνικά αποδεκτής μορφής της γλώσσας. Η δομή του δημοσιογραφικού κειμένου είναι προσανατολισμένη προς την αποτελεσματική πρόσληψή του από τον δέκτη. Τέλος, η πρόσφατη ιστορία της ελληνικής γλώσσας και η έντονη πολιτικοποίηση και κομματικοποίηση αρκετών μέσων μαζικής ενημέρωσης έχουν ως αποτέλεσμα την προσφορά πολλών γλωσσικών επιλογών, τις οποίες εκμεταλλεύεται ο δημοσιογραφικός λόγος σε ελληνική γλώσσα, για να προσδώσει ορισμένα υπόρρητα¹ νοήματα.

¹ έμμεσα διατυπωμένα, αυτά που δεν λέγονται, αλλά εννοούνται

Κείμενο 2

«Ο παρείσακτος»

Το ποίημα ανήκει στην ποιητική συλλογή Λιμός (εκδ. Νεφέλη 2007) της Δήμητρας Χριστοδούλου.

Αράζει στην πνιγηρή καφετέρια

Ανάμεσα σε θορυβοποιούς εφήβους:

Ένας σχεδόν απ' αυτούς, αν εξαιρέσεις

Το πέτρινο χέρι του.

Λάμπουν εκείνοι από οργή και αυτάρκεια

Κι εκείνος με την άλλη του πλευρά, τη σάρκινη,

Απολαμβάνει τον καφέ του.

Περνάει ένα κύμα ολάνθιστης άνοιξης

Πάνω από του καπνού τις τουλούπες

Και πάνω από την εκκωφαντική μουσική

Μια ηπιότης Συμποσίου.

Περί έρωτος φιλοσοφούν τα καημένα

Μ' επιχειρήματα εκτυφλωτικών σωμάτων

Ή, το λιγότερο, περί του δικαιώματος
Να μην είναι ο χρόνος χρήμα.
Κι αυτός εκεί, με το πέτρινο χέρι του
Βαριά ακουμπισμένο στο τραπέζι,
Ολόκληρο το μαγαζί συγκρατεί
Καρφωμένο στο χώμα.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Τι πρέπει να εννοούμε με τον όρο «δημοσιογραφικός λόγος», σύμφωνα με τον συγγραφέα του Κειμένου 1, και σε ποιους χώρους κάνει αισθητή την παρουσία του; Να απαντήσεις σε 50-60 λέξεις.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Βρες στο Κείμενο 1 μία διαρθρωτική λέξη ή φράση που εκφράζει καθεμία από τις παρακάτω νοηματικές σχέσεις: Προσθήκη νοήματος, βεβαιότητα, αντίθεση, επεξήγηση και συμπέρασμα.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

«Θεωρείται το κομβικό σημείο στο οποίο συναντιούνται, διαστρεβλώνονται, αλλά και αποκαλύπτονται πολλές φορές το ψέμα και η αλήθεια, η οξύτητα και η μετριοπάθεια, η υπερβολή και η νηφαλιότητα, η ελαφρότητα και η σοβαρότητα, ο πυκνός και ο χαλαρός λόγος.». στο παραπάνω χωρίο της 1^{ης} παραγράφου του Κειμένου 1 να αντικαταστήσεις κάθε υπογραμμισμένη λέξη με μια συνώνυμη λέξη ή φράση προσέχοντας ώστε να μην αλλάξει το νόημα.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 (Μονάδες 30)

Με αφορμή το κείμενο 1 , αλλά κυρίως τους δικούς σας προβληματισμούς να γράψετε ένα άρθρο 350-400 λέξεων με θέμα:

α) τις επιπτώσεις της γλωσσικής φτώχειας (που είναι έκδηλη πλέον και στα ΜΜΕ) και του επιτηδευμένου δημοσιογραφικού λόγου

β) τις προτάσεις σας ώστε να αντιμετωπιστεί η γλωσσική πενία και να ισχυροποιηθεί η κρίση του ατόμου απέναντι στην τηλεοπτική προπαγάνδα.

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (Μονάδες 20)

Να εντοπίσετε στο κείμενο 2 («ο παρείσακτος») δύο κειμενικούς δείκτες και να σχολιάσετε τη λειτουργία τους.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποιο κοινωνικό φαινόμενο αναδεικνύει η αντίθεση ανάμεσα στον «παρείσακτο» ήρωα και στους νέους θαμώνες του καφεενείου; (μονάδες 10) Πώς θα φερόσουν, αν ήσουν παρών; (μονάδες 5) Ανάπτυξε σε 100-150 περίπου λέξεις την απάντησή σου.

Μονάδες 15

2. ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΣ (15327)

Κείμενο 1

Τράπεζες χρόνου

Το παρακάτω άρθρο της Αίνας Γιάνναρου δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα Καθημερινή στις 30/10/2005.

Δεν έχουν γκισέ, φρουρούς στην είσοδο και χρηματοκιβώτιο. Δεν εξαργυρώνουν επιταγές ούτε χορηγούν δάνεια, το νόμισμα που αναγνωρίζουν υποδιαιρείται μεν σε «λεπτά», αλλά δεν κόβεται σε χαρτονομίσματα. Είναι οι Τράπεζες χρόνου, ένα πρωτοποριακό σύστημα ανταλλαγής υπηρεσιών, που μετράει ήδη σχεδόν μια εικοσαετία ζωής στο εξωτερικό και πρόσφατα έφτασε στη χώρα μας.

Στις Τράπεζες χρόνου, ο χρόνος είναι (το) χρήμα και ο νόμος της προσφοράς και της ζήτησης παίρνει κυριολεκτική σημασία. Σύμφωνα με τους νόμους του ιδιότυπου αυτού τραπεζικού συστήματος, μια ώρα ισούται με μια πιστωτική μονάδα. Έτσι, όποιος «καταθέτει» μια ώρα από το χρόνο του «αγοράζει» αυτόματα μια ώρα από το χρόνο κάποιου άλλου. Παράδειγμα: χρειάζομαι κάποιον να μου κρατήσει τα παιδιά; Θα διαθέσω κι εγώ λίγο από το χρόνο μου για να βοηθήσω κάποιον άλλο. Τι θα μπορούσε να είναι αυτό; Τα πάντα – από το να του μάθω ένα μουσικό όργανο που ξέρω ή μια ξένη γλώσσα, μέχρι να του κάνω παρέα ένα «δύσκολο» βράδυ ή να τον βοηθήσω στην κηπουρική. Η Τράπεζα συντονίζει αυτές τις «συναλλαγές» τηρώντας φυσικά και μια βάση δεδομένων με τις πιστωτικές μονάδες που αναλογούν στα μέλη της.

Η ιδέα είναι απλή: οι άνθρωποι έχουν μια σειρά από δεξιότητες τις οποίες η οικονομία της αγοράς υποτιμά, ακριβώς διότι βρίσκονται σε αφθονία. Ποιος «πουλάει» για παράδειγμα συντροφιά στη γυμναστική ή στη βόλτα στα μαγαζιά; Πόσο μπορεί να «κοστολογηθεί» ένας καλός ακροατής ή κάποιος που θα πάει να ψωνίσει τα φάρμακα που μόλις τέλειωσαν; Ακόμα κι αν κάποιες από τις υπηρεσίες που προσφέρονται μέσω των Τραπεζών Χρόνου διατίθενται και στην ελεύθερη αγορά, όπως για παράδειγμα οι υπηρεσίες που προσφέρει ο περιπατητής σκύλου ή ο προσωπικός γυμναστής, είναι πάρα πολλοί εκείνοι που δεν μπορούν να τις αγοράσουν. Κι αυτοί που δεν έχουν χρήματα, όμως, μπορούν να βρουν λίγο χρόνο...

Σήμερα, περισσότερες από 1.000 Τράπεζες Χρόνου λειτουργούν σε πάνω από 13 χώρες. [...] Στις περισσότερες περιπτώσεις οι Τράπεζες Χρόνου λειτουργούν σε επίπεδο κοινότητας, έχοντας στόχο να φέρουν τους ανθρώπους που ζουν σε μια γειτονιά πιο κοντά. Συχνά, συμμετοχή δηλώνουν και εταιρείες, οργανώσεις ή κοινωνικοί φορείς. Τα τελευταία χρόνια,

\\ξο νέο φροντιστήριο

επίσης, έχουν ανοίξει και ... παραρτήματα Τραπεζών Χρόνου, με εξειδικευμένο χαρακτήρα, προσφέροντας για παράδειγμα αποκλειστικά υπηρεσίες υγείας ή απευθυνόμενα μόνο σε νέους.

Σύμφωνα πάντως με τα συμπεράσματα έρευνας που πραγματοποίησε το Πανεπιστήμιο East Anglia στις Τράπεζες Χρόνου της Αγγλίας, ο θεσμός έχει κατορθώσει να προσελκύσει ανθρώπους κοινωνικά αποκλεισμένους, όπως ηλικιωμένους, άτομα με ειδικές ανάγκες, ανθρώπους χαμηλού εισοδήματος, μετανάστες, κ.ά. Εκείνους δηλαδή που «κανονικά» δεν συμμετέχουν σε πρωτοβουλίες εθελοντισμού – για την ακρίβεια είναι συνήθως οι αποδέκτες της προσφοράς των εθελοντών. [...] Στις Τράπεζες Χρόνου, επίσης, «συναντώνται» φαινομενικά ετερόκλητες ομάδες πληθυσμού, όπως είναι οι ηλικιωμένοι και οι νέοι.

Έχει βρεθεί ότι η συμμετοχή σε ένα τέτοιο πρόγραμμα βελτιώνει την ποιότητα ζωής του ατόμου μέσω της κοινωνικοποίησής του, ενώ βοηθάει να αντιμετωπίζονται υφέρποντα προβλήματα, όπως είναι ο αλκοολισμός. Φυσικά, δημιουργεί ευκαιρίες για εργασία που διαφορετικά θα ήταν αδύνατο να υπάρξουν.

Κείμενο 2

ΜΑΡΙΑ ΠΟΛΥΔΟΥΡΗ (1902-1930)

Αχ, η καρδιά μου

Το ποίημα της νεοσυμβολίστριας Μαρίας Πολυδούρη βρίσκεται στη συλλογή της, Ο τρίλλιος που σβήνουν (1928). Από τις Εκδόσεις Εντύποις, 2015.

Αχ, η καρδιά μου νοσταλγεί,
τώρα που φεύγει η μέρα,
το ροδινό ξημέρωμα,
τον ήλιο, τον αιθέρα.

Τα παιδικά χαμόγελα,
το κύμα που απαντούσε
στο φλοίσβημα¹ της πρόσχαρης
φωνούλας μας που αχούσε.

Τη βάρκα που λικνίζοταν
στη μέθη μας του ονείρου,

¹ φλοίσβημα: ο ήχος από τα κύματα που χτυπούν στην ακτή.

ΞΟ ΝΕΟ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ

το αβρό² τραγούδι που έσμιγε
τη σιγαλιά του απείρου.

Τη χαραυγή που ρόδιζε
τα σεντεφένια³ πλάτια,
την πεθυμιά την άχραντη
στ' αγγελικά μας μάτια.

Αχ, η καρδιά μου νοσταλγεί,
τώρα που η μέρα σβήνει,
της ομορφιάς το πέρασμα,
τη νειότη που μ' αφήνει.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποια είναι η χρησιμότητα των Τραπεζών Χρόνου, σύμφωνα με τη συγγραφέα του Κειμένου 1;
(60 περίπου λέξεις)

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Η συγγραφέας του Κειμένου 1 στον πρόλογό της αποσκοπεί στο α) να προκαλέσει το ενδιαφέρον των αναγνωστών και β) να εισαγάγει το θέμα. Θεωρείς ότι επιτυγχάνει τους σκοπούς της; Στην απάντησή σου να αναφερθείς στις μεθόδους ανάπτυξης και τα εκφραστικά μέσα, που χρησιμοποιεί.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να εξηγήσεις τη χρήση των σημείων στίξης στα παρακάτω σημεία του κειμένου:

α. Τα πάντα – από το να του μάθω ένα μουσικό όργανο που ξέρω ή μια ξένη γλώσσα, μέχρι να του κάνω παρέα ένα «δύσκολο» βράδυ ή να τον βοηθήσω στην κηπουρική. [μονή παύλα και εισαγωγικά, 2η παράγραφος]

β. Η ιδέα είναι απλή: οι άνθρωποι έχουν μια σειρά από δεξιότητες τις οποίες η οικονομία της αγοράς υποτιμά, ακριβώς διότι βρίσκονται σε αφθονία. [άνω κάτω τελεία, 3η παράγραφος]

² αβρό: χαριτωμένο

³ σεντεφένια: μαρμάρινα αντικείμενα που ιριδίζουν, υλικό της επιφάνειας ορισμένων οστράκων.

\\ξο νέο φροντιστήριο

γ. Τα τελευταία χρόνια, επίσης, έχουν ανοίξει και ... παραρτήματα Τραπεζών Χρόνου
[αποσιωπητικά, 4η παράγραφος]

δ. Ο θεσμός έχει κατορθώσει να προσελκύσει ανθρώπους κοινωνικά αποκλεισμένους, όπως ηλικιωμένους, άτομα με ειδικές ανάγκες, ανθρώπους χαμηλού εισοδήματος, μετανάστες, κ.ά. [κόμματα, 5η παράγραφος]

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 (Μονάδες 30)

Με βάση το κείμενο 1, να γράψετε μία ομιλία που θα εκφωνήσετε σε εκδήλωση του σχολείου σας με θέμα «η απώλεια του ελεύθερου χρόνου για τους νέους». Σε αυτήν την ομιλία να παρουσιάσετε:

- α) τις αιτίες που ευθύνονται για την έλλειψη ελεύθερου χρόνου στην εποχή μας
- β) τις συνέπειες του φαινομένου για τη νέα γενιά.

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (Μονάδες 20)

Να εντοπίσετε στην πρώτη (α') και την πέμπτη (ε') στροφή του κειμένου 2 (με τίτλο «Αχ, η καρδιά μου») δύο διαφορετικά σχήματα λόγου και να σχολιάσετε την λειτουργία τους.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Τι νοσταλγεί το ποιητικό υποκείμενο στο Κείμενο 2; Ποια είναι, κατά τη γνώμη σου, η συναισθηματική του κατάσταση; Να την περιγράψεις αξιοποιώντας στην απάντησή σου στίχους, λέξεις ή φράσεις από το ποίημα (100-120 λέξεις).

Μονάδες 15

3. ΜΜΕ / ΕΥΘΥΝΗ ΠΟΛΙΤΩΝ (15217)

Κείμενο 1

Κήνσορες⁴ και σκουπιδοφάγοι.

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί επιφυλλίδα του Δημήτρη Ψυχογιού στην εφημερίδα *ΤΟ ΒΗΜΑ* (διασκευή).

Σκουπίδια, λοιπόν, μας ταΐζει η τηλεόραση, **και μάλιστα** η ιδιωτική; Έτσι τουλάχιστον υποστηρίζει η Επιτροπή Πολιτών που οργάνωσε εκδήλωση για να επισημάνει την αηδία που προκαλούν στο κοινό ορισμένα τηλεοπτικά προγράμματα. Είναι, **άλλωστε**, γεγονός πως πολλοί πιστεύουν σήμερα ότι τα μέσα επικοινωνίας γενικώς, και η τηλεόραση ιδιαίτερα, ευθύνονται για όλα τα δεινά της εποχής μας, είτε επειδή διαπλέκονται με τα οικονομικά και πολιτικά συμφέροντα είτε επειδή υποβαθμίζουν την κουλτούρα είτε επειδή στις ενημερωτικές εκπομπές τους δεν σέβονται τους κανόνες της αμεροληψίας και της προστασίας της προσωπικότητας.

Παρά τις διαπιστώσεις αυτές, κανείς δεν μπορεί να προστατεύσει τους τηλεθεατές από τον εαυτό τους. Κανείς δεν μπορεί να επιβάλει διά της βίας την πολιτική ορθοφροσύνη ή το καλό του γούστο στους άλλους. Ούτε καν τα πανίσχυρα, κατά τους επικριτές τους, μέσα. Υπήρξε κανένα ολοκληρωτικό ή αυταρχικό καθεστώς που να διασώθηκε επειδή είχε υπό τον απόλυτο έλεγχό του τα μέσα μαζικής ενημέρωσης; Κατάφεραν τα μέσα να αλώσουν⁵ τοπικές ή εθνικές κουλτούρες που ήθελαν να αντισταθούν; Μόνο η πολιτική βία, ο καταναγκασμός, είχε και έχει τέτοια αποτελέσματα. Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης αποτελούν λάθος στόχο.

Επιπλέον, υποτιμούν τη νοημοσύνη όλων συλλήβδην των τηλεθεατών οι προστάτες τους, όταν ισχυρίζονται ότι αυτοί μόνοι είναι σε θέση να διαβάζουν τους κώδικες της τηλεόρασης και να ανακαλύπτουν σκουπίδια, εκεί όπου οι υπόλοιποι ανακαλύπτουν ψυχαγωγία και ενημέρωση. Κανείς δεν είναι ανυποψίαστος στον κόσμο αυτόν, η κριτική ικανότητα δεν είναι προνόμιο μόνο κάποιων εκλεκτών που κατάφεραν να μην αποβλακωθούν, ενώ όλοι οι υπόλοιποι έχουν πέσει θύματα της μεγάλης τηλεοπτικής απάτης. Από απλά φαινόμενα, όπως η άνοδος και η πτώση τηλεοπτικών αστέρων και εκπομπών, ως τα σύνθετα φαινόμενα των απεργιών, των εξεγέρσεων, των εμφυλίων πολέμων και των πολέμων γενικώς, εύκολα συνάγουμε πως, για καλό και για κακό, οι κοινωνίες μας δεν έχουν γίνει κοινωνίες αποχαυνωμένων τηλεθεατών, όπως προχείρως αρκετοί υποστηρίζουν.

⁴ Κριτές, αξιολογητές

⁵ Κατακτήσουν, ισοπεδώσουν

\\ΞΟ ΝΕΟ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ

Σε τελική ανάλυση, η συνολική απόρριψη της τηλεόρασης ή σταθμών δεν έχει νόημα ούτε παράγει αποτελέσματα. Αυτό που χρειάζεται είναι η συγκεκριμένη κινητοποίηση και καταδίκη συγκεκριμένων πρακτικών. Όχι για να προστατευθούν οι τηλεθεατές, αλλά τα άτομα που (χάριν των τηλεθεατών) παραβιάζονται τα δικαιώματά τους κι ακόμη οι συγκεκριμένες αξίες που η δημοκρατική κοινωνία μας υποτίθεται ότι έχει υιοθετήσει.

Κείμενο 2

Η γάτα και το πουλί

Το παρακάτω ποίημα είναι του Ζακ Πρεβέρ (Jacques Prévert) και ανήκει στη συλλογή «Ιστορίες και άλλες ιστορίες» (1946). Στα Ελληνικά υπάρχει στην ανθολογία «Ποιήματα» του Πρεβέρ που εκδόθηκε το 1989 σε μετάφραση του Β. Χατζηδημητρίου.

Ένα χωριό ακούει λυπημένο	1
Τραγουδάει ένα πουλί πληγωμένο	
Είναι το μοναδικό πουλί στο χωριό	
Κι η μοναδική γάτα στο χωριό	
Το έφαγε και τ' άφησε μισό	5
Και το πουλί σταματάει να τραγουδάει	
Η γάτα σταματάει να νιαουρίζει	
Και να γλείφεται	
Και το χωριό κάνει στο πουλί	
Μία κηδεία λαμπρή	10
Και η γάτα που είναι καλεσμένη	
Περπατάει πίσω απ' το μικρό αχυρένιο φέρετρο	
Όπου έχουν βάλει το πεθαμένο πουλί	
Το κουβαλάει ένα μικρό κορίτσι	
Που δε σταματάει το κλάμα	15
Αν ήξερα ότι αυτό θα σου έκανε τόσο κακό	
Του λέει η γάτα	
Θα το 'χα φάει ολόκληρο	
Κι έπειτα θα σου έλεγα	
Ότι το είδα να πετάει	20
Να πετάει ως την άκρη του κόσμου	
Εκεί κάτω τόσο μακριά	
Απ' όπου δεν θα ξαναγύριζε ποτέ	
Θα λυπόσουν λιγότερο	

Δεν πρέπει ποτέ να κάνουμε πράγματα μισά!

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να αποδώσεις συνοπτικά τα επιχειρήματα, με τα οποία ο αρθρογράφος υποστηρίζει ότι οι τηλεθεατές μπορούν οι ίδιοι να προστατέψουν τον εαυτό τους από τις εκπομπές χαμηλής ποιότητας. (60-70 λέξεις)

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποια σημασία έχει η καθεμία από τις παρακάτω συνδετικές λέξεις / φράσεις του κειμένου; Να διαλέξεις το σωστό, λαμβάνοντας υπόψη τη θέση τους στο κείμενο και τη νοηματική σχέση που δηλώνουν:

1. και μάλιστα

α) και ιδιαίτερα β) και πρώτον γ) και φυσικά δ) και βέβαια.

2. άλλωστε

α) επιπλέον β) αντίθετα γ) εξάλλου δ) αναμφισβήτητα.

3. Παρά τις διαπιστώσεις αυτές

- α) σύμφωνα με τις διαπιστώσεις αυτές
- β) παράλληλα με τις διαπιστώσεις αυτές
- γ) ενάντια προς τις διαπιστώσεις αυτές
- δ) ανεξάρτητα από τις διαπιστώσεις αυτές.

4. Επιπλέον

α) γι' άλλη μια φορά β) επιπρόσθετα γ) παρακάτω δ) παραπάνω

5. Σε τελική ανάλυση

α) τελευταία β) τελικά γ) συνοπτικά δ) περιληπτικά.

Μονάδες 10

\\ΞΟ ΝΕΟ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Στις παρακάτω υπογραμμισμένες προτάσεις από το κείμενο 1 να γράψεις στο απαντητικό φύλλο τι είδους σύνταξη χρησιμοποιείται (μονάδες 2), να τη μετασχηματίσεις στο αντίθετό της (μονάδες 10) και να προσδιορίσεις ποια αλλαγή παρατηρείς ως προς το ύφος, μετά τον μετασχηματισμό (μονάδες 3).

1. Έτσι τουλάχιστον υποστηρίζει η Επιτροπή Πολιτών που οργάνωσε εκδήλωση για να επισημάνει την αηδία που προκαλούν στο κοινό ορισμένα τηλεοπτικά προγράμματα.
2. Υποτιμούν τη νοημοσύνη όλων συλλήβδην των τηλεθεατών οι προστάτες τους.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 (Μονάδες 30)

Με αφορμή το κείμενο 1, να γράψετε μία ομιλία που θα εκφωνήσετε σε εκδήλωση του σχολείου σας με θέμα «η παραπληροφόρηση στα ΜΜΕ». Σε αυτήν να παρουσιάσετε:

- α) τις αρνητικές συνέπειες της παρακολούθησης τηλεόρασης (ενημέρωση, ψυχαγωγία, πρότυπα κ.α) και
- β) τους τρόπους με τους οποίους η εκπαίδευση και η ατομική ευθύνη / δράση μπορούν να δημιουργήσουν υπεύθυνους και υποψιασμένους τηλεθεατές, που θα αποδοκιμάζουν τα τηλεοπτικά «σκουπίδια» και θα επικροτούν τα ποιοτικά προγράμματα;

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (Μονάδες 20)

- α. Να εντοπίσετε στους στίχους 1-10 (κείμενο 2) δύο διαφορετικά σχήματα λόγου και να σχολιάσετε την λειτουργία τους. (μονάδες 8).
- β. Στο αφηγηματικό αυτό ποίημα (κείμενο 2) να σχολιάσετε την εστίαση και τον τύπο του αφηγητή. (μονάδες 12)

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις τη στάση της γάτας, με στοιχεία του Κειμένου 2, και να εκφράσεις τη συμφωνία ή τη διαφωνία σου με το περιεχόμενο του τελευταίου στίχου του ποιήματος. Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

4. ΜΜΕ / ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΑ (14545)

Κείμενο 1

Η άλλη δημοσιογραφία

Άρθρο του Ηλία Βεργίτη, αρχισυντάκτη στο ειδησεογραφικό τμήμα της διαδικτυακής πύλης in.gr, το οποίο δημοσιεύτηκε στις 24.11.2008 στην ψηφιακή έκδοση της εφημερίδας Το Βήμα. Το κείμενο τροποποιήθηκε κατάλληλα για τις ανάγκες της αξιολόγησης.

Θα μπορούσε να ειπωθεί – με αρκετή δόση ιστορικής αυθαιρεσίας, είναι αλήθεια – ότι ο Θουκυδίδης υπήρξε ο πρώτος δημοσιογράφος της Ιστορίας, διότι κατέγραψε γεγονότα απογυμνωμένα από τα μυθολογικά τους στοιχεία, σε μια γλώσσα λαϊκή και κατανοητή από όλους. [...] Στους 26 αιώνες που μεσολάβησαν από τότε η είδηση πλέον μεταδίδεται σε κλάσματα του δευτερολέπτου και τα περιθώρια για ταυτόχρονη ανάλυσή της ολοένα στενεύουν. Τα παραδοσιακά μέσα ενημέρωσης αναζητούν νέες διεξόδους μπροστά στις αυξημένες απαιτήσεις ενός νέου είδους κοινού, που απαιτεί γρήγορη, έγκυρη, σαφή και κυρίως «έξυπνη» ενημέρωση. Μπορεί άραγε το διαδίκτυο – αν και βρίσκεται ακόμη στην εφηβική ηλικία – να εκφράσει το εξελισσόμενο αυτό αίτημα; Τι είναι τελικά αυτό που διαφοροποιεί σήμερα τα ιντερνετικά μέσα ενημέρωσης από τα παραδοσιακά;

Το πρώτο στοιχείο είναι το κοινό τους. Γνωρίζουμε, λίγο ως πολύ, το target group των εφημερίδων, της τηλεόρασης και του ραδιοφώνου: το σύνολο του πληθυσμού στον χώρο εμβέλειάς τους, ο οποίος κατά κύριο λόγο περιορίζεται εντός εθνικών συνόρων. Στην περίπτωση των διαδικτυακών μέσων τα πράγματα είναι διαφορετικά: καταναλωτές του προϊόντος είναι αναγκαστικά όσοι διαθέτουν την τεχνική δυνατότητα να αποκτήσουν πρόσβαση σε αυτό. Δεύτερο στοιχείο διαφοροποίησης είναι το προφίλ του μέσου «αναγνώστη». Το προφίλ του αναγνώστη εφημερίδας διαφοροποιείται σε πολλά σημεία από αυτό του ακροατή ραδιοφώνου και του τηλεθεατή, αλλά στη σκληρή ουσία του πράγματος υπάρχει ένα ενοποιητικό χαρακτηριστικό: η μαζικότητα. Και τα τρία παραδοσιακά μέσα ενημέρωσης απευθύνονται σε όλους. Από τη νοικοκυρά, τον οδηγό ταξί, τον δημόσιο υπάλληλο ως τον πανεπιστημιακό λειτουργό, τον φοιτητή και τον συνταξιούχο. Όλοι είναι δυνάμει «πελάτες». Στο διαδίκτυο τα πράγματα είναι διαφορετικά. Τα ιντερνετικά μέσα ενημέρωσης απευθύνονται – ακόμη – σε μια «ελίτ» πολιτών. Πρόκειται για ανθρώπους 20-40 ετών, μέσου ως ανώτερου βιοτικού επιπέδου, συνήθως μορφωμένους και πολύγλωσσους. Για τον λόγο αυτόν το κοινό των διαδικτυακών μέσων είναι πιο απαιτητικό και πιο ενημερωμένο.

\\ΞΟ ΝΕΟ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ

Οι διαφορές όμως γίνονται σαφέστερες σε ό,τι αφορά την αμεσότητα και τη διεισδυτικότητα της είδησης. Ο Τύπος – είναι σαφές – ενημερώνει για τα γεγονότα με μια καθυστέρηση τουλάχιστον έξι ωρών, δίνοντας όμως τη δυνατότητα στον αναγνώστη να εμβαθύνει στην είδηση, προσφέροντας την ανάλυσή της σε έναν πεπερασμένο χώρο χαρτιού. Το ραδιόφωνο είναι ευέλικτο και ενημερώνει άμεσα για γεγονότα που μόλις συνέβησαν, χωρίς όμως να έχει τη δυνατότητα να συνδέσει με τα προηγούμενα που οδήγησαν σε αυτά και χωρίς να δίνει στον ακροατή μια σφαιρική εικόνα της κατάστασης, όπως θα έκανε μια εφημερίδα. Η δε τηλεόραση είναι άμεση όσο και το ραδιόφωνο αλλά παραμένει δέσμια της εικόνας, δηλαδή του εντυπωσιασμού: γεγονότα με καλή εικόνα γίνονται βασικές και ουσιαστικές ειδήσεις. Ειδήσεις χωρίς εικόνα «θάβονται» σε μερικά δευτερόλεπτα στο τέλος των δελτίων. Το ίντερνετ είναι το μοναδικό μέσο που λειτουργεί με όλα τα πλεονεκτήματα των υπολοίπων και με τα επιπλέον που του δίνουν τα τεχνικά χαρακτηριστικά του. Ο αναγνώστης ενημερώνεται άμεσα – μέσα σε ελάχιστα λεπτά – για την είδηση που αυτός επιθυμεί, πληροφορείται για προηγούμενα γεγονότα, έχει στη διάθεσή του απεριόριστο οπτικοακουστικό υλικό, αναλύσεις από άπειρες πηγές, αρθρογραφία και, κυρίως, όλα αυτά παραμένουν στη διάθεσή του θεωρητικά για πάντα, αποθηκευμένα κάπου στο Διαδίκτυο.

Κείμενο 2

Παλιές φωτογραφίες

Ποίημα του Τίτου Πατρίκιου (1928-) από τη συλλογή, Συγκατοίκηση με το παρόν, Κέδρος, 2011.

Πάλι κοιτάζω παλιές φωτογραφίες
από διαδηλώσεις, πορείες,, συγκεντρώσεις
σε δρόμους, σε γήπεδα, σε πλατείες
φωτογραφίες του '65, του '68, του '74, του '81.
Μέσα σε ομοιόμορφα πλήθη
προσπαθώ να μεγεθύνω τις φυσιογνωμίες
να ξεχωρίσω την έκφραση του κάθε ανθρώπου
τη θεληματική, την ανυποχώρητη, την εξεγερμένη
την αιματοβαμμένη, τη χαρούμενη
όμως τα πρόσωπα δείχνουν ξεθωριασμένα
όπως το χαρτί των παλιών εφημερίδων
όπως οι περσινές και οι προπέρσινες ειδήσεις.

Άραγε απ' όλους ποιοι πέθαναν και ξεχαστήκαν

\\ξο νέο φροντιστήριο

ποιοι από τότε κιόλας ήσαν αγνοημένοι
ποιοι βρίσκονται και σήμερα μαζί
ποιοι ονειρεύονται από κοινού το ίδιο όνειρο
ποιοι ακόμα μιλάνε μεταξύ τους
ποιοι μένουν χωμένοι χώρια στη γωνιά τους
ποιοι βρίσκουν καταφύγιο στην αβεβαιότητα
ποιοι στην ατράνταχτη σιγουριά;
Όσο κοιτάζω τις παλιές φωτογραφίες
τόσο πιο καθαρά το βλέπω
περισσότερο κι από το παρελθόν
το μέλλον είναι που δεσμεύει.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να αποδώσεις συνοπτικά σε 60 - 70 λέξεις τις διαφορές ανάμεσα στα παραδοσιακά μέσα ενημέρωσης και το διαδίκτυο, σύμφωνα με το Κείμενο 1.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 ο Ηλίας Βεργίτης κάνει χρήση του ερωτήματος «*Τι είναι τελικά αυτό που διαφοροποιεί σήμερα τα ιντερνετικά μέσα ενημέρωσης από τα παραδοσιακά;*»

Να αιτιολογήσεις τον ρόλο του ερωτήματος αυτού στην οργάνωση του κειμένου.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να αποδώσεις τον ρόλο των ακόλουθων σημείων στίξης στο νόημα του Κειμένου 1:

- α. της διπλής παύλας και του ερωτηματικού στο χωρίο: «*Μπορεί άραγε το διαδίκτυο – αν και βρίσκεται ακόμη στην εφηβική ηλικία – να εκφράσει το εξελισσόμενο αυτό αίτημα;*» (1^η παράγραφος]
- β. της άνω και κάτω τελείας στο χωρίο: «*Στην περίπτωση των διαδικτυακών μέσων τα πράγματα είναι διαφορετικά: καταναλωτές του προϊόντος είναι αναγκαστικά ...*» (2^η παράγραφος]

\\Ξο νέο φροντιστήριο

γ. των εισαγωγικών στο χωρίο: «Ειδήσεις χωρίς εικόνα «θάβονται» σε μερικά δευτερόλεπτα στο τέλος των δελτίων» (3^η παράγραφος]

δ. των κομμάτων στο χωρίο: «Ο αναγνώστης ενημερώνεται άμεσα – μέσα σε ελάχιστα λεπτά – για την είδηση που αυτός επιθυμεί, πληροφορείται για προηγούμενα γεγονότα, έχει στη διάθεσή του απεριόριστο οπτικοακουστικό υλικό, αναλύσεις από άπειρες πηγές, αρθρογραφία...» (3^η παράγραφος]

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 (Μονάδες 30)

Με αφορμή το κείμενο 1 , αλλά κυρίως τους δικούς σας προβληματισμούς να γράψετε ένα άρθρο 350-400 λέξεων όπου θα απαντήσετε στα ερωτήματα:

α) Τι θετικό μπορεί να προσφέρει η παρακολούθηση τηλεόρασης;

β) Γιατί πρέπει να είμαστε επιφυλακτικοί απέναντι στην σύγχρονη τηλεοπτική πραγματικότητα;

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (Μονάδες 20)

Να εντοπίσετε στο κείμενο 2 (Παλιές φωτογραφίες), δύο ρηματικά πρόσωπα που κυριαρχούν και να σχολιάσετε τη λειτουργία τους.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να σχολιάσεις τη στάση της ποιητικής φωνής απέναντι στο παρελθόν και το μέλλον, εστιάζοντας στο περιεχόμενο των τεσσάρων τελευταίων στίχων του ποιήματος (100-150 λέξεις).

Μονάδες 15

5. ΜΜΕ / κρίση του Τύπου και της Δημοσιογραφίας (14548)

Κείμενο 1

[Κρίση της Δημοσιογραφίας]

Το κείμενο που ακολουθεί αποτελεί ελαφρώς διασκευασμένο απόσπασμα από συνέντευξη του Ουμπέρτο Έκο, που παραχώρησε στις 11 Ιουνίου 2015 και δημοσιεύτηκε στην HumanitéDimanche. Ο Ουμπέρτο Έκο (5 Ιανουαρίου 1932-19 Φεβρουαρίου 2016) ήταν Ιταλός σημειολόγος, δοκιμιογράφος, φιλόσοφος, κριτικός λογοτεχνίας και μυθιστοριογράφος.

Ακόμα και οι New York Times βάζουν σε εισαγωγικά οποιαδήποτε δήλωση κάνει κάποιος στον δρόμο, μεταμορφώνοντάς την έτσι σε «γεγονός», υπό το πρόσχημα ότι έτσι διαχωρίζουν το «γεγονός» από τον σχολιασμό. Όλες οι εφημερίδες αυτό κάνουν. Είναι κάτι για το οποίο έχω γράψει επανειλημμένα ασκώντας πολεμική. Απλούστατα, όταν γράφω ένα δοκίμιο, ο κόσμος αδιαφορεί. Μ' ένα μυθιστόρημα, όμως, ο κόσμος δίνει στα προβλήματα τη δέουσα προσοχή.

Γιατί όμως η δημοσιογραφία πέφτει ολόένα και συχνότερα σ' αυτή την παγίδα; Εξαιτίας της κρίσης που αντιμετωπίζει, η οποία χρονολογείται από την εμφάνιση της τηλεόρασης. Εκεί ακούς αποβραδís όσα η εφημερίδα γράφει το επόμενο πρωί. **Η εφημερίδα έπρεπε να έχει εξαφανιστεί ολοσχερώς, αλλά αντ' αυτού μετατράπηκε σε «εβδομαδιαία».** Την εποχή που πρωτοεμφανίστηκε η τηλεόραση, οι εφημερίδες κυκλοφορούσαν με 8 ή 12 σελίδες. Τώρα, έχουν 60. Τη στιγμή που δεν είχαν πια τίποτα να πουν, αύξησαν την ύλη τους εντάσσοντας σ' αυτήν σχόλια, αναλύσεις ή, απλούστατα, κουτσομπολιά.

Η κρίση της δημοσιογραφίας ήταν παγκόσμια. Εξ ου και η κυκλοφορία παραρτημάτων με άρθρα εμβάθυνσης και έρευνες, τα οποία μπορούν να προετοιμαστούν επτά μέρες πριν την κυκλοφορία τους. Ήταν οι προσπάθειες των ημερήσιων εφημερίδων για να ξεφύγουν απ' αυτόν τον θανάσιμο εναγκαλισμό.

Η νέα γενιά δεν διαβάζει πια εφημερίδες, αναζητεί την πληροφόρηση στο διαδίκτυο. **Αλλά στο διαδίκτυο δεν υπάρχει κανενός είδους προστατευτικό φίλτρο.** Όταν διαβάζω την «Humanité», γνωρίζω την πολιτική τοποθέτηση της εφημερίδας. Ξέρω πως είναι κάπως διαφορετική από κείνη του «Figaro»... Στο διαδίκτυο, δεν ξέρω ποτέ ποιος μιλάει. Είμαι **δυνητικό** θύμα κάθε πιθανής ή απίθανης παραποίησης ή πλεκτάνης.

Ένας νέος άνθρωπος δύσκολα διακρίνει ανάμεσα σ' έναν ιστότοπο αντισημιτικό¹

Το νέο φροντιστήριο

και σ' έναν κανονικό δημοκρατικό ιστότοπο. Καταλαβαίνουν ποιος μιλάει στο διαδίκτυο μόνον εκείνοι που έχουν τη δυνατότητα να διακρίνουν τον έναν ιστότοπο από τον άλλο, να προσεγγίζουν τα πράγματα με κριτική ματιά, το κατορθώνουν. Είναι αυτοί που έχουν λάβει καλύτερη μόρφωση.

¹αντισημιτικό: οτιδήποτε δηλώνει την προκατάληψη ή το μίσος εναντίον των Εβραίων.

Κείμενο 2

MASS MEDIA

Το τραγούδι που ακολουθεί είναι του τραγουδοποιού Διονύση Τσακνή. Είναι ένα από τα τραγούδια του άλμπουμ «Αλήτης Καιρός», που κυκλοφόρησε το 1991.

Καλημέρα λοιπόν ακροατή κι ακροάτρια
είμ' ο άλλος σταθμός μια φωνή με επάρκεια
δεν υπάρχω στην τύχη μα σου μοιάζω εγώ
σου χαιδεύω τ' αυτιά κι είμαι πάντα εδώ.

Καλημέρα λοιπόν αναγνώστη μυστήριε
έχω νέα σκληρά στις σελίδες μου κύριε
φονικά και ληστείες και προφίλ συγγενών
είμαι θύτης και θύμα των δικών σου καημών.

Καλημέρα ξανά με κραυγές κι αποκόμματα
κι άμα είσαι καλός θα σου δείξω και πτώματα
να έχεις γνώμη για όλα θα ρωτάμε εμείς
ετοιμάζουμε γκάλοπ στον αέρα θα βγεις.

\\ΞΟ ΝΕΟ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ

Καλησπέρα λοιπόν θεατή αθεράπευτε

μ' ένα ζάπινγκ τρελό σε βουρλίζω βρε άθλιε

δίνω χρώμα και λάμψη στη φτωχή σου ζωή

καληνύχτα κοιμήσου ραντεβού το πρωί.

Γεια χαρά σου λοιπόν Ελληνάκι μου αδιάφορο

μ' ένα φάλτσο ρεφρέν θα ξυπνήσεις και αύριο

μ' ένα έρωτα άδειο με πυξίδα στραβή

σε παγίδα στημένη στη γνωστή συνταγή.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να αποδώσεις σε 50-60 λέξεις, τους λόγους για τους οποίους, σύμφωνα με το Κείμενο 1, η δημοσιογραφία διέρχεται κρίση.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Η 2^η παράγραφος του Κειμένου 1 αρχίζει με ένα ερώτημα. Να περιγράψεις με συντομία πώς το ερώτημα συμβάλλει στη νοηματική σύνδεση των δύο πρώτων παραγράφων του κειμένου.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να επιλέξεις και να μεταφέρεις στο απαντητικό σου φύλλο τη σωστή απάντηση σε καθεμιά από τις παρακάτω προτάσεις, οι οποίες βασίζονται στο Κείμενο 1 (μια μόνο από τις τέσσερις προτεινόμενες απαντήσεις είναι σε κάθε περίπτωση ορθή):

\\ξο νέο φροντιστήριο

1. Τα εισαγωγικά στη λέξη «γεγονός» (1η παράγραφος) ο αρθρογράφος τα χρησιμοποιεί, προκειμένου να:
 - α. εκφράσει τον προβληματισμό του για τις εκφράσεις αυτού του είδους
 - β. δώσει έμφαση στη λέξη, ακολουθώντας το δημοσιογραφικό διαχωρισμό μεταξύ γεγονότος και σχολίου
 - γ. προβάλλει το επίπεδο των δημοσιογραφικών κειμένων
 - δ. παρουσιάσει την ποικιλία ανάλογων εκφράσεων που διατυπώνονται στον Τύπο
2. «η δημοσιογραφία πέφτει ολοένα και συχνότερα σ' αυτή την παγίδα » (2η παράγραφος): Με την προσωποποίηση ως εκφραστικό σχήμα ο αρθρογράφος επιχειρεί, ως προς το νόημα, να:
 - α. δώσει ποικιλία στο λόγο
 - β. καταγγείλει το γεγονός που περιγράφει
 - γ. προβληματίσει τον δέκτη για το είδος της δημοσιογραφίας που ασκείται
 - δ. δημιουργήσει αίσθημα ευφορίας στο δέκτη, για να εκτιμήσει το χιούμορ του.
3. Η περίοδος λόγου «Η εφημερίδα έπρεπε να έχει εξαφανιστεί ολοσχερώς, αλλά αντ' αυτού μετατράπηκε σε «εβδομαδιαία» (2η παράγραφος) λειτουργεί ως σχόλιο του αρθρογράφου που εκφράζει:
 - α. απορία
 - β. έμφαση
 - γ. επιδοκimasία
 - δ. ειρωνεία
4. Η πρόταση «Αλλά στο διαδίκτυο δεν υπάρχει κανενός είδους προστατευτικό φίλτρο» (4η παράγραφος) συνδέεται με την προηγούμενη:
 - α. με ασύνδετο σχήμα
 - β. υποτακτικά
 - γ. παρατακτικά
 - δ. με σχήμα άρσης-θέσης
5. Η λέξη «δυνητικό» (4η παράγραφος) με κριτήριο τη σημασία της στο γλωσσικό περιβάλλον της πρότασης, στην οποία ανήκει, έχει ως συνώνυμή της τη λέξη:
 - α. ισχυρό
 - β. ασήμαντο
 - γ. ενδεχόμενο
 - δ. βέβαιο

ΘΕΜΑ 2 (Μονάδες 30)

Με αφορμή το κείμενο 1 , αλλά κυρίως τους δικούς σας προβληματισμούς να γράψετε ένα άρθρο 350-400 λέξεων όπου θα απαντήσετε στα ερωτήματα:

- α) Ποιοι παράγοντες απομακρύνουν τους νέους από την ανάγνωση εφημερίδων και βιβλίων;;
- β) Ποια θεωρείτε ότι είναι τα πλεονεκτήματα του Τύπου (έντυπου) έναντι των άλλων ηλεκτρονικών ΜΜΕ και των ΜΚΔ;

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (Μονάδες 20)

Να εντοπίσετε στο κείμενο 2 («MASS MEDIA»), δύο ρηματικά πρόσωπα που κυριαρχούν και να σχολιάσετε τη λειτουργία τους.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 2 σατιρίζεται μια κατάσταση. Βασισμένος/η σε σχετικά νοήματα να την παρουσιάσεις εκφράζοντας παράλληλα τη συμφωνία ή διαφωνία σου. (100-150 λέξεις).

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Η ενημέρωση, το Διαδίκτυο και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης

Το παρακάτω διασκευασμένο άρθρο δημοσιεύθηκε στις 9 Ιανουαρίου 2017 στον ιστότοπο της εφημερίδας «Καθημερινή» και υπογράφεται από τους Αντώνη Καλογερόπουλο, Νίκο Παναγιώτου και Δήμητρα Δημητρακοπούλου. Παρουσιάζει τα ευρήματα έρευνας από 26 χώρες για την ενημέρωση των πολιτών.

Ο τρόπος με τον οποίο διαβάζουμε ειδήσεις αλλάζει διαρκώς, σύμφωνα με τα αποτελέσματα του 5ου ετήσιου Digital News Report του Ινστιτούτου Reuters για τη Μελέτη της Δημοσιογραφίας του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης, που διενεργήθηκε σε 26 χώρες και σε δείγμα 50.000 ατόμων. Όπως προκύπτει από τα αποτελέσματα, η απήχηση των τηλεοπτικών ειδήσεων αρχίζει να μειώνεται, ιδιαίτερα στις νεαρές ηλικιακές ομάδες, ενώ σε κρίση φαίνεται να βρίσκονται τόσο ο έντυπος Τύπος όσο και τα υπόλοιπα παραδοσιακά μέσα ενημέρωσης σε αρκετές από τις χώρες που μελετώνται. Αντιθέτως, όλο και περισσότεροι ενημερώνονται από το Διαδίκτυο και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

Οι δυναμικές αυτές είναι ακόμη πιο έντονες στην ελληνική κοινωνία, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της οποίας αλληλεπιδρούν με τις τεχνολογικές εξελίξεις, δημιουργώντας ένα αβέβαιο περιβάλλον για τα ελληνικά μέσα. Ειδικότερα, παρατηρούμε πολύ μεγάλη έλλειψη εμπιστοσύνης στις ειδήσεις και στους δημοσιογράφους, τους οποίους οι Έλληνες εμπιστεύονται σε μικρότερο βαθμό από ό,τι οι κάτοικοι όλων των άλλων χωρών του δείγματος. Παράλληλα, στη συντριπτική τους πλειονότητα θεωρούν πως τα μέσα ενημέρωσης δεν είναι ανεξάρτητα από αθέμιτες πολιτικές και επιχειρηματικές επιρροές. Η απαξίωση των παραδοσιακών μέσων ενημέρωσης συνοδεύεται με υψηλή χρήση του Διαδικτύου για ενημέρωση στην Ελλάδα σε σχέση με άλλες χώρες. Όμως ο τρόπος με τον οποίο οι Έλληνες χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο για ενημέρωση, **όπως αποτυπώνεται στην έρευνα**, δημιουργεί προκλήσεις για τη βιωσιμότητα και των διαδικτυακών μέσων ενημέρωσης.

Οι Έλληνες ενημερώνονται από τα κοινωνικά δίκτυα σε μεγαλύτερο βαθμό από τους κατοίκους άλλων χωρών, με πρώτη επιλογή το Facebook. Είναι ενδεικτικό πως τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης είναι το κύριο σημείο πρόσβασης των Ελλήνων στις ειδήσεις στο Διαδίκτυο και όχι οι ενημερωτικοί ιστότοποι όπως σε αρκετές άλλες χώρες. Παράλληλα, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης επιθυμούν να αυξήσουν τον χρόνο παραμονής των χρηστών στις πλατφόρμες τους, όπως για παράδειγμα το Facebook, το οποίο προωθεί την ανάγνωση άρθρων (instant articles) και την παρακολούθηση βίντεο μέσα στην πλατφόρμα του. Οι εξελίξεις αυτές ασκούν αυξανόμενες πιέσεις στην επισκεψιμότητα των ενημερωτικών ιστοτόπων.[...]

\\ξο νέο φροντιστήριο

Παράλληλα, παρατηρούμε πως στο Διαδίκτυο το ενδιαφέρον διαχέεται σε μια πληθώρα νέων μέσων, γεγονός που συνδέεται και με την έλλειψη εμπιστοσύνης στα παραδοσιακά μέσα. Ενώ στις περισσότερες χώρες του δείγματος οι πρώτες σε χρήση ενημερωτικές ιστοσελίδες στο Διαδίκτυο είναι οι ιστοτόποι μέσων του παραδοσιακού τοπίου ενημέρωσης **(εφημερίδες και τηλεοπτικοί σταθμοί)**, στην Ελλάδα παρατηρείται κατακερματισμός σε πολλά είδη δικτυακών τόπων. Εκτός από τους ιστοτόπους παραδοσιακών μέσων, στη λίστα με τους πρώτους σε χρήση ιστοτόπους περιλαμβάνονται μέσα που έχουν δημιουργηθεί από δημοσιογράφους που αναδείχθηκαν από τα κυρίαρχα παραδοσιακά μέσα, αλλά και ανώνυμα ιστολόγια που συχνά φιλοξενούν θεωρίες συνωμοσίας και **ανυπόστατες ειδήσεις**.

Τα ευρήματα αυτά είναι ιδιαίτερα ανησυχητικά για τη βιωσιμότητα αλλά και την ποιότητα της ενημέρωσης στην Ελλάδα. Η έλλειψη εμπιστοσύνης στις ειδήσεις, η πεποίθηση πως **οι διαδικτυακές διαφημίσεις είναι ενοχλητικές**, σε συνδυασμό με την οικονομική κρίση που έχει πλήξει και τους πολίτες αλλά και τα ίδια τα μέσα ενημέρωσης, έχουν συμβάλει στην καθιέρωση της κουλτούρας της δωρεάν διαδικτυακής ενημέρωσης. **Οι τάσεις αυτές καταδεικνύουν την ανάγκη αναθεώρησης πολλών από τις υπάρχουσες πρακτικές, προκειμένου τα ΜΜΕ να ανταποκριθούν σε ένα ολοένα συνεχώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον.**[...]

Κείμενο 2

Η τηλεόραση

Το παρακάτω ποίημα είναι από τη συλλογή «Ο καθρέφτης του Πρωτέα» (1986) του Γιάννη Υφαντή. Σε αυτό ο ποιητής ειρωνεύεται τη σχέση του Νεοέλληνα με την τηλεόραση.

Το να 'χαμε τάρανδους μες στα σπίτια μας δεν πήγαινε. Θα μούγκριζαν
μέσα στον ύπνο μας, θα κόπριζαν
πάνω στα έπιπλά μας και προπάντων
μ' εκείνα τα πελώρια κέρατά τους θα ξεσχίζαν τις κουρτίνες μας, θα γκρέμιζαν
τ' αγάλματά μας, τα βιβλία μας, τα πιάτα μας. Δεν πήγαινε.

5

Όμως, η τηλεόραση, τι ζώο!

Έχει τα σιδερένια κέρατά της στην ταρατσα ενώ ήσυχη
κάθεται στο σαλόνι μας και μόνο
αν βάλουμε στην πρίζα τον ομφάλιο λώρο της ξυπνά.

Ήσυχο ζώο. Και τι όμορφο.

10

Μοιάζει με έντομο πελώριο, αστρικό.

Μοιάζει με τον πλανητικό προπάππο μας, τον Βεελζεβούλ⁶

που 'λεγε ιστορίες κι αποκοιμιόμασταν.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Σε 60-70 λέξεις να παρουσιάσεις το θέμα στο οποίο αναφέρεται το Κείμενο 1 και τα συμπεράσματα που εξάγονται από τη σχετική έρευνα, για την οποία γίνεται λόγος.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στην τέταρτη παράγραφο του Κειμένου 1 οι συντάκτες του άρθρου επιλέγουν να οργανώσουν την παρουσίαση των ευρημάτων της έρευνας με την τεχνική της αντίθεσης. Ποια είναι τα δύο σκέλη της αντίθεσης (μονάδες 6) και ποια θέση αναδεικνύεται με αυτήν; (μονάδες 4)

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να επιλέξεις τη σωστή απάντηση σε καθεμιά από τις παρακάτω προτάσεις, οι οποίες βασίζονται στο Κείμενο 1 (μια μόνο από τις τέσσερις προτεινόμενες απαντήσεις είναι σε κάθε περίπτωση ορθή):

1. Στην πρόταση «όπως αποτυπώνεται στην έρευνα» (παράγραφος 2), με βάση τα συμφραζόμενα του κειμένου, η επιλογή της παθητικής σύνταξης στοχεύει στο να προσδώσει:

α. αντικειμενικότητα **β.** αμεσότητα **γ.** ειρωνεία **δ.** παραστατικότητα στον λόγο

2. Στην παράγραφο 4 η παρένθεση (εφημερίδες και τηλεοπτικοί σταθμοί) δηλώνει :

α. παραπομπή σε κείμενο **β.** σχόλιο **γ.** επεξήγηση **δ.** παράθεση πρόσθετων πληροφοριών

3. Στη φράση «ανυπόστατες ειδήσεις» (παράγραφος 4) η λέξη «ανυπόστατες» στο παραπάνω γλωσσικό περιβάλλον έχει ως συνώνυμή της τη λέξη:

α. ανακρίβειες **β.** ανυπόληπτες **γ.** αβάσιμες **δ.** ανεπιτήδευτες

4. Στη φράση «οι διαδικτυακές διαφημίσεις είναι ενοχλητικές» (παράγραφος 5) υπάρχει :

α. μεταφορά **β.** υπερβολή **γ.** ειρωνεία **δ.** παρομοίωση

⁶ σατανάς, διάβολος

5. «Οι τάσεις αυτές καταδεικνύουν την ανάγκη αναθεώρησης πολλών από τις υπάρχουσες πρακτικές, προκειμένου τα ΜΜΕ να ανταποκριθούν σε ένα ολοένα συνεχώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον» (παράγραφος 5): στην παραπάνω περίοδο λόγου εκφράζεται:

α. υπόδειξη β. πιθανότητα γ. αναγκαιότητα δ. υπόθεση

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 (Μονάδες 30)

Με την εξέλιξη του διαδικτύου και την κυριαρχία των Μ.Κ.Δ. υπάρχουν μεγάλες προκλήσεις τις οποίες θα πρέπει να αντιμετωπίσουμε. Μπορούμε κατά τη γνώμη σας να έχουμε εμπιστοσύνη σε αυτά τα νέα ψηφιακά δεδομένα επικοινωνίας ή μήπως οι κίνδυνοι είναι περισσότεροι από τις δυνατότητες που προσφέρουν; Με αφορμή το Κείμενο 1, αλλά κυρίως τους δικούς σας προβληματισμούς να γράψετε ένα άρθρο 350-400 λέξεων .

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (Μονάδες 20)

Να εντοπίσετε στο Κείμενο 2 (Η τηλεόραση) , δύο εκφραστικά μέσα και να σχολιάσετε τη λειτουργία τους.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις με σχετικές ενδείξεις στο Κείμενο 2 τη στάση που εκφράζει το ποιητικό υποκείμενο απέναντι στην τηλεόραση. Ποια είναι η προσωπική σου τοποθέτηση στο θέμα; Να αναπτύξεις σε 100 – 150 λέξεις την απάντησή σου.

Μονάδες 15

7. ΑΥΤΟΦΩΤΟΓΡΑΦΙΣΗ / SELFIE (15263)

Κείμενο 1

[Αυτοφωτογράφιση: εθισμός, ναρκισσισμός, ανοησία ή κοινωνικό φαινόμενο;]

Το (διασκευασμένο) κείμενο του Στέλιου Παπαθανασόπουλου, καθηγητή στο Τμήμα Επικοινωνίας και ΜΜΕ του ΕΚΠΑ, δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα ΤΑ ΝΕΑ στις 22.06.2014 (ανάκτηση 02.01.2022).

Στις ημέρες μας όλοι πλέον «αυτοφωτογραφίζονται» και αναρτούν τις φωτογραφίες τους στις ιστοσελίδες τους είτε είναι πλανητάρχες, πρόεδροι ή πρωθυπουργοί, πολιτευτές ή διασημότητες, απλοί άνθρωποι, ακόμη και τα κατοικίδια τους. Ο όρος «selfie» ανακηρύχθηκε η λέξη της χρονιάς το 2013 από το αγγλικό λεξικό της Οξφόρδης και ορίζεται ως «μια φωτογραφία που κάποιος έχει τραβήξει για τον εαυτό του, συνήθως με ένα έξυπνο κινητό, υπολογιστή-τάμπλετ ή κάμερα, και την έχει ανεβάσει σε μια ιστοσελίδα κοινωνικής δικτύωσης». Ως «δραστηριότητα» τη συναντά κανείς έως και στις κηδείες! Πρόκειται τελικά περί εθισμού, ναρκισσισμού, ανοησίας ή αποτελεί μέρος ενός ευρύτερου κοινωνικού φαινομένου;

Οι selfies μπορούν να θεωρηθούν ως ματαιοδοξία ή ναρκισσισμός, αλλά ως δραστηριότητα δεν είναι κάτι το νέο. Αντίθετα, ως συμπεριφορά καταγράφεται με μια διαφορετική μορφή εδώ και εκατοντάδες χρόνια, ξεκινώντας από τα πορτρέτα και τις αυτοπροσωπογραφίες. Η διαφορά είναι ότι παίρνει τις διαστάσεις μόδας και συνδέεται με τις σύγχρονες εμμονές των ανθρώπων να προβάλλουν με έναν ευπαρουσίαστο τρόπο τους εαυτούς τους στους άλλους.

Μπορεί να μοιάζει αστείο, αλλά μπορεί να είναι και επικίνδυνο. Αστεία, ας πούμε, μπορεί να μοιάζει η αφέλεια του προέδρου Ομπάμα να χαριεντίζεται με την πρωθυπουργό της Δανίας στην κηδεία του Μαντέλα. Αστείο, έως βλακώδες, μπορεί να χαρακτηριστεί αυτό που έκανε ένας θεατής του Ποδηλατικού Γύρου του Δουβλίνου που, αντί να βοηθήσει τον πεσμένο και εξαντλημένο νικητή του αγώνα Μαρσέλ Κίτελ να σηκωθεί από το έδαφος, τράβηξε μια φωτογραφία μαζί του χαμογελώντας με τον καταπονημένο ποδηλάτη. Αλλά είναι κι επικίνδυνο. Ένας έφηβος στη Βρετανία αποπειράθηκε να αυτοκτονήσει, επειδή είχε αποτύχει να τραβήξει την τέλεια selfie του ή όπως αυτός νόμιζε. Ο εθισμός και κατ' επέκταση ο ναρκισσισμός που συνδέεται με αυτή τη συμπεριφορά έχουν να κάνουν με την προσήλωση των νεαρών ατόμων με τα κοινωνικά δίκτυα, την αυτοπαρουσίαση και την απήχησή τους στις εν λόγω ιστοσελίδες.

Το μεγάλο πρόβλημα με τη διάδοση του ψηφιακού ναρκισσισμού είναι ότι ασκεί τεράστια πίεση στους ανθρώπους να επιτύχουν ανέφικτους στόχους, χωρίς να το

\\Ο ΝΕΟ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ

αντιλαμβάνονται. Ο ένας παρουσιάζει τον εαυτό του ως ποδοσφαιριστή, η άλλη ως τραγουδίστρια, αναμένοντας όσο το δυνατό περισσότερα «likes»⁷ και τα καλά σχόλια από τους φίλους στο διαδίκτυο. Σε μια δημοσκόπηση που πραγματοποιήθηκε πέρυσι για λογαριασμό κάποιου κατασκευαστή έξυπνων κινητών διαπιστώθηκε ότι οι αυτοφωτογραφίες αποτελούν το 30% των φωτογραφιών που λαμβάνονται από άτομα ηλικίας 18 έως 24 ετών.

Τέλος, οι αυτοφωτογραφίες σε ατομικό επίπεδο αποτελούν ένα ακόμη παράδειγμα της κατάρρευσης των ορίων μεταξύ της δημόσιας και της ιδιωτικής ζωής. Σε κοινωνικό επίπεδο ίσως να συνδέονται με την εμμονή των ανθρώπων να συσσωρεύουν αρχεία των εμπειριών τους μέσω εικόνων, που χρησιμοποιούν για να προβάλλουν μια εικόνα του εαυτού τους προς τον έξω κόσμο. Μια εικόνα που μπορούμε να την επεξεργαστούμε ή να τη διυλίσουμε, αλλά έχουμε και την αίσθηση ότι μπορούμε και να τη διαγράψουμε. Σε τελική ανάλυση, συνδέεται με την έλευση μιας νέας μορφής ορατότητας που συσχετίζεται άμεσα με την ψηφιακή εποχή. Έχει, κυρίως, να κάνει με την ανάγκη των απλών πολιτών στην εποχή της εικόνας να αποδράσουν από την ανωνυμία, να γίνουν έστω «ολίγον γνωστοί», να αποκτήσουν το μερίδιο της δημοσιότητας που τους αναλογεί στη ζωή.

Κείμενο 2

Το καλοκαίρι πριν από το σκοτάδι (απόσπασμα)

Το απόσπασμα αντλήθηκε από το βιβλίο της βραβευμένης με Νόμπελ Βρετανίδας συγγραφέα Ντόρις Λέσινγκ «Το καλοκαίρι πριν από το σκοτάδι» (εκδ. Καστανιώτη, 1990).

Καμιά φορά, αν είσαι τυχερός, περνάς μια φάση, ένα στάδιο έντονο. Κι εκείνο το καλοκαίρι η Κέιτ επρόκειτο να περάσει ένα τέτοιο σύντομο, έντονο και πυρετικό διάστημα.

Τι εμπειρίες θα δοκίμαζε; Τίποτα το ιδιαίτερο πέρα από το ότι απλώς γερνούσε: η διαδοχή και η επανάληψη της διαδικασίας της ωρίμασης. Είναι κάτι που συμβαίνει σε όλους, φυσικά – *Αχ, ο δύστυχος εγώ, πώς πέρασαν τα χρόνια! Η ζωή σε προσπερνά πριν το καταλάβεις... Η ωριμότητα είναι το παν. Και τα λοιπά.* Αλλά στην περίπτωση της Κέιτ δε θα ήταν μια διαδικασία που κρατά κάνα δυο δεκαετίες και περνά απαρατήρητη, μ' εξαίρεση τις απεγνωσμένες προσπάθειες να συγκρατήσει το ρεύμα – βάψιμο μαλλιών, προσοχή να μην πάρει βάρος, προσαρμογή στη μόδα με σύνεση, ώστε να είναι κομψή, αλλά να μην μπεμπεκίζει. Τα γηρατεία για όλους σχεδόν, εκτός από κείνους που τους χτυπά κάποια τραγωδία, που χάνουν το

⁷Η δήλωση επιδοκμασίας, θαυμασμού, αποδοχής για μια φωτογραφία, δημοσίευση, σχόλιο κ.λπ., στο Διαδίκτυο (συνήθως στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, όπως το Facebook).

ΞΟ ΝΕΟ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ

έδαφος κάτω από τα πόδια τους, που πλημμυρίζει η πόλη τους, που σκοτώνονται τα παιδιά τους σε βομβαρδισμό και ραγίζει η καρδιά τους και χάνουν κάθε ενδιαφέρον για τη ζωή – τα γηρατειά λοιπόν είναι θέμα χρόνου. Είσαι νέος κι ύστερα γίνεσαι μεσόκοπος, αλλά είναι δύσκολο να εντοπίσεις τη στιγμή της μετάβασης από το ένα στάδιο στο επόμενο. Μετά γερνάς, αλλά ούτε που καταλαβαίνεις πώς έγινε. Έχουν συντελεστεί αλλαγές -ω, ναι, ζωτικές αλλαγές- στη συμπεριφορά σου απέναντι στους γύρω σου, χωρίς όμως να τις συνειδητοποιήσεις, γιατί οι πάγοι σκέπασαν βαθμιαία την κοιλάδα. Για τον περισσότερο κόσμο είναι κάπως έτσι: *Δυστυχώς δεν κρατάν πια τα κότσια μου όπως παλιά*. Η Κέιτ όμως θα ξεμπερδεύε με όλα αυτά μέσα σε λίγους μήνες.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποιοι είναι οι λόγοι που δημιουργούν σήμερα, σύμφωνα με το Κείμενο 1, το φαινόμενο της αυτοφωτογράφισης και ποια είναι η θέση του συγγραφέα γι' αυτό; (50-60 λέξεις)

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στη δεύτερη και στην τέταρτη παράγραφο του Κειμένου 1 ο συγγραφέας προσπαθεί να αποδείξει τις θέσεις του με διαφορετικό τρόπο. Ποιον τρόπο επιλέγει σε κάθε περίπτωση για την οργάνωση του λόγου του;

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 1: α) να βρεις τρία (3) σχόλια του συγγραφέα: ένα (1) που διατυπώνεται με σημείο στίξης και δύο (2) λεκτικά (μονάδες 9) και β) να καταγράψεις τη νοηματική σχέση που εκφράζουν σε κάθε περίπτωση (μονάδες 6).

Μονάδες 15

\\Ξο νέο φροντιστήριο

ΘΕΜΑ 2 (Μονάδες 30)

Με αφορμή το κείμενο 1 , αλλά κυρίως τους δικούς σας προβληματισμούς να γράψετε ένα άρθρο 350-400 λέξεων όπου θα απαντήσετε στα ερωτήματα:

- α) Ποια είναι η προσφορά του Διαδικτύου στην εκπαίδευση και την επικοινωνία;
- β) Ποιες είναι οι προτάσεις σας ώστε να επιτευχθεί η μετρημένη και ορθή χρήση του Διαδικτύου;

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (Μονάδες 20)

Να εντοπίσετε (στο Κείμενο 2) τρεις κειμενικούς δείκτες και να σχολιάσετε τη λειτουργία τους.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις με αναφορές στο Κείμενο 2 τη στάση που τηρεί απέναντι στα γηρατειά το κύριο πρόσωπο της αφήγησης σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

8. ΦΙΛΙΑ ΣΤΟ FACEBOOK (15265)

Κείμενο 1

[Οι αναπαραστάσεις της φιλίας στο Facebook]

Το κείμενο είναι διασκευασμένο απόσπασμα από μεταπτυχιακή εργασία της Μαρίας Σαβράμη με τίτλο «Αναπαραστάσεις της φιλίας στην πραγματική και στη διαδικτυακή ζωή: Η περίπτωση του FaceBook» (ΕΚΠΑ, Τμήμα Επικοινωνίας και ΜΜΕ).

Το συμπέρασμα στο οποίο καταλήγουν ερευνητικές μελέτες για τις αναπαραστάσεις της φιλίας στην πραγματική και τη διαδικτυακή ζωή είναι ότι δεν μπορούμε να μιλάμε για φιλία, όταν αναφερόμαστε στα κοινωνικά δίκτυα και συγκεκριμένα στο Facebook. Οι αναπαραστάσεις της φιλίας στην καθημερινή μας πραγματικότητα διαφέρουν ουσιωδώς από τις αναπαραστάσεις της «φιλίας» στο Facebook. Οι λόγοι που οδηγούν σ' αυτό το συμπέρασμα αναλύονται παρακάτω.

Συγκεκριμένα, από τις σχέσεις που αναπτύσσονται στο Facebook απουσιάζουν τα βασικά στοιχεία που ορίζουν τις φιλικές σχέσεις στην εκτός δικτύου πραγματικότητα. Το πρώτο βασικό στοιχείο είναι η απουσία ουσιαστικής επικοινωνίας. Η επικοινωνία που αναπτύσσεται στο περιβάλλον του Facebook χαρακτηρίζεται ως «σχολιασμός» και «συμπλήρωμα της εκτός δικτύου επικοινωνίας». Επίσης, οι σχέσεις αυτές χαρακτηρίζονται από την έλλειψη οικειότητας, εμπιστοσύνης, συναισθήματος, ψυχολογικής υποστήριξης και αμοιβαιότητας, στοιχείων τα οποία είναι απαραίτητα για τις φιλικές σχέσεις εκτός δικτύου. Το Facebook αποτελεί ένα απρόσωπο περιβάλλον, όπου η έκφραση βαθύτερων συναισθημάτων καθίσταται αδύνατη, καθώς οτιδήποτε διατυπώνεται βρίσκεται δημόσια εκτεθειμένο. Επιπλέον, η αμφιβολία μεταξύ προσώπου ή προσωπείου, δηλαδή η αμφιβολία για την πραγματική ταυτότητα των χρηστών, δεν αφήνει περιθώρια, για να έρθουν δύο άνθρωποι πιο κοντά και να μπορέσουν να αναπτύξουν μια ουσιαστική, φιλική σχέση.[...]

Μπορούμε, επομένως, να ισχυριστούμε ότι το Facebook δεν είναι ένα περιβάλλον που προσφέρεται για την ανάπτυξη φιλικών σχέσεων, με την έννοια που έως τώρα τους αποδίδαμε στην εκτός διαδικτύου ζωή. Είναι ένα περιβάλλον το οποίο μέσω της κοινωνικής ανταλλαγής μπορεί απλώς να αναπληρώσει την αίσθηση της κοινότητας, αίσθηση που τείνει να εξαφανιστεί μέσα στην ανωνυμία των σύγχρονων μεγαλουπόλεων.

Κείμενο 2

Η απόφαση

Το ποίημα του Μανόλη Αναγνωστάκη (1925-2005) ανήκει στη σειρά «Η Συνέχεια 3» (1962) και αντλήθηκε από τη συλλογική έκδοση «Τα ποιήματα (1941-1971)» (εκδ. Νεφέλη, 2000).

Είστε υπέρ ή κατά;
Έστω απαντήστε μ' ένα ναι ή μ' ένα όχι.
Το έχετε το πρόβλημα σκεφτεί
Πιστεύω ασφαλώς πως σας βασάνισε
Τα πάντα βασανίζουν στη ζωή
Παιδιά γυναίκες έντομα
Βλαβερά φυτά χαμένες ώρες
Δύσκολα πάθη χαλασμένα δόντια
Μέτρια φιλμ. Κι αυτό σάς βασάνισε ασφαλώς.
Μιλάτε υπεύθυνα λοιπόν. Έστω με ναι ή όχι.
Σ' εσάς ανήκει η απόφαση.
Δε σας ζητούμε φυσικά να πάψετε
Τις ασχολίες σας να διακόψτε τη ζωή σας
Τις προσφιλείς εφημερίδες σας τις συζητήσεις
Στο κουρείο τις Κυριακές σας στα γήπεδα.
Μια λέξη μόνο. Εμπρός λοιπόν:
Είστε υπέρ ή κατά;
Σκεφθείτε το καλά. Θα περιμένω

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να εκθέσεις σε 50-60 λέξεις τα ειδικά συμπεράσματα ερευνών, που διατυπώνονται στο Κείμενο 1, σχετικά με τις σχέσεις που αναπτύσσονται στο διαδίκτυο.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να σε απασχολήσει ο βαθμός λογικής συνεπαγωγής του συμπεράσματος που η

\\ξο νέο φροντιστήριο

συγγραφέας διατυπώνει στην 3^η παράγραφο του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να αντικαταστήσεις στην 3^η παράγραφο του Κειμένου 1 καθεμιά από τις υπογραμμισμένες λέξεις με μια νοηματικά ισοδύναμη λέξη ή φράση, προκειμένου το ύφος λόγου να γίνει πιο απλό.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 (Μονάδες 30)

Με αφορμή το κείμενο 1, να γράψετε μία ομιλία που θα εκφωνήσετε σε εκδήλωση του σχολείου σας με θέμα «Η δύναμη των Μ.Κ.Δ.» . Σε αυτήν να παρουσιάσετε τους σημαντικότερους τομείς που η επανάσταση του διαδικτύου και των Μ.Κ.Δ έφερε αλλαγές.

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (Μονάδες 20)

Να εντοπίσετε στο κείμενο 2 , δύο κειμενικούς δείκτες που προσδίδουν στο κείμενο αμεσότητα και καταδεικνύουν τη διάθεση του ποιητικού υποκειμένου για επικοινωνία.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Πώς ερμηνεύεις τη συμβουλή που το ποιητικό υποκείμενο απευθύνει στους αναγνώστες του Κειμένου 2; (μονάδες 10) Πώς εσύ συμπεριφέρεσαι σε ανάλογες περιπτώσεις; (μονάδες 5) Η απάντησή σου να εκτείνεται σε 120-150 λέξεις.

Μονάδες 15

9. ΕΘΙΣΜΟΣ ΣΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΔΙΚΤΥΑ (15344)

Κείμενο 1

Παιδιά εθισμένα σε socialmedia, βιντεοπαιχνίδια

Άρθρο που δημοσιεύθηκε στην www.kathimerini.gr, 8/10/2021.

Το 2018, ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας αναγνώρισε επίσημα τους εθισμούς που σχετίζονται με το Διαδίκτυο, συμπεριλαμβανομένου του εθισμού στα βιντεοπαιχνίδια. Σύμφωνα με τον διευθυντή του τμήματος Εθισμού και ειδικό στην ψυχιατρική και την ψυχοθεραπεία παιδιών και εφήβων στο Πανεπιστημιακό Ιατρικό Κέντρο Αμβούργου – Επεντορφ, Ράινερ Τομάσιους, η αυξημένη χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και οι ώρες κατά τις οποίες τα παιδιά παίζουν βιντεοπαιχνίδια είναι ιδιαίτερα ανησυχητικές. «Οι χρόνοι χρήσης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης αυξήθηκαν κατακόρυφα» δήλωσε ο Τομάσιους στην εφημερίδα Frankfurter Allgemeine. «Μεταξύ των παιδιών και των εφήβων ηλικίας 10 έως 17 ετών καταγράφηκαν ποσοστά αύξησης έως και 75%...»

Τα κορίτσια είναι πιο πιθανό να επηρεαστούν από επικίνδυνα ή παθολογικά πρότυπα χρήσης λόγω των κοινωνικών μέσων και τα αγόρια περισσότερο λόγω των βιντεοπαιχνιδιών. «Οι χρόνοι χρήσης ήταν πολύ υψηλοί –περίπου πεντέμισι ώρες τις καθημερινές για κοινωνικά δίκτυα και παιχνίδια στον υπολογιστή– χωρίς να περιλαμβάνεται η κατ' οίκον εκπαίδευση» πρόσθεσε ο Τομάσιους. «Αυτά είναι εξαιρετικά ανησυχητικά νούμερα και σημαντικά υψηλότερα από αυτά των εξαρτώμενων από κάνναβη παιδιών και εφήβων. Είναι ένας νέος πληθυσμός επιρρεπής σε εθισμό που δεν είχαμε δει πριν από δέκα χρόνια». Ωστόσο, οι ώρες χρήσης δεν είναι αρκετές για να διαγνωστεί ένα παιδί με εθισμό στα βιντεοπαιχνίδια. Άλλα κριτήρια πρέπει επίσης να πληρούνται σε διάστημα δώδεκα μηνών, όπως η απώλεια ελέγχου και η συνεχής χρήση παρά τις αρνητικές συνέπειες. «Αυτές οι συμπεριφορές πρέπει επίσης να οδηγούν σε σημαντική διαταραχή της καθημερινής ζωής στο σχολείο, στην οικογένεια ή σε άλλα κοινωνικά πλαίσια»

Κατά τον Τομάσιους, οι νέοι μπορούν να εθιστούν στα βιντεοπαιχνίδια όπως και στα ναρκωτικά. «Είναι ένας εθισμός που έγκειται στις διαταραχές συμπεριφοράς. Στην περίπτωση αυτή δεν υπάρχει κάποιος τοξικός παράγοντας ή μια ψυχοτρόπος ουσία που δρα άμεσα στο κεντρικό νευρικό σύστημα και προκαλεί

\\ξο νέο φροντιστήριο

μέθη. Ωστόσο, η χρήση των κοινωνικών μέσων και των βιντεοπαιχνιδιών μπορεί να επηρεάσει περιοχές του εγκεφάλου που είναι υπεύθυνες για τα καλά συναισθήματα».

Οι γονείς πρέπει να ενημερώνονται για το τι κάνουν τα παιδιά τους στο Διαδίκτυο για την αποφυγή και την καταπολέμηση του εθισμού των παιδιών τους. «Οι διαθέσιμες μελέτες δείχνουν ότι τα αγόρια είναι ιδιαίτερα ευαίσθητα λόγω προβλημάτων αυτοεκτίμησης. Μπορεί να νιώσουν τα ίδια πιο δυνατά κερδίζοντας μάχες στο παιχνίδι». Το αυξημένο άγχος, οι χαμηλές δεξιότητες αυτοελέγχου, η χαμηλή αυτοεκτίμηση και η κοινωνική ανασφάλεια παίζουν μεγάλο ρόλο στη δημιουργία του εθισμού. «Πρέπει να θέσετε όρια ανάλογα με την ηλικία των παιδιών και να δείξετε ενδιαφέρον για το περιεχόμενο του παιχνιδιού, προκειμένου να μπορέσετε να καταλάβετε τι ψάχνουν σε αυτό τα παιδιά σας. Το σημαντικότερο είναι να προσφέρετε εναλλακτικές λύσεις με ανάλογες δραστηριότητες αναψυχής, οι οποίες παρέχουν τη δυνατότητα αντιμετώπισης του άγχους ή άλλων καταστάσεων που ωθούν τα παιδιά στο να εθίζονται σε αυτά τα παιχνίδια» καταλήγει.

Κείμενο 2

«Φίλοι»

Ο ήρωας Ιορδάνης σε μεγάλη πλέον ηλικία ταξιδεύει με το τρένο προς τη γενέτειρά του και θυμάται τα καλοκαίρια της παιδικής του ηλικίας με τους φίλους του στο χωριό. Από το βιβλίο του Γιάννη Ξανθούλη «Την Κυριακή έχουμε γάμο» Εκδόσεις Διόπτρα.

Ο Ιορδάνης όμως δεν ξέχασε ποτέ αυτούς τους καλοκαιρινούς φίλους που έτρωγαν τις καταλήξεις των λέξεων, σύμφωνα με το τοπικό γλωσσικό ιδίωμα. Μαζί τους είχε μάθει να περπατά ξυπόλυτος στους χωμάτινους δρόμους, χωρίς να πτοείται από τα τριβόλια που χώνονταν στα πέλματά του. Είδε τους μεγαλύτερους να σκοτώνουν οχιές κι εξασκήθηκε να κλέβει ζουμερά σύκα, χωρίς να πολυνοιάζεται για το γάλα τους που, όπου έσταζε στα χέρια του, του προξενούσε φαγούρα και σήκωνε φουσκάλες που πονούσαν. Ατρόμητοι φίλοι, που ορκίζονταν να μη μαρτυρήσουν ποτέ τα μυστικά που αντάλλασσαν μεταξύ τους και αφορούσαν συνήθως άλλα μυστικά, κλεμμένα από τον δυσανάγνωστο κόσμο των μεγάλων. [...]

Θάλασσες, φύκια περιπλανώμενα από κύμα σε κύμα, φωνές αξεδιάλυτες,

\\ξο νέο φροντιστήριο

μπλεγμένες με αεράκι καλοκαιρινό και τσιτσίρισμα λαδιού σε τηγάνι με αφρόψαρα και καλαμαράκια, αντικατοπτρισμοί βράχων με πόδια αχινού και πεταλίδας, σύννεφα σαν γιγάντια χρυσάνθεμα... Ώρες συμπυκνωμένες σε μία και μόνο στιγμή παρήλαυναν απανωτά, σε όνειρα – αστραπή. Στη μέση όλων αυτών ο Ιορδάνης, ηλιοκαμένος, με αλάτια στα φρύδια και τα μαλλιά, άμμο στο μέσα μέρος και τα πόδια χαραγμένα από τα κελύφη – λεπίδες των μυδιών, χωρίς να του περνά καν από τον νου ότι η ζωή είναι μονάχα ένα «τώρα» και τίποτ' άλλο. Μισοξυπνούσε, άκουγε το σφύριγμα του τρένου και ξανάπεφτε στην πράσινη θάλασσα, αποκαμωμένος από ευτυχία.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Τι μπορούν να κάνουν οι γονείς, προκειμένου να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα της υπερβολικής ενασχόλησης του παιδιού τους με το διαδίκτυο, σύμφωνα με το Κείμενο 1; Να απαντήσεις συνοπτικά σε ένα κείμενο 60 – 80 λέξεων.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Τι επιδιώκεται δομικά με την αυτούσια μεταφορά των λεγομένων του Ρ. Τομάσιους στο Κείμενο 1;

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να αντιστοιχήσεις κάθε πρόταση του Κειμένου 1, που βρίσκεται στην στήλη Α, με τον τρόπο με τον οποίο αποδίδεται το μήνυμα, που αναγράφεται στη στήλη Β:

ΣΤΗΛΗ Α	ΣΤΗΛΗ Β
Α. Το 2018, ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας αναγνώρισε επίσημα τους εθισμούς που σχετίζονται με το Διαδίκτυο, συμπεριλαμβανομένου του εθισμού στα βιντεοπαιχνίδια	1. Συμβουλή, προτροπή

\\ξο νέο φροντιστήριο

Β. Τα κορίτσια είναι πιο πιθανό να επηρεαστούν από επικίνδυνα ή παθολογικά πρότυπα χρήσης λόγω των κοινωνικών μέσων και τα αγόρια περισσότερο λόγω των βιντεοπαιχνιδιών.	2.Πραγματικό γεγονός, βεβαιότητα
Γ. Άλλα κριτήρια πρέπει επίσης να πληρούνται σε διάστημα δώδεκα μηνών, όπως η απώλεια ελέγχου	3.δυνατότητα
Δ. Ωστόσο, η χρήση των κοινωνικών μέσων και των βιντεοπαιχνιδιών μπορεί να επηρεάσει περιοχές του εγκεφάλου που είναι υπεύθυνες για τα καλά συναισθήματα.	4.αναγκαιότητα
Ε.«Το σημαντικότερο είναι να προσφέρετε εναλλακτικές λύσεις με ανάλογες δραστηριότητες αναψυχής»	5.πιθανότητα

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 (Μονάδες 30)

Με αφορμή το κείμενο 1 , αλλά κυρίως τους δικούς σας προβληματισμούς να γράψετε ένα άρθρο 350-400 λέξεων όπου θα απαντήσετε στα ερωτήματα:

- Ποια είναι τα βασικά προβλήματα που έχει προκαλέσει ο εθισμός στα Μ.Κ.Δ.;
- Ποια πιστεύετε ότι πρέπει να είναι στάση/ αντίδραση της εκπαίδευσης και των γονέων απέναντι στην εξάρτηση των νέων από το κινητό και τα Μ.Κ.Δ.;

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (Μονάδες 20)

- Να εντοπίσετε (στο κείμενο 2),μία εικόνα και να σχολιάσετε τη λειτουργία της.
- Το γ' ρηματικό πρόσωπο κυριαρχεί στο κείμενο 2. Να σχολιάσετε την λειτουργία του.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 2 παρουσιάζονται τα καλοκαίρια των παιδικών χρόνων του ήρωα. Πώς θα τα χαρακτήριζες και γιατί (μονάδες 10); Ποια συναισθήματα σου δημιουργούνται, ειδικά αν τα συγκρίνεις με τα καλοκαίρια που ζουν τα παιδιά σήμερα; (μονάδες 5)

Μονάδες 15

10. ΜΜΕ / ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΑ ((16842)

Κείμενο 1

Πως τα ΜΜΕ ενισχύουν τα αρνητικά στερεότυπα

Το κείμενο (διασκευή) δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα «ΝΕΑ ΣΕΛΙΔΑ» στις 01/08/2017 και υπογράφεται από την Νικολέττα Τσιτσανούδη-Μαλλίδη, επικ. καθηγήτρια Γλωσσολογίας στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, LocalExpert στο πρόγραμμα RespectWords, Κατά της Ρητορικής του Μίσους.

Ο όρος «στερεότυπο» αναφέρεται σε «προκατασκευασμένες» πεποιθήσεις για τάξεις ατόμων, ομάδων ή αντικειμένων, που δεν προκύπτουν από μια σύγχρονη εκτίμηση του κάθε φαινομένου, αλλά από μηχανικές συνήθειες κρίσεως και προσδοκίας. Πρόκειται για ομαδικές πεποιθήσεις που είναι δυνατόν να αναφέρονται σε έναν λαό, θεσμό, ιδέα, αξία, φαινόμενο ή αντικείμενο κατά τρόπο μονόπλευρο, σχηματικό και γενικευτικό, σε βαθμό που οι «κρινόμενοι» να εμφανίζουν σημαντικές παραμορφώσεις και στρεβλώσεις ως προς την πραγματική τους εικόνα και κατάσταση. [...]

Η γλώσσα, ως μη κοινωνικά αθώα, έρχεται να εξυπηρετήσει τις διάφορες σκοπιμότητες, να εκφράσει κοινωνική διαστρωμάτωση, αξίες, προλήψεις και άπειρους κοινωνικούς προσδιορισμούς, περιέχοντας και μεταφέροντας πολυάριθμες κοινωνικές και ιδεολογικές πληροφορίες ακόμη και με τις πιο απλές φράσεις. Κατά κανόνα, τα στερεότυπα προκαταλαμβάνουν τη συμπεριφορά μας, δεδομένου ότι οδηγούν στην πρόκληση συγκεκριμένων κοινωνικών στάσεων, δηλαδή στη δημιουργία προδιαθέσεων που, κατά κανόνα, επηρεάζουν τις επιλογές του ατόμου και τείνουν να δημιουργούν συγκεκριμένη μορφή συμπεριφοράς απέναντι στις διάφορες ομάδες, αντικείμενα, αξίες, θεσμούς κ.ά. [...]

Ξεκινώντας από την αρχή ότι τα ΜΜΕ βρίσκονται σε προνομιακή θέση από την άποψη της διαμόρφωσης της κοινής γνώμης και δύνανται να προβάλλουν πρόσωπα και αξίες αναγορεύοντάς τες σε πρότυπα, θεωρείται απαραίτητη η μελέτη της σύνδεσής τους με τη χρήση στερεοτύπων και την καλλιέργεια προκαταλήψεων. Ο δημοσιογραφικός λόγος δεν περιορίζεται στην άντληση βιωμάτων και γεγονότων από την πλευρά των διαφόρων κοινωνικών ομάδων. Παράλληλα, επεκτείνεται στον σχολιασμό αυτών των δεδομένων - συχνά, μάλιστα, καθ' υπερβολή- με σκοπό άλλοτε να γίνει ο ίδιος περισσότερο θελκτικός - και επομένως εμπορικός- και άλλοτε διότι ενδεχομένως προσαρμόζεται προς επιταγές της ιδιοκτησίας του μέσου ενημέρωσης που τον μεταδίδει και επιδιώκει έτσι να διευκολύνει τη συντήρηση της ισχύουσας κατανομής δύναμης και πλούτου μέσα στην κοινωνία.

Κείμενο 2

[Οι Εβραίοι της πόλης των Ιωαννίνων]

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το διήγημα του Δημήτρη Χατζή(1913-81) «ΣαμπεθαίΚαμπιλής», από τη συλλογή διηγημάτων «Το τέλος της μικρής μας πόλης»(1963). Στο διήγημά του ο συγγραφέας αναφέρεται στην κοινότητα των Εβραίων στα Γιάννενα προπολεμικά, η οποία αριθμούσε περίπου τέσσερις χιλιάδες μέλη.

[...] Πλούσιοι και φτωχοί είχαν όλοι τους μαζεμένοι γύρω απ' τη Συναγωγή τους, είχαν όλοι θρήσκοι, κανένας δεν έπιανε φωτιά το Σάββατο και κανένας δεν δούλευε το Σάββατο. Πλούσιοι και φτωχοί, είχαν όλοι τους ταχτικοί στη ζωή τους, παντρευόνταν από μικροί κ' είχαν όλοι τους ένα δεύτερο ρούχο, καλύτερο, για να το φοράνε το Σάββατο, να πάνε το πρωί στη Συναγωγή τους και να βγούνε τ'απόγευμα να κάνουν περίπατο. Οικογενειακώς. Όσοι μπορούσανε καθόντανε και στο καφενείο, πάλι οικογενειακώς. Πίνανε καφέ ή μία γκαζόζα, οι γυναίκες τους τρώγανε μία βανίλια και τα παιδιά μοιραζόντανε το λουκούμι που κοβόταν στα δυό- δεν ντρεπόνταν που τους κοιτούσαν απ' τα γύρω τραπέζια. Την Κυριακή τ'απόγευμα ξαναβγαίνανε περίπατο, πάλι οικογενειακώς ή πηγαίνανε στο καφενείο και χασμουριόνταν ώσπου να περάσει κι αυτή - μια μέρα ακόμα χαμένη.

Τέτοια ταπεινή, φρόνιμη και συμμαζεμένη ήταν η ζωή ολονών τους.

Κι ωστόσο μέσα στην πόλη λέγανε γι' αυτούς πολλά και διάφορα πράγματα. Τους φορτώναν ένα σωρό κουσούρια, κακίες κι αδυναμίες, που τάχα εμείς δεν τις είχαμε – και πρώτα-πρώτα για τους παράδες που τους μαζώνανε δεκάρα-δεκάρα και που τάχα εμείς τους σκορπούσαμε. Γενικά τους παρασταίνανε σαν ανθρώπους παρακατιανούς, ράτσα τιποτένια και βρώμικα. Τους λέγανε παλιόβριους και τσιφούτηδες. Οι μεγάλοι δεν τους το φωνάζαν μπροστά τους, μα σαν τύχαινε Εβραίος να βρεθεί μία φορά έξω απ' το παζάρι και τα οβραίικα, στους μακρινούς μαχαλάδες της πόλης και τον γνωρίζανε τα παιδιά, τρέχανε πίσω του και του φωνάζαν τραγουδιστά!

Ουβριέ, παλιόβριε,
πού'ν' η κότα πόκλεψες...

Ανοησίες δηλαδή των παιδιών και των μεγάλων που τα βγάζαν αυτά, γιατί οι Εβραίοι πού'χαμε μεις στη δική μας την πόλη δεν κλέβαν και προπαντός δεν κλέβανε κότες. [...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να απαντήσεις με την ένδειξη Σωστό (Σ) ή Λάθος (Λ) στις παρακάτω προτάσεις που αναφέρονται σε θέσεις του Κειμένου 1:

- α. Τα στερεότυπα είναι κρίσεις που διατυπώνονται ύστερα από σκέψη και ανάλογα με τις προσδοκίες των ανθρώπων.
- β. Η γλώσσα αναπαράγει στερεότυπα με τις πληροφορίες που μεταφέρει.
- γ. Τα ΜΜΕ δεν συνδέονται με την καλλιέργεια προκαταλήψεων.
- δ. Η πραγματική εικόνα αυτών που γίνονται θύματα των προκαταλήψεων αλλοιώνεται.
- ε. Ο δημοσιογραφικός λόγος είναι οριοθετημένος και αποτυπώνει αντικειμενικά τις εμπειρίες των διάφορων κοινωνικών ομάδων.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Η πρώτη παράγραφος του Κειμένου 1 οργανώνεται με τη μέθοδο του ορισμού. Να επιβεβαιώσεις με σχετικές αναφορές την παραπάνω άποψη (μονάδες 6) και να αιτιολογήσεις την επιλογή της συντάκτριας του κειμένου (μονάδες 4).

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Η γλώσσα, ως μη κοινωνικά αθώα, έρχεται να εξυπηρετήσει τις διάφορες σκοπιμότητες, να εκφράσει κοινωνική διαστρωμάτωση, αξίες, προλήψεις και άπειρους κοινωνικούς προσδιορισμούς, περιέχοντας και μεταφέροντας πολυάριθμες κοινωνικές και ιδεολογικές πληροφορίες ακόμη και με τις πιο απλές φράσεις.

Να χαρακτηρίσεις το ύφος λόγου στην παραπάνω περίοδο λόγου του Κειμένου 2 με έναν από τους παρακάτω προσδιορισμούς (μονάδες 5) και να τεκμηριώσεις την επιλογή σου με δύο σχετικές γλωσσικές αναφορές από το απόσπασμα (μονάδες 10).

- 1. ειρωνικό
- 2. πληροφοριακό
- 3. επικριτικό

ΘΕΜΑ 2 (Μονάδες 30)

Με αφορμή το κείμενο 1 , αλλά κυρίως τους δικούς σας προβληματισμούς να γράψετε ένα άρθρο 350-400 λέξεων όπου θα απαντήσετε στα ερωτήματα:

- α) Ποια είναι τα βασικά χαρακτηριστικά της δημοσιογραφικής δεοντολογίας;
- β) Πιστεύετε ότι η δημοσιογραφική δεοντολογία πραγματώνεται στις μέρες μας;

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (Μονάδες 20)

- α) Να εντοπίσετε στο κείμενο 2 τον τύπο του αφηγητή, την εστίαση και το ρηματικό πρόσωπο που κυριαρχεί και να σχολιάσετε τη λειτουργία τους. (μονάδες 15)
- β) Να εντοπίσετε ένα αφηγηματικό σχόλιο στο κείμενο με το οποίο ο αφηγητής παίρνει απόσταση από τα στερεότυπα κατά των Εβραίων. (μονάδες 5)

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να παρουσιάσεις και να ερμηνεύσεις με σχετικές αναφορές του αφηγητή τη στάση των κατοίκων απέναντι στους Εβραίους στο Κείμενο 2. Η απάντησή σου να εκτείνεται σε 100 – 150 λέξεις.

Μονάδες 15

11. ΜΜΕ ΚΑΙ ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ (17109)

Κείμενο 1

Τα Μεγάλα Δεδομένα σε παρακολουθούν

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί διασκευασμένο απόσπασμα από το βιβλίο του YuvalNoahHarari «21 μαθήματα για τον 21ο αιώνα» (μετάφραση Μ. Λαλιώτη, Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, 2018)

Η λέξη «τηλεόραση» συντίθεται από τα αρχαιοελληνικά «τηλε-» και «ορώ». Επινόηθηκε αρχικά σαν μια συσκευή που μας επιτρέπει να βλέπουμε κάτι από μακριά. Σύντομα όμως μπορεί να μας επιτρέπει να μας βλέπουν από μακριά. Όπως το οραματίστηκε ο Τζορτζ Όργουελ στο «1984», η τηλεόραση μπορεί να μας παρακολουθεί καθώς την παρακολουθούμε. Όταν θα έχουμε δει πια όλη τη φιλμογραφία του Ταραντίνο, εμείς μπορεί να έχουμε ξεχάσει τα πιο πολλά πράγματα. Όμως, το Netflix και το Amazon ή όποιος άλλος διαθέτει τον αλγόριθμο της τηλεόρασης, θα ξέρουν τον τύπο της προσωπικότητάς μας και τον τρόπο να πατάνε τα συναισθηματικά μας κουμπιά. Τα δεδομένα αυτά θα επιτρέπουν στο Netflix και το Amazon να επιλέγουν ταινίες για εμάς με απίστευτη ακρίβεια, αλλά θα μπορούσαν επίσης να τους επιτρέπουν να παίρνουν για λογαριασμό μας τις πιο σημαντικές αποφάσεις της ζωής μας - όπως τι να σπουδάσουμε, πού να δουλέψουμε και ποιον θα παντρευτούμε. [...]

Καθώς οι επιστήμονες κατανοούν καλύτερα τον τρόπο με τον οποίο παίρνουν αποφάσεις οι άνθρωποι, ο πειρασμός να βασιζόμαστε στους αλγόριθμους μάλλον θα αυξάνεται. Η αποκωδικοποίηση του ανθρώπινου τρόπου λήψης αποφάσεων δεν θα κάνει απλώς πιο αξιόπιστους τους αλγόριθμους Μεγάλων Δεδομένων, θα κάνει συγχρόνως και τα ανθρώπινα συναισθήματα λιγότερο αξιόπιστα. Καθώς οι κυβερνήσεις και οι εταιρείες θα καταφέρνουν να χακάρουν⁸ το ανθρώπινο λειτουργικό σύστημα, θα βρεθούμε εκτεθειμένοι σε κύματα χειραγώγησης, διαφήμισης και προπαγάνδας τεράστιας ακρίβειας. Η χειραγώγηση των απόψεων και των συναισθημάτων μας μπορεί να γίνει τόσο εύκολη, που θα αναγκαστούμε να βασιζόμαστε σε αλγορίθμους με τον ίδιο τρόπο που όταν ένας πιλότος παθαίνει κρίση ιλίγγου πρέπει να αγνοήσει τις αισθήσεις του και να βασιστεί απόλυτα στα μηχανικά όργανα που διαθέτει.

\\ξο νέο φροντιστήριο

Σε κάποιες χώρες και σε κάποιες περιπτώσεις, οι άνθρωποι μπορεί να μην έχουν καν την επιλογή και να είναι αναγκασμένοι να υπακούν στις εντολές των αλγορίθμων Μεγάλων Δεδομένων. Ωστόσο, ακόμα και στις ελεύθερες - υποτίθεται - κοινωνίες, οι αλγόριθμοι μπορεί να πάρουν την εξουσία επειδή θα μάθουμε από την εμπειρία μας να τους εμπιστευόμαστε σε ολοένα και περισσότερα ζητήματα και θα χάσουμε σταδιακά την ικανότητα να αποφασίζουμε μόνοι μας. Σκεφτείτε απλώς ότι μέσα σε δυο μόλις δεκαετίες δισεκατομμύρια άνθρωποι έφτασαν να εμπιστεύονται τον αλγόριθμο αναζήτησης του Google σε μια από τις σημαντικότερες εργασίες που υπάρχουν: την αναζήτηση σχετικών και αξιόπιστων πληροφοριών. Δεν ψάχνουμε πια για πληροφορίες. Αντίθετα, γκουγκλάρουμε. Και καθώς βασιζόμαστε όλο και περισσότερο στο Google για να βρούμε τις απαντήσεις που θέλουμε, η ικανότητά μας να αναζητούμε οι ίδιοι πληροφορίες μειώνεται. Ήδη σήμερα η «αλήθεια» ορίζεται από τα κορυφαία αποτελέσματα μιας αναζήτησης στο Google.

Κείμενο 2

Το δίκτυ

Το τραγούδι του Νίκου Γκάτσου μελοποιήθηκε από τον Σταύρο Ξαρχάκο και κυκλοφόρησε στο άλμπουμ «Ρεμπέτικο» το 1983.

Κάθε φορά που ανοίγεις δρόμο στη ζωή
μην περιμένεις να σε βρει το μεσονύχτι,
έχε τα μάτια σου ανοιχτά βράδυ πρωί
γιατί μπροστά σου πάντα απλώνεται ένα δίκτυ.

Αν κάποτε στα βρόχια του πιαστείς
κανείς δε θα μπορέσει να σε βγάλει,
μονάχος βρες την άκρη της κλωστής
κι αν είσαι τυχερός ξεκίνα πάλι.

\\Ξ ΝΕΟ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ

Αυτό το δίκτυ έχει ονόματα βαριά

που 'ναι γραμμένα σ' εφτασφράγιστο κιτάπι,

άλλοι το λεν του κάτω κόσμου πονηριά

κι άλλοι το λεν της πρώτης άνοιξης αγάπη.

Αν κάποτε στα βρόχια του πιαστείς

κανείς δε θα μπορέσει να σε βγάλει,

μονάχος βρες την άκρη της κλωστής

κι αν είσαι τυχερός ξεκίνα πάλι.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να επιλέξεις και να μεταφέρεις στο απαντητικό σου φύλλο την ένδειξη Σωστή (Σ) ή Λανθασμένη (Λ) για καθεμία από τις παρακάτω προτάσεις του Κειμένου 1:

1. Η χρήση της τηλεόρασης δεν φαίνεται να αλλάζει.
2. Η αποκωδικοποίηση του τρόπου με τον οποίο οι άνθρωποι λαμβάνουν αποφάσεις θα οδηγήσει σε χειραγώγηση και προπαγάνδα ακριβείας.
3. Οι ανθρώπινες αισθήσεις πάντα θα θεωρούνται πιο αξιόπιστες από τους αλγορίθμους.
4. Οι άνθρωποι είτε ακούσια είτε εκούσια θα εκχωρήσουν εξουσία στους αλγορίθμους.
5. Η χρήση των μηχανών αναζήτησης θα επηρεάσει την ικανότητα λήψης αποφάσεων των ανθρώπων.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 ο συντάκτης επιλέγει να οργανώσει το κείμενό του με αίτιο - αποτέλεσμα και αναλογία. Να εντοπίσεις τα συγκεκριμένα σημεία στο

\\Ξ ΝΕΟ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ

κείμενο (μονάδες 6) και να εξηγήσεις για ποιον λόγο γίνεται η παραπάνω επιλογή (μονάδες 4).

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Ποιος ρηματικός χρόνος κυριαρχεί στην παράγραφο 2 του κειμένου 1; (μονάδες 4) Να εντοπίσεις τρία παραδείγματα (μονάδες 6) και να δικαιολογήσεις την παρουσία τους, σε σχέση με την πρόθεση του συντάκτη στα συγκεκριμένα σημεία του κειμένου (μονάδες 5).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 30)

Στο σχολείο σου διοργανώνεται μια διαδικτυακή εκδήλωση με θέμα την Ψηφιακή Χειραγώγηση. Ως εκπρόσωπος των μαθητών/-τριών του σχολείου αναλαμβάνεις να γράψεις μια επιστολή (350-400 λέξεις) στον Harari, τον συντάκτη του Κειμένου 1, προκειμένου να τον προσκαλέσεις ως κεντρικό ομιλητή της εκδήλωσης. Αξιοποιώντας στοιχεία από το κείμενο 1, να αναφερθείς αρχικά στην επιστολή σου στους κινδύνους που εγκυμονεί, κατά τη γνώμη σου, η επεξεργασία των προσωπικών μας δεδομένων από τα ψηφιακά μέσα και στη συνέχεια να προτείνεις τρόπους με τους οποίους μπορεί να διαφυλαχθεί η ιδιωτικότητά μας στη σύγχρονη ψηφιακή εποχή.

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 20)

Να εντοπίσεις το ρηματικό πρόσωπο που κυριαρχεί στο Κείμενο 2 (μονάδες 8) και να εξηγήσεις πώς η συγκεκριμένη επιλογή επηρεάζει το ύφος του κειμένου (μονάδες 12).

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Τι συμβολίζει, κατά τη γνώμη σου, το δίχτυ; Πώς προτείνει το ποιητικό υποκείμενο να αντιμετωπίσουμε το δίχτυ ή ό,τι αυτό συμβολίζει; Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου με στοιχεία του Κειμένου 2 (μέχρι 150 λέξεις).

Μονάδες 15

12. ΕΜΦΥΛΑ ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΑ ΣΤΑ ΜΜΕ (14544)

Κείμενο 1

Έμφυλες ανισότητες και σεξισμός στη βιομηχανία των ΜΜΕ

Το παρακάτω κείμενο είναι άρθρο της Κατερίνας Μπρέγιαννη που έχει δημοσιευτεί στην εφημερίδα «Αυγή» στις 19 Σεπτεμβρίου 2021.

Καλλίγραμμα μοντέλα χαμογελούν από τις οθόνες διαφημίζοντας αυτοκίνητα, πλυντήρια, σκούπες, καλλυντικά, κινητά τηλέφωνα και όλο το εύρος των καταναλωτικών αγαθών που παρέχει στους πολίτες η κοινωνία των αγορών ως αντάλλαγμα μιας fake⁹ μικροαστικής ευμάρειας¹⁰. Στα περίπτερα γιγαντιαίες φωτογραφίες γυναικών σε ηδυπαθείς¹¹ πόζες¹² βροντοφωνάζουν στα περιοδικά, ενώ συχνά πηχυαίοι σεξιστικοί τίτλοι σοκάρουν την καθημερινότητα και αυξάνουν τις πωλήσεις μερίδας του Τύπου.

Στις ενημερωτικές εκπομπές γυναίκες - γλάστρες καμαρώνουν. Ένας πολιτικός λόγος μιας fake τηλε«μαγκιάς» διατρέχει συχνά τις τηλεοπτικές συζητήσεις και όλο και κάποια «άνανδρη συμπεριφορά», «αντρίκεια στάση», «γυναικούλες» θα ακουστεί από όσους «τιμούν ή φορούν τα παντελόνια» εκφράσεις που συχνά χρησιμοποιούν και τα δύο φύλα.

Τα ΜΜΕ είναι μεγάλες επιχειρήσεις και άτυπα κέντρα λήψης αποφάσεων σε σχέση με τα προτεινόμενα θέματα που αξιολογικά θα κριθούν ως «είδηση» και πώς αυτά θα «πλασαριστούν» στην κοινωνία ώστε να είναι θελκτικά. Ως κύρια πηγή πληροφόρησης για κοινωνικά και πολιτικά ζητήματα, έχουν καίριο ρόλο παρέμβασης, καθοδήγησης, αναπαραγωγής έμφυλων ανισοτήτων.

Με δεδομένο ότι η τηλεόραση καθημερινά παίζει σε όλα τα σπίτια, συχνά χωρίς να κλείνει ποτέ, και αν συνυπολογιστεί η συχνά παράλληλη και αδιάκοπη περιήγηση στο Διαδίκτυο, ρόλοι και στερεότυπα αναπαράγονται διαρκώς καθιστώντας τον σεξισμό ως τον ρατσισμό της καθημερινότητάς μας.

Τα έμφυλα στερεότυπα αποτελούν σχηματικές και καθολικές αναπαραστάσεις που αποδίδουν χαρακτηριστικά, υποτίθεται «φυσικά», στις γυναίκες και στους άνδρες. Ισχυρά ριζωμένες πεποιθήσεις για τους φυσικούς ρόλους των φύλων που βασίζονται σε

9Εικονικής

10Ευτυχίας, πολυτέλειας

11Αυτές που έχουν έντονη ροπή προς τις ηδονές

12Επιτηδευμένες (φροντισμένες) στάσεις του σώματος

\\ξο νέο φροντιστήριο

γενικεύσεις, υπεραπλουστεύσεις υποκειμενικές, διαδεδομένες στην κοινωνία. [...]

[...] Τη σημασία των στερεοτύπων στη διαιώνιση της έμφυλης ανισότητας μαρτυρά ένα πείραμα που έγινε με παιδιά δημοτικού από τη φιλανθρωπική οργάνωση Education and Employers, όπου φάνηκε ότι τα στερεότυπα ανάμεσα στα δυο φύλα ξεκινούν από πολύ μικρή ηλικία (μεταξύ 5 και 7 ετών). Οκτάχρονα παιδιά κλήθηκαν να ζωγραφίσουν τρεις επαγγελματικές κατηγορίες: πυροσβέστη, χειρουργό και πιλότο. 61 παιδιά ζωγράρισαν αντρικές φιγούρες, ενώ μόνο 5 από αυτά ζωγράρισαν γυναικείς. Το φιλμ έφερε στην επιφάνεια τη ρεαλιστική πλευρά των στερεοτύπων ανάμεσα στα δυο φύλα στις μικρές ηλικίες.

Κείμενο 2

Σημείο Αναγνωρίσεως

Άγαλμα γυναίκας μέ δεμένα χέρια

Το παρακάτω ποίημα είναι της Κικής Δημουλά. Είναι εμπνευσμένο από το μαρμάρινο γλυπτό του Κωνσταντίνου Σεφερλή «Η Βόρειος Ήπειρος» (1951) που βρίσκεται στο πάρκο δίπλα στο Αρχαιολογικό Μουσείο Αθηνών. Το άγαλμα εικονίζει την Βόρεια Ήπειρο ως γυναίκα που προσπαθεί να ανασηκωθεί με τα χέρια της δεμένα πισθάγκωνα. Το ποίημα ανήκει στη συλλογή «Το λίγο του κόσμου», 1971.

Όλοι σε λένε κατευθείαν άγαλμα,
εγώ σε προσφωνώ γυναίκα κατευθείαν.

Στολίζεις κάποιο πάρκο.
Από μακριά εξαπατάς.
Θαρρεί κανείς πώς έχεις ελαφρά ανακαθήσει
να θυμηθείς ένα ωραίο όνειρο πού είδες,
πώς παίρνεις φόρα να το ζήσεις.
Από κοντά ξεκαθαρίζει το όνειρο:
δεμένα είναι πισθάγκωνα τα χέρια σου
μ' ένα σκοινί μαρμάρινο
κι η στάση σου είναι η θέλησή σου
κάτι να σε βοηθήσει να ξεφύγεις
την αγωνία του αιχμάλωτου.
Έτσι σε παραγγείλανε στο γλύπτη:
αιχμάλωτη.
Δεν μπορείς

Ἰξονέο φροντιστήριο

οὔτε μια βροχή να ζυγίσεις στο χέρι σου,

οὔτε μια ελαφριά μαργαρίτα.

Δεμένα είναι τα χέρια σου.

Και δεν εἶν' το μάρμαρο μόνο ο Ἄργος¹³.

Αν κάτι πήγαινε ν' αλλάξει

στην πορεία των μαρμάρων,

αν ἀρχίζαν τ' ἀγάλματα αγώνες

για ελευθερίες και ισότητες,

ὅπως οι δούλοι,

οι νεκροί

και το αἶσθημά μας,

εσύ θα πορευόσουν

μες στην κοσμογονία των μαρμάρων

με δεμένα πάλι τα χέρια, αιχμάλωτη.

Ὅλοι σε λένε κατευθείαν ἀγαλμα,

εγώ σε λέω γυναίκα αμέσως.

Ὅχι γιατί γυναίκα σε παρέδωσε

στο μάρμαρο ο γλύπτης

κι υπόσχονται οι γοφοί σου

ευγονία¹⁴ ἀγαλμάτων,

καλή σοδειά ακινησίας.

Για τα δεμένα χέρια σου, πού έχεις

ὅσους πολλούς αἰώνες σε γνωρίζω,

σε λέω γυναίκα.

Σε λέω γυναίκα

γιατ' εἶς' αιχμάλωτη.

13 Ο πανόπτης Ἄργος, το μυθικό τέρας με τα εκατό μάτια, στον οποίο η Ἥρα εἶχε αναθέσει να κρατάει αιχμάλωτη (δεμένη σε ένα δέντρο) τη μυθική Ἰώ. Αξίζει να σημειωθεί πως η Ἰώ εἶναι το μυθικό σύμβολο της κατατρεγμένης γυναίκας.

14 Η ἀπόκτηση πολλών και υγιών απογόνων

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Σε 40-50 λέξεις να παραθέσεις τους τρόπους με τους οποίους, σύμφωνα με την αρθρογράφο στο Κείμενο 1, αναπαράγονται από την τηλεόραση κυρίως -και γενικότερα από τη βιομηχανία των ΜΜΕ- τα στερεότυπα που σχετίζονται με τα δύο φύλα.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στις δύο πρώτες παραγράφους του Κειμένου 1 η αρθρογράφος επιλέγει να οργανώσει το κείμενό της με παραδείγματα. Γράψε δύο λόγους για τους οποίους, κατά τη γνώμη σου, επιχειρεί αυτόν τον τρόπο οργάνωσης του λόγου της.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να επιλέξεις και να μεταφέρεις στο απαντητικό σου φύλλο τη σωστή απάντηση σε καθεμιά από τις παρακάτω προτάσεις, οι οποίες βασίζονται στο Κείμενο 1

1. «Στα περίπτερα γιγαντιαίες ... βροντοφωνάζουν στα περιοδικά...» (1^η παράγραφος): Με την προσωποποίηση ως εκφραστικό σχήμα η αρθρογράφος επιχειρεί να:

- α. ειρωνευτεί το περιεχόμενο των αφισών
- β. καταγγείλει το γεγονός που περιγράφει
- γ. προβληματίσει τον δέκτη για το είδος και το περιεχόμενο των διαφημίσεων
- δ. δημιουργήσει αίσθημα ευφορίας στον δέκτη, για να εκτιμήσει το χιούμορ της.

2. Τα εισαγωγικά στη φράση «τιμούν ή φορούν τα παντελόνια» (2^η παράγραφος) η αρθρογράφος τα χρησιμοποιεί, προκειμένου να:

- α. εκφράσει τον προβληματισμό της για τις εκφράσεις αυτού του είδους
- β. προβληματίσει τον αναγνώστη για το περιεχόμενο ανάλογων εκφράσεων που διατυπώνονται στην προφορική ομιλία.
- γ. ειρωνευτεί τους πολιτικούς και το επίπεδο της «τηλεοπτικής» αντιπαράθεσής τους
- δ. προβάλλει πιο άμεσα τη θέση της για την αναπαραγωγή στερεοτύπων στις τηλεοπτικές ενημερωτικές εκπομπές παραθέτοντας μια φράση που συχνά ακούγεται.

3. Η λέξη «θελκτικά» (3^η παράγραφος) με κριτήριο τη σημασία της στο γλωσσικό περιβάλλον της πρότασης, στην οποία ανήκει, έχει ως συνώνυμή της τη λέξη:

- α. εντυπωσιακά β. ελκυστικά γ. ρεαλιστικά δ. ερεθιστικά

\\Ξ ΝΕΟ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ

4. Η λέξη «αδιάκοπη» (4^η παράγραφος) με κριτήριο τη σημασία της στο γλωσσικό περιβάλλον της πρότασης στην οποία ανήκει έχει ως αντώνυμή της τη λέξη:

α. περιστασιακή β. συνεχόμενη γ. κοπιαστική δ. ανελέητη

5. Η πρόταση «υποτίθεται “φυσικά”» (5^η παράγραφος) λειτουργεί ως σχόλιο της αρθρογράφου που εκφράζει:

α. απορία β. επιδοκimasία γ. αποδοκimasία δ. ειρωνεία

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 (Μονάδες 30)

Με αφορμή το κείμενο 1 , αλλά κυρίως τους δικούς σας προβληματισμούς να γράψετε ένα άρθρο 350-400 λέξεων όπου θα απαντήσετε στα ερωτήματα:

α) Ποια είναι τα επικίνδυνα πρότυπα – είδωλα που προβάλλονται από την τηλεόραση και τα Μ.Κ.Δ;

β) Πιστεύετε ότι η εκπαίδευση και η οικογένεια μπορούν να αλλάξουν τα δεδομένα προωθώντας θετικά πρότυπα και ποια;

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (Μονάδες 20)

Να εντοπίσετε στο κείμενο 2 , τρία εκφραστικά μέσα και να σχολιάσετε τη λειτουργία τους.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποιος είναι ο τρόπος με τον οποίο το ποιητικό υποκείμενο προσεγγίζει το άγαλμα στο Κείμενο 2; (μονάδες 10) Ποια συναισθήματα ή σκέψεις σου προκάλεσε η ποιητική ανάγνωση και γιατί; (μονάδες 5)

Μονάδες 15

13. ΕΡΓΑΣΙΑ (20152)

Κείμενο 1

[Η εργασία]

Το παρακάτω απόσπασμα βρίσκεται στο μεταφρασμένο από τη Λίζα Εκκεκάκη βιβλίο του James Suzman, Εργασία: Η ιστορία του πώς περνάμε τον χρόνο μας. Εκδόσεις Μεταίχμιο, 2020, σσ. 14-16.

Ας δεχτούμε ότι, για το μεγαλύτερο μέρος της ιστορίας, οι άνθρωποι δεν ανησυχούσαν για την έλλειψη αγαθών όσο εμείς σήμερα, αντιλαμβανόμαστε ότι η εργασία είναι κάτι παραπάνω από μια προσπάθεια επίλυσης του οικονομικού προβλήματος. Αυτό το αντιλαμβανόμαστε όλοι, αφού αποκαλούμε «δουλειά» διάφορες δραστηριότητες με ορισμένο σκοπό, πέραν της επαγγελματικής απασχόλησής μας. Λέμε, για παράδειγμα, ότι οι σχέσεις μας «θέλουν δουλειά», ότι «δουλεύουμε» το σώμα μας, ακόμα και τα χόμπι μας. [...]

Η «εργασία» σύμφωνα με τον πιο καθολικό ορισμό – που φαίνεται να καλύπτει από τους κυνηγούς-τροφοσυλλέκτες και τους κουστουμαρισμένους χρηματιστές έως τους γεωργούς αυτοσυντήρησης με τα ροζιασμένα χέρια και οποιονδήποτε άλλο – είναι η σκόπιμη κατανάλωση ενέργειας ή προσπάθειας σε ένα έργο για την επίτευξη ενός σκοπού ή αποτελέσματος.

Η έννοια της εργασίας πιθανολογούμε πως είναι από αυτές που σχημάτισαν οι αρχαίοι άνθρωποι μόλις άρχισαν να κατηγοριοποιούν τον κόσμο γύρω τους και να οργανώνουν τις εμπειρίες τους με βάση έννοιες, λέξεις και ιδέες. Η εργασία είναι μια από τις λίγες έννοιες – όπως αγάπη, γονεϊκότητα, η μουσική και το πένθος – από τις οποίες μπορούσαν πάντα να πιαστούν οι ταξιδιώτες, αλλά και οι ανθρωπολόγοι όταν βρίσκονταν μόνοι σε ξένη γη. Γιατί, ενώ η ομιλούμενη γλώσσα ή τα ακατανόητα έθιμα των άλλων αποτελούν εμπόδιο, το να βοηθήσεις κάποιον να κάνει μια δουλειά γκρεμίζει πιο γρήγορα τα τείχη απ' ό,τι μια αμήχανη κουβέντα. Είναι έκφραση καλής θέλησης και – όπως όταν χορεύουμε ή τραγουδάμε – όταν δουλεύουμε μαζί δημιουργείται σύμπνοια σκοπού και βιώματος.

Εάν αφήσουμε στην άκρη την άποψη ότι το οικονομικό πρόβλημα αποτελεί αιώνιο στοιχείο της ανθρώπινης ύπαρξης, έχουμε τη δυνατότητα όχι μόνο να διευρύνουμε τον ορισμό της εργασίας πέραν του βιοπορισμού, αλλά και να προσεγγίσουμε διαφορετικά [...] τη σχέση μας με την εργασία από την απαρχή της ζωής μέχρι και το πολυάσχολο παρόν μας.

\\ξο νέο φροντιστήριο

Εγείρονται, επίσης, κάποια ερωτήματα. Γιατί αποδίδουμε σήμερα πολύ μεγαλύτερη σπουδαιότητα στην εργασία απ' ό,τι οι κυνηγοί και τροφοσυλλέκτες πρόγονοί μας; Γιατί, σε μια εποχή πρωτοφανούς αφθονίας, έχουμε τόσο έντονη νοοτροπία έλλειψης;

Κείμενο 2

Η θάλασσα

Απόσπασμα από το διήγημα Η θάλασσα, του πεζογράφου και βασικού εκπρόσωπου της ελληνικής ηθογραφίας Ανδρέα Καρκαβίτσα (1865-1922). Βρίσκεται στη συλλογή Λόγια της πλώρης, εκδόσεις Εστία, 2011. Έχει διατηρηθεί η ορθογραφία του κειμένου.

Ο πατέρας μου – μύρο το κύμα που τον τύλιξε – δεν είχε σκοπό να με κάνει ναυτικό.

- Μακριά, έλεγε, μακριά, παιδί μου, απ' το άτιμο στοιχειό! Δεν έχει πίστη, δεν έχει έλεος. Λάτρεψέ την όσο θες, δόξασέ την εκείνη το σκοπό της. Μην κοιτάς που χαμογελά, που σου τάζει θησαυρούς. Αργά-γρήγορα θα σου σκάψη το λάκκο ή θα σε ρίξη πετσί και κόκκαλο, άχρηστο στον κόσμο. Είπες θάλασσα, είπες γυναίκα, το ίδιο κάνει.

Και τα έλεγε αυτά ο άνθρωπος που έφαγε τη ζωή του στο καράβι· που ο πατέρας, ο πάππος, ο πρόπαππος, όλοι ως τη ρίζα της γενιάς ξεψύχησαν στο παλαμάρι¹⁵. Μα δεν τα έλεγε μόνον αυτός, αλλά κι οι άλλοι γέροντες του νησιού, οι απόμαχοι των αρμένων¹⁶ τώρα, και οι νιώτεροι, που είχαν ακόμη τους κάλους στα χέρια, όταν κάθιζαν στον καφενέ να ρουφήξουν τον ναργιλέ, κουνούσαν το κεφάλι και στενάζοντας έλεγαν:

- Η θάλασσα δεν έχει πια ψωμί. Ας είχα ένα κλήμα στη στεριά και μαύρη πέτρα να ρίζω πίσω μου.

Η αλήθεια είναι πώς πολλοί τους όχι κλήμα, αλλά νησί ολάκερο μπορούσαν ν' αποχτήσουν με τα χρήματά τους. Μα όλα τα έριχναν στη θάλασσα. Παράβγαιναν ποιος να χτίσει μεγαλύτερο καράβι· ποιος να πρωτογίνη καπετάνιος. Και γω που άκουα συχνά τα λόγια τους και τα έβλεπα τόσο ασύμφωνα με τα έργα τους δε μπορούσα να λύσω το μυστήριο. Κάτι, έλεγα, θεϊκό ερχόταν κ' έσερνε όλες εκείνες τις ψυχές και της γκρέμιζε άβουλες στα πέλαγα, όπως ο τρελοβοριάς στα στειρολίθαρα.

Αλλά το ίδιο κάτι μ' έσπρωχνε και μένα εκεί. Από μικρός την αγαπούσα τη θάλασσα.

[...]

¹⁵Παλαμάρι (το): χοντρό σχοινί карабиού

¹⁶Αρμενα (τα): πανιά, ιστία

\\ξο νέο φροντιστήριο

Έλειπε ο πατέρας με τη σκούνα¹⁷ από το ταξίδι. Μίσευε¹⁸ και ο καπετάν Καλιγέρης, ο θεός μου, για τη Μαύρη Θάλασσα. Του έπεσα στο λαιμό· τον παρακάλεσε κ' η μάννα μου από φόβο μην αρρωστήσω· με πήρε μαζί του.

- Θα σε πάρω, μου λέει, μα θα δουλέψης το καράβι θέλει δουλειά. Δεν είναι ψαρότρατα νάχης φαΐ και ύπνο. [...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να προσδιορίσεις τη σημασία της εργασίας, όπως παρουσιάζεται στο Κείμενο 1 (γύρω στις 60 λέξεις).

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να παραθέσεις ένα χωρίο από το Κείμενο 1, στο οποίο χρησιμοποιείται η μέθοδος του ορισμού (μονάδες 5). Γιατί, κατά τη γνώμη σου, γίνεται ευρεία χρήση του ορισμού από τον συγγραφέα; (μονάδες 5)

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

απασχόληση, ενέργεια, εργασία, έργο, δουλειά:

Για την καθεμιά από τις λέξεις αυτές να γράψεις μια περίοδο λόγου, διαφορετική από αυτή του Κειμένου 1, στην οποία να φαίνεται η σημασία της.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 (Μονάδες 30)

Με αφορμή το κείμενο 1, αλλά κυρίως τους δικούς σας προβληματισμούς να γράψετε ένα άρθρο 350-400 λέξεων όπου θα αναλύσετε τη σημασία της εργασίας για τον άνθρωπο.

Μονάδες 30

¹⁷Σκούνα (η): είδος πλοίου

¹⁸Μισεύω: ταξιδεύω, φεύγω

ΘΕΜΑ 3 (Μονάδες 20)

α) Να εντοπίσετε στο κείμενο 2 , ένα σημείο στο οποίο υπάρχει ευθύς λόγος. Ποια η λειτουργία του;

β) Ποιος ο ρόλος του α ενικού προσώπου στο διήγημα; Τι τύπο αφηγητή διακρίνετε;

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Για ποιους λόγους ο πατέρας του αφηγητή και οι γέροντες του νησιού ήθελαν να τον αποτρέψουν από το να γίνει ναυτικός (μονάδες 10); Συμφωνείς με την απόφαση του αφηγητή (μονάδες 5); Να γράψεις ένα κείμενο 100 - 150 λέξεων, στο οποίο να απαντάς τεκμηριωμένα στα ερωτήματα αυτά.

Μονάδες 15

14. ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ (15395)

Κείμενο 1

Κριτήρια επιλογής επαγγέλματος

Τα παρακάτω διασκευασμένα αποσπάσματα ανήκουν στο κείμενο της Διδάκτορος Συμβουλευτικής Καλλιόπης Δ. Μόσχου που δημοσιεύτηκε στις 10 Δεκεμβρίου 2018 στον ιστότοπο <https://www.ekpaideutiki-symvouleutiki.gr/κριτήρια-επιλογής-επαγγέλματος>

Η αξία της εργασίας για τον άνθρωπο είναι πολύπλευρη. Από τη μια ο ρόλος της είναι βιοποριστικός (σταθερό εισόδημα, κάλυψη βιοτικών αναγκών, αυτονομία, ανεξαρτησία), από την άλλη ψυχολογικός, καθώς βοηθά στην ανάπτυξη και ολοκλήρωση διαφόρων πτυχών της προσωπικότητας (κριτική σκέψη, πρωτοβουλία, φαντασία/δημιουργικότητα, ψυχική ευφορία, κοινωνικοποίηση).

Η επιλογή επαγγέλματος, λοιπόν, θεωρείται ως μια από τις κρισιμότερες καμπές στη ζωή μας, διότι καθορίζει, σε μεγάλο βαθμό, τη μετέπειτα επιτυχία και ευτυχία μας. Έχει, λοιπόν, μεγάλη σημασία η επαγγελματική επιλογή να γίνεται με τα κατάλληλα κριτήρια.[...]

Το πιο σημαντικό κριτήριο επιλογής επαγγέλματος παραμένει η αυτογνωσία και ο βαθμός ωριμότητας των ατόμων. Όταν κάποιος γνωρίζει ποιος είναι και τι αναζητά, ποια είναι τα «δυνατά του χαρτιά» και πώς θα τα αξιοποιήσει, οδηγεί τον εαυτό του στη σωστή επιλογή. Έτσι, διασώζεται από τους διάφορους σκοπέλους που συναντά στον δρόμο του και διαλέγει συνειδητά το επάγγελμα που του ταιριάζει και θα τον κάνει στη ζωή του χαρούμενο και δημιουργικό.

Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να εξαρθεί¹ και ο σημαντικότερος ρόλος του σωστού επαγγελματικού προσανατολισμού, καθώς και των εξειδικευμένων Συμβούλων Σταδιοδρομίας. Μέσα από ειδικά σταθμισμένα τεστ, τα οποία προσμετρούν την προσωπικότητα, τις επιθυμίες και τα ταλέντα των μαθητών σε συνδυασμό με τις τάσεις της αγοράς εργασίας, βοηθούν αρχικά τα παιδιά να πιστέψουν στον εαυτό τους και στις δυνατότητές τους. Στη συνέχεια επιλέγουν μαζί με τους μαθητές το επάγγελμα που τους αντιπροσωπεύει και καταστρώνουν από κοινού ένα στρατηγικό σχέδιο για την επίτευξη του στόχου.

Υπάρχουν σαφείς ενδείξεις ότι η επαγγελματική και η ανθρώπινη ανάπτυξη συνδέονται άρρηκτα. Είναι σημαντικό να ακολουθήσουμε ένα επάγγελμα που μας ταιριάζει και του ταιριάζουμε, διότι με αυτόν τον τρόπο έχουμε περισσότερες

\\Ξο νέο φροντιστήριο

πιθανότητες να είμαστε επιτυχημένοι σε αυτό.

Τέλος, χρειάζεται να τονιστεί ότι ο πιο επιτυχημένος στη ζωή (άρα και στο επάγγελμα) άνθρωπος είναι εκείνος που οικοδομεί μια ολοκληρωμένη προσωπικότητα. Για να το πετύχει αυτό, δεν αρκεί η στεγνή γνώση των δεξιοτήτων του επαγγέλματος που επιθυμεί να ασκήσει αλλά η γενικότερη γνώση του εαυτού του.

¹να τονιστεί, να επισημανθεί

Κείμενο 2

Δουλειά χωρίς ελπίδα

Ποίημα του Σάμιουελ Τ. Κόλεριτζ (1772-1834) σε μετάφραση Λάμπρου Πορφύρα, που αντλήθηκε από τη διεύθυνση https://homouniversalisgr.blogspot.com/2020/05/blog-post_70.html

Όλα δουλεύουν στην πλάση. Για δεξ: τα μελίσσια βουίζουν,
απ' τις φωλιές τους οι σάλιαγκοι² βγήκαν· στρουθιά³ φτερουγίζουν.
Και νά που κι ο γέρος χειμώνας κι αυτός στο γαλάζιο του απείρου
έχει στα μάτια του, κάτι σαν φως ανοιξιάτικου ονείρου.
Μόνος εγώ μέσα σ' όλα με δίχως δουλειά τριγυρνάω, 5
κι ούτ' αγαπώ, κι ούτε μέλι τρυγώ, κι ούτε πια τραγουδάω.

Κι όμως γνωρίζω κάτι άγνωστους όχτους⁴ που αμάραντ'⁵ ανθίζουν,
ξέρω κρυμμένες πηγές που το νέκταρ σε ρυάκια σκορπίζουν.
Για άλλους αμάραντ', αλίμονο γι' άλλους αν θέλετ' ανθίστε·
όχι! για με μην ανθίστε. Μακριά μου ρυάκια κυλήστε· 10
μ' έν' αστεφάνωτο μέτωπο φεύγω, με χείλη φρυγμένα⁶,
κι αν με ρωτάς ποιος με πνίγει καημός, άκου τούτο από μένα:
δίχως ελπίδα η δουλειά νέκταρ μέσα σε κόσκινο χύνει,
και δίχως κάποιο σκοπό η ελπίδα δε ζει μήτ' εκείνη.

² τα σαλιγκάρια

³ σπουργίτια

⁴ όχθες

⁵ λουλούδια που δεν μαραίνονται

⁶ κατάξερα

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ουποερώτημα (μονάδες 10)

Να χαρακτηρίσεις τις προτάσεις που ακολουθούν με την ένδειξη ΣΩΣΤΟ (Σ) ή ΛΑΘΟΣ (Λ), αξιολογώντας αν ανταποκρίνονται στο νόημα του Κειμένου 1.

- α. Ο ρόλος της εργασίας είναι βιοποριστικός, ψυχολογικός και πολιτιστικός.
- β. Ο επαγγελματικός προσανατολισμός διαδραματίζει σημαντικότερο ρόλο στην ορθή επιλογή επαγγέλματος από τους μαθητές.
- γ. Με τη βοήθεια των σταθμισμένων τεστ οι σύμβουλοι σταδιοδρομίας ενισχύουν την αυτοπεποίθηση των νέων.
- δ. Οι σύμβουλοι σταδιοδρομίας αποσκοπούν αποκλειστικά και μόνο να τονώσουν την αυτοπεποίθηση των νέων.
- ε. Η αυτογνωσία συνδέεται στενά με την ατομική επιτυχία και ευτυχία.

Μονάδες 10

2^ουποερώτημα (μονάδες 10)

Η πρώτη παράγραφος του Κειμένου 1 αναπτύσσεται με διάφορους τρόπους. Να εντοπίσεις δύο από αυτούς (μονάδες 4) και να εξηγήσεις τη λειτουργία τους στην ανάπτυξη του κειμένου (μονάδες 6).

Μονάδες 10

3^ουποερώτημα (μονάδες 15)

Στην τρίτη παράγραφο του Κειμένου 1 αξιοποιείται η μεταφορά στο χωρίο: «Έτσι, διασώζεται από τους διάφορους σκοπέλους που συναντά στον δρόμο του». Να προσδιορίσεις τον ρόλο της μεταφορικής λειτουργίας της γλώσσας στο ύφος του κειμένου (μονάδες 5) και να τη μεταγράψεις σε κυριολεκτική λειτουργία (μονάδες 10).

Μονάδες 15

\Ξο νέο φροντιστήριο

ΘΕΜΑ 2 (Μονάδες 30)

Με αφορμή το κείμενο 1 , αλλά κυρίως τους δικούς σας προβληματισμούς να γράψετε ένα άρθρο 350-400 λέξεων όπου θα απαντήσετε στα ερωτήματα:

- α) Ποια είναι τα προσόντα που πρέπει να διαθέτουν οι νέοι σήμερα ώστε να αποκατασταθούν / πετύχουν επαγγελματικά;
- β) Ποιος είναι ο ρόλος της οικογένειας και του σχολείου στην επαγγελματική αναζήτηση του νέου;

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (Μονάδες 20)

Να σχολιάσετε τη λειτουργία του γ' ρηματικού προσώπου αλλά και του α' ενικού ρηματικού προσώπου στο κείμενο 2.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 2 παρουσιάζεται η συναισθηματική κατάσταση του ποιητικού υποκειμένου μέσα από μια αντιπαράθεσή του με την «πλάση». Να την ερμηνεύσεις και να εκφράσεις τις σκέψεις και τα συναισθήματα που σου δημιουργούνται από την ανάγνωση (120-150 λέξεις).

Μονάδες 15

15. ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ (17124)

Κείμενο 1

Παράγοντες στην επιλογή επαγγέλματος

Απόσπασμα από το άρθρο του Μιχάλη Κατσιμίση (18/8/2010), το οποίο έχει προσαρμοστεί στις ανάγκες της εξέτασης, <https://www.in.gr/2010/08/18/greece/paideia/paragontes-stin-epilogi-epaggelmatos/>

Όσο παράδοξο και να φανεί, η επιλογή επαγγέλματος από τον νέο άνθρωπο είναι συνισταμένη πολλών παραγόντων. Στην πραγματικότητα, αποτελεί συλλογική απόφαση. Βέβαια, η κλίση του νέου είναι βασικός παράγοντας. Αλλά αυτή αποτελεί μόνο μια γενική κατεύθυνση (ενώ το επάγγελμα είναι μια συγκεκριμένη ενασχόληση). Από κει και πέρα, σημαντική είναι η επίδραση της στάσης και της εμπειρίας των γονιών, μαζί με τα όποια όνειρα ή προσδοκίες έχουν από το παιδί τους, καθώς και της παρέας του νέου, αλλά και - αυτό δεν θα πρέπει να λησμονιέται - των τάσεων της ίδιας της κοινωνίας. Για παράδειγμα, σε όσους αρέσει η διδασκαλία την εποχή αυτή είναι πιο εύκολο να προσληφθούν ως δάσκαλοι παρά ως καθηγητές. Ή, αν κάποιος έχει καλλιτεχνικές ανησυχίες, είναι πιθανότερο να θελήσει να γίνει ηθοποιός ή τραγουδιστής παρά αγγειοπλάστης, επειδή σήμερα η κοινωνία εστιάζει σε αυτές τις δύο ομάδες καλλιτεχνών.

Η επιλογή του επαγγέλματος με βάση τα προσωπικά ενδιαφέροντα αποτελεί την εύκολη και απλούστερη φάση της συνολικής διαδικασίας. Τα δύσκολα είναι οι άλλες, οι επιμέρους παράμετροι που θα πρέπει να ληφθούν υπόψη.

Μια τέτοια παράμετρος είναι η δυνατότητα εύρεσης εργασίας στο αντικείμενο που πρόκειται κανείς να ειδικευθεί. Είναι προφανές πως δεν έχει απολύτως κανένα νόημα να πάει και να σπουδάσει κανείς κάτι, για το οποίο δεν υπάρχει ζήτηση στην αγορά εργασίας. Δεν είναι σπάνιο το φαινόμενο να σπουδάζει κάποιος ένα αντικείμενο, θεωρώντας ότι δεν θα έχει εργασιακό πρόβλημα και μετά να διαπιστώνει ότι η αγορά εργασίας είναι κορεσμένη από την ειδικότητα αυτή. Επομένως, θα πρέπει να έχει μια, γενική έστω, άποψη του χώρου, στον οποίο θα κινηθεί επαγγελματικά, ώστε να γνωρίζει εκ των προτέρων τις δυσκολίες που θα συναντήσει και, εφόσον επιθυμεί να συνεχίσει προς εκείνη την κατεύθυνση, να είναι οπλισμένος και με την απαραίτητη επιμονή και υπομονή. Από την άλλη, μπορεί πάντα να διαλέξει ένα παραπλήσιο (της αρχικής επιλογής του) επάγγελμα, το οποίο θα παρέχει περισσότερες ευκαιρίες για δουλειά.

Κείμενο 2

Το απόσπασμα που ακολουθεί προέρχεται από το μυθιστόρημα του Χανς Φάλαντα (1893-1947) «Λύκος ανάμεσα σε λύκους», Α' τόμος, μετάφραση-εισαγωγή: Ιωάννας Αβραμίδου, Εκδ. Gutenberg, Αθήνα, 2020 (Προσαρμογή του κειμένου στις ανάγκες της εξέτασης)

Το πρώτο άτομο που συνάντησε στο χολ του ξενοδοχείου ήταν, φυσικά, ένας γνωστός [...] Αυτή τη φορά επρόκειτο ακριβώς για έναν συνάδελφο από το σύνταγμα του, τον υπολογαγό φον Στούντμαν.

Ο χερ φον Στούντμαν στεκόταν όρθιος στο χολ με ατσαλάκωτη ρεντιγκότα¹ και λουστραρισμένα παπούτσια (πρωί πρωί!) και για μια στιγμή μόνο η συνάντησή αυτή φάνηκε να του δημιουργεί αμηχανία. Όμως ο ίλαρχος ήταν τόσο χαρούμενος που είχε βρει κάποιον για να περάσει τις δύο ώρες αναμονής που δεν παρατήρησε τίποτα.

«Στούντμαν, παλιόφιλε, μα – είναι υπέροχο που σε ξαναβλέπω! Έχω δυο ώρες χρόνο για σένα. Ήπιας καφέ; [...] έλα, λοιπόν, αν θυμάμαι καλά, εκεί πέρα μπορούμε να καθίσουμε αναπαυτικά».

Ο υπολογαγός φον Στούντμαν είπε με σιγανή και καθαρή, αλλά λίγο κουρασμένη φωνή: «Ευχαρίστως, Πράκβιτς, μόλις βρω λίγο χρόνο. Είμαι βλέπεις, - αχ! - ο προϊστάμενος της ρεσεψιόν σ' αυτό το ξενοδοχείο. Θέλω πρώτα να τακτοποιήσω τους ταξιδιώτες του τρένου των εννέα και σαράντα».

[...] Ο φον Πράκβιτς προσπάθησε να ανακαλέσει στη μνήμη του το χαρούμενο, χαμογελαστό αποφασιστικό, κατά οχτώ χρόνια νεότερο πρόσωπο αυτού του ίδιου Στούντμαν, αλλά εκείνος έλεγε ήδη: «Ναι, θυρωρέ, έρχομαι αμέσως». [...]

Για λίγο, ο φον Πράκβιτς κοίταξε τον φίλο του που στεκόταν εκεί, υποκλινόμενος ελαφρώς, και άκουγε με σοβαρό αλλά ευγενικό ύφος τις επιθυμίες ή τα παράπονα που εξέφραζε με πάθος η κυρία. Μια βαθιά λύπη τον πλημμύρισε, μια απροσδιόριστη λύπη που τον διαπέρασε πέρα για πέρα.

«Τι στο καλό; Ο άμοιρος Στούντμαν! δεν μπορούσε να κάνει τίποτα καλύτερο;», αναρωτήθηκε. Ένα αίσθημα ντροπής τον κυρίευσε, σαν να είχε πιάσει τον φίλο του να κάνει κάποια ανήθικη, ανέντιμη πράξη. Έκανε απότομα μεταβολή και μπήκε στο καφέ του ξενοδοχείου. [...] Προσπάθησε να καταλάβει για ποιο λόγο ένιωθε πάλι αυτό το αίσθημα της ντροπής, λες και ο φίλος του είχε διαπράξει κάτι απαγορευμένο, κάτι ανάρμοστο.

\\ξο νέο φροντιστήριο

Είναι μια δουλειά, όπως όλες οι δουλειές, σκέφτηκε έκπληκτος. Σήμερα δεν είμαστε πια τόσο στενοκέφαλοι, ώστε να θεωρούμε πως υπάρχουν αξιοφρόνητα επαγγέλματα. Στο κάτω κάτω, κι εγώ κάθομαι εδώ μόνο χάρη στην καλοσύνη του πεθερού μου από το Νόιλοε και μαζεύω τα λεφτά του μισθώματος που πρέπει να του καταβάλω, με πολλά βάσανα όμως! Τότε γιατί νιώθω έτσι;

Ξαφνικά του πέρασε από το μυαλό η ιδέα πως η διάθεσή του αυτή ίσως να οφειλόταν στο γεγονός ότι ο φον Στούντμαν έκανε αυτή τη δουλειά από ανάγκη. Σίγουρα, πρέπει κανείς να δουλεύει για να δικαιολογήσει την ύπαρξή του. Αλλά υπάρχει η ελεύθερη βούληση και σύμφωνα μ' αυτή μπορούμε να επιλέγουμε τη δουλειά. Η μισητή εργασία που γίνεται αποκλειστικά για τα χρήματα είναι ατιμωτική. Ο φίλος του δεν θα είχε ποτέ επιλέξει αυτοβούλως να κάνει αυτή τη δουλειά. Προφανώς, δεν είχε άλλη επιλογή.

¹Ανδρικό επίσημο σακάκι, σταυρωτό, στενό στη μέση και μακρύ, το οποίο φοριόταν ως πανωφόρι

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποιες είναι, σύμφωνα με το Κείμενο 1, οι βασικές παράμετροι, βάσει των οποίων ο νέος άνθρωπος μπορεί να επιλέξει το μελλοντικό του επάγγελμα; Να απαντήσεις σε μια παράγραφο 60-70 λέξεων.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να περιγράψεις με συντομία τον τρόπο με τον οποίο εξασφαλίζεται η αλληλουχία των νοημάτων ανάμεσα στη δεύτερη και στην τρίτη παράγραφο του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 1 πρόθεση του πομπού είναι κυρίως να πληροφορήσει τον/την αναγνώστη/-στρια. Να εντοπίσεις (μονάδες 6) και να αναλύσεις με συντομία (μονάδες 9) τρεις γλωσσικές επιλογές (ρηματικό πρόσωπο, λειτουργία της γλώσσας, ρηματική

\\Ξ ΝΕΟ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ

έγκλιση, σύνταξη, σημεία στίξης κ.ά.) με τις οποίες επιχειρεί να πετύχει τον στόχο του.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 (Μονάδες 30)

Με αφορμή το κείμενο 1 , αλλά κυρίως τους δικούς σας προβληματισμούς να γράψετε μια ομιλία 350-400 λέξεων την οποία θα εκφωνήσετε σε σχολική εκδήλωση με θέμα «τα επαγγέλματα του μέλλοντος». Σε αυτήν την ομιλία, με την ιδιότητα του εκπροσώπου της Β΄ Λυκείου του σχολείου σας, να απαντήσετε στα ερωτήματα:

- α) Ποιοι παράγοντες μπορεί να εμποδίσουν την ελεύθερη επιλογή επαγγέλματος από τους νέους;
- β) Ποια είναι τα ορθά κριτήρια επιλογής επαγγέλματος;

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (Μονάδες 20)

Να εντοπίσετε στο κείμενο 2, τέσσερις κειμενικούς δείκτες και να σχολιάσετε με συντομία τη λειτουργία τους.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις με σχετικές κειμενικές ενδείξεις τη συναισθηματική αντίδραση του Πράκβιτς, όταν συνειδητοποιεί τον λόγο της παρουσίας του Στούντμαν στο ξενοδοχείο. Παράλληλα, να εκφράσεις τη συμφωνία ή τη διαφωνία σου με τις σκέψεις που διατυπώνει ο Πράκβιτς για την εργασία.

Μονάδες 15

16. ΑΝΕΡΓΙΑ ΣΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ (15182)

Κείμενο 1

Με τη μαμά... και στα ώριμα χρόνια

Το κείμενο είναι απόσπασμα άρθρου της Τασούλας Καραϊσκάκη, δημοσιευμένου στις 28.11.2014.

Για πρώτη φορά οι Βρετανοί νέοι έως 25 ετών έχουν πολύ περισσότερες πιθανότητες, σε σύγκριση με τους συνταξιούχους, να βρεθούν κάτω από το όριο της φτώχειας, εκτιμά το Joseph Rowntree Foundation. Οι νέοι 16 έως 24 ετών που ζουν με ελάχιστα, έχουν αυξηθεί κατά 6% την τελευταία δεκαετία, κυρίως λόγω των ολιγόμηνων συμβάσεων και της ημιαπασχόλησης, και τα πράγματα θα γίνουν χειρότερα, αποφαίνεται το ίδρυμα. Η πτώση εισοδημάτων και η αύξηση του κόστους διαβίωσης, λέει το ίδρυμα, θα εγκλωβίσουν τους 20άρηδες σε εξαιρετικά χαμηλόμισθες θέσεις εργασίας –και στην αδυναμία να συντηρήσουν μόνοι τους ένα νοικοκυριό–, για αρκετά χρόνια ακόμη. Την τελευταία δεκαετία, μόνο το 20% των νέων κατάφερε να φύγει από το πατρικό του.

Ίδιες οι τάσεις και στην Ελλάδα, και για εκείνο το μικρό τμήμα της νεολαίας που καταφέρνει να εργάζεται (ανεργία νέων 16-24 ετών: 56,7%), να απασχολείται ευκαιριακά ή σε θέσεις χαμηλότερες των δεξιοτήτων τους.

Δυσοίωνα σενάριο, ανησυχαστικό, εξόχως προβληματικό για τον προοδευμένο κόσμο μας. Διότι νέος και απουσία μέλλοντος είναι δύο έννοιες ασυμβίβαστες στους πολιτισμούς της εξέλιξης. Στην εποχή των multimedia, με τον τζίρο των ηλεκτρονικών αγαθών και υπηρεσιών να ξεπερνά τα 2,1 τρισ. δολάρια, στις κοινωνίες των γυαλιών-υπερυπολογιστών που βλέπουν ολογραφικά, των 3D εκτυπωτών σπιτιών, μηχανημάτων, τροφίμων και ανθρώπινων οργάνων, του μανδύα αορατότητας από νανοϋλικά, οι νέοι είναι βουτηγμένοι στη μιζέρια, εξαρτημένοι από την αγία οικογένεια και τα ρουσφέτια¹⁹ των πολιτικών φίλων για μια δουλίτσα. Προς τι τα τηλεκατευθυνόμενα αεροσκάφη, τα ρομπότ στους κομήτες και η έρευνα που «τρέχει» προς τη διόρθωση ελαττωματικών γονιδίων, τις καθολικές ασύρματες επικοινωνίες και την κβαντική τηλεμεταφορά δεδομένων;

Η «πρώτη ύλη» των νέων κοινωνιών μαραζώνει, παγιδεύεται, ασφυκτιά,

¹⁹ πελατειακές σχέσεις ανάμεσα στους πολιτικούς και τους πολίτες.

\\Ξ νέο φροντιστήριο

συντρίβεται από την αποκάλυψη της ουτιδανής²⁰ παρουσίας της. Οι μεγαλόθυμες²¹ φιλοδοξίες της εποχής της ανάπτυξης εξέπεσαν. Οι αγορές διευρύνθηκαν, οι κερδοσκόποι πλήθυναν, η ζωή συρρικνώθηκε στο παρόν, ένα παρόν χωρίς βαρύτητα, που κινείται αλλά δεν προχωρεί. Έναν κόσμο χωρίς ιδεώδες, μια αγωνία χωρίς διδασκαλία... Μήπως οι μεγάλοι της Ευρώπης να ξανασκεφθούν ότι αυτή η ήπειρος της κοινής μας μοίρας, όπου οι νέοι υφίστανται τις ίδιες διαδικασίες αποσύνθεσης, θα σωθεί μόνο αν τους συνυπολογίσουν; Αν εξετάσουν το κόστος του αποκλεισμού τους από την αξιοπρεπή εργασία, όχι μόνο το οικονομικό (αποτιμάται σε 160 δις. ευρώ), αλλά και το κοινωνικό – τον φόβο, την έλλειψη ελπίδας και εμπιστοσύνης σε θεσμούς και κυβερνήσεις;

Κείμενο 2

Θανάσης Βαλτινός (1932-)

Μού αφήνεις πενήντα δραχμές για τσιγάρα;

Το διήγημα «Μού αφήνεις πενήντα δραχμές για τσιγάρα;» είναι δημοσιευμένο στο βιβλίο του Θανάση Βαλτινού «Εθισμός στη νικοτίνη», εκδόσεις «Βιβλιοπωλείον της Εστίας», Αθήνα, 2008.

Εκείνα τα χρόνια δούλευα στο αγώγι. Τρίπολη-Αθήνα εξακόσιες δραχμές. Είχα μια κράισλερ, πετούσε. Δεκατρείς Μαΐου, με το παλαιό. Έκανε μια ζέστη, χρόνια είχα να τη θυμηθώ. Μετράω με το παλαιό εγώ. Ήρθε ένας, είχε το παιδί του διφθερίτη. Το είχε κουβαλήσει πρώτα στον Παπαδημητρίου. Σπουδασμένος στη Γαλλία ο Παπαδημητρίου. Του λέει, πάρε το αεροπλάνο να το πας στην Αθήνα το παιδί. Δεν είχαν τα μέσα εδώ.

Έρχεται αυτός με τη γυναίκα του, μπαίνουν στην κούρσα χωρίς συμφωνία.

- Από πού είσαι; τον ρωτάω.

- Από το Βαλτεσινικό, μου λέει.

Το πατάω εγώ το αυτοκίνητο, τα φώτα αναμμένα, έντεκα το πρωί, άντε δώδεκα. Κάνω δύομισι ώρες μέχρι το Παίδων. Τότε, με κείνους τους δρόμους. Σταματάω μπροστά στην πύλη, βγαίνει τώρα ο άντρας με το αγοράκι αγκαλιά. Θα ήταν ως τριών ετών. Το πηγαίνει μέσα. Εγώ περίμενα.

Έρχεται καμιά φορά, του λέω: Τι έγινε;

Μου λέει θα το γλιτώσω, το έμπασαν στο θάλαμο. Μου λέει τι σου χρωστάω;

²⁰ανάξιας λόγου, αυτής που δε διαθέτει σπουδαιότητα ή κύρος.

²¹μεγαλόψυχες, εντυπωσιακές.

\\ξο νέο φροντιστήριο

Τι να του γυρέψω, όσα ήθελα μπορούσα, δε με είχε συμφωνήσει. Αλλά με μισό παπούτσι ήτανε.

Του λέω είσαι ευχαριστημένος να μου δώσεις πεντακόσιες δραχμές;

Βγάζει ένα πεντακοσάρικο, εκείνο είχε όλο κι όλο.

Τον είδα που δίσταζε.

- Τι είναι;

Μου αφήνεις, λέει, πενήντα δραχμές να πάρω τσιγάρα;

Ντρεπότανε.

- Και για ναύλα, να πάω εδώ στο Αιγάλεω, σ' ένα συγγενή μου;

Του λέω δώσ' μου τέσσερα κατοστάρικα.

Τι να του πω που ήταν με μισό παπούτσι.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Σε 40-50 περίπου λέξεις να παρουσιάσεις το αδιέξοδο των νέων στην αγορά εργασίας, σύμφωνα με το Κείμενο 1.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στις τρεις πρώτες παραγράφους του Κειμένου 1 υπάρχει η νοηματική σχέση της αντίθεσης. Να περιγράψεις αυτή τη σχέση (μονάδες 5) και να γράψεις έναν τίτλο που με συντομία να την αποτυπώνει (μονάδες 5).

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

«πρώτη ύλη»,

μια αγωνία χωρίς διδασκαλία...,

θα σωθεί μόνο αν τους συνυπολογίσουν;

(αποτιμάται σε 160 δισ. ευρώ),

\\Ξ Νέο Φροντιστήριο

το κοινωνικό – τον φόβο, την έλλειψη ελπίδας και εμπιστοσύνης σε θεσμούς και κυβερνήσεις:

Να αιτιολογήσεις τη χρήση των εξής σημείων στίξης στις παραπάνω φράσεις – προτάσεις της τελευταίας παραγράφου του Κειμένου 1: των εισαγωγικών στην πρώτη, των αποσιωπητικών στη δεύτερη, του ερωτηματικού στην τρίτη, της παρένθεσης στην τέταρτη και της παύλας στην πέμπτη περίπτωση.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 (Μονάδες 30)

Με αφορμή το κείμενο 1 , αλλά κυρίως τους δικούς σας προβληματισμούς, να γράψετε μια ομιλία 350-400 λέξεων την οποία θα εκφωνήσετε σε σχολική εκδήλωση με θέμα «τα επαγγέλματα του μέλλοντος». Σε αυτήν την ομιλία, με την ιδιότητα του εκπροσώπου της Β΄ Λυκείου του σχολείου σας, να παρουσιάσετε:

- α) την ευθύνη των φορέων κοινωνικοποίησης (οικογένεια , σχολείο) στην αύξηση της ανεργίας στους νέους.
- β) τις συνέπειες της ανεργίας.

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (Μονάδες 20)

Να εντοπίσετε στο κείμενο 2 :

- α) τον τύπο του αφηγητή, την εστίαση και να σχολιάσετε τη λειτουργία τους.
- β) ένα χωρίο στο οποίο υπάρχει διάλογος, σχολιάζοντας τη λειτουργία του.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις την ψυχολογική κατάσταση στην οποία βρίσκεται ο πατέρας στο Κείμενο 2 (μονάδες 10). Ποιες σκέψεις και συναισθήματα σου γεννά ο τρόπος με τον οποίο του συμπεριφέρεται ο αφηγητής; (μονάδες 5); Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

Μονάδες 15

17. Η ΑΝΕΡΓΙΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ (15218)

Κείμενο 1

Αυτή η «νόσος» χτυπά μόνο νέους.

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί άρθρο της Τασούλας Καραϊσκάκη στην εφημερίδα Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ(διασκευή).

Στο ευρωπαϊκό συνέδριο για την απασχόληση των νέων, που πραγματοποιήθηκε στη Θεσσαλονίκη, φάνηκε ότι το 30% των νέων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ηλικίας 25 έως 34 ετών, εργάζεται σε δουλειά που απαιτεί χαμηλότερα προσόντα από αυτά που κατέχει – επτά χρόνια μετά το πέρας των σπουδών τους είναι σε προσωρινή δουλειά ή σε διαφορετικό αντικείμενο από αυτό που σπούδασαν. Την ίδια στιγμή εμφανίζεται μια ισχυρή αντίφαση στην αγορά εργασίας: ενώ η ανεργία νέων αγγίζει το 61,5% στην Ελλάδα (μέσος ευρωπαϊκός όρος: 23,2%), οι εργοδότες παραπονιούνται πως δεν μπορούν να βρουν υπαλλήλους με τα απαιτούμενα προσόντα.

Βασική αιτία θεωρείται ο λανθασμένος προσανατολισμός του εκπαιδευτικού συστήματος και ευρύτερα της κοινωνίας αναφορικά με τα εφόδια που πρέπει να έχουν οι νέοι. Παράδειγμα, το επάγγελμα των αρχιτεκτόνων: ενώ η κατασκευαστική αγορά από το 2005 έχει μειωθεί κατά 50%, οι απόφοιτοι της αρχιτεκτονικής έχουν αυξηθεί κατά 50%. Η ελληνική κοινωνία συνεχίζει να στρέφει τους νέους σε επαγγέλματα κορεσμένα και το εκπαιδευτικό σύστημα να παράγει επιστήμονες, τους οποίους δεν μπορεί να απορροφήσει η σχεδόν στάσιμη ελληνική οικονομία.

Το φαινόμενο της ανεργίας των νέων τροφοδοτείται από δύο βασικές πηγές: Από τη μια στη σημερινή κοινωνία της γνώσης, των νέων τεχνολογιών, της καινοτομίας, είναι συντριπτική η πίεση για εκπαίδευση. Ο αριθμός των φοιτητών αυξάνεται, οδηγώντας στην καθολική τριτοβάθμια εκπαίδευση. Ωστόσο, η οικονομική ύφεση έχει περιορίσει την ανάπτυξη. Έτσι οι νέοι υψηλής ειδίκευσης ωθούνται είτε να καλύψουν χαμηλά αμειβόμενες θέσεις περιστασιακής ή μερικής απασχόλησης, εκτοπίζοντας παράλληλα άτομα χαμηλής ειδίκευσης, είτε να μείνουν άνεργοι. Από την άλλη στην ανεργία οδηγούνται και οι νέοι, που για οικονομικούς και κοινωνικούς λόγους μένουν εκτός εκπαίδευσης, εκτός κατάρτισης. Η «φτωχοποίηση» μεγάλων κοινωνικών στρωμάτων λόγω της κρίσης διεύρυνε τον αριθμό των εφήβων που δεν συνεχίζουν το σχολείο μετά το γυμνάσιο, συγκροτώντας μια διογκούμενη μερίδα νέων μεταξύ 15 και 24 ετών που, απένταροι και αδρανείς, βουλιάζουν στην κλιμακούμενη απαξίωση – τα

Ἰσο νέο φροντιστήριο

υψηλότερα ποσοστά τους στα νησιά του Νοτίου Αιγαίου, τη Στερεά Ελλάδα και τα νησιά του Ιονίου (έρευνα ΓΣΕΕ, Πανεπιστημίου Κρήτης).

Παράλληλα, η ελληνική ασθένεια είναι γνωστή — μικρά ποσοστά κατάρτισης ανέργων, μικρή αποτελεσματικότητα των σχετικών προγραμμάτων. Ωστόσο, η επίγνωση της δυστυχίας δεν θεραπεύει. Το αντίδοτο στη νόσο είναι ένα εθνικό σχέδιο για την ενίσχυση της απασχόλησης των νέων, μια πολιτική που δεν θα εξαντλείται στην ευκαιριακή απορρόφηση κοινοτικών πόρων ή στον πλουτισμό μεμονωμένων ιδιωτών, που εκμεταλλεύονται τα νεανικά όνειρα, που δεν θα μασκαρεύει τα κοινά δηλητήρια σε ανταλλακτικές αξίες, την αισθητή φθορά σε κοινωνικό σφρίγος²².

Η βάνανση αμφισημία της κρίσης απαιτεί ανά πάσα στιγμή την κυριαρχία της ειλικρίνειας — και της βούλησης. Τις διαθέτει κανείς;

Κείμενο 2

Δημόσιοι υπάλληλοι

Το παρακάτω ποίημα του Κ.Γ. Καρυωτάκη ανήκει στη συλλογή «Ελεγεία και Σάτιρες» (1927).

Οι υπάλληλοι όλοι λιώνουν και τελειώνουν

Σαν στήλες²³ δύο-δύο μες στα γραφεία.

(Ηλεκτρολόγοι θα 'ναι η Πολιτεία

κι ο Θάνατος που τους ανανεώνουν).

Κάθονται στις καρέκλες, μουντζουρώνουν

αθώα λευκά χαρτιά, χωρίς αιτία.

«Συν τη παρούση αλληλογραφία

έχομεν την τιμήν» διαβεβαιώνουν.

Και μονάχα η τιμή τους απομένει,

όταν ανηφορίζουνε τους δρόμους ,

το βράδυ στις οχτώ, σαν κουρντισμένοι.

Παίρνουν κάστανα, σκέπτονται τους νόμους,

σκέπτονται το συνάλλαγμα, τους ώμους

σηκώνοντας οι υπάλληλοι οι καημένοι.

²² δύναμη, κύρος (εδώ)

²³ ηλεκτρικές στήλες, μπαταρίες της εποχής του ποιητή

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να σημειώσεις στο απαντητικό φύλλο ποια από τις παρακάτω προτάσεις είναι σωστή (Σ) ή λανθασμένη (Λ), σύμφωνα με το Κείμενο 1:

- α) Οι περισσότεροι νέοι της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ηλικίας 25 έως 34 ετών, απασχολούνται σε δουλειά χαμηλότερων προσόντων από αυτά που διαθέτουν.
- β) Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα προσανατολίζει τους νέους σε επιστημονικά επαγγέλματα χωρίς μεγάλη ανταπόκριση προς την αγορά εργασίας.
- γ) Η υψηλή εξειδίκευση έχει αποδειχτεί απαραίτητο προσόν για την εξασφάλιση σταθερής και μόνιμης εργασίας.
- δ) Η πρόωρη έξοδος από το εκπαιδευτικό σύστημα ωθεί τους νέους στην οικονομική ένδεια και την κοινωνική υποβάθμιση.
- ε) Στην Ελλάδα υπάρχει εθνικό σχέδιο για την ενίσχυση της απασχόλησης των νέων, με μικρή αποτελεσματικότητα μέχρι αυτή τη στιγμή.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να σχολιάσεις τον τίτλο του Κειμένου 1 σε σχέση με το θέμα του και το επικοινωνιακό αποτέλεσμα που δημιουργεί (μονάδες 6). Στη συνέχεια να γράψεις έναν άλλο τίτλο με λειτουργία της γλώσσας (κυριολεκτική – μεταφορική) αντίθετη από αυτή που έχει ο υπάρχων (μονάδες 4).

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να εντοπίσεις 3 παραδείγματα συνυποδηλωτικής/μεταφορικής χρήσης της γλώσσας στην 4^η παράγραφο του κειμένου 1 (μονάδες 9) και να δικαιολογήσεις την επιλογή της πομπού σε σχέση με το θέμα που προσεγγίζει (μονάδες 6).

ΘΕΜΑ 2 (Μονάδες 30)

Με αφορμή το κείμενο 1 , αλλά κυρίως τους δικούς σας προβληματισμούς, να γράψετε μια ομιλία 350-400 λέξεων την οποία θα εκφωνήσετε σε σχολική εκδήλωση με θέμα «η ανεργία των πτυχιούχων». Σε αυτήν την ομιλία, με την ιδιότητα του εκπροσώπου της Β΄ Λυκείου του σχολείου σας, να απαντήσετε στα ερωτήματα:

- α) Ποιες είναι οι συνέπειες της ανεργίας στο άτομο και το σύνολο;
- β) Ποιες είναι οι προτάσεις σας για τον περιορισμό της ανεργίας;

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (Μονάδες 20)

Στο κείμενο 2

- α) Να σχολιάσετε την οπτική γωνία της αφήγησης.
- β) Να εντοπίστε δύο κειμενικούς δείκτες (σημεία στίξης ή σχήματα λόγου) και να σχολιάσετε με συντομία τη λειτουργία τους.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποια θέση προβάλλεται, στο Κείμενο 2, για όσους εργάζονται στον δημόσιο τομέα; Να αιτιολογήσεις την απάντησή σου με στοιχεία από το κείμενο και να γράψεις και την προσωπική σου άποψη σχετικά. Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

18. ΜΟΝΙΜΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΕΛΟΣ (15281)

Κείμενο 1

Μόνιμη εργασία τέλος!

Το κείμενο είναι απόσπασμα άρθρου του Δημήτρη Κρουστάλλη που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα Το Βήμα στις 6.2.2000.

«Μόνιμη δουλειά; Ξεχάστε το. Δεν υπάρχει πλέον τέτοιος όρος. Θα έλεγα καλύτερα, σταθερή εργασία». Ο πρόεδρος του Οργανισμού Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού είναι κατηγορηματικός: οι αλλαγές που θα γίνουν στο εργασιακό τοπίο τα επόμενα χρόνια θα είναι τέτοιες, που, για να διατηρεί κάποιος την εργασία του, θα πρέπει να παρακολουθεί διαρκώς τις εξελίξεις στον τομέα του. Αλλά και η εργασία δε θα είναι αυτή που ξέραμε ως τώρα. Ωσπου να βγουν στη σύνταξη, οι εργαζόμενοι του μέλλοντος θα αναγκασθούν να αλλάξουν αρκετά επαγγέλματα. Πόσα; Εξαρτάται. Όσοι δεν έχουν σοβαρό υπόβαθρο γνώσεων θα αλλάξουν πολλά και διαφορετικά μεταξύ τους επαγγέλματα. Αντιθέτως, όσοι διαθέτουν εξειδικευμένες γνώσεις αναμένεται να μετακινούνται σε διάφορες ειδικότητες του ίδιου κλάδου απασχόλησης.

Τα τελευταία χρόνια, σε χώρες, όπως οι ΗΠΑ, στις οποίες έχουν γίνει μελέτες για τις επιπτώσεις της συχνής αλλαγής εργασίας, έχουν προκύψει αρκετά παράδοξα. Παραδείγματος χάριν, οι εργοδότες προτιμούν να προσλαμβάνουν άτομα νεαρής ηλικίας, τα οποία είναι περισσότερο εξοικειωμένα με τις νέες τεχνολογίες, εκπαιδεύονται πιο εύκολα και αποτελούν ένα είδος «μελλοντικής επένδυσης», αφού αργότερα θα «βγάλουν» τα λεφτά που ξόδεψε γι' αυτά ο εργοδότης τους. Αυτοί, όμως, έχουν τις μικρότερες πιθανότητες να μείνουν πολλά χρόνια στην ίδια δουλειά. Οι εργαζόμενοι που προσλαμβάνονται στην ηλικία των 25 ετών μπορεί να προσαρμόζονται γρηγορότερα στις απαιτήσεις μιας επιχείρησης, αλλά εγκαταλείπουν τη δουλειά ευκολότερα απ' ό,τι οι εργαζόμενοι των 50 ετών. Οι τελευταίοι δεν είναι ιδιαίτερα δεκτικοί στη συνεχή εκπαίδευση και στην απόκτηση νέων προσόντων, αλλά είναι πιο έμπειροι και αφοσιωμένοι στην επιχείρηση.

Κείμενο 2

Το Κατινάκι

(απόσπασμα)

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το διήγημα του Άγγελου Τερζάκη «Το Κατινάκι», δημοσιευμένο στο περιοδικό Ελεύθερα Γράμματα το 19516

Το βασίλειό της, φυσικά, ήταν η σκάλα της υπηρεσίας. Ένα κλουβί ψηλό-ψηλό, τετράγωνο, αρματωμένο γύρω-γύρω με σίδερα. Όταν σήκωνες ανάσκελα το κεφάλι, μα τόσο πολύ που να σου πονέσει ο σβέρκος, έβλεπες, εκεί, ψηλά, πολύ ψηλά, ένα κομμάτι γαλάζιον ουρανό, κομμένο στις τέσσερες πλευρές σα με το μαχαίρι. Γυάλιζε η τετράγωνη πλάκα τ' ουρανού ολοκάθαρη, σμαλτωμένη, – ψυχή μου! – λες και την είχανε σφουγγαρίσει με μανία αποβραδís οι άγγελοι. Αχ, τι ωραία που ήταν! Όμως κι όταν η πλάκα θάμπωνε από συννεφιά, κι όταν μελάνιαζε κακιωμένη από το μπουρίνι, κι όταν η βροντή κυλιότανε μουγκά, φοβερίζοντας – μάννα μου! – πάλι το Κατινάκι τραγουδούσε.

– Μπιτ ξεμυαλισμένο είναι, π' ανάθεμά το, αυτό το δουλάκι¹ του δεύτερου!

Ήτανε ξεμυαλισμένο, ούτε λόγος. Χαιρότανε και τη λιακάδα και τη μπόρα. Μέσα στα νερά της βροχής, που κρουνελιάζανε ² σαν καταρράχτες από τα λούκια και τα σιδερένια πλατύσκαλα, εκείνο πλατσούριζε ξεμυαλισμένο, μπήγοντας ψιλές-ψιλές φωνούλες σα γαρδέλι³ που το μπουχίσανε⁴ και ξαφνιάστηκε. Και πάλι το τραγούδι, τ' άσωστο τραγούδι.

Αθήνα και πάλι Αθήνα

Αθήνα μ' αρέσεις πολύ! ...

Της άρεσε η Αθήνα, αυτό ν' ακούγεται. Ήξερε απ' έξω κι ανακατωτά το μπακάλη, το μανάβη, το φούρναρη. Ήξερε και τα τρία παιδιά της κυρίας Παρασκευής του μοίραρχου, αντίκρυ.

Ήξερε και τον συνοικιακό κινηματογράφο, τρία τετράγωνα πιο πέρα. Εκεί έτρεχε, με την ψυχή στο στόμα, κάθε δεκαπέντε, που είχε την έξοδο. Αχ, και πού να ήταν από πουθενά η μάνα της να τη βλέπει πόσο μορφωμένη είχε γίνει τώρα, εδώ στην Αθήνα! Στην είσοδο, όταν συναντιότανε με τον καθηγητή της Γαλλικής που καθότανε στο ισόγειο, θα 'βρισκε πάντα την ευκαιρία να του πει «μερσί». – Πες-πες, συλλογιζόταν, να ιδείς που μια μέρα θα τα καταφέρνω και στα Γαλλικά. Αμ τι νόμισες!

¹ χαρακτηρισμός για τις υπηρέτριες στο παρελθόν

\\ξο νέο φροντιστήριο

²κρουνελιάζω< κρουνός: τρέχω σαν από μεγάλη βρύση, άφθονα.

³το πουλί καρδερίνα. / ⁴μπουχίζω: καταβρέχω με νερό.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ουποερώτημα(μονάδες 10)

Σε 50 περίπου λέξεις να αποδώσεις τις νέες συνθήκες οι οποίες, σύμφωνα με το Κείμενο 1, διαμορφώνονται στο πεδίο της εργασίας και ποιους κυρίως επιβαρύνουν.

Μονάδες 10

2^ουποερώτημα (μονάδες 10)

Να γράψεις δύο λόγους για τους οποίους ο συγγραφέας του Κειμένου 1 επιλέγει να ξεκινήσει το άρθρο του με την άποψη του προέδρου του Οργανισμού Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού.

Μονάδες 10

3^ουποερώτημα (μονάδες 15)

έχουν προκύψει, παράδοξα, ξόδεψε, απαιτήσεις, δεκτικοί: Να γράψεις από μια συνώνυμη για καθεμιά από τις παραπάνω λέξεις που βρίσκονται στη 2^η παράγραφο του Κειμένου 1, προσέχοντας ώστε να μην αλλάξει το νόημα στο γλωσσικό περιβάλλον στο οποίο βρίσκονται.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 (Μονάδες 30)

Με αφορμή το Κείμενο 1 , αλλά κυρίως τους δικούς σας προβληματισμούς, να γράψετε μια ομιλία 350-400 λέξεων την οποία θα εκφωνήσετε , με την ιδιότητα του εκπροσώπου της Β΄ Λυκείου, σε σχολική εκδήλωση με θέμα «οι επαγγελματικές προοπτικές στην εποχή μας». Σε αυτήν την ομιλία, να απαντήσετε στα ερωτήματα:

- α) Ποια προσόντα πρέπει να διαθέτουν οι νέοι ώστε να πετύχουν επαγγελματικά;
- β) Με ποια κριτήρια πρέπει να επιλέγουν οι νέοι το επάγγελμά τους;

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (Μονάδες 20)

Στο Κείμενο 2

- α) Να σχολιάσετε την οπτική γωνία της αφήγησης.
- β) Να εντοπίστε ένα χωρίο στο οποίο έχει ευθύ λόγο και να σχολιάσετε τη λειτουργία του.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις σε 100-150 λέξεις τη συναισθηματική κατάσταση της πρωταγωνίστριας της αφήγησης αξιοποιώντας στοιχεία που δίνονται στο Κείμενο 2.

Μονάδες 15

19. ΤΗΛΕΡΓΑΣΙΑ (16802)

Κείμενο 1

Τηλεργασία: κέρδη και ζημίες

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί άρθρο του Α. Σταμάτη που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα ΤΟ ΒΗΜΑ στις 15-09-2021 (διασκευή).

Εδώ και αιώνες οι χώροι εργασίας σήμαιναν κάτι σταθερό: ένα σύνολο ανθρώπων οι οποίοι δούλευαν συγχρόνως ως φυσικές παρουσίες. Από τα εργαστήρια της Αναγέννησης μέχρι τα γραφεία του 19ου αιώνα, ένα γραφείο ήταν συνήθως ένας χώρος, ένα κτίριο ή ένα δωμάτιο όπου οι άνθρωποι εργάζονταν πίσω από ένα τραπέζι. Το γράψιμο επιστολών – ένας ασύγχρονος τρόπος επικοινωνίας, ο οποίος αποτελούσε ζωτικό εργαλείο εμπορίου για πολλούς αιώνες – ήταν πολύ αργό για την καθημερινή συνεργασία. Για τις περισσότερες εργασίες γραφείου, ο συγχρονισμός (και ο συγχρωτισμός¹) ήταν ο μοναδικός τρόπος.

Στα μέσα του 19ου αιώνα, ειδικά στην Αμερική, οι γραφιάδες, οι σημερινοί υπάλληλοι δούλευαν σε μικρούς χώρους που ονομάζονταν «σπίτια καταμέτρησης». Οι άνθρωποι αυτοί θεωρούνταν περίεργοι τύποι οι οποίοι δεν έκαναν «πραγματική δουλειά». Αλλά η οικονομική ανάπτυξη είχε άλλα σχέδια: Οι μεγάλες ιστορικές μετατοπίσεις από τις βιομηχανίες στις οικονομίες της πληροφορίας, αλλά και η οργάνωση του χώρου εργασίας, ευνόησαν το συγκεκριμένο σύστημα δουλειάς και οι υπάλληλοι άρχισαν να κυριαρχούν στο εργατικό σώμα. Τα κτίρια γραφείων εξελίχθηκαν σε χώρους με ορθολογική κατάτμηση, σχεδιασμένα τόσο για μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα όσο και για την ενίσχυση της παραγωγικότητας των εργαζομένων.

Κανένας θεσμός ωστόσο δεν μένει στατικός. Εκεί που παλιά υπήρχαν τοίχοι και μικρά γραφεία, τώρα πλέον έχουν αντικατασταθεί από ανοιχτούς χώρους, μέσα στους οποίους οι εργαζόμενοι συνυπάρχουν. Ακόμη, από την εκτελεστική σουίτα με την ξύλινη επένδυση έως τα «γραφεία ανοιχτού τύπου», με τη βοήθεια της τεχνολογίας περάσαμε σε ένα σύστημα, όπου μπορούμε να εργαστούμε οπουδήποτε οποιαδήποτε στιγμή.

Παντού διαβάζουμε πως η τηλεργασία θα είναι το μέλλον. Είναι βέβαιο πως τα ποσοστά της θα αυξηθούν ραγδαία, ωστόσο, όπως ισχύει και για άλλα πεδία υποκατάστασης, η ανθρώπινη επαφή, η συνύπαρξη, είναι πολύ δύσκολο να

\\ξο νέο φροντιστήριο

αντικατασταθούν. Το να είσαι μια εικονίτσα από πίξελ² σε ένα μεγάλο παράθυρο, έχοντας ο ίδιος σκηνοθετήσει και επιμεληθεί την παρουσία σου, είναι δύσκολο να αντικαταστήσει το αυθεντικό της φυσικής παρουσίας, όπου και οι πέντε αισθήσεις είναι ενεργές.

Από προσωπική εμπειρία, έχοντας μεταφέρει τα σεμινάρια δημιουργικής γραφής που κάνω στο Διαδίκτυο, θεωρώ πως κάτι κερδίζεις, κάτι χάνεις. Κερδίζεις ίσως σε συνεκτικότητα, ευελιξία, αλλά χάνεις την αίσθηση κοινότητας, εκείνο το βλέμμα κάποιου που συγκεντρώνεται με την προοπτική ότι σε λίγο θα διαβάσει την άσκησή του. Εν ολίγοις, τον πλήρη ενσώματο, τρισδιάστατο εαυτό με όλες του τις νευροκινητικές, ψυχοκινητικές διεργασίες. Και αυτό είναι απώλεια ουσίας.

¹ επαφή μεταξύ ανθρώπων στον ίδιο χώρο, συναναστροφή

Κείμενο 2

Σημεία των καιρών

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το διήγημα «Σημεία των καιρών» της Γιολάντα Πατεράκη, περ. Εστία, τόμ. 135, τεύχ. 1598, 1.2.1994.

Στη δουλειά μου πήγαινα καλά κι αυτό το έκρινα από τις δίκες που μου ανέθετε το «αφεντικό» του γραφείου, να προετοιμάσω. Κάποια, μάλιστα, μέρα που έψαχνα ένα Νομοθετικό Διάταγμα στο πλαϊνό δωμάτιο που είναι η βιβλιοθήκη, τον άκουσα να λέει σ' ένα συνάδελφό του:

-Αυτός ο μικρός επαρχιώτης είναι πολύ καλός στη δουλειά του· έχει μυαλό και φιλότιμο κι εργάζεται σωστά. Να μου το θυμηθείς πως κάποτε θα πάει πολύ μπροστά.

Στην ιδιωτική μου ζωή δεν μπορώ να πω πως είχα τις ίδιες επιτυχίες. Μια νόστιμη δικηγορίνα, πάλι μεγαλύτερη λίγα χρόνια από μένα, ήταν το «φλερτ» μου από τον καιρό που τέλειωσα το Πανεπιστήμιο. Συμπαθητική κοπέλα η Αθηνά, δίχως πολλές εξάρσεις κι έντονη προσωπικότητα, προσγειωμένη, καλοβγαλμένη και πάντα «καταπιεσμένη και αγχωμένη από κάποιον».

-Οι γονείς μου δεν με καταλαβαίνουν. Ο συνεταίρος μου κάνει το κορόιδο και μ' αφήνει να τρέχω εγώ όλη την ώρα στα δικαστήρια. Η φίλη μου η Αυγή δεν μου φέρεται σωστά. Η υγεία μου είναι πολύ λεπτή.

Όλο και κάτι δεν πήγαινε καλά στην Αθηνά και ούτε καταλάβαινε πόσο κουραστική γινόταν. Κάποια μέρα μου μίλησε για γάμο.

-Τι θα γίνει μ' εμάς, Απόστολε; Έτσι θα συνεχίσουμε; Οι δικοί μου ανησυχούν γι' αυτόν το δεσμό. Πρέπει να δώσεις μια λύση.

Της το ξέκοψα.

-Εγώ, Αθηνά μου, σ' αγαπώ, σ' εκτιμώ, αλλά αν δεν τελειώσω με την άδεια του επαγγέλματος και με το στρατό, ούτε επιτρέπω στον εαυτό μου να σκεφτεί κάτι τέτοιο.

-Τόσον καιρό ακόμα; Μουρμούρισε. Τουλάχιστον να δίνουμε λόγο;

-Αθηνά μου, ούτε λόγο, γιατί δεν ξέρω πότε θα μπορέσω να τον εκπληρώσω.

Άλλωστε, αυτά τα είπαμε από την πρώτη στιγμή.

Η Αθηνά σιγά σιγά άρχισε ν' αραιώνει τις συναντήσεις μας.

² Στοιχείο εικόνας (picture element)

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να σημειώσεις στο απαντητικό φύλλο ποια από τις παρακάτω προτάσεις είναι σωστή (Σ) ή λανθασμένη (Λ), σύμφωνα με το Κείμενο 1:

1. Για πολλά χρόνια η δουλειά γραφείου προϋπέθετε τη συνύπαρξη και τη συνεργασία μεταξύ ανθρώπων στον ίδιο χώρο.
2. Τα «σπίτια καταμέτρησης» ήταν μεγάλοι, ανοιχτοί χώροι για τη συλλογή στοιχείων.
3. Η ορθολογική κατάτμηση των χώρων των κτηρίων παραμένει μέχρι και σήμερα ο καλύτερος τρόπος διασφάλισης της παραγωγικότητας των εργαζομένων.
4. Η τηλεργασία αποτελεί σήμερα την καλύτερη προοπτική του μέλλοντος, εφόσον η φυσική παρουσία αποδείχτηκε ότι δεν είναι δύσκολο να αντικατασταθεί.
5. Η τηλεργασία είναι ευέλικτη και έχει περισσότερο συνεκτικό χαρακτήρα σε σχέση με την διά ζώσης παρουσία.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

\\Ξο νέο φροντιστήριο

Να εντοπίσεις τις λέξεις/ φράσεις που εκφράζουν χρόνο στις τρεις (3) πρώτες παραγράφους του Κειμένου 1 (μονάδες 4) και να εξηγήσεις πώς συμβάλλουν στην αλληλουχία των νοημάτων (μονάδες 6).

Μονάδες 10

3^ουποερώτημα (μονάδες 15)

Να εξηγήσεις τη λειτουργία της διπλής παύλας στην 1^η παράγραφο (μονάδες 5) και των εισαγωγικών σε δύο περιπτώσεις στη 2^η παράγραφο του Κειμένου 1 (μονάδες 10).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 (Μονάδες 30)

Με αφορμή το κείμενο 1 , αλλά κυρίως τους δικούς σας προβληματισμούς, να γράψετε ένα άρθρο 350-400 λέξεων όπου θα παρουσιάσετε τις θετικές; και τις αρνητικές συνέπειες της τηλεργασίας.

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (Μονάδες 20)

Να σχολιάσετε στο κείμενο 2 τον τύπο του αφηγητή και τη λειτουργία του διαλόγου.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποιον ρόλο διαδραματίζουν οι αισθηματικές σχέσεις στη ζωή του ήρωα του κειμένου 2; Εσύ συμφωνείς με τη στάση του αυτή ή όχι και γιατί; Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 100- 150 λέξεις.

Μονάδες 15

20. ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ (16823)

Κείμενο 1

Οι προεκτάσεις της εξειδίκευσης

Το κείμενο προέρχεται από το βιβλίο «Κοινωνικά Δοκίμια» του Αθανάσιου Κιτσάκη, που υπήρξε καθηγητής στη Βαρβάκειο Σχολή, σελ. 63 – 64, εκδόσεις Γρηγόρης, Αθήνα: 1991 (διασκευή συντομευμένη για τις ανάγκες της εξέτασης).

Προσπαθώντας κανείς να εντοπίσει τα αποτελέσματα της εξειδίκευσης, θα **υιοθετούσε** καταρχάς την άποψη ότι η εξειδίκευση σημαίνει γενικότερα άνοδος και βελτίωση του επιπέδου ζωής. Σαν επιμέρους θετικά αποτελέσματα θα μπορούσαμε να επισημάνουμε τη μεγιστοποίηση της απόδοσης, την υψηλή δηλαδή αποδοτικότητα (αυτό, βέβαια, σε συνδυασμό με τις δυνατότητες που μπορεί να προσφέρει ένας σύγχρονος τεχνικός εξοπλισμός και οι νέες μέθοδοι παραγωγής), την ποιότητα στο παραγόμενο έργο, τη μείωση του κόστους παραγωγής, τη μείωση του καταβαλλόμενου μόχθου.

Ο Adam Smith, για να δείξει πόσο η εξειδίκευση αυξάνει την παραγωγικότητα, παραθέτει το κλασικό παράδειγμα της κατασκευής των καρφιτσών. «Ένας άνθρωπος μόνος του, λέει ο Smith, μπορεί να κατασκευάσει το πολύ μερικές εκατοντάδες καρφίτσες την ημέρα και αυτές όχι τέλειες. Αν, όμως, αυτό το έργο συντελείται από τα μέλη μιας μικρής ομάδας, έτσι ώστε το κάθε μέλος να εκτελεί συνεχώς την ίδια απλή ενέργεια, η ομάδα μπορεί στον ίδιο χρόνο να παράγει εκατοντάδες χιλιάδες καρφίτσες και μάλιστα τέλειες κατασκευής.» Επισημαίνουμε ακόμη ότι ο ειδικευμένος σε κάποιον τομέα της παραγωγής κάνει ενέργειες απλές και επαναλαμβανόμενες, επομένως, πρέπει να θεωρηθεί ότι η απλοποίηση που επιτυγχάνεται με την εξειδίκευση δεν απαιτεί ιδιαίτερες πνευματικές ικανότητες από τον εργαζόμενο.

Αντιμετωπίζοντας τώρα το χώρο της επιστήμης, θεωρούμε ότι η εξειδίκευση είναι απαραίτητη. Η εξειδίκευση, παρατηρεί ο Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος, αποτελεί αναπόδραστη ανάγκη, γιατί κανείς δεν έχει σήμερα το δικαίωμα να καυχηθεί ότι κατέχει όλες τις γνώσεις της εποχής του, αφού απλούστατα, όπως λέει, ο τύπος του ολοκληρωμένου σοφού, όπως ήταν ο Αριστοτέλης, ο Λεονάρντο ντα Βίντσι ή ο Γκαίτε, είναι τώρα απραγματοποίητος. Κι αυτό γιατί η εξειδίκευση στο χώρο της

\\ξο νέο φροντιστήριο

επιστήμης είναι πια επιβεβλημένη από τη στιγμή που οι γνώσεις είναι απεριόριστες και γιατί μέσω αυτής μπορεί ο εξειδικευμένος επιστήμονας να εξετάσει όσο το δυνατόν λεπτομερέστερα και τελειότερα έναν τομέα. Το παράδειγμα της ιατρικής με τις τόσες ειδικότητες θα ήταν αρκετά πειστικό, για να διαπιστώσει κάποιος το πόσο απαραίτητη είναι η εξειδίκευση στον επιστημονικό χώρο, όπως βέβαια και στον τομέα της τεχνικής.

Αν, όμως, εκ πρώτης όψεως, η εξειδίκευση παρουσιάζεται ως πανάκεια¹ και ως βασικός συντελεστής της κοινωνικής προόδου, χρειάζεται να δούμε και τις τεράστιες αρνητικές επιπτώσεις που έχει. Αναφέραμε ήδη ότι με την εξειδίκευση έχουμε το αποτέλεσμα της διαίρεσης του παραγόμενου έργου σε απλές και επαναλαμβανόμενες ενέργειες. Αυτή η επανάληψη, αυτή η τυποποίηση και ο **κατακερματισμός** του έργου σταδιακά κουράζουν τον άνθρωπο και τυποποιούν τον ίδιο, αμβλύνουν την ευαισθησία του απέναντι σε θέματα που δεν άπτονται της εργασίας, τον οδηγούν στην αλλοτρίωση και, κατά συνέπεια, στην έλλειψη ενδιαφέροντος για το παραγόμενο έργο και την ποιότητά του. Για το ξεπέρασμα αυτής της αλλοτρίωσης ο Ροζέ Γκαρωντύ προτείνει, αφενός μεν, να κοινωνικοποιηθούν τα μέσα παραγωγής, αφετέρου δε, να υπάρχει εναλλαγή των εργαζομένων στους χώρους εργασίας .

Κείμενο 2

Τα παιδιά της Νιόβης

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το μυθιστόρημα του Τάσου Αθανασιάδη «Τα Παιδιά της Νιόβης», τέταρτη έκδοση (Ιούνιος 1998), εκδόσεις Εστία, Αθήνα

[...] Η Αρμενοπούλα την έκοψε: Κι όταν του χρόνου θα τέλειωνε το «Κεντρικό Παρθεναγωγείο», πώς θα γύριζε να μείνει στο Σαλιχλί, ύστερα από τέτοια ζωή στη Σμύρνη; ρώτησε με κρυμμένη χαιρεκακία. Η Τασώ χαμήλωσε τη φωνή, για να μην την ακούσει η μητέρα της: Ω! μα δεν το ‘χει καθόλου σκοπό, αποκρίθηκε, σα τέλειωνε, να επιστρέψει στο Σαλιχλί. Τώρα πια ήταν της μόδας τα κορίτσια από καλά σπίτια, που ξέρανε ξένες γλώσσες, να εργάζονται σε μεγάλες εταιρίες και τράπεζες ως ιδιαίτερες γραμματείς των διευθυντών...

Και οι έξι είχαν απομείνει να την κοιτούν μ’ ανοιχτό το στόμα. Η απάντησή της τους είχε κάνει μεγάλη εντύπωση. Να ‘τανε από αυτές που τις λένε «σουφραζέτες», σαν τη μαντάμ Ζιζή; ρώτησε με αφέλεια η Ανδρονίκη του Γιανούσογλου κοιτάζοντας την Τασώ με θαυμασμό. Εκείνη έβαλε τα γέλια. Όταν ο πατέρας της, είπε, ήρθε την

\\ξο νέο φροντιστήριο

τελευταία φορά στη Σμύρνη, στο «Ξενοδοχείο της Αλεξάνδρειας», όπου έμεινε, του έπαιξε πιάνο. Πολύ του άρεσε. Την κοίταξε με χαμόγελο: «Πώς θα γυρίσεις, βρε κόρη μου, στο Σαλιχλί; Ύστερα απ' τη ζωή που κάνεις εδώ, τα μυαλά σου έχουν πάρει αέρα. Ο ένας γαμπρός θα σου μυρίζει και ο άλλος θα σου βρωμάει. Πρέπει να κοιτάξουμε με το νονό σου να σου βρούμε κανένα παλληκάρι απ' τη Σμύρνη...», της είπε.

Ξέσπασαν και οι έξι σε κάτι προσποιητά γέλια. Η απάντησή της, πώς μπορούσε να εργαστεί«ως ιδιαίτερα γραμματεύς», τριβέλιζε απ' τη ζήλεια το μυαλό τους. Γιατί να μην είχαν και κείνες την τύχη να μάθουν περισσότερα γράμματα; Μα στη Μικρά Ασία οι εύποροι γονείς θεωρούσαν υποτιμητικό να χάνουν τα κορίτσια τους καιρό πιο πέρα απ' το εξατάξιο Δημοτικό· σκοπός τους ήταν να γίνουν καλές νοικοκυρές. Οι μεγαλύτερες σπουδές ταίριαζαν στις φτωχοκοπέλες, που θέλανε να γίνουν δασκάλες...

¹ Πανάκεια: μτφ μέσο επίλυσης οποιουδήποτε προβλήματος

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1(μονάδες 35)

1ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να συνοψίσεις σε ένα κείμενο περίπου 70 λέξεων τα θετικά αποτελέσματα της εξειδίκευσης, όπως αυτά αναπτύσσονται από τον συντάκτη στις τρεις πρώτες παραγράφους του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

2ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Σε ποιο συμπέρασμα καταλήγει ο δοκιμιογράφος στην τρίτη παράγραφο του Κειμένου 1 (μονάδες 4), με ποια επιμέρους επιχειρήματα και παραδείγματα οδηγείται σε αυτό; (μονάδες 6).

Μονάδες 10

3ο υποερώτημα (μονάδες 15)

\\ξο νέο φροντιστήριο

Να επιλέξεις στο απαντητικό σου φύλο τη σωστή απάντηση για καθεμία από τις παρακάτω προτάσεις του Κειμένου 1.

1. Η λέξη «**υιοθετούσε**» στην πρώτη παράγραφο έχει τη σημασία:

- α) αποδεχόταν β) απέρριπτε γ) ανεχόταν δ) ενέκρινε

2. Η λέξη «**κατακερματισμός**» στην τέταρτη παράγραφο, έχει ως αντώνυμό της τη λέξη:

- α) ολοκλήρωση
- β) προσδιορισμός
- γ) επανένωση
- δ) πολυδιάσπαση

3. Στην πρώτη παράγραφο στο χωρίο: «Σαν επιμέρους θετικά αποτελέσματα θα μπορούσαμε . . . τημείωση του καταβαλλόμενου μόχθου» κυριαρχεί:

- α) η παρατακτική σύνδεση
- β) ο μικροπερίοδος λόγος
- γ) το πολυσύνδετο σχήμα
- δ) το ασύνδετο σχήμα

4. Ο δοκιμιογράφος επικαλείται στην τρίτη παράγραφο τα παραδείγματα του **Αριστοτέλη, του Λεονάρντο Ντα Βίντσι και του Γκαίτε**:

- α) για να αντιταχθεί με τα συγκεκριμένα πρότυπα σοφού
- β) για να επικρίνει τις συγκεκριμένες προσωπικότητες
- γ) για να συγκινήσει τον αναγνώστη
- δ) για να επικυρώσει την άποψη του

5. Στη δεύτερη παράγραφο και στο χωρίο «Αν, όμως, αυτό το έργο συντελείται από τα μέλη μιας μικρής ομάδας, έτσι ώστε το κάθε μέλος να εκτελεί συνεχώς την ίδια απλή ενέργεια, η ομάδα μπορεί στον ίδιο χρόνο να παράγει εκατοντάδες χιλιάδες καρφίτσες και μάλιστα τέλειας κατασκευής» στην υπογραμμισμένη φράση εκφράζεται:

- α) υπόθεση
- β) δυνατότητα
- γ) βεβαιότητα
- δ) πρόθεση

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 30)

Με αφορμή το Κείμενο 1 γράφεις ένα άρθρο που θα δημοσιευθεί στη σχολική εφημερίδα, εντοπίζοντας κυρίως τις αρνητικές συνέπειες της εξειδίκευσης στους εργαζόμενους, είτε αυτοί είναι απλοί εργάτες είτε εξειδικευμένοι επιστήμονες, καθώς και τους τρόπους, για να προληφθούν οι όποιες αρνητικές επενέργειες του φαινομένου. (350 – 400 λέξεις).

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 20)

Στην πρώτη και δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 2 παρουσιάζεται έμμεσα ένας διάλογος των κοριτσιών και της κεντρικής ηρωίδας. Να αναφέρεις για ποιο λόγο χρησιμοποιείται από τον αφηγητή σε σχέση με το περιεχόμενο και ποιο επικοινωνιακό αποτέλεσμα δημιουργεί.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις σε ποια κοινωνικά στερεότυπα βασίζονται οι αντιδράσεις και οι σκέψεις των δευτερευόντων προσώπων της ιστορίας (φιλενάδες, πατέρας) χρησιμοποιώντας στοιχεία του κειμένου. Ταυτίζεσαι μ' αυτά ή διαφοροποιείσαι; (120 - 150 λέξεις).

Μονάδες 15

21. ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΕΡΓΑΣΙΑ 16836)

Κείμενο 1

Γυναικεία εργασία, διακρίσεις και κοινωνικά στερεότυπα

Το κείμενο δημοσιεύθηκε από τη δικηγόρο Άννα Ιωαννίδου στην ηλεκτρονική ιστοσελίδα apostaktirio. gr, στις 27 Οκτωβρίου 2011. Προσπελάστηκε διαδικτυακά στις 7. 2. 2021. (διασκευή συντομευμένη).

Ανεξάρτητα τόσο από την τυπικά θεσμοθετημένη και διακηρυγμένη ισότητα ως προς την αμοιβή και την επαγγελματική εξέλιξη ανδρών και γυναικών όσο και από τις εξαγγελίες για την ύπαρξη ίσων ευκαιριών στον εργασιακό χώρο, καθημερινά πραγματοποιούνται βάσει εθιμικών ή άγραφων νόμων ουσιώδεις διακρίσεις μεταξύ αντρών και γυναικών με τη μορφή άτυπων σχέσεων εξουσίας και εξάρτησης. Επομένως, η επαγγελματική θέση της γυναίκας χαρακτηρίζεται ακόμη και σήμερα από αντιφάσεις και αδιέξοδα, **επειδή η νομοθετική ισότητα και οι θεσμικές μεταρρυθμίσεις δεν προεξοφλούν στην καθημερινή πρακτική την ισότιμη πρόσβαση και εξέλιξη των δύο φύλων στην αγορά εργασίας.** Εξάλλου, το ζήτημα της ίσης αμοιβής, της ίσης μεταχείρισης στις εργασιακές σχέσεις και των προστατευτικών διατάξεων που αφορούν την εργαζόμενη γυναίκα αποτελούν ένα πολύ μικρό μέρος στο σύνολο των κανόνων του Εργατικού Δικαίου, σαν να πρόκειται για μια μικρή κατηγορία εργαζομένων.

Επίσης, σε αρκετές περιπτώσεις στο εργασιακό περιβάλλον η εργαζόμενη γυναίκα αντιμετωπίζεται τόσο από τους ιεραρχικά προϊστάμενους όσο και από τους συναδέλφους της, με προκατάληψη, δυσπιστία και επιφυλακτικότητα ως προς τις γνώσεις και τις ικανότητές της. Εκτός από αυτά, προστατευτικές θεσμικές διατάξεις, όπως η πρόωρη μειωμένη συνταξιοδότηση των έγγαμων μητέρων, λειτουργούν σε μεγάλο βαθμό ως μηχανισμοί νομιμοποίησης και αναπαραγωγής των διακρίσεων και των στερεοτύπων σε βάρος των γυναικών.

Οι έντονες διαφοροποιήσεις των εργασιών κατά φύλο παγίωσαν έναν αυθαίρετο, συμβατικό διαχωρισμό των θέσεων εργασίας σε «ανδρικές» και «γυναικείες». Έτσι, υπάρχουν συγκεκριμένοι τομείς της οικονομικής δραστηριότητας και απασχόλησης, οι οποίοι κυριαρχούνται συνήθως από γυναίκες, όπως οι κοινωνικές υπηρεσίες, τα παραϊατρικά επαγγέλματα και η εκπαίδευση. Αντίθετα, στα

\\ξο νέο φροντιστήριο

κατασκευαστικά επαγγέλματα, στη βιομηχανία και στις μεταφορές έχουν μεγαλύτερη διείσδυση οι άνδρες. **Επιπλέον, οι γυναίκες συγκριτικά με τους άνδρες κατέχουν θέσεις εργασίας με ελάχιστη αυτονομία, χαμηλότερο γόητρο, λιγότερη εμπλοκή σε διαδικασίες λήψης αποφάσεων**, ενώ εποπτεύονται κυρίως από άνδρες. Από την άλλη, οι άνδρες έχουν διπλάσιες πιθανότητες σε σύγκριση με τις γυναίκες να καταλάβουν θέσεις διευθυντών και τριπλάσιες ευκαιρίες για θέσεις γενικών διευθυντών. Τέλος, οι γυναίκες απορροφήθηκαν κατά κόρον σε επίπονα, άχαρα και κακοπληρωμένα επαγγέλματα, όπως αυτό της καθαρίστριας.

Η ανισότητα και η αδικία που υφίσταται η γυναίκα στο εργασιακό περιβάλλον δεν είναι αποτέλεσμα του χαμηλού μορφωτικού επιπέδου και της ελλιπούς επαγγελματικής κατάρτισης σε σύγκριση με το εργατικό δυναμικό των ανδρών. Αντίθετα, συχνά η γυναίκα υπερέχει μορφωτικά και επομένως η ανισότητα και η αδικία που υφίσταται είναι απόρροια της διαφορετικής, υποδεέστερης κοινωνικής αντιμετώπισής της λόγω φύλου.

Κείμενο 2

[Ελένη ή ο κανένας]

Απόσπασμα από το βιβλίο της Ρέας Γαλανάκη «Ελένη ή ο κανένας», εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 2005, που αποτελεί μυθιστορηματική απόδοση της ζωής της σημαντικής ζωγράφου Ελένης Μπούκουρα Αλταμούρα, η οποία δεν δίστασε να μεταμφιεστεί σε άντρα, για να μπορέσει να σπουδάσει ζωγραφική στη σχολή των Ναζαρηνών ζωγράφων, που δέχονταν μόνο άντρες.

Στα είκοσι εφτά μου, είχε αποκάμει πια να μου γυρεύει η μάνα στεφανώματα. Ας έστεργα τουλάχιστον, έλεγε κάθε μέρα όλο τον χειμώνα, να μείνω, να γεράσω απάντρευτη κοντά στις παντρεμένες αδερφές μου, κι ας βουρλιζόμουν ως το τέλος της ζωής μου από τα δαιμόνια της ζωγραφικής.

Μα εγώ γύρευα Ακαδημίες και περγαμηνές. Τεκμήρια των αντρών. Για να τα κάμω τι, αναρωτιόταν. Με την προίκα μου θα μπορούσα οποιαδήποτε στιγμή να παντρευτώ καλά, επέμενε, αγνοώντας πως εγώ είχα συμφωνήσει με τον κύρη μου να με συντηρεί από το κεφάλαιο αυτής της προίκας, όσο θα έμενα για σπουδές στην Ιταλία. Καλά είχε κάμει, πρόσθετε, που ποτέ δεν αποδέχτηκε τα θέατρα και τα καλά τους. Ιδού που ο άντρας της είχε τώρα ξεσηκωθεί από τα μάγια τους και από τους επαίνους του Τσέκολι¹, και συναινούσε να πάω στα ξένα, για να δω τις πιο σπουδαίες ζωγραφιές, μα προπαντός για να σπουδάσω τα λίγα, όσα μπορούσα κι εκεί να

\\ξο νέο φροντιστήριο

σπουδάσω ως γυναίκα στα εργαστήρια της ζωγραφικής. Ακόμη και σ' αυτά να συμφωνούσε η μητέρα μου, ανησυχούσε πώς θα τριγύρναγε μια νέα γυναίκα μόνη κι ασυνόδευτη στα τρίστρατα της ξενιτιάς.

[. . .]Είχα πια συνηθίσει την εικόνα της μορφής, που μου επέστρεφαν οι γερτοί παλιοί καθρέφτες στο Καφέ Γκρέκο, ενός μοναχικού, συνεσταλμένου, άσχημου μάλλον και ανήσυχου άντρα, βυθισμένου στην προοπτική των δίχως όρια ταξιδιών και των περιπλανήσεων, που θα του επέτρεπαν η αμφίεση και οι σπουδές του. Διότι κοιτάζοντας το είδωλό μου αποφάσιζα σιγά σιγά να μην ξαναγυρίσω στην Ελλάδα, ούτε στα μακριά φορέματα του φύλου μου. Θα χαιρόμουν την ελευθερία του άντρα, σκεφτόμουν παραβλέποντας το γεγονός ότι και ως άντρας έπρεπε να γυρνά νωρίς το απόγευμα στο μοναστήρι των Ναζαρηνών, για να μην παραβιάσω τους κανόνες . . .

¹ Τσέκολι: μεγάλος Ιταλός ζωγράφος, υπήρξε δάσκαλος της Ελένης Αλταμούρα.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποιοι είναι οι λόγοι, σύμφωνα με τη συντάκτρια του Κειμένου 1, για τους οποίους η γυναίκα εργαζόμενη δεν αντιμετωπίζεται ισότιμα με τους άντρες στον χώρο εργασίας της; (50 - 60 λέξεις).

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Η τρίτη παράγραφος του Κειμένου 1 αναπτύσσεται με σύγκριση - αντίθεση και με παραδείγματα. Να τεκμηριώσεις τον πρώτο τρόπο ανάπτυξης επισημαίνοντας τι συγκρίνεται με τι (μονάδες 4) και να εντοπίσεις τα παραδείγματα (μονάδες 4). Πώς θεωρείς ότι αυτός ο συνδυασμός μεθόδων εξυπηρετεί τον στόχο της συντάκτριας του κειμένου; (μονάδες 2)

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

« . . . επειδή η νομοθετική ισότητα και οι θεσμικές μεταρρυθμίσεις δεν προεξοφλούν στην καθημερινή πρακτική την ισότιμη πρόσβαση και εξέλιξη των δύο φύλων στην αγορά εργασίας» (1η παράγραφος)

\\Ξ Νέο Φροντιστήριο

«Επίσης, σε αρκετές περιπτώσεις . . . και τις ικανότητές της». (2^η παράγραφος)

«Επιπλέον, οι γυναίκες συγκριτικά με τους άνδρες . . . σε διαδικασίες λήψης αποφάσεων». (3^η παράγραφος)

Να μετατρέψεις τα παραπάνω χωρία του Κειμένου 1 στην αντίθετη σύνταξη (ενεργητική – παθητική) από αυτή στην οποία βρίσκονται (μονάδες 9). Ποιο επικοινωνιακό αποτέλεσμα εκτιμάς πως επιτυγχάνεται μετά από κάθε μετατροπή (μονάδες 6);

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 (Μονάδες 30)

Με αφορμή το κείμενο 1 , αλλά κυρίως τους δικούς σας προβληματισμούς, να γράψετε μία ομιλία, 350-400 λέξεων, που θα εκφωνήσετε σε σχολική εκδήλωση. Σε αυτήν την ομιλία, ως εκπρόσωπος των μαθητών της Β΄ Λυκείου, να απαντήσετε στα ερωτήματα:

- α) Ποια είναι τα στερεότυπα εις βάρος των γυναικών σε εκπαίδευση και εργασία;
- β) Ποιες είναι οι συμβουλές που θα δίνετε προς τα παιδιά ώστε να ξεπεράσουν τα - έμφυλα κι όχι μόνο- στερεότυπα και ποιες θα ήταν οι προτροπές που θα κάνατε προς τους εκπαιδευτικούς ώστε να συμβάλουν στην αντιμετώπιση των στερεοτύπων;

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (Μονάδες 20)

Να σχολιάσετε στο κείμενο 2 τον τύπο του αφηγητή και την οπτική γωνία της αφήγησης

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Πώς θα χαρακτηρίζατε τον πατέρα της ηρώιδας (της Ελένης) και πώς τη μητέρα από τις απόψεις τους για το μέλλον του παιδιού τους (Κείμενο 2); Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου με στοιχεία του κειμένου. Με ποια προσωπικότητα από τις δύο είσαι πιο κοντά και γιατί; Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 120-150 λέξεις.

Μονάδες 15

22. ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ ΣΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ (15219)

Κείμενο 1

Ο ρατσισμός στα σχολεία

Το ακόλουθο κείμενο αποτελεί άρθρο του Πασχάλη Πούλου, Υπεύθυνου στο Κοινωνικό Φροντιστήριο Νέας Μάρης, και ανακτήθηκε από το ιστολόγιο zwanatolika.gr στις 28 Σεπτεμβρίου 2017 (με περικοπές).

Ο ρατσισμός είναι ένα φαινόμενο που το συναντάμε όχι μόνο στους ενήλικες, αλλά και στα παιδιά και στους εφήβους. Με δεδομένο ότι σε όλα τα σχολεία βρίσκονται παιδιά με διαφορετικότητες, που προσδιορίζονται από τη γλώσσα, τα ήθη και τα έθιμα, από τις αξίες, τις ιδέες, την αναπηρία, τις μαθησιακές δυσκολίες και άλλα, ο ρατσισμός εκδηλώνεται με τη μορφή διακρίσεων που αφορούν στην εξωτερική εμφάνιση, στο επίπεδο των σχολικών επιδόσεων, στο βάρος του σώματος, στην κοινωνική θέση, στην καταγωγή, στην εθνικότητα, στις σεξουαλικές προτιμήσεις και σε οποιαδήποτε έκφραση της διαφορετικότητας.

Όλοι μας, ανεξαρτήτως ηλικίας, υπήρξαμε μάρτυρες ή θύματα κοινωνικού ή φυλετικού ρατσισμού που εκδηλώνεται, κυρίως, στα προαύλια των σχολείων με σωματική βία, απειλές, ύβρεις και λεκτική βία. Συμβαίνει, όμως, και μέσα στις σχολικές τάξεις, όπου εστιάζεται στην επίδοση των μαθητών. Από τη μία η κακή επίδοση ή μια λαθεμένη απάντηση σε ένα ερώτημα προκαλεί τον χλευασμό, δυσμενή σχόλια, την αρνητική κριτική και την απόρριψη της διαφορετικότητας. Από την άλλη, η πολύ καλή επίδοση επισύρει δυσμενή σχόλια του τύπου «είσαι φυτό» εις βάρος των επιμελών μαθητών που είναι πάντα συνεπείς στις υποχρεώσεις τους και διακρίνονται στην τάξη.

Ο ρατσισμός, με οποιανδήποτε μορφή, όταν εκδηλώνεται, πλήττει όλους, θύτες, θύματα και κοινωνικό σύνολο. Δημιουργεί αίσθημα κατωτερότητας, κυρίως, στα θύματα, Γι' αυτό και επιβάλλεται αναζήτηση και ανεύρεση λύσεων για την αντιμετώπιση του σοβαρού αυτού προβλήματος.

Κείμενο 2

[Η Αστραδενή στο σχολείο]

Το ακόλουθο κείμενο είναι απόσπασμα από το μυθιστόρημα «Αστραδενή» της Ευγενίας Φακίνου (Κέδρος, 1982). Κεντρικό στοιχείο της πλοκής είναι η ζωή στην Αθήνα ενός μικρού κοριτσιού – μαθήτριας του δημοτικού

Σήμερα στο σχολείο πολύ πικράθηκα. Και την περίμενα πως και πώς αυτή τη μέρα. Γιατί σήμερα θα μας έδινε διορθωμένες τις εκθέσεις μας. Η δεσποινίς, λοιπόν, αφού μπήκαμε μέσα, μοίρασε ολονών τα τετράδια. Μόνο σε μένα δεν το 'δωσε.

«Έχω», λέει η δεσποινίς, «εδώ τρεις διαφορετικές εκθέσεις που θέλω να τις ακούσει όλη η τάξη. Η μία είναι της Χατζηπέτρου, η άλλη του Σακίνου και η τρίτη της Πετροπούλου».

Πρώτα λοιπόν, η δεσποινίς μας διάβασε του Σακίνου. Αυτός είναι ο αταξιάρης ο Γιώργος, ο ξάδελφος του Κυριακού. Είχε γράψει πέντε σειρές όλες όλες.

Έλεγε:

«Σήμερα πήγαμε στο Μουσείο. Είχε μέσα κάτι αρχαία πράγματα. Εμένα μ' αρέσουν τα διαστημόπλοια και οι πύραυλοι. Αλλά ακόμα δεν έχουν φτιάξει μουσείο για πυραύλους. Όταν θα φτιάξουν, θα πηγαίνω με τις ώρες».

«Λοιπόν», του είπε η δεσποινίς, όταν τέλειωσε το διάβασμα, «ως τότε θα μας κάνεις τον έξυπνο; Είναι ελληνικά αυτά; Είναι καν έκθεση αυτή; Πες στη μητέρα σου να 'ρθει που τη θέλω».

Θα σας διαβάσω τώρα την έκθεση της Χατζηπέτρου, μας είπε.

(Τρέμουν τα χέρια μου από την αγωνία ... Παγώνουν τα δάχτυλά μου ...)

«Είναι η πρώτη φορά που πήγα σε τόσο μεγάλο Μουσείο. Είχε ωραία παλιά πράγματα μέσα. Είχε κολιέ και βραχιόλια που φορούσαν οι αρχαίες κυρίες, είχε και όπλα και μάσκες που φορούσαν οι αρχαίοι πολεμιστές. Αγάλματα και τεράστια βάζα που τα λένε αμφορείς.

Δυο πράγματα θα θυμάμαι σ' όλη μου τη ζωή από το μεγάλο μουσείο της Αθήνας. Το παιδί πάνω στο άλογο και τον Αριστόδικο. Δεν μπορώ να πω, ποιο απ' τα δυο μου έκανε πιο πολύ εντύπωση.

Το παιδί πάνω στ' άλογο, νόμιζες ότι θα έδινε μια στ' άλογό του κι αυτό θα σαλτάριζε μακριά απ' τα κάγκελα και τα μουσεία. Κι ότι ελεύθερο θα έτρεχε σ' όλη την Ελλάδα. Θα ανέβαινε βουνά, θα κατέβαινε πεδιάδες, θα πήδαγε ποταμάκια κι όλο θα έτρεχε, χωρίς να σταματήσει ποτέ.

Νομίζω ότι το παιδί και το άλογο είναι οι πιο φυλακισμένοι άνθρωποι που έχω δει στη ζωή μου ...

Κι ο πιο αδικημένος ο Αριστόδικος.

Κανένας δεν τον κοιτάει, κανείς δεν του δίνει σημασία. Όλοι τον προσπερνάνε, για να σταθούν πέντε μέτρα πιο κει, στο άγαλμα του Δία ή του

\\ξο νέο φροντιστήριο

Ποσειδώνα. Όλοι βλέπουν το τεράστιο άγαλμα και κανείς, μα κανείς δε βλέπει τον Αριστόδικο. Ούτε κι εγώ ήξερα ότι τον λέγαν έτσι. Μου έκανε όμως εντύπωση που το στήθος και το πρόσωπό του ήτανε όλο γρατζουνιές και χαρακιές. Διάβασα τότε το χαρτάκι που έλεγε, ότι βρέθηκε πριν σαράντα χρόνια στα Μεσόγεια της Αττικής κι ότι οι χαρακιές στο στήθος και στο πρόσωπο είχανε γίνει από το αλέτρι του γεωργού.

Γι' αυτό λέω ότι τον αδικήσαμε. Τον αδικήσαν αυτοί που τον βάλανε δίπλα σ' αυτόν τον υπέροχο Δία. Αλλά τον αδικήσαμε κι εμείς που δεν του ρίξαμε ούτε ένα βλέμμα. Γι' αυτό του αφιερώνω αυτή την έκθεση».

«Είσαι ένα υπερφίαλο¹ πλάσμα, Χατζηπέτρου» είπε η δεσποινίς. «Ποιος σου δίνει, νομίζεις, το δικαίωμα να λυπάσαι ένα έργο τέχνης; Άσε, τις παιδαριώδεις φλυαρίες για το προηγούμενο άγαλμα του παιδιού και του αλόγου ... Δεν ξεύρω τι είδους εκθέσεις γράφατε στο νησί σου, αλλά καιρός είναι να μάθεις να γράφεις πραγματικές εκθέσεις».

¹αλαζονικό

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ουποερώτημα (μονάδες 10)

Να σημειώσεις ποια από τις παρακάτω προτάσεις είναι σωστή (Σ) ή λανθασμένη (Λ), σύμφωνα με τοΚείμενο 1:

- α. Ο ρατσισμός συναντάται σε όλες τις ηλικίες και στρέφεται ενάντια σε όλα τα είδη της διαφορετικότητας.
- β. Ο φυλετικός ή ο κοινωνικός ρατσισμός εμφανίζεται πολύ περισσότερο στα εξωσχολικά περιβάλλοντα και λιγότερο στα σχολεία.
- γ. Η εκδήλωση ρατσιστικών φαινομένων πλήττει τα θύματα και το κοινωνικό σύνολο, αλλά αφήνει ανεπηρέαστους τους θύτες.
- δ. Η κακή επίδοση στα μαθήματα δεν αποτελεί αιτία διαφοροποίησης στο σχολείο.
- ε. Ο ρατσισμός έχει ως συνέπεια το θύμα να αισθάνεται κατώτερο έναντι του θύτη και των άλλων.

Μονάδες 10

2^ουποερώτημα (μονάδες 10)

Με συντομία να παρουσιάσεις τη θέση που διατυπώνει στην 1^η παράγραφο του Κειμένου 1 ο συγγραφέας και τον τρόπο με τον οποίο την αποδεικνύει.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Ποια ρηματικά πρόσωπα επιλέγει ο συγγραφέας στο Κείμενο 1, για να εκφράσει τις σκέψεις του (μονάδες 4); Δώσε από ένα παράδειγμα (μονάδες 4) και αιτιολόγησε ποιο πρόσωπο, κατά τη γνώμη σου, δημιουργεί πιο αντικειμενική απόδοση των νοημάτων (μονάδες 7).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 (Μονάδες 30)

Με αφορμή το κείμενο 1, αλλά κυρίως τους δικούς σας προβληματισμούς, να γράψετε ένα άρθρο 350-400 λέξεων όπου θα παρουσιάσετε τις αιτίες της υιοθέτησης και εκδήλωσης ρατσιστικών αντιλήψεων, αλλά και τις συνέπειες του ρατσισμού για το άτομο και την κοινωνία.

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (Μονάδες 20)

Να σχολιάσετε στο κείμενο 2 τη λειτουργία του α' ενικού ρηματικού προσώπου και του ευθύ λόγου.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις με στοιχεία από το Κείμενο 2 τη στάση της δασκάλας στις εκθέσεις των δύο παιδιών. Ποια συναισθήματα σου προκάλεσε η ανάγνωση του κειμένου και γιατί; Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

23. ΙΣΟΤΗΤΑ ΤΩΝ 2 ΦΥΛΩΝ (15180)

Κείμενο 1

Αρχή της ισότητας

Το κείμενο προέρχεται από τον οδηγό που εξέδωσε το Ινστιτούτο Εργασίας το 2019 με στόχο την παρουσίαση του θεσμικού πλαισίου που αφορά θέματα διακρίσεων στους χώρους εργασίας λόγω φύλου.

Η μικρή συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας, η ανισότητα ευκαιριών, οι μειωμένες δυνατότητες για επαγγελματική εξέλιξη, η πολλαπλότητα του ρόλου τους, η αδυναμία συμφιλίωσης της επαγγελματικής και της οικογενειακής ζωής, η ανεπαρκής συμμετοχή τους στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων και σε δράσεις αναβάθμισης των προσόντων τους αποτελούν ορισμένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες σήμερα και τα οποία οδηγούν στην εμφάνιση φαινομένων διάκρισης, ειδικότερα στον εργασιακό τομέα.

Η εφαρμογή της αρχής της ισότητας μεταξύ των δύο φύλων στις πολιτικές των κρατών μελών της ΕΕ καταδεικνύει ως ένα βαθμό την θεσμική πρόοδο που έχει επιτευχθεί στην σημερινή κοινωνία σε ζητήματα ισότητας μεταξύ των δυο φύλων. **Ωστόσο**, παρά τα βήματα προόδου που έχουν σημειωθεί τα τελευταία χρόνια –τόσο σε θεσμικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο ανάπτυξης «ειδικευμένων πολιτικών και δράσεων» καταπολέμησης των διακρίσεων μεταξύ των φύλων–, η ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών (ιδιαίτερα στην αγορά εργασίας) φαίνεται ότι δεν έχει ακόμη επιτευχθεί ουσιαστικά, καθώς οι ανισότητες λόγω φύλου παραμένουν.

Οι γυναίκες και οι άνδρες εξακολουθούν να αντιμετωπίζονται, παρά τη θεσμοθέτηση νομοθετικών διατάξεων, διαφορετικά στην αγορά εργασίας, με αποτέλεσμα οι πρώτες να εξακολουθούν να βρίσκονται κατά μέσο όρο σε χειρότερη θέση συγκριτικά με τους άνδρες. Οι διακρίσεις αυτές εντοπίζονται στην πρόσβαση στην απασχόληση, στην επαγγελματική εξέλιξη, στο συνδυασμό επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής, στους όρους αμοιβής. Ειδικότερα, για τις εργασιακές σχέσεις, κατοχυρώνεται συνταγματικά το δικαίωμα ίσης αμοιβής για ίσης αξίας παρεχόμενη εργασία, ενώ προβλέπεται ότι «δεν αποτελεί διάκριση λόγω φύλου η λήψη θετικών μέτρων για την προώθηση της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών και ότι το κράτος οφείλει να μεριμνά για την άρση των ανισοτήτων που υφίστανται στην πράξη,

Η προστασία έναντι των διακρίσεων λόγω εθνοτικών, φυλετικών, ηλικιακών και άλλων κριτηρίων αποτέλεσε αντικείμενο νομοθετικών ρυθμίσεων κατά κύριο λόγο στην κοινοτική έννομη τάξη, οι οποίες σταδιακά ενσωματώθηκαν στο ελληνικό δίκαιο, συνθέτοντας έτσι το δίκαιο της απαγόρευσης των διακρίσεων. Στο δίκαιο αυτό η προστασία από τις διακρίσεις λόγω φύλου κατέχει σημαίνουσα θέση. Ειδικά στο χώρο της εργασίας, η προστασία από διακρίσεις μεταξύ ανδρών και γυναικών στοχεύει στη δημιουργία μιας αγοράς εργασίας όπου η πρόσβαση στην απασχόληση, η επαγγελματική εξέλιξη, η επαγγελματική κατάρτιση, οι συνθήκες και οι όροι εργασίας, καθώς και τα επαγγελματικά συστήματα κοινωνικής ασφάλισης θα λειτουργούν παρέχοντας ίσες ευκαιρίες για τους άνδρες και τις γυναίκες.

Κείμενο 2

Η δασκάλα με τα χρυσά μάτια

Το μυθιστόρημα του Στρατή Μυριβήλη (1890-1969) « Η δασκάλα με τα χρυσά μάτια» κυκλοφόρησε σε βιβλίο το 1933. Θέμα του είναι η περίοδος 1917-1922 και οι συνέπειες του πολέμου (Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου και Μικρασιατικού Πολέμου).

[...] Ο Λεωνής έμαθε από τον «νουνό», την πρώτη μέρα κιόλας, σαν ήρθε στο σταθμό να τους καλωσορίσει και να τους δώσει ένα χέρι για τα πράγματα, πως η χήρα του Βρανά διορίστηκε δασκάλα στο δημοτικό σχολείο του χωριού, από τότες που μαθεύτηκε ο θάνατος τ' αντρός της. Ο πατέρας; Του Βρανά πέθανε και κείνος από τον καημό του λίγο αργότερα. Ο κ. Σπανός τούπε ακόμα πως ο Διευθυντής του σχολείου κι όλοι οι συνάδελφοι της νέας δασκάλας έχουν να κάνουν για την εργατικότητα και για τη θεληματικότητά της. Τούκαμε ευχαρίστηση που τάκουσε. Ένωσε να εχτιμά¹ αυτή την άγνωστή του γυναίκα, που ρίχτηκε να μπαλέψει² τόσο θαρρετά τη ζωή, μόλις έχασε το μοναδικό της τ' αποκούμπι. Μια άλλη στη θέση της θ' απόμενε με τα χέρια κρεμασμένα, κεραυνωμένη από το χτύπημα. Θάκανε επάγγελμα τον ρόλο του «θύματος πολέμου» και θα περίμενε από τη φτωχοσύνη και από τα επιδόματα των φιλανθρωπικών οργανώσεων να δει το σπίτι της και το παιδί του σκοτωμένου.

Πολλές φορές το μελέτησε να πάει να της κάνει τη θλιβερή επίσκεψη, να πάρει τέλος η ιερή αποστολή. Όλο δίσταζε κι όλο το ανάβαλλε, και δυο φορές έκοψε απ' άλλον δρόμο μόλις αντίκρισε το σπίτι της. Είταν ένα κεραμιδί σπίτι πούβλεπε από ψηλά στη θάλασσα, με μια ξώπορτα σχεδόν τετράγωνη, βαμμένη με

\\ξο νέο φροντιστήριο

πράσινη λαδομπογιά. Τα περικοκλάδια ξεχειλούσαν από τον τοίχο του αυλόγυρου. Έπαιρνε το μαύρο πορτοφόλι στην τσέπη κι έλεγε: «Δεν έχει άλλο, τούτη τη φορά θα χτυπήσω». Κι ύστερα, σαν αντίκρυζε τους σιδερένιους χαλκάδες που κρέμονταν για χτυπητήρια στην πράσινη πόρτα, ένας κόμπος δενόταν μέσα του και προσπερνούσε. [...]

¹ Να εκτιμά.

² Να παλέψει.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Σε 40-50 περίπου λέξεις να παρουσιάσεις την πρόοδο που έχει γίνει στο θέμα της αντιμετώπισης των ανισοτήτων μεταξύ των δύο φύλων στην αγορά εργασίας.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στην δεύτερη παράγραφο συναντάμε τη συνδετική λέξη **Ωστόσο**. Μπορείς να εξηγήσεις τη λειτουργία της ως προς τη δομή της παραγράφου;

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 επιλέγεται το ασύνδετο σχήμα λόγου. Να δικαιολογήσεις αυτή την επιλογή (μονάδες 10) και να χωρίσεις, κάνοντας τις απαραίτητες αλλαγές, την παράγραφο σε δύο περιόδους λόγου χωρίς να διαφοροποιείται το νόημα (μονάδες 5).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 (Μονάδες 30)

Με αφορμή το κείμενο 1 , αλλά κυρίως τους δικούς σας προβληματισμούς να γράψετε ένα άρθρο 350-400 λέξεων όπου θα απαντήσετε στα ερωτήματα:

\\ξο νέο φροντιστήριο

- α) Ποια είναι αποτελέσματα της ύπαρξης στερεοτύπων στην ψυχολογία και την πνευματική συγκρότηση των νέων αλλά και στην εκπαιδευτική/ επαγγελματική πορεία τους;
- β) Ποιος είναι ο ρόλος της οικογένειας και του σχολείου στην αντιμετώπιση των στερεοτύπων αντιλήψεων;

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (Μονάδες 20)

Να εντοπίσετε (στο κείμενο 2) δύο αφηγηματικούς τρόπους, παραθέτοντας τα αντίστοιχα χωρία και να σχολιάσετε τη λειτουργία τους.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις με αναφορές στο Κείμενο 2 τη στάση που υιοθετεί ο Λεωνής απέναντι στη δασκάλα. Να οργανώσεις την απάντησή σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

Μονάδες 15

24. ΑΙΤΙΕΣ ΤΟΥ ΡΑΤΣΙΣΜΟΥ (15222)

Κείμενο 1

Οι ψυχολογικές ρίζες του ρατσισμού.

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί επιφυλλίδα της Α. Βαρβόγλη στην εφημερίδα ΤΟ ΒΗΜΑ (διασκευή).

Από τον Ξένιο Δία, που προστάτευε τους ξένους, και τον αρχαίο θεσμό της φιλοξενίας, που θεωρούσε το πρόσωπο του ξένου ιερό, έγινε ένα τεράστιο ψυχολογικό άλμα και το κοινωνικό – πολιτισμικό μας εκκρεμές **σήμανε** την ώρα της ξενοφοβίας, όπως δείχνουν τα αποτελέσματα πρόσφατης έρευνας που πραγματοποιήθηκε από γνωστή εταιρεία δημοσκοπήσεων. Η Παγκόσμια Ημέρα Κατά του Ρατσισμού έρχεται κατ' αρχάς να μας θυμίσει τα ίσα δικαιώματα των ανθρώπων στη ζωή και κατά δεύτερο λόγο να μας φέρει αντιμέτωπους με τα στερεότυπα και τη στάση απέναντι στους «διαφορετικούς».

Οι σπόροι του ρατσισμού εμφυτεύονται από πολύ νωρίς στην κοινωνική συνείδηση του ατόμου και γίνονται μέρος της ψυχοσύνθεσής του και της στάσης του απέναντι στους άλλους. Γενιές ολόκληρες Ελλήνων μεγάλωσαν με τις στερεότυπες απειλές του τύπου «φάε τη σούπα σου, γιατί θα έρθει να σε πάρει ο αράπης» - δηλαδή με παραδείγματα προς γνώση και συμμόρφωση από πολιτισμικές, κοινωνικές, θρησκευτικές μειονότητες. Στις μέρες μας αυτές οι απειλές ξεθώριασαν, έχασαν την πειθώ που κάποτε είχαν και αντικαταστάθηκαν από άλλες που αντλούνται από διαφορετικές ανθρώπινες ομάδες.

Γιατί όμως οι άνθρωποι γίνονται ρατσιστές; Γιατί κάποιοι κατά τα άλλα καλοί, ανοιχτόκαρδοι, κοινωνικοί και εξυπηρετικοί άνθρωποι υιοθετούν ξαφνικά τέτοια στερεότυπα απειλών; Γιατί γίνονται δύσπιστοι και εχθρικοί απέναντι στους ξένους; Ο φόβος του διαφορετικού και του αγνώστου αποτελεί τον καταλύτη μιας ψυχολογικής διαδικασίας που στηρίζεται στην αρχή της ομοιότητας. Οι όμοιοι με εμάς ανήκουν στην ίδια ομάδα και επομένως είναι ακίνδυνοι. Ο αλλιώτικος, ο ξένος εμπεριέχει εξ ορισμού το διαφορετικό και κατ' επέκταση το επικίνδυνο. Ακόμη και αν ο φόβος για το επικίνδυνο **απορροφηθεί**, ο διαφορετικός τρόπος ζωής και η εμφάνιση είναι αρκετά για να κριθούν κατώτερα από τα δικά μας και επομένως να απορριφθούν. Έτσι δημιουργούνται προκαταλήψεις που υψώνονται σαν φράγμα ανάμεσα στους διαφορετικούς ανθρώπους.

Επιπλέον, ενώ ζούμε σε μια κοινωνία με πολιτισμικό πλουραλισμό που ολοένα **αυξάνεται**, οι γονείς και οι δάσκαλοι μιλάνε ελάχιστα στα παιδιά για τον ρατσισμό. Η στάση των ενηλίκων είναι ότι «δεν μιλώ για την προκατάληψη, άρα δεν υπάρχει» και αυτό ακριβώς ενθαρρύνει τις ρατσιστικές απόψεις. Ωστόσο, όταν οι γονείς και οι δάσκαλοι παραμένουν

\\Ξ Νέο Φροντιστήριο

σιωπηλοί, κάποιοι άλλοι θα βρεθούν να επηρεάσουν τα παιδιά. Η παραπάνω έρευνα, πάντως, έδειξε ότι τα παιδιά νιώθουν άνετα με τα άλλα όμοια παιδιά και η παραμονή στην κοινή ομάδα τους **δημιουργεί** αίσθημα ασφάλειας. Προσοχή όμως: *κοινή ομάδα* δεν σημαίνει απαραίτητα *ομοιογενής ομάδα*! Η έρευνα έδειξε ότι ακόμη και ετερογενείς ομάδες παιδιών, στις οποίες η έμφαση **δίνεται** στη φιλία και όχι στην εθνικότητα, εμπνέουν εξίσου το αίσθημα της ασφάλειας.

Κείμενο 2

[Η Σοφία πιάνει δουλειά στο σπίτι του προέδρου]

Το παρακάτω κείμενο είναι απόσπασμα από το μυθιστόρημα «Η μπόρα» της Αλκυόνης Παπαδάκη (1989) που αφηγείται τις δυσκολίες, τις οποίες αντιμετωπίζει η Σοφία, πάλμπτωχη χήρα με δύο παιδιά, σε ένα χωριό της Κρήτης κατά τη δεκαετία του 1950.

Με φωνάζανε στου προέδρου να καθαρίσω το σπίτι. Εμείνανε πολύ ευχαριστημένοι και μου αναθέσανε να τους ξεσκουληκιάζω¹ ταχτικά, γιατί η νοικοκερά δηλώνει άρρωστη.

Σαν τη φράπα² είναι, δεν ξέρω πού την έχει την αρρώστια. Πάντως δε δείχνει κακή. Κι ο πρόεδρος είναι αγαθός άνθρωπος. Μόνο η γριά η μάνα της. Αυτή είναι το φαρμάκι. Το μεσημέρι βάλανε να φάνε μπακαλιάρο. Στην κουζίνα, εχτός από το μεγάλο τραπέζι που τρώνε, έχουνε κι ένα παρατράπεζο για τα τσουμπλέκια³. Φάγανε κείνοι στο μεγάλο κι εγώ στο παρατράπεζο.

Και να ξέρει κανείς, πως ο γιος της αυτηνής της γριάς και αδερφός της Φράπας δεν είναι πολλά χρόνια που τον εσφάζανε στα βουνά σαν τ' αρνί, γιατί ήθελε να τρώνε όλοι οι άνθρωποι στο ίδιο τραπέζι. Ας είναι.

Εγώ τη γνωρίζω καλά τη μοίρα μου, και δε μου κάνει εντύπωση κάθε φορά που μου δείχνει τα μούτρα της. Έκρυψα στα στήθια μου δυο κομμάτια χάσικο ψωμί⁴ για τα παιδιά μου. Τους παράγγειλα να μην έρθουνε καθόλου από κει, μ' αυτά φαίνεται πως τα θέρισε η πείνα και κατά τ' απόγεμα να τα και καταφτάνουνε πιασμένα χέρι χέρι. Αμέσως η Φράπα κατέβασε το προγούλι⁵ της. Έχει και αυτή ένα γιο, Πέπο τότε λένε και τον έβαλε μέσα στη στιγμή, να μην τον μολύνουνε τα παιδιά μου. Κι ύστερα, βγαίνει κι η γριά, ξεγλωσσισμένη⁶.

- Άκου να δεις, Σοφία. Εδώ θα 'ρχεσαι να δουλεύεις, όπως εσυμφωνήσαμε. Παιδιά και φασαρίες εμείς δε θέλομε. Είμαστε άρρωστοι άνθρωποι και κουρασμένοι. Εντάξει;

- Και παρατάξει, είπα. Έδωσα στα παιδιά μου το ψωμάκι και τους είπα να φύγουνε.

¹ Ξεβρωμίζω

² Μεγάλο, στρογγυλό φρούτο, ανήκει στα εσπεριδοειδή.

³ Οικιακά σκεύη

⁴ Το λευκό ψωμί, το ψωμί καλύτερης ποιότητας

⁵ Το πηγούνι

⁶ Λαχανιασμένη

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Πώς απαντά το κείμενο στο ερώτημα «γιατί οι άνθρωποι γίνονται ρατσιστές»; Να αποδώσεις συνοπτικά τις αιτίες σε ένα κείμενο 60-70 λέξεων.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να διαβάσεις τις δύο πρώτες παραγράφους του κειμένου 1 και να καταγράψεις δύο ειδικές αναφορές, που υπάρχουν σε αυτές (μονάδες 6), αιτιολογώντας τον ρόλο της καθεμίας μέσα στο κείμενο (μονάδες 4).

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να γράψεις στο απαντητικό σου φύλλο τρία (3) παράγωγα, ένα ουσιαστικό, ένα επίθετο και μια μετοχή, για το καθένα από τα παρακάτω ρήματα του κειμένου. Συμβουλεύσου και το παράδειγμα:

Παράδειγμα: προστάτεψε → προστασία → προστατευτικός → προστατευμένος

1. σήμανε →
2. (αν) απορροφηθεί →
3. αυξάνεται →
4. δημιουργεί →
5. δίνεται →

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 (Μονάδες 30)

Με αφορμή το κείμενο 1, αλλά κυρίως τους δικούς σας προβληματισμούς να γράψετε ένα άρθρο 350-400 λέξεων όπου θα παρουσιάσετε τις συνέπειες του κοινωνικού ρατσισμού για το άτομο και την κοινωνία, αλλά και συγκεκριμένες προτάσεις ώστε να αντιμετωπιστεί αυτό το επικίνδυνο φαινόμενο.

ΘΕΜΑ 3 (Μονάδες 20)

Να σχολιάσετε στο κείμενο 2 τον τύπο του αφηγητή και την οπτική γωνία της αφήγησης .

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Πώς αντιμετωπίζει τη Σοφία και τα παιδιά της η οικογένεια του προέδρου και γιατί; Ποια συναισθήματα σου προξενεί εσένα αυτή η αντιμετώπιση; Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

25. ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΚΑΤΑ ΡΑΤΣΙΣΜΟΥ (15181)

Κείμενο 1

Πολιτισμός κατά ρατσισμού.

Το κείμενο είναι απόσπασμα άρθρου της Φωτεινής Τσαλίκoglou, καθηγήτριας στο Τμήμα Ψυχολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου, το οποίο δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα ΤΑ ΝΕΑ, στις 19- 06-2001.

Κάθε φορά που μιλάμε για «άτομα με ειδικές ανάγκες» εκείνο που φανερώνεται είναι το ηθικό, αισθητικό, πολιτισμικό σύστημα αξιών που θεμελιώνει την κοινωνία μας. Η Κίνηση Πολιτών Κατά του Ρατσισμού επιχείρησε σε ένα εξαιρετικό τριήμερο που διοργάνωσε με θέμα «Ο πολιτισμός κατά του ρατσισμού» να μιλήσει με τον δικό της τρόπο για τα ζωτικά αυτά ζητήματα.

Παραδομένοι καθώς είμαστε στην ηγεμονία του κανονικού, όταν αναφερόμαστε στον ανάπηρο, είναι συνήθως μέσα από μια εικόνα ελλειμματικότητας. Όχι διαφορετικός αλλά κατώτερος. Άλλος. Εξώκοσμος. Η τηλεόραση αναπαράγει και εντείνει τα στερεότυπα. Το άτομο με ειδικές ανάγκες προβάλλει σαν ένα ανυπεράσπιστο παιδί που όταν δεν το αγνοούμε πρέπει να το προστατεύουμε ή να το δαιμονοποιήσουμε. Οίκτος, απαξίωση, απόρριψη, άρνηση.

Αρνούμενοι τον ανάπηρο είναι σαν να απομακρύνουμε από τον ορίζοντά μας την έλλειψη, το γήρας, τη φθορά. Ασυνείδητα είναι σαν να καθησυχάζουμε τον εαυτό μας «εμείς είμαστε πλήρεις, αψεγάδιαστοι».

Η εκδήλωση που οργανώθηκε τέλη Μαΐου στο Μουσείο Ιστορίας του Πανεπιστημίου Αθηνών προσέφερε μια μοναδική ευκαιρία ανατροπής των βάνουσων αυτών στερεοτύπων. Τα ίδια τα άτομα με ειδικές ανάγκες μάς ταξίδεψαν στο μακρινό ταξίδι των δυνατοτήτων τους. Στο βίντεο που παρουσίασε η πρόεδρος της Εταιρείας Προστασίας Σπαστικών, Δάφνη Οικονόμου, παρακολουθήσαμε τις δημιουργικές τους δυνατότητες. Στο Καλλιτεχνικό και Βιωματικό Σεμινάριο του Προγράμματος Ανοιχτή Σκηνή, για πέντε μέρες Άγγλοι, Ιρλανδοί, Σκοτσέζοι, Έλληνες, καλλιτέχνες, εκπαιδευόμενοι, ασθενείς, ακροατές, ανάπηροι και αρτιμελείς συμμετέχουν στην πρόκληση της συνδημιουργίας στον Χορό, το Θέατρο, τη Μουσική, τη Σκηνογραφία, την Αφήγηση.

Το στοίχημα κερδίζεται. Οι διαχωρισμοί και οι ταμπέλες καταργούνται. Μόνον μια ιδιότητα παραμένει και κατισχύει. Εκείνη του δημιουργού.

[Σύγκρουση ... θρησκειών]

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το μυθιστόρημα του Γιώργου Θεοτοκά «Αργώ», δεύτερος τόμος, εκδόσεις Εστία, Αθήνα. 1992.

Η Αντιγόνη τον μεταχειριζότανε λιγάκι σαν παιδί, μεταφέροντας στις συζυγικές τους σχέσεις όλην τη στοργή της για τον γιο, που της έλειπε. [...]

Μονάχα μια φορά κοντέψανε να τσακωθούνε στα γερά, όταν γεννήθηκε η Μόρφω, τον τέταρτο χρόνο του γάμου, κι ο Φραγκίσκος, που δεν είχε σκοτιστεί ποτέ του για καμιά θρησκεία, ανακάλυψε ξαφνικά πως είτανε καθολικός και πως το παιδί τους έπρεπε να βαφτιστεί στη δική του εκκλησία. Η Αντιγόνη επέμενε να γίνει το παιδί ορθόδοξο, γιατί αισθανότανε πως το αντίθετο θα έθλιβε κατάκαρδα και ανεπανόρθωτα τους γονείς της και όλο το πελοποννησιακό συγγενολοϊ. «Κάνε μια θυσία για μένα, έλεγε, για την αγάπη μας Φραγκίσκε!». Μα ο Φραγκίσκος Δελατόλλας αποκρινότανε με ύφος δραματικό πως είταν έτοιμος να θυσιάσει τα πάντα για την αγάπη της, εξόν από τους βωμούς των προγόνων του.

«Ωστε αγαπάς περισσότερο τους προγόνους σου από μένα;», ρώτησε μια μέρα απειλητικά η Αντιγόνη. «Δε σβήνεται από τη μνήμη των ανθρώπων η Ιστορία!», αποκρίθηκε ο Φραγκίσκος. Η Αντιγόνη, όμως, που είχε πειραχτεί στο φιλότιμο, ήθελε μια κατηγορηματική απάντηση. «Αγαπάς περισσότερο από μένα, συνέχισε, τους πεθαμένους Τηνιακούς κι' όλα αυτά τα βενετσιάνικα κοραφέξαλα – ναι ή όχι;». «Ναι», είπε ο Φραγκίσκος και πρόσθεσε μια φράση, που γι' αυτήν ζήτησε αργότερα πολλές φορές συγγνώμη: «Δε με καταλαβαίνεις, δε με κατάλαβες ποτέ, δε θα με καταλάβεις ποτέ! Είσαι Μωραϊτίτσα!». Τότες έπαψαν να μιλούν για ένα διάστημα. Τη συζυγική αυτή κρίση τη γιάτρεψε ο πατέρας της Αντιγόνης που τους κάλεσε μια μέρα πολύ επίσημα στο γραφείο του και τους δήλωσε με το πιο κοφτό του ύφος πως, αν γίνει το μοναδικό του εγγόνι φραγκάκι, θα κάνει διαθήκη και θα αφήσει όλα τα χρήματά του στον εθνικό στόλο. «Και πηγαίνετε κατόπι, πρόσθεσε, να μαλλιοτραβιάσατε δέκα χρόνια με τους δικηγόρους του Δημοσίου για να χαλάσετε τη διαθήκη μου – τη διαθήκη του πατέρα σας! – μέχρι του Αρείου Πάγου και ακόμα παραπέρα». Ο Φραγκίσκος αποκρίθηκε αμέσως πως είχε πάρει «κατόπιν ωρίμου σκέψεως» την απόφαση να κάνει όλες τις υποχωρήσεις για την ευτυχία της οικογένειας κ' η Μόρφω βαφτίστηκε ορθόδοξη από τον ίδιο τον παππού της, που διάλεξε και το όνομά της.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Το νέο φροντιστήριο

Σε 40-50 λέξεις να παρουσιάσεις την στερεοτυπική εικόνα που έχει η κοινωνία για τα άτομα με ειδικές ανάγκες, σύμφωνα με το Κείμενο 1.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να εξηγήσεις τη λειτουργία της παρομοίωσης στη δομή της δεύτερης παραγράφου: «Το άτομο με ειδικές ανάγκες προβάλλει σαν ένα ανυπεράσπιστο παιδί που όταν δεν το αγνοούμε πρέπει να το προστατεύουμε ή να το δαιμονοποιήσουμε.» Για ποιο λόγο την επέλεξε η συντάκτρια του Κειμένου 1;

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 να εντοπίσεις τρεις ελλειπτικές προτάσεις (μονάδες 6) και να εξηγήσεις τι εξυπηρετεί αυτή η γλωσσική επιλογή της αρθρογράφου (μονάδες 9).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 (Μονάδες 30)

Να γράψετε μια ομιλία 350-400 λέξεων την οποία θα εκφωνήσετε, με την ιδιότητα του εκπροσώπου της Β' Λυκείου, σε σχολική εκδήλωση με θέμα «ισοτιμία στην Ελλάδα». Σε αυτήν την ομιλία, να απαντήσετε στα ερωτήματα:

- α) Για ποιους λόγους πρέπει να θεωρούνται τα άτομα με αναπηρία ισότιμα;
- β) Ποια μέτρα πρέπει να ληφθούν ώστε να ενταχθούν ομαλά και ισότιμα τα ΑμεΑ στην ελληνική κοινωνία;

Στην ομιλία σας να αξιοποιήσετε δημιουργικά και το κείμενο 1.

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (Μονάδες 20)

Στο Κείμενο 2

- α) Να σχολιάσετε τον τύπο του αφηγητή.
- β) Να εντοπίστε ένα χωρίο στο οποίο έχει ευθύ λόγο και να σχολιάσετε τη λειτουργία του.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 2 να ερμηνεύσεις την αιτία που προκάλεσε κρίση στον γάμο της Αντιγόνης. Ποια είναι η προσωπική σου τοποθέτηση στο γεγονός για το οποίο γίνεται λόγος στο κείμενο; Να αναπτύξεις την ερμηνεία σου σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

26. ΜΜΕ ΚΑΙ ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ ((15314)

Κείμενο 1

Πώς παρουσιάζουν τα ΜΜΕ τα άτομα με αναπηρία

Το κείμενο είναι απόσπασμα από την εισήγηση της Ιωάννας Δεσποτοπούλου «Άτομα με αναπηρία και τρόπος παρουσίασής τους στα ΜΜΕ.», στο Άτομα με αναπηρία και ΜΜΕ (Διεθνής Διημερίδα, 19-20 Ιουνίου 2006, Αθήνα, σσ. 96-102).

Εδώ και δεκαετίες οργανώσεις και σωματεία δίνουν έναν συνεπή αγώνα για τα άτομα με αναπηρία. Ωστόσο, είναι διάχυτη η αίσθηση ότι υφίσταται ένας λιγότερο ή περισσότερο συνειδητός αποκλεισμός. Αποκλεισμός από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, που έχει συχνά τα ίδια χαρακτηριστικά με τους αποκλεισμούς που βιώνουν καθημερινά στη ζωή τους. Αν και φαίνεται ότι γνωστοποιούνται οι ανάγκες και τα προβλήματά τους τόσο από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης όσο και από την ευρύτερη κοινωνία, τελικά τα άτομα αυτά ποτέ δεν έρχονται στο επίκεντρο του δημόσιου προβληματισμού.

Αυτός ο ιδιότυπος περιορισμός ή αποκλεισμός από τη δημόσια προβολή έχει σίγουρα να κάνει και με τον τρόπο με τον οποίο λειτουργούν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Συνδέεται με το ευρύτερο πρόβλημα, τη μεγάλη αυτή συζήτηση που αφορά στον ρόλο και στην ευθύνη τους στις σύγχρονες κοινωνίες. Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης δεν καλύπτουν την αναγκαιότητα ενημέρωσης της κοινωνίας. Μολονότι, λοιπόν, πολύ εύκολα θα μπορούσαμε να ρίξουμε το μεγαλύτερο μέρος της ευθύνης στα μέσα μαζικής ενημέρωσης και στο κυνήγι των πωλήσεων, η αφετηρία του προβλήματος κατά τη γνώμη μου δεν είναι εκεί, είναι στην ουσία πρόβλημα ολόκληρης της κοινωνίας. Γιατί το τι προτιμά ο πελάτης – αποδέκτης προγραμμάτων και πληροφοριών έχει να κάνει με τον πολιτισμό και την παιδεία.

Και η αλήθεια είναι ότι η αναπηρία θεωρούνταν πάντοτε συνώνυμο της αδυναμίας και της πλήρους ανικανότητας. Στην πράξη αντιμετωπίζουμε κάποιον ανάπηρο σαν να είναι ολικά ανάπηρος, ασχέτως αν η ανεπάρκειά του σχετίζεται με συγκεκριμένες λειτουργίες που δεν μπορεί να πραγματοποιήσει. Δυστυχώς, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης δεν έχουν αλλάξει σε σημαντικό βαθμό τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία. Αν θυμηθούμε το πώς προβάλλονται τα θέματα των αναπήρων από τις ειδήσεις και τις εφημερίδες, θα αντιληφθούμε το πώς αναπαράγονται και τα φαινόμενα περιθωριοποίησης και στιγματισμού.

Μ. Καραγάτσης (1908 – 1960)

«Το 10» (απόσπασμα)

Το παρακάτω κείμενο είναι απόσπασμα από το λογοτεχνικό έργο του Μιχάλη Καραγάτση «Το 10» (Εστία, 1964).

[...]Ο Χρίστος Χαριτάκης ξύπνησε κακόκεφος απ' τον μεσημεριάτικο ύπνο. Αυτόν τον είχε πειράξει η ζέστη περισσότερο από τον άλλο κόσμο, γιατί του 'φερνε κρίσεις άσθματος. Χρόνια τώρα υπόφερε απ' αυτή την κακή αρρώστια και γιατρεία δεν έβρισκε.

Ήταν ψηλός, εύσωμος, με μαλλιά κάτασπρα, που τα κούρευε με την ψιλή. Είχε μεγάλα, κρεμαστά μουστάκια που σχημάτιζαν τεράστια λευκή περισπωμένη στο κέντρο της στρογγυλής και ρόδινης μορφής του. Τα μικρά γαλανά του μάτια ήσαν σαν του παιδιού: άλλοτε γεμάτα αγαθοσύνη κι άλλοτε άκριτο θυμό. Θύμωνε με το παραμικρό, παραφερόταν. Σύντομα όμως ξεθύμανε και τότε ήταν πράος σαν πρόβατο.

Η αρρώστια – το άσθμα – τον βρήκε νέο ακόμα και τον μισέρωσε¹. Τον έπιαναν κρίσεις βαριές, συνεχείς, επίμονες, που τον έκαναν να υποφέρει πολύ. Ήταν, από χρόνια, σχεδόν κατάκοιτος. Όταν, αραιά και πού, ένιωθε καλύτερα, έπαιρνε την απόφαση κι έβγαινε απ' το σπίτι του, για να κατέβει ως το καφενείο ή την ταβέρνα του ισογείου. Πιο πέρα δεν πήγαινε ποτέ. Αφού περνούσε καναδυό ώρες πίνοντας το καφεδάκι ή το κρασάκι του, έπρεπε ν' ανέβει εκατό σκαλοπάτια, για να γυρίσει στο διαμέρισμά του, με συνέπεια να τον πιάσει κρίση. Η γυναίκα του – η κυρία Ειρηνούλα – πολλές φορές τού είπε να μετακομίσουν σε άλλο σπίτι, στο κέντρο του Πειραιά, που να είναι ισόγειο ή να 'χει ασανσέρ. Χρήματα δεν τους λείπονταν – δόξα σοι ο Θεός. Γιατί να μένουν στην άκρη του κόσμου, σ' αυτή τη φτωχογειτονιά, σε τούτο το θλιβερό κτήριο – χώρια τα εκατό σκαλοπάτια που, για τον ανάπηρο, μετάλλαζαν το σπίτι σε φυλακή;

Πολύ λογικά τα επιχειρήματα της Ειρηνούλας· μα ο άντρας της δεν έστεργε² την μετακόμιση. Μπορεί η συνοικία να ήταν απόμακρη και φτωχική, μπορεί στο «10» να συμπυκνώνονταν όλη η θλίψη του μίζερου ανθρωπολογιού. Μα το διαμέρισμά τους, στον Γ' όροφο, ήταν άνετο, καθαρό, καλοβαλμένο. Από τα παράθυρα έβλεπες όλο το λιμάνι και όλη τη θάλασσα ως τις Φλέβες, την Αίγινα και το Πέραμα. Έβλεπες τα βαπόρια να έρχονται, να σαλπάρουν, τα ρυμουλκά να τριγυρνούν, την εργατιά ν' ασχολείται στον ντόκο³ μ' ένα σωρό δουλειές και μερεμέτια. Όλ' αυτά διασκέδαζαν τον ανάπηρο. Ήταν σαν μια μεγάλη οθόνη σινεμασκόπ, που ξετυλιγόταν ταινία γεμάτη κίνηση, επεισόδια, ζωή. Τι θα 'βλεπε απ' το παράθυρο του ισόγειου διαμερίσματος, όπου ήθελε η Ειρηνούλα να μετακομίσουν; Και ποιο το όφελος αν μπορούσε να κυκλοφορεί πιο εύκολα, όταν θα είχε χάσει τις παρέες του; [...]

¹ κάνω κάποιον μισερό, ανάπηρο

² αποδεχόταν

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1(μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Σε 50 – 60 λέξεις να εκθέσεις τον κύριο λόγο για τον οποίο, σύμφωνα με τον συγγραφέα του Κειμένου 1, δεν προβάλλονται από τα ΜΜΕ τα άτομα με αναπηρία με τρόπο που να ευαισθητοποιεί την κοινωνία.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Με συντομία να περιγράψεις τον τρόπο με τον οποίο συνδέονται νοηματικά οι δύο πρώτες παράγραφοι του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να επιλέξεις και να μεταφέρεις στο απαντητικό σου φύλλο τη σωστή απάντηση για καθεμιά από τις παρακάτω προτάσεις, οι οποίες βασίζονται στο Κείμενο 1 (μια μόνο από τις τέσσερις προτεινόμενες απαντήσεις είναι σε κάθε περίπτωση ορθή):

1. «Εδώ και δεκαετίες οργανώσεις και σωματεία δίνουν έναν συνεπή αγώνα για τα άτομα με αναπηρία.» (1^η παράγραφος): Με το επίθετο «συνεπής» δηλώνεται:

α. ειρωνεία β. ενθάρρυνση γ. αμφισβήτηση δ. επιδοκιμασία

2. «... είναι διάχυτη η αίσθηση ότι υφίσταται ένας λιγότερο ή περισσότερο συνειδητός αποκλεισμός.» (1^η παράγραφος): Η υπογραμμισμένη λέξη στο παραπάνω γλωσσικό περιβάλλον έχει ως συνώνυμή της τη λέξη:

α. κατευθυνόμενος β. σκόπιμος γ. αθέλητος δ. συναισθηματικός

3. «Αυτός ο ιδιότυπος περιορισμός ή αποκλεισμός από τη δημόσια προβολή έχει σίγουρα να κάνει και με τον τρόπο με τον οποίο λειτουργούν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης.» (2^η παράγραφος): Στην παραπάνω περίοδο λόγου ο τρόπος με τον οποίο αποδίδεται από τον συγγραφέα το μήνυμα είναι με:

α. αναγκαιότητα β. πιθανότητα γ. βεβαιότητα δ. υπόθεση

4. «Μολοντί, λοιπόν, πολύ εύκολα θα μπορούσαμε να ρίξουμε το μεγαλύτερο μέρος της

\\o νέο φροντιστήριο

ευθύνης στα μέσα μαζικής ενημέρωσης ...» (2^η παράγραφος): Στην πρόταση ο τρόπος με τον οποίο αποδίδεται από τον συγγραφέα το μήνυμα είναι με:

α. βεβαιότητα β. δυνατότητα γ. αναγκαιότητα δ. αμφισβήτηση

5. «ασχέτως αν η ανεπάρκειά του σχετίζεται με συγκεκριμένες λειτουργίες που δεν μπορεί να πραγματοποιήσει...» (3^η παράγραφος): Στην παραπάνω φράση η λέξη «ανεπάρκεια» έχει ως συνώνυμή της τη λέξη:

α. αδυναμία β. μειονεξία γ. ανικανότητα δ. ιδιομορφία

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 (Μονάδες 30)

Να γράψετε μια ομιλία 350-400 λέξεων την οποία θα εκφωνήσετε , με την ιδιότητα του εκπροσώπου της Β΄ Λυκείου, σε σχολική εκδήλωση με θέμα «ισοτιμία στην Ελλάδα». Σε αυτήν την ομιλία, να απαντήσετε στα ερωτήματα:

α) Ποια είναι η σημασία του σεβασμού στο διαφορετικό ;

β) Ποια μέτρα πρέπει να ληφθούν ώστε να ενταχθούν ομαλά και ισότιμα τα ΑμεΑ στην ελληνική κοινωνία;

Να αξιοποιήσετε δημιουργικά και το κείμενο 1.

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (Μονάδες 20)

α) Να σχολιάσετε τον τίτλο του κειμένου 2, ως προς τη σύνδεσή του με το περιεχόμενο του κειμένου.

β) Να εντοπίστε στο κείμενο 2 ένα χωρίο στο οποίο έχει περιγραφή και να σχολιάσετε τη λειτουργία της.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Σε 100 – 150 λέξεις να σχολιάσεις την επιλογή του ήρωα της αφήγησης να παραμείνει στο «10», σύμφωνα με το περιεχόμενο του Κειμένου 2. Εσύ τι θα έκανες στη θέση του;

Μονάδες 15

27. ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΚΑΙ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ (16841)

Κείμενο 1

[Οι μετανάστες να ξέρουν ότι είμαστε δίπλα τους!]

Το κείμενο είναι απόσπασμα από τη συνέντευξη που παραχώρησε ο Θανάσης Αντετοκούμπο στον δημοσιογράφο Νίκο Παπαδογιάννη στις 13.10.2019 λίγο πριν ξεκινήσει το ταξίδι του για τις ΗΠΑ. Ανακτήθηκε από τον ιστότοπο www.documentonews.gr.

«Καλημέρα. Είμαι ο Θανάσης Αντετοκούμπο και γεννήθηκα στο Αρεταίειο. Το λέω για να μη νομίζει κανείς ότι από κάπου μας έφεραν ή ότι ήρθαμε από το φεγγάρι. Εδώ γεννήθηκα, εδώ πήγα νηπιαγωγείο, δημοτικό, γυμνάσιο, λύκειο. Δεν είχα πλούσιους γονείς. Αν κάτι άλλαξε στη ζωή μου, αυτό έγινε με τη σκληρή δουλειά. Βρήκα κάτι που αγάπησα και το ακολουθώ σαν θρησκεία, μέχρι να γίνω η καλύτερη εκδοχή του εαυτού μου. Όλοι ξεκινάμε από την ίδια αφετηρία».

«Θα θεωρήσω ότι πέτυχα, εάν στο τέλος της καριέρας μου είμαι ο πιο βελτιωμένος αθλητής. Ποτέ δεν κάνω βήμα πίσω. Κάθε χρόνο γίνομαι καλύτερος, σωματικά και πνευματικά. Είμαι τρισευτυχισμένος, γιατί έχω αυτό που αγαπάω και αγαπάω αυτό που έχω. Ο καθρέφτης μου με γεμίζει. Ο πιο επιτυχημένος άνθρωπος του κόσμου ήταν ο πατέρας μου και σκέψου ότι δεν είχε ένα ευρώ στην τσέπη».

«Είχα δίπλα μου ανθρώπους που με βοήθησαν, όπως την κυρία Μαριέττα Σγουρδαίου, που την αποκαλώ «νονά». Φιλόλογος στο Αρσάκειο και ηθοποιός. Μας πήγε, παιδιά 12-13 ετών, να ακούσουμε συναυλία του Μίκη Θεοδωράκη. Μας σύστησε την κυρία Μαρία Χορς, που ντύνει τις ιέρειες. Μυήθηκα στην ελληνική κουλτούρα, στο αρχαίο δράμα.[...] Αυτές οι εμπειρίες με άλλαξαν, χωρίς να το καταλαβαίνω. Με βοήθησαν και στον αθλητισμό, εμένα, που ήμουν ένα παιδί μεταναστών χωρίς χαρτιά, χωρίς τίποτε. Δεν χρειάζεται να έχει λεφτά κάποιος για να αισθανθεί πλούσιος. Ο πλούτος είναι στο μυαλό και στην ψυχή[...]».

«Αν δεν αγαπάς τον συνάνθρωπό σου, δεν είσαι άνθρωπος. Άσχετα με το χρώμα του δέρματος και με την εθνικότητά του. Κοίταξέ με λίγο, μόνο η αγάπη σε κάνει άνθρωπο. Και η σκέψη.[...]».

«Είμαι αλληλέγγυος στα παιδιά που μοχθούν. Φεύγω για τις ΗΠΑ, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι εδώ τελειώνουμε. Παρακολουθώ και προβληματίζομαι. Να το ξέρουν αυτοί οι άνθρωποι, ότι είμαι εδώ. Στο πλευρό τους! Τους σκέφτομαι. Ο καθένας αντιμετωπίζει τα δικά του εμπόδια. Όλα πιστεύω, μπορούν να ξεπεραστούν. Η χώρα μου δεν είναι η Αμερική, αλλά η Ελλάδα. Αισιοδοξώ ότι θα έρθουν καλύτερες μέρες. Και δεν τα παρατάω ποτέ. Ποτέ. Ποτέ».

Το μυθιστόρημα «Στου Χατζηφράγκου» του Κοσμά Πολίτη (1888 – 1974) είναι εμπνευσμένο από τη Μικρασιατική Καταστροφή (1922) και δημοσιεύτηκε σε συνέχειες στο περιοδικό Ταχυδρόμος το 1962-3. Εκδόθηκε στην Αθήνα από τον εκδοτικό οίκο Βιβλιοπωλείον της Εστίας. Ο τίτλος αναφέρεται σε λαϊκή συνοικία της Σμύρνης όπου διαδραματίζονται τα περισσότερα επεισόδια του μυθιστορήματος.

Κοντεύανε δυο χρόνια που ο σιορ Ζαχαρίας ήρθε κι εγκαταστάθηκε με την οικογένειά του σ' ένα σοκάκι που κατέβαινε από του Χατζηφράγκου τ' Αλάνι, κι έβγαινε, σαν έστριβες τρία σοκάκια δεξιά, λίγο πιο πάνω από τη Μπελλαβίστα. Έγινε σούσουρο, ένας Οβραίος σε ρωμιομαχαλά! Οι μαχαλιώτες αργήσανε να το καταλάβουν, γιατί οι νεοφερμένοι μιλούσανε ρωμαίικα μεταξύ τους, με προφορά κάπως συρτή, σαν τους Εφτανσιώτες, κ' η κόρη τους πήγαινε στο ελληνικό παρθεναγωγείο, στου Κατιρτζόγλου το σοκάκι. Περάσανε τρεις βδομάδες ώσπου ο παπα-Νικόλας, πρώτος ανακάλυψε πως ήτανε Οβραίοι.

Ένα μεσημέρι αντάμωσε στο δρόμο την κόρη τους, την Πέρλα, δεκαεξάχρονη κοπελίτσα, που γύριζε απ' το σκολειό. Της χαμογέλασε:

—Κόρη μου, είσαι Οβραιοπούλα;

—Μάλιστα, παππούλη, του αποκρίθηκε.

—Το κατάλαβα από το άστρο του Σολομώντα —κι έδειξε το χρυσό εξάχτινο άστρο, που κρεμότανε απ' το λαιμό της με μίαν αλυσιδίτσα. —Ξέρεις τι γράφει απάνω; Αυτά τα χαραγμένα οβραίικα γράμματα;

—Όχι, παππούλη.

—Πώς, Οβραιοπούλα και δεν ξέρεις; Γιατί δε ρωτάς τον πατέρα σου;

—Τον ρώτησα, μα κι εκείνος δεν ξέρει.

—Α, δεν είναι σωστό. Πρέπει να ξέρεις τα θρησκευτικά σου. Γράφει «Αδωνάι». Είναι το πιο μυστικό όνομα του Θεού. Σε ποια τάξη είσαι;

—Στην τετάρτη. Του χρόνου βγάζω το γυμνάσιο.

—Α, ναι. Από τετρατάξιο, έγινε τώρα πεντατάξιο. Πληθύνανε αυτά που πρέπει να ξέρει ο άνθρωπος.

\\o νέο φροντιστήριο

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Πώς βοήθησε τον Θανάση Αντετοκούνμπο η επαφή του με την ελληνική κουλτούρα, σύμφωνα με το Κείμενο 1 (50 – 60 λέξεις);

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στην τρίτη παράγραφο του Κειμένου 1 (« Είχα δίπλα μου ανθρώπους... Ο πλούτος είναι στο μυαλό και στην ψυχή») ο ομιλητής χρησιμοποιεί δύο παραδείγματα. Ποια είναι αυτά (μονάδες 4) και ποια θέση του ενισχύουν (μονάδες 6);

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

«Αν δεν αγαπάς τον συνάνθρωπό σου, δεν είσαι άνθρωπος. Άσχετα με το χρώμα του δέρματος και με την εθνικότητά του. Κοίταξέ με λίγο, μόνο η αγάπη σε κάνει άνθρωπο. Και η σκέψη.»

Στο παραπάνω απόσπασμα να επισημάνεις τρεις γλωσσικές επιλογές, με τις οποίες ο ομιλητής επιδιώκει να προβληματίσει (μονάδες 9) και να εξηγήσεις με συντομία πώς συμβάλλουν σε αυτή του την πρόθεση (μονάδες 6).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 30)

Σε ένα άρθρο για την ηλεκτρονική εφημερίδα του σχολείου σου με αφορμή το κείμενο 1 αναφέρεσαι στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες και στους τρόπους με τους οποίους το σχολείο μπορεί να βοηθήσει τόσο στην ενσωμάτωση των αλλοδαπών μαθητών στην ελληνική κοινωνία όσο και στην αντιμετώπιση των ρατσιστικών στερεοτύπων. (300-400 λέξεις)

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 20)

Ποιοι είναι οι δύο βασικοί αφηγηματικοί τρόποι χρησιμοποιούνται στο συγκεκριμένο απόσπασμα; Ποια η λειτουργία τους;

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις με σχετικές αναφορές την αντίδραση του παπά και όσων μαθαίνουν την άφιξη των Εβραίων στη συνοικία. Η ερμηνεία σου να εκτείνεται σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

28. ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΑ ΓΙΑ ΤΟ ΣΩΜΑ (15316)

Κείμενο 1

Bodyshaming: Τι σε κάνει να ντρέπεσαι για το σώμα σου;

Το παρακάτω απόσπασμα αποτελεί κείμενο (διασκευή) από την ιστοσελίδα της [Στέγης Ιδρύματος Ωνάση](#), για τη «γνωριμία» του κοινού με την ψηφιακή σειρά συζητήσεων *SocietyUncensored*²⁴.

Η βιομηχανία της ομορφιάς προβάλλει κατά κύριο λόγο γυναίκες, αλλά και άνδρες, «αποδεκτούς», που εντάσσονται στα στερεότυπα περί κάλλους, όπως ορίζονται σε εξώφυλλα περιοδικών και κοινωνικά δίκτυα. Τα ερωτήματα που προκύπτουν είναι πολλά: γιατί κάποιος έχει λόγο για το δικό σου σώμα; Πρέπει εσύ να θωρακίζεις τον εαυτό σου, για να μη γίνεισαι έρμαιο στην άποψη κάποιου; Πώς μπορούμε να αλλάξουμε τον ορισμό του τι είναι αποδεκτό ως σώμα; Τάπες, ψηλολέλεκες, τόφαλοι, κοκκαλιάρηδες, με λεύκη, με ψωρίαση, με άπειρα τατουάζ: πώς μπορούμε να πάψουμε να χαρακτηρίζουμε ανθρώπους, προσβάλλοντας και πληγώνοντάς τους;

Το bodyshaming, αν και έχει βαθιές ρίζες ως πρακτική, είναι ένας όρος που εμφανίζεται στον δημόσιο λόγο τα τελευταία χρόνια και αφορά τα επικριτικά σχόλια που μπορεί να δεχτεί ένας άνθρωπος για την εμφάνισή του. Το φαινόμενο αφορά τόσο γυναίκες όσο και άνδρες, όμως, καθώς σχετίζεται κατεξοχήν με το γυναικείο σώμα και την εργαλειοποίησή /αντικειμενοποίησή του, το bodyshaming στοχοποιεί κυρίως θηλυκότητες.

Στην κοινωνία μας θαυμάζουμε γυναίκες, αλλά και άνδρες, στις «ιδανικές» διαστάσεις, χωρίς δερματοπάθειες και αυτοάνοσα που αλλάζουν την «αποδεκτή» όψη. Το bodyshaming, λοιπόν, περιγράφει τα κακόβουλα σχόλια, τα οποία εκδηλώνονται, για να προσβάλουν και να χαρακτηρίσουν την εμφάνιση ενός ανθρώπου – είτε σε σχέση με τα φυσικά είτε με τα επίκτητα χαρακτηριστικά του – όταν ξεφεύγουν από το μη ρεαλιστικό πρότυπο που κυριαρχεί. Εξάλλου, το bodyshaming έχει βαθιές πολιτισμικές ρίζες στην κοινωνία, στα ΜΜΕ, στην οικογένεια, στον τρόπο που μεγαλώνουμε, ακόμα και στην τέχνη και τον κινηματογράφο, και φυσικά στις πατριαρχικές κοινωνικές δομές που ακόμα επικρατούν και καθορίζουν αντιλήψεις.

Ωστόσο, το τελευταίο διάστημα, η συζήτηση έχει ανοίξει έντονα και στην ελληνική κοινωνία. Αφορμή μπορεί να έχει σταθεί και το γεγονός ότι ασκείται τελευταία bodyshaming σε ανθρώπους για τα κιλά τους, την κυτταρίτιδά ή τις ραγάδες τους, τα τατουάζ ή τις δερματοπάθειές τους ή το γεγονός ότι πρόσωπα με αναγνωρισιμότητα μπορεί να γίνονται τα ίδια θύτες κακόβουλων σχολίων. Ταυτόχρονα, γυναίκες και άνδρες με εξωπραγματικά «ιδανικές» διαστάσεις κυριαρχούν στα κοινωνικά δίκτυα είτε για να επιβάλουν τα καθιερωμένα πρότυπα της βιομηχανίας ομορφιάς που

²⁴ κοινωνία χωρίς λογοκρισία

\\o νέο φροντιστήριο

εκθειάζουν το υπερβολικά αδύνατο και γυμνασμένο σώμα είτε για να μας συμβουλέψουν να αγαπάμε το σώμα μας, όπως είναι.

Εν μέσω καλοκαιριού, όπου αρκετοί και αρκετές νιώθουν ανασφαλείς στο να εκθέσουν το σώμα τους στα βλέμματα των άλλων, η Στέγη του Ιδρύματος Ωνάση ανοίγει τη συζήτηση, όχι μόνο με αφορμή την παραλία, αλλά κυρίως, για να μιλήσουμε για το πώς θα καταφέρουμε να χωράμε στα σώματά μας χωρίς να αισθανόμαστε ενοχές για αυτά.

Κείμενο 2

Bernardine Evaristo (1959 –)

Κορίτσι, Γυναίκα, Άλλο

Στο βιβλίο «Κορίτσι, Γυναίκα, Άλλο»(εκδ. Gutenberg, 2020) της Μπερναρντίν Εβαρίστο παρελαύνουν δώδεκα γυναίκες που ζουν στη Βρετανία, οι περισσότερες μαύρες ή μιγάδες, κάθε ηλικίας, πλούσιες και φτωχές, με διαφορετικούς χαρακτήρες και προσανατολισμούς.

Η Κάρολ μετακόμισε κατευθείαν από το διαμέρισμα
της μητέρας της όπου έμενε δωρεάν για κάνα δυό χρόνια
μετά την αποφοίτησή της για να βάλει στην άκρη
λεφτά για ν' αγοράσει σπίτι
στο σπίτι του Φρέντι στο Φούλαμ όπου η σχέση τους
προχώρησε στη φάση του αρραβώνα
θα είμαι η αρσενική νοικοκυρά στη σχέση, της υπο-
σχέθηκε, θα κρέμομαι χαριτωμένα από το μπράτσο σου
όποτε χρειάζεται, θα κουρεύω το γρασίδι, θα φτιάχνω
μαρμελάδες, θα επιβλέπω την οικονόμο και θα μεγα-
λώσω τα όμορφα μελαχρινά παιδιά μας
της άρεσε που ήταν διατεθειμένος να υπηρετήσει
τη φιλοδοξία της
ήξερε ότι θα πήγαινε μπροστά πολύ πιο γρήγορα
μ' αυτόν στο πλευρό της

εκείνος είπε ότι οι γονείς του ήθελαν να παντρευτεί
κάποια που οι πρόγονοί της, όπως οι δικοί τους, θα έφτα-
ναν ως τον Γουλιέλμο τον Κατακτητή.
θα έπρεπε να έβλεπες τα μούτρα τους όταν τους το
είπα.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποιο είναι το θέμα του Κειμένου 1, ποιους αφορά και γιατί; Να γράψεις την απάντησή σου σε μια παράγραφο 50 – 60 λέξεων.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 επιστρατεύεται η τεχνική του ορισμού. Ποια είναι η έννοια που ορίζεται και ποια τα χαρακτηριστικά της (μονάδες 4); Πιστεύεις ότι λογικά και δομικά δικαιολογείται ο ορισμός στη δεύτερη παράγραφο; Δικαιολόγησε την απάντησή σου (μονάδες 6).

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 οι συντάκτες του παραθέτουν ερωτήματα. Τι θέλουν να πετύχουν με αυτόν τον τρόπο (μονάδες 10); Πιστεύεις ότι θα άλλαζε το ύφος λόγου της παραγράφου, αν στη θέση των ερωτημάτων υπήρχαν προτάσεις κρίσεως και γιατί (μονάδες 5);

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 (Μονάδες 30)

Να γράψετε μια ομιλία 350-400 λέξεων την οποία θα εκφωνήσετε, με την ιδιότητα του εκπροσώπου της Β' Λυκείου, σε σχολική εκδήλωση με θέμα «ασοτιμία στην Ελλάδα». Σε αυτήν την ομιλία, να απαντήσετε στα ερωτήματα:

- α) Ποιες είναι οι συνέπειες του bodyshaming ;
- β) Ποιες είναι οι προτάσεις σας ώστε να αντιμετωπιστεί κατά το δυνατόν το πρόβλημα;

Να αξιοποιήσετε δημιουργικά το κείμενο 1.

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (Μονάδες 20)

Στο Κείμενο 2 να σχολιάσετε τη λειτουργία του τρίτου (γ') ρηματικού προσώπου και του πρώτου (α') ενικού προσώπου παραθέτοντας και σχετικά χωρία.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις τη στάση του Φρέντι στο Κείμενο 2. Εξακολουθεί, κατά τη γνώμη σου, να είναι επίκαιρος στη σημερινή ελληνική πραγματικότητα ο «προβληματισμός» που θέτει το Κείμενο 2; Να απαντήσεις με ένα κείμενο 100 – 150 λέξεων.

Μονάδες 15

29. ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΑ ΚΑΙ ΠΡΟΚΑΤΑΛΗΨΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ (16943)

Κείμενο 1

Το αποτέλεσμα μετράει και εκεί δεν χωράνε στερεότυπα και προκαταλήψεις

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί συνέντευξη, δημοσιευμένη στη στήλη «Κ Ηγέτιδες» της εφημερίδας

«Καθημερινής» στις 29 Μαρτίου 2021, την οποία έδωσε η κ. Ελένη Βρεττού με την ιδιότητα της Ανώτερης Γενικής Διευθύντριας της Τράπεζας Πειραιώς.

Με ποια στερεότυπα και προκαταλήψεις έρχονται, ακόμα και σήμερα, αντιμέτωπες οι γυναίκες στον χώρο της εργασίας;

Δυστυχώς, ακόμη και σήμερα υπάρχουν στερεότυπα και προκαταλήψεις απέναντι στις γυναίκες, όχι μόνον όταν αυτές πρωτοεισέρχονται σε έναν χώρο εργασίας, αλλά και όταν έχουν ήδη διακριθεί. Αυτό αποτρέπει πολλές να διεκδικήσουν αυτό που πραγματικά τους αξίζει. Μια γυναίκα χρειάζεται να καταβάλει πολύ μεγαλύτερη προσπάθεια, για να αποδείξει την αξία της και να γίνει αποδεκτή με γνώμονα την προσωπικότητα και τη δουλειά της, και καμιά φορά αναγκάζεται να γίνει πιο σκληρή, μαχητική και επίμονη. Εννοείται, βέβαια, πως αυτό που μετράει στον σύγχρονο κόσμο είναι το αποτέλεσμα, κι εκεί δεν χωράνε στερεότυπα και απαρχαιωμένες αντιλήψεις.

Μία από τις πτυχές της ανισότητας στην επαγγελματική ζωή των γυναικών είναι και το έμφυλο χάσμα στις αμοιβές, στις επενδύσεις και στη χρηματοδότηση. Πού οφείλεται αυτό;

Είναι αλήθεια ότι αυτός είναι ένας τομέας στον οποίο έχουμε πολύ δρόμο να διανύσουμε. Σε ό,τι αφορά το επιχειρείν, το πρόβλημα είναι ότι ελάχιστες γυναίκες έχουν την ευκαιρία ή αποφασίζουν να εισέλθουν στον επιχειρηματικό στίβο, κυρίως γιατί το περιβάλλον τους ή οι συνθήκες λειτουργούν αποθαρρυντικά. Αντίστοιχα έντονο είναι το πρόβλημα των χαμηλών αμοιβών των γυναικών εξαιτίας και του μικρού αριθμού εκπροσώπησης τους σε θέσεις ευθύνης. Είναι προφανές, όμως, ότι, όσο και όπου παραμένουν τέτοιες διακρίσεις, είναι προδιαγεγραμμένες οι αρνητικές συνέπειες και αυτό θα πρέπει να το αντιληφθούν άμεσα όχι μόνο όσοι συμβάλλουν σε κάτι τέτοιο, αλλά και όσοι έχουν τη δυνατότητα να επιταχύνουν τις αναγκαίες αλλαγές, συμπεριλαμβανομένης και της Πολιτείας.

Πώς μπορούμε να μεγαλώσουμε τα νέα κορίτσια ώστε να διεκδικούν πιο αποτελεσματικά την επαγγελματική τους εξέλιξη και την οικονομική τους ανεξαρτησία;

Η αλλαγή κουλτούρας ξεκινάει από το σπίτι: μια εργαζόμενη μητέρα με φιλοδοξίες, στόχους και οικονομική ανεξαρτησία, μέσα σε ένα υγιές οικογενειακό περιβάλλον σεβασμού, με τον σύζυγο

\\o νέο φροντιστήριο

συμπαραστάτη σε όλα, λειτουργεί από νωρίς ως ένα ισχυρό πρότυπο που βοηθά να διαμορφώσει τις αξίες και τη στάση της νέας γενιάς. Όμως, το κύριο συστατικό, για να διεκδικήσουν επιτυχώς τα κορίτσια μια συνεχή επαγγελματική εξέλιξη, είναι η εμπιστοσύνη στον εαυτό τους. Θα πρέπει να αναλάβουν την ευθύνη της καριέρας τους βάζοντας ξεκάθαρους στόχους κι αυτό θα έρθει μέσα από την αγάπη για τη δουλειά, τη συνεχή αυτοβελτίωση, την αναζήτηση νέων προκλήσεων και την ουσιαστική επικοινωνία. Έχουμε και εμείς την ευθύνη να τους δώσουμε ευκαιρίες να εκτεθούν και να διαγράψουν τη δική τους πορεία, κάνοντας ακόμη και λάθη.

Κείμενο 2

Ενώπιος Ενωπίω, 31-5-1962

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί ημερολογιακή σημείωση του ποιητή Νικηφόρου Βρεττάκου (1912 -1991) που συμπεριλαμβάνεται στο βιβλίο «Ενώπιος Ενωπίω: Ημερολογιακές σημειώσεις 1962», εκδόσεις «Τρία Φύλλα», Αθήνα: 1991.

Με απασχολεί πάλι η ανακάλυψη ενός θέματος και η επεξεργασία του. Το απόγευμα το περιοδικό, περιμένει αυτή τη συνεργασία. Ούτε λίγο, ούτε πολύ, τέσσερες σελίδες του περιοδικού που πρέπει να γραφούν ως το μεσημέρι και να αρέσουν και στους αναγνώστες σαν κάτι ξεχωριστό. Εμπρός, λοιπόν, τέλειωne και άρχιζε. Δεν είναι μέρα που να μην νομίζεις πως αρχίζεις, δεν είναι μέρα που να μην νομίζεις πως τελειώσεις. Πολλές φορές το σκέφτομαι αυτό το πράγμα. Αν οι γραμμές που έχω γράψει έμπαιναν σε μια ευθεία γραμμή, θα έφταναν άραγε στο φεγγάρι; Κι αν αυτές οι γραμμές γίνονταν νήματα και μπέρδευαν ανάμεσά τους μια μεγάλη πολιτεία σαν την Νέα Υόρκη, πώς θα φάνταζε αυτή η πολιτεία μες στο αραχνένιο δίκτυ της;

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να παρουσιάσεις περιληπτικά σε 60-70 λέξεις τους παράγοντες που, κατά την Ελένη Βρεττού (Κείμενο 1), μπορούν να βοηθήσουν τα νέα κορίτσια να διεκδικήσουν πιο αποτελεσματικά την επαγγελματική τους εξέλιξη και την οικονομική τους ανεξαρτησία.

Μονάδες 10

2ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στις ακόλουθες περιόδους του Κειμένου 1 (1η παράγραφος) να ερμηνεύσεις τη χρήση των υπογραμμισμένων λέξεων ως στοιχείων συνοχής με βάση τα συμφραζόμενα.

\\O ΝΕΟ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ

«Αυτό αποτρέπει πολλές να διεκδικήσουν αυτό που πραγματικά τους αξίζει. [...] « Εννοείται, βέβαια, πως αυτό που μετράει στον σύγχρονο κόσμο είναι το αποτέλεσμα, »

Μονάδες 10

3ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να βρεις δύο (2) επιρρήματα, ένα (1) ρήμα και δύο (2) επίθετα που λειτουργούν αξιολογικά στο Κείμενο 1, εκφράζουν δηλαδή ένα σχόλιο της πομπού που παραχωρεί τη συνέντευξη (μονάδες 10), και να δικαιολογήσεις την παρουσία τους σε σχέση με το είδος του κειμένου (μονάδες 5).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2

Να υποθέσεις ότι η Ελένη Βρεττού είναι προσκεκλημένη σε μια εκδήλωση του σχολείου σου με θέμα «*Εργαζόμενη Γυναίκα και Στερεότυπα*». Με βάση όσα διάβασες στη συνέντευξή της (Κείμενο 1), ποιες συμβουλές πιστεύεις ότι θα έδινε στα παιδιά και ποιες στους καθηγητές; Να συντάξεις εκ μέρους της την ομιλία που θα εκφωνήσει σε 350-400 λέξεις.

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3

Να αναφέρεις δυο στοιχεία του Κειμένου 2 που επιβεβαιώνουν ότι αποτελεί ημερολογιακή σημείωση και δύο στοιχεία που «δείχνουν» ότι ο συντάκτης του είναι λογοτέχνης και μάλιστα ποιητής. Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου με αναφορές στο κείμενο, συνοδευόμενες από τον απαραίτητο σχολιασμό.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4

Ποια υποχρέωση έχει να φέρει σε πέρας ο Νικηφόρος Βρεττάκος στο Κείμενο 2 (μονάδες 5); Πώς αντιλαμβάνεσαι την έννοια του «πρέπει» που αναφέρει (είναι υπογραμμισμένο) και πώς θεωρείς ότι αυτό επηρεάζει τα συναισθήματά του και την απόδοση στο έργο του (μονάδες 10); Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου καταγράφοντας τις απόψεις σου σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

30. ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ (16833)

Κείμενο 1

Καλλιτεχνικά Επαγγέλματα

Το κείμενο που ακολουθεί αποτελεί απόσπασμα από την επιστημονική εργασία της Χριστίνας Κιουλάφη «Ανεργία και εργασιακή ανασφάλεια. Οι όψεις ενός εμμένοντος κινδύνου», που εκδόθηκε το 2013.

Σε γενικές γραμμές, η καλλιτεχνική εργασία και οι κανόνες λειτουργίας των καλλιτεχνικών επαγγελμάτων συνιστούν γρίφο και πρόκληση για τους κοινωνικούς επιστήμονες, και ειδικότερα για όσους ασχολούνται με την κοινωνιολογία των επαγγελμάτων, καθώς για την καλλιτεχνική εργασία τείνει να επικρατεί η εικόνα μιας ανώτερης δραστηριότητας, ενώ τα καλλιτεχνικά επαγγέλματα γίνονται αντιληπτά ως «επαγγελματικοί κόσμοι εκτός κανόνων».

Βεβαίως, εμπειρικές μελέτες των τελευταίων χρόνων, κοινωνιολογικής κυρίως προέλευσης, συνέβαλαν στην «απομυθοποίηση» της καλλιτεχνικής εργασίας και των καλλιτεχνικών επαγγελμάτων, αναδεικνύοντας τις συνθήκες άσκησής τους. Οι εργασιακές συνθήκες για τους καλλιτέχνες είναι τις περισσότερες φορές πολύ δύσκολες, δεδομένου ότι η αυτοαπασχόληση, η μερική απασχόληση, η περιοδική εργασία, η απασχόληση σε πολλούς εργοδότες κ.λπ. είναι οι κυρίαρχες μορφές οργάνωσης της εργασίας. Αυτή η κατάσταση συνοδεύεται και από υψηλά ποσοστά ανεργίας, συνέπεια κυρίως του γεγονότος ότι σχεδόν σε μόνιμη βάση η προσφορά καλλιτεχνών ξεπερνά τη ζήτηση στην αγορά εργασίας.

Το ερώτημα είναι, λοιπόν, γιατί τόσα άτομα ελκύονται από τα καλλιτεχνικά επαγγέλματα δεδομένων των δυσκολιών που καλούνται να αντιμετωπίσουν. Με άλλα λόγια, πώς ερμηνεύεται το γεγονός ότι κάποιοι θέλουν να ασκήσουν ένα επάγγελμα που είναι ελκυστικό μεν, αλλά ταυτόχρονα αρκετά επισφαλές;

Δύο είναι οι συνηθισμένες κατηγορίες κινήτρων που ωθούν κάποιον στο να ασκήσει ένα επάγγελμα. Αφενός η προσδοκία για αυξημένα κέρδη και αφετέρου οι μη οικονομικές ανταμοιβές που προκύπτουν από την άσκησή του. Στην περίπτωση των καλλιτεχνικών επαγγελμάτων μπορεί η προσδοκία για αυξημένα κέρδη (καθώς και για μεγάλη αναγνωρισιμότητα) να λειτουργεί ως κίνητρο κατά την ένταξη σε μια καλλιτεχνική αγορά εργασίας. Ωστόσο, ακόμη και αν δεχτούμε αυτό το κίνητρο, η ίδια η εργασιακή πραγματικότητα και το χαμηλό επίπεδο των μέσων αμοιβών το θέτουν υπό αμφισβήτηση, ιδίως όταν πρόκειται για την παραμονή σε ένα καλλιτεχνικό επάγγελμα. Σε αυτήν την περίπτωση προέχουν κυρίως οι μη οικονομικές ανταμοιβές της καλλιτεχνικής

\\o νέο φροντιστήριο

εργασίας, όπως οι ψυχολογικές και κοινωνικές ανταμοιβές, οι ελκυστικές συνθήκες εργασίας, ο μη επαναλαμβανόμενος, εναλλασσόμενος χαρακτήρας της δουλειάς κ.λπ.

Παράλληλα, οι ίδιοι οι καλλιτέχνες αντιλαμβάνονται συχνά το επάγγελμά τους ως απόρροια ενός καλέσματος ή ενός προσωπικού ακαταμάχητου πάθους που τους κυριαρχεί, μιας «εσωτερικής ώθησης», ως ένα επάγγελμα που το ασκούν όχι για τα κέρδη αλλά για την «αγάπη». Κατά συνέπεια η παραμονή σε αυτό προϋποθέτει ένα ιδιαίτερο είδος αφοσίωσης και προσήλωσης, που σχετίζεται και με άλλου είδους ανταμοιβές, εκτός από τις υλικές.

Κείμενο 2

Ο κίτρινος φάκελος

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το μυθιστόρημα του Μ. Καραγάτση «Ο κίτρινος φάκελος», τ. Β΄, Βιβλιοπωλείον της Εστίας, Αθήνα 2008. Στην παρακάτω σκηνή ένας νέος, ο Μίλτος Ρούσης, εκθέτει στον Διοικητή της Τράπεζας Εμπορικών Παροχών, τον Γιούγκερμαν, την πρότασή του για την εκμετάλλευση της Ελληνικής Μεταλλουργίας, η οποία λόγω πτώχευσης ελέγχεται από την Τράπεζα.

[...]

-Οι εγκαταστάσεις της ΕΛΜΕΤ¹ —με μερικές αναπροσαρμογές κι επεκτάσεις, που πρέπει να γίνουν επείγοντως— θα είναι σε θέση να παραγάγουν πολλά είδη απαραίτητα στις ενόπλους δυνάμεις. Και πρώτα, ποδήλατα...

-Ποδήλατα; επανέλαβε ο Γιούγκερμαν, με ανήσυχο βλέμμα.

-Σ' έναν νέο πόλεμο, τα ποδήλατα θα παίζουν ρόλο. Θα μπορέσουμε και να μοντάρουμε(δεν λέω να κατασκευάσουμε) μοτοσικλέτες, σε τιμή συμφέρουσα. Θα φτιάσουμε εξαρτήματα και ανταλλακτικά όπλων και πυροβόλων, ακόμα κι ανταλλακτικά αυτοκινήτων... Αυτά για τον πόλεμο. Αλλά κι η ειρήνη δεν με φοβίζει. Θα γεμίσω την Ελλάδα με πάμφθηνα ποδήλατα. Θα φτιάσω μπανιέρες, λαβομάνια, νεροχύτες, σώματα καλοριφέρ. Το εργοστάσιό μου, τεχνικώς τελειότατο, δεν φοβάται κανέναν ελληνικό συναγωνισμό. Δεν θέλω ούτε δασμολογική προστασία, όταν έχω συνέταιρο την Τράπεζα Εμπορικών Παροχών. Οι όροι χρηματοδότησης θα μου επιτρέψουν να γονατίσω τους εισαγωγείς Εξωτερικού. Γιατί, μετά τις πρώτες μου επιτυχίες, θα μου ανοίξτε τα ταμεία σας, κ. Γιούγκερμαν. Γιατί η Τράπεζα έχει τον τρόπο να επιβληθεί στο Κράτος, να κάνει αναπροσαρμογή δασμολογίου και να εξασφαλίσει παραγγελίες...

Ο Γιούγκερμαν τον άκουγε προσεχτικά. Κι όμως, με τη μνήμη του ξαναζούσε μια παλιά σελίδα της

Το νέο φροντιστήριο

ζωής του. Ναι, εδώ και δέκα χρόνια, σε τούτο το ίδιο γραφείο, στεκόταν όρθιος — άσημος υπαλληλάκος τότε— μπροστά στον πανίσχυρο διοικητή, τον Φλωριάδη. Ο διοικητής τού έκανε καυστικές παρατηρήσεις για την ύποπτη αμέλεια που 'δειξε στην υπόθεση της «Γόρτυνος». Κι εκείνος, ο Γιούγκερμαν, αντί ν' απολογηθεί, αντεπετέθη θρασύτατα λέγοντας: «Όλ' αυτά τα 'κανα από σκοπού. Για να σας αναγκάσω να μου δώσετε τη διεύθυνση της «Γόρτυνος», και να ξελασπώσω την Τράπεζα. Γιατί μόνον εγώ μπορώ να την ξελασπώσω». Τότε, ο τοτινός διοικητής κ. Φλωριάδης σηκώθηκε και του 'δωσε το χέρι λέγοντας:

—Σύμφωνοι, κ. Γιούγκερμαν.

Τώρα, σηκώνεται ο σημερινός διοικητής, ο κ. Γιούγκερμαν. Προτείνει το χέρι στον Μίλτο Ρούση και λέει:

—Σύμφωνοι, κ. Ρούση. Νομίζω όμως ότι 50.000 λίρες ρευστού κεφαλαίου είναι ανεπαρκείς, για να εκτελέσετε τα σχέδιά σας. Σας ανοίγω πίστωση 100.000 λιρών. Είσαστε συνεταίρος της Τραπεζής Εμπορικών Παροχών. Go on², young man³! Go on!

¹ Η εταιρεία Ελληνική Μεταλλουργία

² προχώρησε, συνέχισε (φράση στην αγγλική γλώσσα)

³ νεαρέ (στην αγγλική γλώσσα)

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να παρουσιάσεις τους λόγους για τους οποίους, σύμφωνα με τη συντάκτρια του Κειμένου 1, κάποιοι θέλουν να ασκήσουν ένα επάγγελμα που είναι ελκυστικό μεν, αλλά ταυτόχρονα αρκετά επισφαλές (50-60 λέξεις).

Μονάδες 10

2ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Η συντάκτρια του Κειμένου 1, ανάμεσα σε άλλους τρόπους, οργανώσει τη δεύτερη παράγραφο με παραδείγματα και με αίτιο - αποτέλεσμα. Να εντοπίσεις τα σημεία (μονάδες 6) και να γράψεις γιατί, κατά τη γνώμη σου, επιλέγει αυτούς τους τρόπους οργάνωσης (μονάδες 4).

Μονάδες 10

16ο Νέο Φροντιστήριο

3ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να προσδιορίσεις τι δηλώνουν τα σημεία στίξης στις ακόλουθες φράσεις του Κειμένου 1:

- α. τα εισαγωγικά: «επαγγελματικοί κόσμοι εκτός κανόνων» (1η παράγραφος),
- β. τα εισαγωγικά: «απομυθοποίηση» (2η παράγραφος),
- γ. η παρένθεση: (καθώς και για μεγάλη αναγνωρισιμότητα) (4η παράγραφος).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 30)

Σε ένα άρθρο για την ηλεκτρονική εφημερίδα του σχολείου σου με αφορμή το κείμενο 1 αναφέρεσαι στους λόγους που οι άνθρωποι σήμερα απομακρύνονται από την αληθινή τέχνη, αλλά και την στάση που πρέπει να κρατά ο καλλιτέχνης απέναντι στα σύγχρονα προβλήματα και την ίδια την τέχνη. (350-400 λέξεις)

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 20)

Στο Κείμενο 2:

- α) Ποια η λειτουργία του διαλόγου στο συγκεκριμένο απόσπασμα;
- β) Να εντοπίσετε ένα χωρίο στο οποίο υπάρχει αναδρομική αφήγηση και να σχολιάσετε τη λειτουργία της.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις τη στάση του κεντρικού προσώπου, του Γιούγκερμαν, στο Κείμενο 2, απέναντι στην πρόταση που δέχεται από το νέο επιχειρηματία, Μίλτο Ρούση (μονάδες 10). Να διατυπώσεις την προσωπική σου τοποθέτηση για το αν στην εποχή μας δίνονται εργασιακές ευκαιρίες και πρωτοβουλίες στους νέους ανθρώπους, για να αναπτύξουν τη δημιουργικότητά τους (μονάδες 5). Να οργανώσεις την απάντησή σου σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Β' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ ΘΕΜΑΤΩΝ ΕΚΘΕΣΗΣ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΚΘΕΣΕΩΝ (ΙΔΕΕΣ/ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΑ)

1.ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΦΤΩΧΕΙΑ / ΛΑΚΩΝΙΚΟΤΗΤΑ

Αίτια γλωσσικής φτώχειας

- Η απομόνωση του Νεοέλληνα στις απρόσωπες μεγαλουπόλεις, η έλλειψη επικοινωνίας με το συνάνθρωπο είχαν σαν αποτέλεσμα τον περιορισμό του διαλόγου και επομένως και του λεξιλογίου. Επίσης, με τη διαφορετική γλώσσα οι νέοι διαφοροποιούνται και εκδηλώνουν μία αμφισβήτηση στον κόσμο των μεγάλων.
- Το αντιπαραδοσιακό πνεύμα που διακατέχει τους σημερινούς νέους, η άκριτη υιοθέτηση ξενόφερτων στοιχείων, ο ξενόφερτος τρόπος ψυχαγωγίας. Η τεχνολογία και η διαφήμιση έχουν επιβάλει μία ορολογία στερεότυπη και συνθηματική γιατί ο κομματιαστός λόγος είναι ρυθμικός λέγεται με χιούμορ ή με υπονοούμενα μπορεί να αφομοιωθεί εύκολα και να επαναληφθεί.
- Η ελλιπής διδασκαλία του μαθήματος των Νέων Ελληνικών στο σχολείο και η απομάκρυνση του ατόμου από το βιβλίο λόγω της υλιστικής εποχής μας.

Συνέπειες

- Το άτομο παρασύρεται από την διαφημιστική προπαγάνδα των ΜΜΕ, χειραγωγείται από την πολιτική προπαγάνδα .
- Αποκτά ξενόφερτες συνήθειες, περιφρονεί κάθε ελληνική έκφραση ως οπισθοδρομική. Πιθανόν να αντιμετωπίζει επαγγελματικές δυσκολίες. Εξάλλου, η είσοδος σε μία σχολή εξαρτάται σε έναν βαθμό και από την καλή γνώση της ελληνικής γλώσσας.

Προτάσεις

- **Επιβάλλεται το εκπαιδευτικό σύστημα να βοηθήσει τον νέο να εξοικειωθεί με πλούσιο λεξιλόγιο** διδάσκοντας την ελληνική γλώσσα στη διαχρονική της εξέλιξη.
- Διαρκής τάση του ατόμου για **αυτομόρφωση**, διάθεση για **πνευματική καλλιέργεια μέσα από το βιβλίο** .

- Οι άνθρωποι που εργάζονται στα **μέσα μαζικής ενημέρωσης** επιβάλλεται να κατέχουν αkéρεια την ελληνική γλώσσα ενώ πρέπει να συσταθεί μια επιτροπή ειδικών στο θέμα της γλώσσας που θα ασκεί εποπτεία στα μέσα ενημέρωσης. Οι **άνθρωποι του πνεύματος** επιβάλλεται να γίνουν οι φορείς και οι κήρυκες της σωστής χρήσης της γλώσσας επισημαίνοντας το ρόλο της για την εθνική συνέχεια και την επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων.

ΛΑΚΩΝΙΚΟΤΗΤΑ

(συντόμευση του λόγου)

⇒ **Γιατί η λακωνικότητα είναι αρετή;**

- Ο τρόπος έκφρασης του ανθρώπου αντανakλά τον ψυχοπνευματικό του κόσμο. Η έκφραση των διανοημάτων με βραχύτητα φανερώνει απλότητα χαρακτήρα, έλλειψη διάθεσης για αυτοπροβολή, αγάπη για το μέτρο.
- Η σύντομη και περιεκτική διατύπωση προσδίδει εγκυρότητα και βαρύτητα στο λόγο αποδεικνύοντας και τη συγκροτημένη σκέψη του ομιλητή. Το άτομο επιλέγει και κοινοποιεί τα πιο καίρια και ουσιώδη: κριτική ικανότητα, πνευματικό βάθος. Ο περιορισμένος χρόνος του σύγχρονου ανθρώπου επιβάλλει το λακωνισμό, ενώ διευκολύνεται η επικοινωνία.
- Στην πολιτική ζωή αποφεύγεται ο λαϊκισμός, η δημαγωγία. Στην πνευματική ζωή: ο λακωνικός πνευματικός άνθρωπος με το σοφό του λόγο έρχεται πιο κοντά στο λαό, ο ουσιώδης λόγος του καλλιτέχνη επιτρέπει τη διάδοση των διδαγμάτων της τέχνης, στο χώρο της επιστήμης συντελεί στη συνεργασία και επικοινωνία των μελών της επιστημονικής κοινότητας.

Η γλωσσική επικοινωνία μέσω των κινητών(sms)

- Γλωσσική φτώχεια, αλλοίωση (μόνο συντομογραφίες, λέξεις με σύμφωνα...)
- Επίδραση στις σχολικές επιδόσεις-διαbάζουν όλο και λιγότερα βιβλία.
- Προβληματική /απρόσωπη επικοινωνία.

2. ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΣ

➤ Γιατί υπάρχει σήμερα πρόβλημα ελεύθερου χρόνου;

- Η τεχνολογική εξέλιξη έχει επηρεάσει τη ζωή μας, γρήγοροι ρυθμοί ζωής στην πόλη (κυκλοφοριακό), ανάληψη πολλών ρόλων για τη γυναίκα : σύζυγος, μητέρα, εργαζόμενη, νοικοκυρά. Οι ανάγκες της ζωής πιέζουν τον άνθρωπο να εργάζεται σκληρά (οικονομικά προβλήματα, βιοτικές ανάγκες).
- Το καταναλωτικό πνεύμα της εποχής δημιουργεί τεχνητές ανάγκες- υπεραπασχόληση(δεύτερη εργασία, υπερωρίες). Όχι σωστή αξιοποίηση του διαθέσιμου χρόνου(τηλεόραση, μαζική ψυχαγωγία, εθισμός στο διαδίκτυο).
- Για τους μαθητές- εξοντωτικό πρόγραμμα (σχολείο, φροντιστήριο-ξένες γλώσσες).

➤ Ποιοτική αξιοποίηση ελεύθερου χρόνου:

- Να ασχοληθεί ο άνθρωπος με κάτι που του αρέσει, που τον εκφράζει, που δεν του επιβάλλεται/ ποιοτική ψυχαγωγία, όχι ανούσια διασκέδαση, ταξίδια εκπαιδευτικού χαρακτήρα και αναψυχής, επαφή με τη φύση, αθλητισμός (σωματική και ψυχική ολοκλήρωση, αποφόρτιση από άγχος, πνεύμα ομαδικότητας).
- Βελτίωση κοινωνικών σχέσεων- επαφή με οικογένεια, φίλους, προσφορά στο συνάνθρωπο, εθελοντισμός. Συμμετοχή σε πολιτικές εκδηλώσεις, μαθητικές κοινότητες, για την προώθηση της δημοκρατίας(κριτική σκέψη, ικανότητα διαλόγου).
- Πνευματική καλλιέργεια, αυτομόρφωση- βιβλία. Ενασχόληση με την τέχνη(θέατρο, κινηματογράφος), αξιοποίηση ιδιαίτερων κλίσεων.

☞ Συνέπειες κακής διαχείρισης του ελεύθερου χρόνου (υπερβολή σε : κινητό, βιντεοπαιχνίδια, τηλεόραση, υπερεργασία)

- Πνευματικός τομέας: περιορισμός κριτικής ικανότητας, παραμέληση σχολικών υποχρεώσεων, το παιδί μαθαίνει στην άμεση ανταμοιβή / όχι υπομονή, όχι συγκέντρωση (βιντεοπαιχνίδια).
- Ηθικός / πολιτικός τομέας: καταναλωτισμός, αδιαφορία για τα κοινά.
- Κοινωνικός τομέας : απομόνωση, βία, επιθετική συμπεριφορά (βιντεοπαιχνίδια)
- Ψυχικός τομέας : διασκέδαση χαμηλού επιπέδου, άγχος, κατάθλιψη (υπερωρίες).

3. Μ.Μ.Ε

Θετικές επιδράσεις:

- Πληροφόρηση: άμεση και χωρίς διακρίσεις. Συμβάλλουν στην κοινωνική ευαισθητοποίηση (κοινωνικές εκπομπές). Προωθούν την πολιτικοποίηση, ενημερώνουν ,καυτηριάζουν το κακό - κρίνουν και προβάλλουν το έργο της πολιτικής ηγεσίας. Οι πολίτες μπορούν να εκφράσουν τις απόψεις τους , να καταγγείλουν κτλ.
- Οξύνουν και αναπτύσσουν τις νοητικές δυνάμεις του ατόμου: φαντασία , κρίση, σκέψη, αντίληψη. Ασκούν παιδευτικό και μορφωτικό έργο (επαφή με επιστήμες , τέχνες , γράμματα) και ψυχαγωγούν άμεσα. Έτσι αξιοποιείται ο ελεύθερος χρόνος.
- Προβάλλουν ιδανικά, ιδέες , πρότυπα, βοηθούν τον άνθρωπο να αποβάλλει προκαταλήψεις και δεισιδαιμονίες. Μας φέρνουν σε επαφή με άλλους λαούς .

Αρνητικές επιδράσεις:

- Πνευματικός τομέας: με τη δύναμη της εικόνας επέρχεται η χειραγώγηση , η μείωση της κριτικής ικανότητας, δεν είναι εύκολη η επεξεργασία μηνυμάτων. Επίσης, αλλοιώνεται η ελληνική γλώσσα, παρατηρείται εισβολή εκατοντάδων ξένων λέξεων (ξενομανία), και οι άνθρωποι, καθώς είναι εθισμένοι στην εικόνα , απομακρύνονται από το βιβλίο.
- Πολιτικός τομέας: παραπληροφόρηση, χειραγώγηση, κατευθυνόμενες επιλογές. Ο πολίτης δεν γνωρίζει τα πραγματικά προβλήματα του τόπου, παίρνει λαθεμένες πολιτικές αποφάσεις. Προβολή καταναλωτικών προτύπων, αποπροσανατολισμός και αδιαφορία για τα κοινά.
- Ηθικός τομέας: βίαια πρότυπα, προβολή ιδιωτικής ζωής, τηλεθέαση με κάθε μέσο, καταναλωτισμός, θεοποίηση υλικών αγαθών, ικανοποίηση οικονομικών συμφερόντων.
- Κοινωνικός τομέας: απομόνωση, περιορισμός διαλόγου. Ψυχικός τομέας: εθισμός , κατάθλιψη.

Λύσεις –προτάσεις- προϋποθέσεις

- Πολιτεία: Διακριτικός έλεγχος, επιβολή προστίμων. Σεβασμός της ιδιωτικής ζωής.
- Σχολείο: Ειδικό μάθημα για ΜΜΕ, κριτική σκέψη, πρόσκληση ειδικών.
- Πολίτες: Εγρήγορση, προσεκτική επιλογή, επίβλεψη των παιδιών. Μόρφωση, ηθικές αξίες.

4. ΠΑΡΑΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ

(υποπληροφόρηση / υπερπληροφόρηση)

Αιτίες

- Η επιδίωξη του κέρδους: η αντικειμενικότητα θυσιάζεται στο βωμό της εμπορικής επιτυχίας. Η είδηση δεν επιλέγεται με κριτήριο την αξία, αλλά τον εντυπωσιασμό. (κιτρινισμός, σκανδαλοθηρία). Καταναλωτισμός (διαφήμιση, αποπροσανατολισμός).
- Πολιτικές σκοπιμότητες: υποταγή των Μ.Μ.Ε σε πολιτικά συμφέροντα, με αποτέλεσμα να γίνονται όργανα παραπληροφόρησης και προπαγάνδας. Η ευθύνη των δημοσιογράφων: οικονομικά συμφέροντα, πολιτική τοποθέτηση.
- Η ευθύνη των πολιτών: χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, έλλειψη κριτικής σκέψης, θύματα καταναλωτισμού.

Επιπτώσεις - Συνέπειες

- Παραπλάνηση, χειραγώγηση κοινής γνώμης. Η πληροφορία μεταδίδεται με τρόπο που να κατευθύνει το κοινωνικό σώμα στις επιθυμητές για τα οικονομικά και πολιτικά κέντρα στάσεις και συμπεριφορές. Αποδυνάμωση του δημοκρατικού πολιτεύματος: μπορεί ο λαός να κατέχει τυπικά την εξουσία, αλλά στην πράξη αυτή περιέρχεται στα χέρια των λίγων, αυτών δηλαδή που έχουν τη δύναμη να ελέγχουν τα Μ.Μ.Ε. Επικρατεί ο λαϊκισμός και η δημαγωγία.
- Πνευματική υποδούλωση: στέρηση της ελευθερίας σκέψης. Απώλεια κριτικής σκέψης : ο θεατής δεν προλαβαίνει να σκεφτεί, να κρίνει. Αποδέχεται, υιοθετεί τις εικόνες που βλέπει (δύναμη εικόνας). Υιοθετεί προκαταλήψεις που οδηγούν στον φανατισμό και το ρατσισμό ή τον εθνικισμό.
- Οικονομικός τομέας: Καταναλωτισμός, αδιαφορία για τα κοινά. Κοινωνική οπισθοδρόμηση: το κοινωνικό ενδιαφέρον στρέφεται στα επουσιώδη, τα προβλήματα διαιώνίζονται. Πλήττεται η αντικειμενικότητα και η διαφάνεια των ειδήσεων και της πληροφόρησης. Το άτομο τείνει να αδιαφορεί για την ενημέρωσή του, αφού είναι αναξιόπιστη και οδηγείται στην αδράνεια.

Προτάσεις άμυνας στην παραπληροφόρηση

- Η οικογένεια: ως πρωταρχικός φορέας αγωγής οφείλει να παρέχει στα νεαρά μέλη της πνευματικά εφόδια που θα τα καταστήσουν ικανά να αξιολογούν κριτικά τις παρεχόμενες πληροφορίες και να αναπτύξουν αίσθημα ευθύνης ως μεταδότες πληροφοριών. Οι γονείς να επιδεικνύουν σεβασμό στις αρχές του διαλόγου, καθώς επίσης και να προωθούν τη γόνιμη αμφισβήτηση μέσα από ουσιώδεις συζητήσεις με τα παιδιά.
- Το σχολείο: να εξοπλίσει τα παιδιά με ηθικοπνευματικά εφόδια, ώστε να προχωρούν στην αποκωδικοποίηση των μηνυμάτων και στην κριτική επεξεργασία. Είναι απαραίτητο η παρεχόμενη παιδεία να είναι σφαιρική, να γαλουχεί τους νέους με ανθρωπιστικές αξίες και να τους φέρνει σε επαφή με την κοινωνία της πληροφορίας.
- Τα ΜΜΕ: Οι δημοσιογράφοι να τηρούν τις διατάξεις του κώδικα δημοσιογραφικής δεοντολογίας. Οι υπεύθυνοι των ιδιωτικών μέσων πληροφόρησης επιβάλλεται να διαφυλάττουν την ανεξαρτησία τους από πολιτικά και οικονομικά συμφέροντα. Κρίνεται αναγκαία η επίγνωση του κοινωνικού ρόλου που επιτελούν και η πίστη στις αρχές της δημοκρατίας που θεμελιώνεται στην αντικειμενική πληροφόρηση.
- Ο πολίτης: κριτικός έλεγχος και όχι άκριτη αποδοχή των πληροφοριών, ενεργός συμμετοχή στα κοινά, διασταύρωση και εξακρίβωση της αλήθειας των παρεχόμενων πληροφοριών, φροντίδα για πνευματική καλλιέργεια, αξιώσεις για έγκυρη και ποιοτική ενημέρωση ως αντίδραση στην παντοδυναμία των ΜΜΕ.
- Η πολιτεία: είναι απαραίτητο να λάβει μέτρα για την εύρυθμη λειτουργία των ΜΜΕ. Επιπλέον, να υπάρχει κρατική μέριμνα για την χρηματοδότηση των ιδιωτικών μέσων, ώστε να απεξαρτηθούν από τα κομματικά συμφέροντα και να υπηρετήσουν με υπευθυνότητα το ρόλο τους.

Περιγραφή φαινομένων εντυπωσιασμού / παραπληροφόρησης στο χώρο της ενημέρωσης

- Μουσική: χυδαίο θέαμα, όχι ποιότητα, εκπομπές reality.
- Βίαιες ταινίες.
- Καταναλωτικά πρότυπα, προβολή ιδιωτικής ζωής.
- Εκλογές: συμφέρον, προβολή συγκεκριμένων πολιτικών.

5. ΑΡΧΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

Προσόντα / Ρόλος δημοσιογράφου

Αρχές δημοσιογραφικής δεοντολογίας

- Κοινωνική ευθύνη- προσπάθεια δικαιωμάτων: ανάδειξη των κοινωνικών προβλημάτων, εργατικότητα, αγωνιστικότητα. Έγκυρη πληροφόρηση, διαχωρισμός του γεγονότος από το σχόλιο. Δυνατότητα στο κοινό για πρόσβαση στα Μ.Μ.Ε. Παρουσίαση της είδησης με αντικειμενικότητα, ώστε ο δέκτης να διαμορφώσει άποψη βασισμένη σε προσωπικές εκτιμήσεις. Ενδελεχής έρευνα, διασταύρωση και εξακρίβωση της είδησης, πριν από τη μετάδοσή της.
- Σεβασμός ιδιωτικής ζωής και ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Σεβασμός δημοσίου συμφέροντος.
- Παιδεία, ευστροφία-κριτική σκέψη, άνεση στο λόγο. Επαγγελματική ακεραιότητα, δημοσιογραφική δεοντολογία.

Γιατί ο δημοσιογράφος δεν εκπληρώνει το ρόλο του

- Λόγω της πληθώρας των επαγγελματιών στο χώρο της δημοσιογραφίας, ο ανταγωνισμός είναι οξύς, με αποτέλεσμα να επιδιώκουν τη διάκριση με αθέμιτα μέσα. Το άγχος για την «αποκλειστικότητα στην είδηση». Συχνά υποχρεώνονται να προκαλούν τεχνητές εντάσεις στα δελτία ειδήσεων, να δραματοποιούν τα γεγονότα και να παρουσιάζουν σκηνές ωμής βίας με στόχο την τηλεθέαση.
- Στα πλαίσια της χαλάρωσης των ηθών και της έξαρσης του καταναλωτισμού , που χαρακτηρίζουν τη σημερινή εποχή , πολλοί δημοσιογράφοι επιδιώκουν την αναγνωρισιμότητα και τον πλουτισμό, αποδεχόμενοι την εξυπηρέτηση οικονομικών και πολιτικών σκοπιμοτήτων.

6. ΕΚΠΟΜΠΕΣ ΠΡΑΛΙΤΙ

Αρνητική πλευρά

- Χρήση αθέμιτων μέσων: η επιδίωξη της τηλεθέασης δεν είναι κακό κατ' ανάγκη, αλλά γίνεται, όταν έχουμε επίπλαστη ευαισθησία, έντονη δραματοποίηση, μετατροπή του ανθρώπινου πόνου σε εύπεπτο θέαμα μαζικής κατανάλωσης. Γίνονται πρότυπα άνθρωποι που κάνουν τα πάντα για το χρήμα, για τη νίκη χρησιμοποιώντας θεμιτά και αθέμιτα μέσα. Οι πολυπληθείς διαφημίσεις προϊόντων οδηγούν σε όξυνση του καταναλωτισμού.
- Σκανδαλοθηρία: προβάλλεται η δυσάρεστη πλευρά της ιδιωτικής ζωής, αφού ό,τι σοκάρει, πουλάει. Σχηματίζεται επικίνδυνη εικόνα για την κοινωνία μας, προβάλλεται η απανθρωπιά, η κακία, δεν υπάρχει ποιότητα. Όσοι πηγαίνουν σ' αυτές τις εκπομπές διασύρονται δημοσίως, αναλύεται η προσωπική τους ζωή.
- Κοινωνική παθητικότητα: οι τηλεθεατές νιώθουν ευτυχισμένοι, επειδή κάποιοι βρίσκονται σε χειρότερη μοίρα απ' αυτούς. Αδιαφορία για τα κοινωνικά προβλήματα.

Αίτια υψηλής τηλεθέασης των τηλεσκουπιδιών

- Το μορφωτικό επίπεδο πολλών ατόμων είναι χαμηλό (διέγερση ενστίκτων, παθών, περιέργεια) άρα η υποβάθμιση της ποιότητας των τηλεοπτικών εκπομπών αντιστοιχεί απόλυτα στην αισθητική του. Η κριτική των ανθρώπων σήμερα έχει ατονήσει, λόγω πίεσης χρόνου και άγχους. Όλα αυτά έχουν ως συνέπεια την παθητική παρακολούθηση τηλεόρασης «για χαλάρωση».
- Ο τηλεθεατής απενοχοποιείται για την παρακολούθηση των εκπομπών αυτών, διότι προβάλλονται ως «εκπομπές κοινωνικού περιεχομένου» ή «τηλεπαιχνίδια» ή ακόμα και εκπομπές αναζήτησης ταλέντων. Οι τηλεοπτικοί σταθμοί, έχοντας διαγνώσει την απήχηση που έχουν τέτοιου τύπου εκπομπές, φροντίζουν να τις προβάλλουν όσο γίνεται περισσότερο: υπερπαραγωγές, διαρκείς διαφημιστικές καμπάνιες, επιστράτευση διασήμων.
- Ο σύγχρονος απομονωμένος άνθρωπος καλύπτει με επιπόλαιο τρόπο την ανάγκη κοινωνικότητας (αίσθηση παρέας, συντροφικότητας). Επιπλέον βρίσκει θέμα συζήτησης με μεγάλη μερίδα του κοινωνικού περιβάλλοντός του (στο σχολείο, στη δουλειά ή ακόμα και στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης)

7. ΤΥΠΟΣ

ΟΡΙΣΜΟΣ: το σύνολο των εφημερίδων και περιοδικών που εκδίδονται, οι δημοσιογράφοι, οι τυπογράφοι και τα μηχανήματα. Διαιρείται σε ημερήσιο και περιοδικό. Η έντυπη ενημέρωση διέρχεται στις μέρες μας βαθύτατη κρίση εξαιτίας της κυριαρχίας του διαδικτύου και της δωρεάν ενημέρωσης από εκεί.

Θετικά αποτελέσματα

- Γνώση, ενημέρωση, διαμόρφωση άποψης για την επικαιρότητα. Δημιουργεί ενδιαφέρον για τα κοινά, πολιτικοποιεί, στηλιτεύει τα «κακώς κείμενα». Κρίνει και ελέγχει τις πράξεις των ηγετών συμβάλλοντας στην αφύπνιση των πολιτών. Προβάλλει και προωθεί την ελευθερία του λόγου.
- Φέρνει το άτομο σε επαφή με την τέχνη και τον πολιτισμό. Συμβάλλει στην ψυχική χαλάρωση, γιατί ψυχαγωγεί με χρονογραφήματα, γελοιογραφίες, μουσικά νέα, σταυρόλεξα.
- Ονομάζεται " λαϊκό πανεπιστήμιο", διευρύνει τους πνευματικούς ορίζοντες , παρέχει γλωσσική παιδεία. Υπάρχει αναλυτική παρουσίαση των γεγονότων και χρόνος για επεξεργασία ειδήσεων. Επιλύει καθημερινά προβλήματα (εύρεση δρομολογίων, πληροφορίες για εφημερεύοντα φαρμακεία και νοσοκομεία, για αγορά ή πώληση αντικειμένων μέσα από μικρές αγγελίες).

Αρνητικά αποτελέσματα

- Λογοκρισία, προπαγάνδα, παραπληροφόρηση. Ικανοποίηση πολιτικών συμφερόντων, στράτευση, ιδεολογική εξάρτηση. Μπορεί να φανατίσει, να παρασύρει σε αντικοινωνικές εκδηλώσεις και ενέργειες που βλάπτουν το κοινωνικό σύνολο.
- Εμπορευματοποίηση, κερδοσκοπία. Προβολή ιδιωτικής ζωής («κιτρινισμός»).

Προϋποθέσεις για τη σωστή λειτουργία του

- Δημοκρατικό πολίτευμα.
- Ανεξαρτησία από οικονομικά και πολιτικά συμφέροντα.
- Δημοσιογραφικό ήθος.

8. ΒΙΒΛΙΟ

Η σημασία του βιβλίου:

- Πνευματική καλλιέργεια/ όξυνση κρίσης, απόκτηση γνώσεων, ο μορφωμένος δύσκολα χειραγωγείται. Καλλιέργεια λόγου.
- Απαλλαγή από προλήψεις, δεισδαιμονίες, φανατισμό. Προβάλλει σωστά πρότυπα, ο αναγνώστης ταυτίζεται με ήρωες, το καλό επικρατεί, αξίες: αγάπη, φιλία , οικογένεια . Πολιτικοί προβληματισμοί για δημοκρατία, ισότητα κτλ.
- Εμπλουτισμός φαντασίας, ψυχαγωγία. Συναισθηματική φόρτιση, συντροφιά, επικοινωνία, γνωριμία με άλλους πολιτισμούς και εποχές.

Αίτια υποτίμησης του βιβλίου:

- Μ.Μ.Ε: κυριαρχούν εικόνα-ήχος, τεχνολογία (εξάρτηση από κινητά) , έτοιμα μηνύματα, κακή χρήση γλώσσας, απουσία εκπομπών για βιβλίο.
- Καταναλωτικό πνεύμα εποχής. Πολύωρη εργασία για ικανοποίηση αναγκών, έλλειψη ελεύθερου χρόνου, απουσία διάθεσης για ενασχόληση με βιβλία. Θεοποίηση υλικών αγαθών, απομάκρυνση από πνευματικά.
- Ο χαρακτήρας και η λειτουργία του εκπαιδευτικού συστήματος: χρησιμοθηρική αντίληψη για τη γνώση, μηχανιστική εκμάθηση γνώσεων, παρωχημένα σχολικά εγχειρίδια, υποτίμηση της λογοτεχνίας. Ο μαθητής δε μαθαίνει να αγαπάει το βιβλίο (σύνδεση με εξετάσεις, άγχος, ακατανόητες έννοιες).

Προτάσεις:

- Εξυγίανση παιδείας (ρόλος εκπαιδευτικού, αναβάθμιση σχολικών βιβλίων, κριτική σκέψη). Πρωτοβουλίες εκ μέρους της πολιτείας, βιβλιοθήκες, δαπάνες για παιδεία, εκθέσεις βιβλίου.
- Συμβολή του κάθε ατόμου: μέτρο στον καταναλωτισμό και την τεχνολογία. Γονείς: να αποτελούν οι ίδιοι παράδειγμα, να δίνουν δώρο ένα βιβλίο...

9. ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ / ΜΕΣΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ / ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΙ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΕΣ

Θετικά

- Κάθε υπολογιστής είναι μία τεράστια βιβλιοθήκη. Είναι ένα μέσο μόρφωσης. Νέα ώθηση στην εκπαιδευτική διαδικασία με την εισαγωγή των υπολογιστών στα σχολεία (διαδραστικοί πίνακες, ομαδικές εργασίες, τηλεκπαίδευση).
- Παγκόσμια επικοινωνία (συγκέντρωση & μετάδοση πληροφοριών με το διαδίκτυο), σύνδεση λαών. Η επικοινωνία είναι φθηνή ή δωρεάν, είναι ιδιωτική / προσωπική με μηνύματα, χωρίς γεωγραφικούς περιορισμούς. Και η ενημέρωση είναι άμεση, με εικόνα και άφθονες δυνατότητες σύγκρισης - διασταύρωσης των ειδήσεων.
- Ψυχαγωγία: Οι υπολογιστές, τα έξυπνα κινητά είναι ταυτόχρονα παιχνιδομηχανές, αναπαράγουν μουσική, ταινίες κτλ. Θεωρητικές επιστήμες: γνωρίζουν νέα ώθηση χάρη στους υπολογιστές.
- Διευκόλυνση σε απλές καθημερινές ασχολίες, αύξηση του ελεύθερου χρόνου, ταχύτερη διεκπεραίωση εργασιών. Οι γονείς μπορούν (μέσω των κινητών τηλεφώνων) να επικοινωνούν ανά πάσα στιγμή με τα παιδιά (ασφάλεια).
- Οργάνωση των κρατικών αρχείων, συμβολή στην ομαλή εκλογική διαδικασία, δυνατότητα δημοψηφισμάτων . Έλεγχος και αναβάθμιση της ποιότητας των υπηρεσιών προς τον πολίτη.

Κίνδυνοι

- Πνευματικός τομέας : Ξενομανία, κακοποίηση της γλώσσας, αδιαφορία για διάβασμα. Πολιτική: χειραγώγηση πληροφοριών, παραπληροφόρηση. Απώλεια κριτικής σκέψης, μέσω των αλγόριθμων είναι εφικτή η επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων. Δεν θα αποφασίζουμε εμείς , αλλά οι αλγόριθμοι!
- Οικονομία / Εργασία: υποκλοπή πληροφοριών, αναξιόπιστες πληροφορίες/αγορές, καταναλωτισμός, καθώς οι διαφημίσεις είναι στοχευμένες.. Ατομικός τομέας/υγεία: καθιστική ζωή, προβληματική διατροφή.

\\o νέο φροντιστήριο

- Κοινωνικός τομέας/ επικοινωνία: επαφή με αγνώστους, στα ΜΚΔ δεν υπάρχει ουσιαστική – φυσική επικοινωνία αλλά σχολιασμός, ενώ η έκφραση συναισθημάτων είναι σχεδόν αδύνατη.
- Ηθικός τομέας: λαθεμένα πρότυπα , βία. Ψυχικός τομέας: απομόνωση, μοναχική ψυχαγωγία, κατάθλιψη (εθισμός) , έλεγχος συναισθημάτων, παραβίαση της προσωπικής ζωής.

ΜΕΣΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ

Λόγοι εξάπλωσης των social media (ΜΚΔ)

- Οι μεγάλες δυνατότητες ανάρτησης αρχείων (οπτικών, ακουστικών), η διάδοση των «έξυπνων» κινητών τηλεφώνων, η ευκολία πρόσβασης στο διαδίκτυο, η κυριαρχία της εικόνας, η εθιστική σχέση των νέων με το διαδίκτυο.
- Η χρήση των μέσων αυτών από μεγάλες εταιρίες προώθησης προϊόντων και από ενημερωτικούς ιστότοπους που από κοινού δελεάζουν τους χρήστες. Πλέον όλοι είμαστε εξοικειωμένοι με τις ηλεκτρονικές αγορές .
- Ο μιμητισμός των χρηστών, αφού όσοι δεν έχουν προφίλ σπεύδουν να εγκαινιάσουν για να αποφύγουν μια νέου τύπου κοινωνική απομόνωση. Η αδιαφορία κάποιων γονέων, που αφήνουν τα παιδιά τους από πολύ μικρή ηλικία να ασχολούνται με το κινητό τηλέφωνο και τα ΜΚΔ, προκειμένου να μην ασχολούνται μαζί τους (είτε γιατί είναι κουρασμένοι είτε γιατί θέλουν να αφοσιωθούν κι αυτοί στα ΜΚΔ!).

Θετικά των social media / ΜΚΔ

- Σε αντίθεση, μάλιστα, με τα παραδοσιακά μέσα επικοινωνίας, οι χρήστες έχουν την ευκαιρία να επικοινωνήσουν με άτομα που δεν γνωρίζουν προσωπικά, αλλά με τα οποία έχουν κοινά ενδιαφέροντα και παρόμοιες ανησυχίες. Η δυνατότητα αυτής της επικοινωνίας διευρύνει κατά πολύ τον κύκλο γνωστών κάθε ατόμου χωρίς γεωγραφικούς περιορισμούς.
- Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης μπορούν να αξιοποιηθούν και σε ό,τι αφορά την επαγγελματική δραστηριότητα του ατόμου, αφού του επιτρέπουν να διαμορφώσει μία ή περισσότερες σελίδες όπου θα προωθεί την επαγγελματική του ιδιότητα, αλλά και θα επικοινωνεί με πιθανούς πελάτες ή συνεργάτες. Γενικά : προβολή εταιριών, τηλεπωλήσεις (χρήσιμες για ευάλωτες ομάδες).

- Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης έχουν αναδειχθεί τα τελευταία χρόνια σε σημαντικό φορέα ενημέρωσης, καθώς επιτρέπουν αφενός την αναμετάδοση ειδήσεων από επίσημα ειδησεογραφικά πρακτορεία κι αφετέρου επειδή αφήνουν στους ίδιους τους χρήστες να καταγράφουν και να μεταδίδουν πληροφορίες για γεγονότα που συμβαίνουν στην πόλη ή την περιοχή τους. Αν ληφθεί, μάλιστα, υπόψη πως πολύ συχνά η ενημέρωση είναι ελεγχόμενη, τότε η συμβολή των μέσων κοινωνικής δικτύωσης είναι καθοριστική για τη διαμόρφωση μιας πραγματικής εικόνας για διάφορες καταστάσεις. Τα μέσα είναι δυνατό να ενεργοποιούν τους πολίτες -χρήστες και τους ευαισθητοποιούν σε αρκετά σημαντικά ζητήματα.
- Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης επιτρέπουν την ανταλλαγή ιδεών και απόψεων ανάμεσα σε πολίτες απ' όλες τις χώρες, λειτουργώντας έτσι ως μέσα διάδοσης και προώθησης της σκέψης και του πνευματικού πολιτισμού σε παγκόσμιο επίπεδο. Παρέχουν, επίσης, πολλαπλές δυνατότητες ψυχαγωγίας, εφόσον πλέον είναι εφικτό το μοίρασμα διάφορων εφαρμογών - που ενδέχεται να αποτελούν και προσωπικό δημιούργημα κάποιου χρήστη-, μουσικής, βίντεο, κειμένων, διαδικτυακών παιχνιδιών κ.ά.

Αρνητικά των social media /μέσων κοινωνικής δικτύωσης

- Συχνά οι χρήστες των μέσων κοινωνικής δικτύωσης αντί να τα χρησιμοποιούν επικουρικά στις διαπροσωπικές τους σχέσεις, φτάνουν στο σημείο να τις υποκαθιστούν με τη διαδικτυακή επικοινωνία. Περιορίζουν, δηλαδή, δραστικά την άμεση επαφή και τη δια ζώσης συνομιλία και προτιμούν την εικονική μορφή της επικοινωνίας. Η επιλογή αυτή, όμως, εντείνει το αίσθημα μοναξιάς, καθώς η διαδικτυακή επικοινωνία δεν προσφέρει την αμεσότητα και τα ψυχολογικά οφέλη της πρόσωπο με πρόσωπο συνομιλίας. Αυτός ο περιορισμός της καθημερινής επικοινωνίας μπορεί να οδηγήσει ακόμη και στην ατόνηση ή και την απώλεια κοινωνικών δεξιοτήτων (π.χ θάρρος, συντροφικότητα κ.α). Επίσης, οξύνεται το χάσμα γενεών και αποξενώνονται τα μέλη της οικογένειας.
- Οι φιλίες και οι γνωριμίες των μέσων κοινωνικής δικτύωσης δε βασίζονται πάντοτε στην ειλικρίνεια και στην πραγματική προσωπικότητα των ατόμων, αφού πολλοί χρήστες έχουν την τάση να παρουσιάζουν στα προφίλ τους μια διαφορετική και κυρίως ωραιοποιημένη εικόνα του εαυτού και της ζωής τους. Παράλληλα, ο χρήστης βρίσκεται συχνά εκτεθειμένος σε φαινόμενα παρενόχλησης και εκφοβισμού από κακόβουλα άτομα. Η ανωνυμία ή η πλαστοπροσωπία που είναι εφικτές στα μέσα αυτά, επιτρέπουν σε κακοπροαίρετα άτομα κάθε πιθανή κακομεταχείριση άλλων χρηστών, όπως είναι η εξύβριση, η εξαπάτηση ή ακόμη και ο

\\o νέο φροντιστήριο

εκβιασμός, η κλοπή προσωπικών δεδομένων. Επίσης, είναι πιθανή η έκθεση των νέων ατόμων σε υλικό επιζήμιο για την ηλικία τους (πορνογραφικό, προπαγανδιστικό, δογματικό, ρατσιστικό, εθνικιστικό κ.λπ.), που μπορεί να τους παρασύρει σε λανθασμένες επιλογές.

- Αλγόριθμοι στα Μ.Κ.Δ.: Τα μέσα αυτά γνωρίζουν πολύ καλά τις επιθυμίες μας (ή τις διαμορφώνουν), καθώς μας παρακολουθούν και ίσως μας ακούνε! Έτσι προωθούν στοχευόμενες και αποτελεσματικές διαφημίσεις ή πολιτικά μηνύματα. Κατά συνέπεια ενισχύεται ο καταναλωτισμός και η χειραγώγηση σε πολιτικό επίπεδο. Δεν θα αποφασίζουμε εμείς, αλλά οι αλγόριθμοι και όσοι τους ελέγχουν.
- Πτώση των σχολικών επιδόσεων, αδιαφορία για την ανάγνωση βιβλίων, επιφανειακή μελάτη. Επιπρόσθετα, προωθούνται καταναλωτικά πρότυπα, καθώς η κατοχή πλούτου και η εξωτερική ομορφιά γίνονται οι υπέρτατοι στόχοι που οδηγούν στην επιτυχία / ευτυχία.

Προτάσεις για την ασφαλέστερη αξιοποίηση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης

- Κάθε χρήστης των μέσων αυτών θα πρέπει να προφυλάσσει τα προσωπικά του δεδομένα και να μη δημοσιεύει αλόγιστα στοιχεία της προσωπικής του ζωής, καθώς. Θα πρέπει, συνάμα, να είναι πολύ προσεκτικός και επιφυλακτικός απέναντι σε μηνύματα και προσκλήσεις που τυχόν δέχεται από άτομα που δε γνωρίζει.
- Καίριας σημασίας είναι, επίσης, η φροντίδα για τις κοινωνικές συναναστροφές του στον πραγματικό κόσμο, όπου το άτομο μπορεί να δημιουργεί αληθινές φιλίες κι έχει την ευκαιρία να βιώσει την ευεργετική επίδραση των ανθρώπινων επαφών. Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης δεν θα πρέπει να υποκαθιστούν την σε πραγματικό επίπεδο επικοινωνία με τους . Αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου με δραστηριότητες όπως τα ταξίδια, η άθληση, η ανάγνωση βιβλίων.
- Κρίσιμος είναι, βέβαια, και ο ρόλος της Πολιτείας, η οποία καλείται να ευαισθητοποιήσει τους πολίτες σε ό,τι αφορά την προστασία των προσωπικών τους δεδομένων . Σχολείο: ενημέρωση, εκδηλώσεις για το θέμα με πρόσκληση ειδικών.
- Οι γονείς να ενημερώνονται και να ενημερώνουν, να θέτουν όρια στη χρήση του κινητού, των παιχνιδομηχανών κτλ. Επίσης να αποτελούν οι ίδιοι παράδειγμα, να χρησιμοποιούν με μέτρο το κινητό, να μην δωρίζουν από πολύ μικρή ηλικία στα παιδιά κινητά και να έχουν πάντα ως καλύτερη επιλογή και στόχο το φυσικό παιχνίδι, τα ταξίδια κτλ

10. ΠΡΟΤΥΠΑ

Ποια αρνητικά πρότυπα προβάλλονται στις μέρες μας

- Ο ευτυχισμένος καταναλωτής: ταυτίζει το "έχειν" με το "είναι", διακατέχεται από πνεύμα υλικού ευδαιμονισμού. Ο ατομικιστής: επιδιώκει ατομικές λύσεις χωρίς συλλογική δράση, δε συμμετέχει στα κοινωνικά κινήματα.
- Το άτομο που εξιδανικεύει τη σωματική διάσταση (κυρίως η γυναίκα) και αδιαφορεί για την ηθικοπνευματική πτυχή της προσωπικότητάς του (σεξισμός / ρατσισμός). Τα είδωλα (αστέρες της τέχνης και του αθλητισμού), ξενικά πρότυπα: πρόκειται για κατασκευασμένα πρότυπα που προωθούνται από το οικονομικό και πολιτικό κατεστημένο για λόγους εμπορικής αξιοποίησής τους και αποπροσανατολισμού των πολιτών. Πρότυπα βίας : η επιβολή της δικαιοσύνης με τη βία, ο καλός ληστής, ο ψυχικά διεφθαρμένος αλλά συμπαθής εγκληματίας παρουσιάζονται πολλές φορές ως η προτεινόμενη λύση.

Ποια θετικά πρότυπα είναι άξια προβολής

- Ο σκληρά εργαζόμενος που εργάζεται τίμια, το οικογενειακό πρότυπο. Ο άνθρωπος με αξίες και ιδανικά (εποχή κρίσης ιδεολογιών, έλλειψης οραμάτων, μηδενιστικής αμφισβήτησης, υλιστικής νοοτροπίας) Αυτός που συμμετέχει στα κοινά (εποχή: παθητικοποίησης, πολιτικής αλλοτρίωσης, ατομικιστικών προτεραιοτήτων). Ο άνθρωπος με οικολογικές ευαισθησίες.
- Ο πνευματικός άνθρωπος (εποχή: κυριαρχίας ειδώλων, αδιαφορίας για την πνευματική καλλιέργεια). Ο ολοκληρωμένος ηθικοπνευματικά επιστήμονας (εποχή: στυγνής εξειδίκευσης, τεχνοκρατικής αντίληψης), ο εκπαιδευτικός. Επίσης αθλητές που έχουν αξίες, υγιή τρόπο ζωής.

11. ΕΡΓΑΣΙΑ

ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ

Ατομική προσφορά

- Οικονομικός τομέας: ανεξαρτησία, βιοπορισμός, αξιοπρεπής διαβίωση. Ψυχικός τομέας: αίσθηση προσφοράς, ικανοποίηση από την επίτευξη στόχων, καταπολέμηση πλήξης, αυτοπεποίθηση.
- Πνευματικός τομέας: ανάπτυξη φαντασίας και κρίσης, οργανωτικότητα, εξειδίκευση, δια βίου μάθηση. Ηθικός τομέας: συνεχής προσπάθεια, εμπειρίες, πρότυπα, αξίες: τιμιότητα, εργατικότητα, υπευθυνότητα, πειθαρχία.
- Πολιτική: συνδικαλισμός, διεκδίκηση δικαιωμάτων, ενημέρωση. Κοινωνικός τομέας: κοινωνικοποίηση, φιλίες, συνεργασία.
- Κοινωνική προσφορά: οι διαρκώς αυξανόμενες ανάγκες της κοινωνίας εξυπηρετούνται καλύτερα με την ύπαρξη πολλών και εξειδικευμένων επαγγελματιών. Άνοδος του βιοτικού επιπέδου, ποιότητα ζωής, υπεύθυνοι πολίτες (Άνθρωποι που είναι ευχαριστημένοι από την εργασία τους και βρίσκουν ηθική ικανοποίηση σε αυτήν, είναι πολύ πιθανότερο να αναπτύξουν κοινωνικές ανησυχίες και να αναλάβουν δράσεις σε συλλογικό επίπεδο). Η ανυπαρξία ανεργίας θα δημιουργούσε μια κοινωνία χωρίς συγκρούσεις, βία και μελαγχολική διάθεση. Μέσω της εργασίας είναι επίσης εφικτή και θεμιτή η ενσωμάτωση των μεταναστών.

ΑΡΕΤΕΣ ΚΑΙ ΕΦΟΔΙΑ (για εύρεση εργασίας)

αρετές (χαρακτήρας) /δεξιότητες

- Δημιουργικότητα, αποτελεσματικότητα, αποφασιστικότητα, εργατικότητα, πειθαρχία, τιμιότητα, συνέπεια.
- Αγάπη για το συγκεκριμένο επάγγελμα (σωστή επιλογή).
- Κοινωνικότητα, ευγένεια, σεβασμός στη λειτουργία των θεσμών, συμμετοχή στα κοινά.

εφόδια / προσόντα (ατομικά)

- Εξειδίκευση, επιμόρφωση, ευελιξία.(πτυχίο, μεταπτυχιακό).
- Γενική παιδεία, κριτική σκέψη, καλή γνώση/ χρήση της ελληνικής γλώσσας, απουσία στερεοτύπων, αυτογνωσία, Σ.Ε.Π).
- Γνώση ηλεκτρονικού υπολογιστή, διαδίκτυο/ επικοινωνία, εξοικείωση με την τεχνολογία(πεδίο ανάπτυξης επαγγελματικών δράσεων).
- Γλωσσομάθεια (παγκοσμιοποιημένη οικονομία, Ελλάδα: τουριστική χώρα).

εφόδια από φορείς κοινωνικοποίησης (πώς αποκτιούνται)

- Οικογένεια: συμβουλές, όχι πίεση, στήριξη στις επιλογές των παιδιών.
- Εκπαίδευση: Σ.Ε.Π (διενέργεια τεστ επαγγελματικών ικανοτήτων με τη βοήθεια συμβούλου επαγγελματικού προσανατολισμού), καλλιέργεια της κριτικής σκέψης, ενημέρωση από εκπαιδευτικούς, επισκέψεις σε εργασιακούς χώρους, κοινωνικοποίηση, καλλιέργεια αρετών.

ΑΞΙΑ Σ.Ε.Π

- Εποχή οικονομικής κρίσης\ανεργίας: ο Σ.Ε.Π δείχνει τις προοπτικές άσκησης επαγγέλματος. Επίσης να έρχεται ο μαθητής σε επαφή με εργαζόμενους, με χώρους εργασίας. Πληροφόρηση για τα διάφορα επαγγέλματα: Η πληθώρα των νέων επαγγελμάτων και θέσεων εργασίας, που δημιουργούνται λόγω του φαινομένου της εξειδίκευσης, μπορεί να μπερδέψει και να αποπροσανατολίσει τον νέο. Προστασία από την ανεργία: Ο κορεσμός και η μεγάλη προσφορά επαγγελματιών σε ορισμένους κλάδους αγνοείται από τον νέο, με αποτέλεσμα να κάνει επιλογές που δεν ευνοούν καθόλου τη γρήγορη επαγγελματική του αποκατάσταση.
- Τεστ → ανακάλυψη κλίσεων και ορθή επιλογή.Να διδάσκεται κυρίως στην Α΄ και Β΄ Λυκείου (εκεί παίρνονται οι μεγάλες αποφάσεις). Να μάθει ο νέος ότι α. δεν υπάρχουν ανώτερα και κατώτερα επαγγέλματα β. να δέχεται συμβουλές, αλλά όχι καθοδήγηση-εξαναγκασμό από γονείς.
- Για την κοινωνία: Βελτιώνεται η οικονομία και η ποιότητα ζωής του κοινωνικού συνόλου. Προάγονται η επιστήμη και η τεχνολογική ανάπτυξη.

12. ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ

Παράγοντες που εμποδίζουν την ελεύθερη επιλογή

- Η επιμονή των γονέων και του συγγενικού ή φιλικού περιβάλλοντος. Συχνά οι γονείς θέλουν να ικανοποιήσουν μέσα από το παιδί τους, ό,τι δεν κατάφεραν οι ίδιοι. Η συνέχιση της οικογενειακής επιχείρησης. Η “ποιότητα” του επαγγέλματος (διάκριση σε “ανώτερα” και “κατώτερα” επαγγέλματα).
- Η μόδα, η μίμηση (ΜΜΕ, πρότυπα). Το οικονομικό κέρδος που ελκύει συχνά τους νέους.
- Τυπική παρουσία του Σ.Ε.Π. στη σημερινή εκπαίδευση.

Ορθά κριτήρια επιλογής επαγγέλματος

- Να λαμβάνονται υπόψη οι φυσικές κλίσεις και ικανότητες του ατόμου, (όρεξη για δουλειά, απόδοση, ευτυχία). Να του αρέσει και να έχει επίγνωση των δυνατοτήτων του.
- Να υπολογίζονται οι οικονομικές ωφέλειες αλλά να μην είναι το πρώτο κριτήριο επιλογής.
- Οι δυνατότητες για άρτια εκπαίδευση, οι προοπτικές που υπάρχουν για την άσκησή του. Οι προοπτικές εξέλιξης και κοινωνικής αναγνώρισης. Επίσης, οι συνθήκες εργασίας (κούραση, ωράριο, απόσταση).
- Άρα: Ο υπεύθυνος επαγγελματικός προσανατολισμός, είτε σχολικός, είτε οικογενειακός, είναι καθοριστικός παράγοντας για την ορθή επιλογή επαγγέλματος.

13. ΑΝΕΡΓΙΑ

Αίτια ανεργίας

- Οι παρωχημένες γνώσεις και ο υποτυπώδης εκπαιδευτικός προγραμματισμός (δε λαμβάνονται υπόψη οι πραγματικές ανάγκες της χώρας) δυσχεραίνουν την εύρεση εργασίας των πτυχιούχων. «Κορεσμός» (υπερπληθυσμός) σε δημοφιλείς σχολές. Ο εκπαιδευτικός θεσμός δεν καλλιεργεί την έφεση για χειρωνακτικές δραστηριότητες → υπονόμηση της αξίας των χειρωνακτικών επαγγελμάτων στη συνείδηση του νέου. Απουσία Σ.Ε.Π. → οι νέοι δεν γνωρίζουν τις προοπτικές των επαγγελμάτων. Η νοοτροπία στα πλαίσια της οικογένειας → εξιδανίκευση του πανεπιστημιακού πτυχίου → πίεση γονέων. Η κοινωνική αντίληψη ότι υπάρχουν επαγγέλματα με κύρος, που εξασφαλίζουν κοινωνική καταξίωση.
- Σύγχρονος τρόπος ζωής: οικονομική κρίση: μείωση κατανάλωσης, περιορισμός κύκλου εργασιών στις εταιρίες, απολύσεις. Τεχνολογία: αντικατάσταση εργατικών χεριών από μηχανές. Είναι πλέον συνεχείς οι αλλαγές στην αγορά εργασίας: όσοι δεν γνωρίζουν πληροφορική ή δεν είναι ευέλικτοι λόγω μεγάλης εξειδίκευσης, βρίσκονται σε δύσκολη θέση. Συρρίκνωση/ εξαφάνιση παραδοσιακών επαγγελμάτων.
- ΜΜΕ :ώθηση σε δημοφιλή επαγγέλματα που αφορούν λίγους (you tuber, influencer...) ή έχουν πολύ μεγάλα ποσοστά ανεργίας (ηθοποιός). Οι συνθήκες εργασίας σε τέτοια επαγγέλματα δεν είναι τόσο εύκολες, άνετες και υψηλά αμειβόμενες, όσο νομίζουν κάποιοι.

Αίτια επιμονής για πτυχίο

- Η αγάπη των νέων για σπουδές, η επιθυμία τους να φύγουν από το οικογενειακό περιβάλλον ή από τη ζωή της επαρχίας.
- Είναι αποτέλεσμα πίεσης των γονέων. Είναι θέμα προκατάληψης: δηλαδή το πτυχίο θεωρείται στοιχείο κύρους, μέσο κοινωνικής προβολής και καταξίωσης (φетиχισμός του διπλώματος).
- Ωστόσο, παρά τα προηγούμενα αίτια, είναι γεγονός ότι τα περισσότερα επαγγέλματα σήμερα, λόγω εξειδίκευσης και ανταγωνισμού, απαιτούν πτυχίο.

Συνέπειες ανεργίας

→ Άτομο:

- Οικονομικός τομέας: φτώχεια, απώλεια ανεξαρτησίας, αδυναμία δημιουργίας οικογένειας.
- Ψυχολογική πίεση, απογοήτευση, άγχος, απελπισία, χαμηλή αυτοεκτίμηση, αισθήματα ενοχής, αποξένωση, απομόνωση, οργή. Πνευματική αδράνεια (δεν εξασκεί τις γνώσεις του).

→ Σύνολο/ κοινωνία:

- Πολιτική: υιοθέτηση ακραίων ιδεολογιών, αδιαφορία για τα κοινά. Κοινωνικός τομέας: ρατσισμός, εθνικισμός, βία, κλοπές.
- Οικονομία: λίγοι εργαζόμενοι σημαίνει κατάρρευση του ασφαλιστικού συστήματος και αύξηση των φόρων. Μετανάστευση Ελλήνων στο εξωτερικό. Άρα, απώλεια πολύτιμου επιστημονικού δυναμικού.

Προτάσεις

- Ανθρωποκεντρική και εκσυγχρονισμένη παιδεία που να παρέχει στους νέους τα κατάλληλα εφόδια ώστε να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της αγοράς. Ουσιαστικός επαγγελματικός προσανατολισμός. Αυτογνωσία (εκτίμηση δυνατοτήτων).
- Κράτος: προσέλκυση επενδύσεων. Ορθολογική οργάνωση των θέσεων εργασίας. Μ.Μ.Ε.: να μην προβάλλουν ως υποτιμητικά τα χειρωνακτικά επαγγέλματα.
- Ρόλος οικογένειας: συμβουλευτικός, όχι εξαναγκαστικός. Το κάθε άτομο: να αγωνίζεται, να επιμένει.

14. ΤΗΛΕΡΓΑΣΙΑ

(ευέλικτες μορφές εργασίας)

Ορισμός: είναι η εξ αποστάσεως εργασία που γίνεται με τη χρήση σύγχρονων υπολογιστικών και τηλεπικοινωνιακών συστημάτων.

ΥΠΕΡ	ΚΑΤΑ
• Ευχάριστο και οικείο περιβάλλον, το σπίτι. Επιλογή ωρών εργασίας.	• Μοναξιά, αποξένωση, έλλειψη κοινωνικότητας, συνεργασίας, δημιουργίας.
• Τα Α.Μ.Ε.Α μπορούν να αναδείξουν τις δυνατότητές τους, αφού την τηλεργασία δεν την επηρεάζουν οι κινητικές αδυναμίες.	• Φόβος για μη ολοκλήρωση εργασίας από την ελευθερία που παρέχεται.
• οι γονείς συνδυάζουν εργασία με ανατροφή παιδιών.	• Κίνδυνος στην υγεία από τις βλαβερές επιπτώσεις των Η/Υ και την καθιστική ζωή.
• Δεν υπάρχει ταλαιπωρία με το κυκλοφοριακό, δεν φθείρεται η υγεία από την ρύπανση της ατμόσφαιρας. Δεν υπάρχουν οι δαπάνες της μετακίνησης και της επιμελημένης ένδυσης.	• Κόστος εξοπλισμού.

15. ΠΑΙΔΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Αίτια εμφάνισης φαινομένου

- Σήμερα → άθλιες συνθήκες σε πολλές οικογένειες ακόμη και σε αναπτυγμένες χώρες. Η φτώχεια σπρώχνει τους γονείς να βάλουν και τα παιδιά τους στην εργασία.
- Οικονομικά συμφέροντα: πολυεθνικές και πιο μικρές εταιρίες εκμεταλλεύονται τα παιδιά γιατί εξοικονομούν χρήματα (χαμηλές αμοιβές, αυξημένο ωράριο, απουσία ασφάλισης).
- Η ανοχή του κράτους, η έλλειψη κοινωνικής πρόνοιας, η αδιαφορία των πολιτών. Ελλιπής νομοθεσία, απουσία ελέγχου.
- Η απουσία μόρφωσης : νοοτροπία γονέων- εκμετάλλευση παιδιών που δεν γνωρίζουν τα δικαιώματά τους. Τα αμόρφωτα παιδιά επίσης δεν έχουν πολλές επαγγελματικές επιλογές.

Προτάσεις

- Κράτος: αυστηρό νομοθετικό πλαίσιο που να απαγορεύει την παιδική εργασία. Υποχρεωτική εκπαίδευση (μέχρι τα 15 χρόνια). Οικονομική ανάπτυξη, ιδρύματα για τα απροστάτευτα παιδιά.
- Αλλαγή νοοτροπίας σε ειδικές κοινωνικές ομάδες με κατάλληλη ενημέρωση και παιδεία.
- Προβολή του θέματος από τα ΜΜΕ : ενημέρωση, ευαισθητοποίηση, «τηλεμαραθώνιοι» για συγκέντρωση οικονομικής βοήθειας.

16. ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ

Συνώνυμες έννοιες: εξειδίκευση, κατανομή, ταξινόμηση, καταμερισμός εργασίας.

Πρόλογος: Γιατί επικράτησε η εξειδίκευση στην εποχή μας; Πληθώρα γνώσεων στους επιστημονικούς χώρους, διατύπωση νέων θεωριών, με την τεχνική και επιστημονική πρόοδο κατασκευάστηκαν πολύπλοκες μηχανές για τον χειρισμό των οποίων απαιτείται ειδική γνώση. Η πληθυσμιακή πύκνωση στα αστικά κέντρα, τα μεγάλα προβλήματα της εποχής μας και η ανάγκη για παραγωγή περισσότερων προϊόντων.

Θετικά αποτελέσματα / αναγκαιότητα εξειδίκευσης

- Επιτρέπει τη σε βάθος γνωριμία με το θέμα, προστατεύει από την πολυμέρεια και τη διάσπαση της προσοχής. Συντελεί στην εποπτεία και την γρηγορότερη αποπεράτωση μιας εργασίας. Ο καταμερισμός του έργου αυξάνει την παραγωγικότητα και την απόδοση. Όλα είναι προγραμματισμένα και αποφεύγεται η σπατάλη χρόνου.
- Επαγγελματική επιτυχία, οικονομική και κοινωνική άνοδος του εξειδικευμένου, συνεχής εγρήγορση για να παρακολουθεί τις νέες εξελίξεις. Ο ειδικός νιώθει ικανοποίηση, αποκτά αυτοπεποίθηση.
- Η εξειδίκευση συνέβαλε στην επίλυση σύγχρονων προβλημάτων, αφού η ζωή μας είναι πολύπλευρη. Μειώθηκαν τα λάθη στην επιστημονική έρευνα. Στο χώρο της φαρμακευτικής και ιατρικής επιστήμης συντέλεσε στη διάγνωση, πρόληψη και θεραπεία των ασθενειών και την αύξηση του μέσου όρου ζωής. Γενικότερα αναπτύσσεται η τεχνολογία και η οικονομία κάθε χώρας, αφού γίνεται ανταγωνιστική με την αύξηση της παραγωγικότητας. Παρέχονται καλύτερες υπηρεσίες στο κοινωνικό σώμα.

Αρνητικά αποτελέσματα

- Η εξειδίκευση περιορίζει το άτομο σε πολύ μικρό χώρο, το καθηλώνει σε πνευματική μονομέρεια. Η απόκτηση συγκεκριμένων γνώσεων συχνά παρακωλύει τη σφαιρική καλλιέργεια του ανθρώπου. Παρατηρείται τυποποίηση σκέψης και δράσης, ψυχική κούραση, ενώ δεν αξιοποιείται ο ελεύθερος χρόνος σε άλλα γενικότερα ενδιαφέροντα. Δημιουργούνται επιστήμονες που δε διαθέτουν ολοκληρωμένη ανθρωπιστική παιδεία, αδιαφορούν για τα ανθρώπινα ιδανικά και υπηρετούν το δόγμα “η επιστήμη για την επιστήμη”. Ενδιαφέρονται μόνο για τη δόξα και το χρήμα. Είναι άτομα περιορισμένης ηθικής ευθύνης.
- Αποξενώνεται ο εργαζόμενος από το προϊόν της εργασίας του, αφού δε συμμετέχει σε όλα τα στάδια παραγωγής και δεν υπολογίζει το προϊόν ως δικό του επίτευγμα. Είναι εξάρτημα της παραγωγικής μηχανής, χάνει τη χαρά της δημιουργίας και το αίσθημα της κοινωνικής ευθύνης και προσφοράς. Επίσης, νιώθει ψυχική κούραση, από την επανάληψη των ίδιων ενεργειών. Πιθανόν να παρατηρηθεί αλαζονεία και υποτίμηση άλλων επαγγελματιών αλλά και συμπτώματα πλήξης και ανίας. Υπάρχει ο κίνδυνος να απομονωθεί ο ειδικός επιστήμονας από τα άλλα προβλήματα του κοινωνικού συνόλου με την εξάντληση των ενδιαφερόντων του σε ειδικά θέματα.
- Δυσκολία ευελιξίας σε περίπτωση ανεργίας...

Προτάσεις

- Συνειδητοποίηση των αρνητικών της συνεπειών. Να πετύχουμε εξισορρόπηση μεταξύ ειδικού και γενικού (ανθρωπιστική παιδεία). Πρώτα απ’ όλα ο επιστήμονας να είναι άνθρωπος και ύστερα ειδικός. Η εξειδίκευση είναι απαραίτητη αλλά πρέπει να μειωθούν οι αρνητικές συνέπειές της.
- Να διευρυνθεί και να αξιοποιηθεί ορθά ο διαθέσιμος χρόνος για να κερδίζεται η γενική παιδεία. Χρήσιμη θα ήταν και η δραστηριοποίηση σε πολιτιστικές και κοινωνικές εκδηλώσεις.
- Στο χώρο της εξειδικευμένης εργασίας να δημιουργηθούν ευχάριστες συνθήκες για να εξουδετερώνεται η πιθανή πλήξη: περιοδική αλλαγή του αντικειμένου εργασίας, μείωση ωραρίου, καλύτερες αμοιβές, τόποι ψυχαγωγίας και άθλησης μέσα στο εργασιακό χώρο για αξιοποίηση διαλειμμάτων.

ΕΡΓΑΣΙΑ - ΔΟΥΛΕΙΑ

Από ποιες αιτίες η εργασία γίνεται δουλεία

- Σ' αυτό συμβάλλει η μηχανοποίηση της εργασίας. Η κυριαρχία της μηχανής στην παραγωγική διαδικασία καθιστά το άτομο εξάρτημα, έναν απλό κρίκο στην παραγωγική διαδικασία. Δεν αισθάνεται την ικανοποίηση της ατομικής δημιουργίας. Καθοριστικός είναι ο ρόλος της εξειδίκευσης. Η διαρκής επανάληψη των ίδιων ενεργειών αποκοιμίζει το πνεύμα, τυποποιεί τη σκέψη, αλλοτριώνει το άτομο και το βυθίζει στην πλήξη και την ανία.
- Η απασχόληση σε εργασιακό αντικείμενο που δεν προσιδιάζει στις κλίσεις και τα ενδιαφέροντά του. Αυτό συμβαίνει όταν η ανεργία εξαναγκάζει κάποιον να ασχοληθεί με εργασίες που δεν το εκφράζουν, έπειτα όταν η επιλογή της εργασίας είναι προϊόν καταναγκασμού ή λαθεμένου επαγγελματικού προσανατολισμού.
- Το καταναλωτικό πνεύμα οδηγεί στη χρησιμοθηρική μόνο αντιμετώπιση της εργασίας. Τα άτομα υπερεργάζονται με κύριο στόχο το υλικό κέρδος ή την κοινωνική καταξίωση. Δεν θεωρούν το επάγγελμα λειτούργημα, αυξάνουν το χρόνο εργασίας.
- Τέλος, οι δυσμενείς εργασιακές συνθήκες μπορεί να καταστήσουν την απασχόληση του ατόμου "δουλεία". Η επικινδυνότητα, το ανθυγιεινό περιβάλλον, η παραβίαση των εργασιακών δικαιωμάτων, η απουσία αξιοκρατίας προκαλούν διαρκή βαρυθυμία κατά την άσκησή της.

17. ΓΥΝΑΙΚΑ / ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΗ

Σtereότυπα (έμφυλα) για την εργαζόμενη γυναίκα

- Εκπαίδευση: οι γυναίκες είναι ικανές μόνο στις θεωρητικές επιστήμες. Δεν τα καταφέρνουν (όπως οι άνδρες) σε σύνθετες και απαιτητικές δραστηριότητες. Οι άνδρες είναι κατάλληλοι για θετικές σπουδές.
- Οι γυναίκες πρέπει να είναι επιφορτισμένες με τη φροντίδα του σπιτιού και την ανατροφή των παιδιών. Τα γυναικεία επαγγέλματα είναι κυρίως παραϊατρικά, παιδαγωγικά, μη χειρωνακτικά, με μικρές απαιτήσεις. Οι γυναίκες δεν είναι ικανές στη διοίκηση.
- Το γυναικείο φύλο πρέπει να είναι όμορφο. Οι σπουδές και η καριέρα δεν κάνουν μία γυναίκα πετυχημένη. Οι γυναίκες επιζητούν πλούτο και πολυτελή ζωή.

Συμβουλές προς παιδιά

- Να έχουν ξεκάθαρους επαγγελματικούς στόχους, να πορεύονται με αυτοπεποίθηση και αυτοεκτίμηση.
- Τα κορίτσια: να διεκδικούν την ίση μεταχείριση και να απαιτούν την προστασία των δικαιωμάτων τους. Να είναι εργατικές.
- Τα αγόρια: να αγωνίζονται για την επαγγελματική εξέλιξη, χωρίς να υποτιμούν το άλλο φύλο. Να μην κάνουν ή να μην ανέχονται να γίνεται σε βάρος μιας κοπέλας κάτι το οποίο οι ίδιοι δεν θα ανέχονταν για τον εαυτό τους ή για την μητέρα τους, την αδερφή τους κτλ.

Συμβουλές προς τους καθηγητές:

- Να μην κάνουν διακρίσεις στην αντιμετώπιση των παιδιών στο σχολείο. Να βοηθούν στον επαγγελματικό προσανατολισμό των μαθητών. Στα μαθήματα ανθρωπιστικής παιδείας (π.χ. λογοτεχνία) να επιδιώκουν τη συζήτηση για το θέμα.
- Να λειτουργήσουν ως πρότυπα εργαζομένων (σεβασμός, συνεργασία με το άλλο φύλο).

18. ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ

Μορφές (χρησιμοποιούνται και ως συνέπειες/ αποτελέσματα) :

- Φυλετικός: φυλετικές διακρίσεις, εθνικισμός.
- Θρησκευτικός ρατσισμός.
- Κοινωνικός: εργασία → ανώτερα και κατώτερα επαγγέλματα, πλούσιοι/φτωχοί, καταγωγή.
- Κοινωνικός: ΑμεΑ /υποτίμηση ατόμων με διαφορετική σωματική διάπλαση → σχολικός εκφοβισμός.
- Κοινωνικός: θέση γυναίκας: υποτιμητική παρουσίαση από ΜΜΕ αντιλήψεις για ανδρικά και γυναικεία επαγγέλματα / σεξουαλικές ιδιαιτερότητες.

Αιτίες

- Μ.Μ.Ε: Διόγκωση περιστατικών που σχετίζονται με μετανάστες, σχόλια υποτιμητικά για γυναίκες, αποχώνωση κοινής γνώμης.
- Παιδεία: Έλλειψη ανθρωπιστικής παιδείας. Φαινόμενα σχολικού εκφοβισμού (ατιμωρησία, αδιαφορία μερίδας εκπαιδευτικών/γονέων), στερεότυπα από οικογένεια. Ο φόβος του διαφορετικού.
- Πολιτικά συμφέροντα: απουσία ολοκληρωμένης μεταναστευτικής πολιτικής, απόδοση ευθύνης για την εγκληματικότητα στους μετανάστες για ψηφοθηρικούς λόγους, εκμετάλλευση πατριωτικού αισθήματος των πολιτών.
- Οικονομικά συμφέροντα: οικονομική εκμετάλλευση (χαμηλές αμοιβές), ξενοφοβία, η φθηνή εργασία των αλλοδαπών παρουσιάζεται ως απειλή για την εργασία των γηγενών. Καταναλωτισμός: διαχωρισμός ανάμεσα σε πλουσίους και φτωχούς.

Συνέπειες ρατσισμού

Ατομικές:

- Ψυχολογικά προβλήματα (μίσος, οργή, κατάθλιψη, μοναξιά, ανασφάλεια). Ηθική παρακμή: απαξίωση των συνανθρώπων, διατήρηση παρωχημένων προκαταλήψεων. Οι ρατσιστές δεν έχουν παιδεία / κρίση και εύκολα γίνονται επιθετικοί / βίαιοι.
- Προσβάλλει την ανθρώπινη προσωπικότητα. Συντελεί στην οικονομική εκμετάλλευση και υποδούλωση του ανθρώπου από τον άνθρωπο. Παραβιάζονται τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Συλλογικές / κοινωνικές:

- Κοινωνικός ρατσισμός στα επαγγέλματα, ιδίως για τις γυναίκες ή για τα ΑμεΑ. Δεν αξιοποιείται πνευματικά και οικονομικά όλο το ανθρώπινο δυναμικό με αποτέλεσμα πνευματική και οικονομική στασιμότητα .
- Καλλιεργεί τα πάθη, τον φανατισμό, δηλητηριάζει τις σχέσεις των λαών και των ανθρώπων. Προκαλεί κοινωνικές ταραχές, περιθωριοποιεί άτομα και ομάδες. Ενισχύονται ακραίες πολιτικές θέσεις, αποπροσανατολίζονται οι πολίτες από τα πραγματικά προβλήματα. Επίσης, ο ρατσισμός συντελεί στην απογοήτευση πολλών πολιτών οι οποίοι παύουν να εμπιστεύονται την πολιτεία. Αυτοί είτε αδιαφορούν για τα κοινά είτε στρέφονται σε ακραίες πολιτικές θέσεις.

Συνέπειες ανεκτικότητας/ η σημασία του σεβασμού στο διαφορετικό

- Άτομο: κοινωνικοποίηση, πολιτισμικές ανταλλαγές, πολυπολιτισμικότητα, σύνθεση ιδεών, διάλογος. Καλλιεργείται η σκέψη, ενισχύεται το αίσθημα της ασφάλειας, μειώνονται οι προκαταλήψεις.
- Συλλογικές: αξιοποιείται όλο το ανθρώπινο δυναμικό, επιτυγχάνεται η κοινωνική συνοχή και η επικοινωνία, ανάπτυξη κοινωνικής αλληλεγγύης. Ενισχύεται η παγκόσμια ειρήνη, η δημοκρατία και προστατεύονται τα ανθρώπινα δικαιώματα.
- Μπορούν να χρησιμοποιηθούν και συνέπειες του ρατσισμού (χρήση του αντιθέτου).

Λύσεις / Πώς μπορεί να καταπολεμηθεί

- Με την παρεχόμενη παιδεία να διαδοθεί ο ανθρωπισμός και ο σεβασμός στην κουλτούρα του άλλου. Διαμόρφωση εθνικής συνείδησης. Εκπαίδευση: αντιρατσιστικές εκδηλώσεις στα σχολεία, ο εκπαιδευτικός να επιδιώξει τη συζήτηση με μαθητές για αυτά τα θέματα.
- Κράτος: : καταπολέμηση της ανεργίας . Μεταναστευτική πολιτική: στόχος η κοινωνική ενσωμάτωση των νόμιμων μεταναστών. ΜΜΕ: ενημέρωση, ευαισθητοποίηση.
- Ατομική προσπάθεια : πνευματική αφύπνιση, κριτική στάση απέναντι στις προκαταλήψεις, . Καταγγελία περιστατικών σχολικού εκφοβισμού, βοήθεια προς ευάλωτες ομάδες.

Body shaming

Τι είναι: μορφή κοινωνικού ρατσισμού . Είναι τα αρνητικά σχόλια για το σώμα ενός ατόμου. Ο σχολιασμός μπορεί να αφορά το μέγεθος, τα μαλλιά, τα ρούχα, το επίπεδο ελκυστικότητας .

Συνέπειες

- Ψυχολογικές – κοινωνικές: άγχος, απομόνωση, μοναξιά, απώλεια φίλων, δυσπιστία προς όλους, χαμηλή αυτοεκτίμηση, συγκρούσεις στο οικογενειακό περιβάλλον. Άλλωστε, είναι έμφυτα χαρακτηριστικά στον άνθρωπο η επιθυμία αποδοχής αλλά και ο φόβος απόρριψης.
- Καταναλωτισμός, έμφαση στην εξωτερική εμφάνιση, αδιαφορία για πνευματικούς στόχους. Οι γυναίκες θεωρούνται από πολλούς πετυχημένες, όταν έχουν ελκυστική εξωτερική εμφάνιση (σύμφωνα με τα είδωλα των ΜΜΕ και ΜΚΔ) άσχετα με τον χαρακτήρα ή το επίπεδο τους...

19. ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΑ / ΠΡΟΚΑΤΑΛΗΨΕΙΣ

Παραδείγματα :

Οι βόρειοι είναι ψυχροί, οι Σκωτσέζοι είναι τσιγκούνηδες, οι Μεσογειακοί είναι θερμοί

Αίτια δημιουργίας στερεοτύπων

Παρατήρηση: Κάποιες από αυτές τις αντιλήψεις ίσως δεν είναι αδικαιολόγητες ιστορικά ή κοινωνικά. Αυτό που είναι λάθος είναι η γενίκευση.

- Η άγνοια για το θέμα και η απουσία παιδείας. Στο σχολείο επιβάλλεται η αποστήθιση γνώσεων που αποτρέπει τη γόνιμη αμφισβήτηση και την καλλιέργεια της κριτικής ικανότητας. Τα στερεότυπα «διευκολύνουν» τους ανθρώπους να μη σκέφτονται. Δεχόμαστε την ορθότητα τους χωρίς να προβληματιζόμαστε σοβαρότερα πάνω σ' αυτές. Είναι καταφύγιο για αλήθειες που δε μας βολεύουν. Επιπλέον, υπάρχει η **φυσική τάση του ανθρώπου** να κατηγοριοποιεί, να εντάσσει τους άλλους σε ομάδες, να σχηματοποιεί τον εξωτερικό κόσμο για να τον κατανοήσει.
- Μ.Μ.Ε. : μέσα από ταινίες, διαφημίσεις, προβαλλόμενα είδωλα, ενισχύουν έμφυλα, εργασιακά, κοινωνικά πρότυπα.
- Οι στερεότυπες αντιλήψεις δεν έχουν επιστημονική τεκμηρίωση. Έχουμε εθιστεί σε αυτές από τη συχνή επανάληψή τους στο **οικογενειακό ή κοινωνικό περιβάλλον**. Μπαίνουν στη ζωή μας από την παιδική ηλικία. Η διάκριση π.χ. στο ρόλο των γυναικών επιτρέπει να θεωρείται δικαιολογημένη η αποκλειστική τους ενασχόληση με το σπίτι.

Αποτελέσματα

α) Στο άτομο

- Μπορούν να τον πληγώσουν, να επηρεάσουν τη ζωή του, την ψυχολογία του (φόβος, ανασφάλεια, θυμός, απομόνωση, κατάθλιψη). Όσοι χρησιμοποιούν στερεότυπα είναι δογματικοί, αδιάλλακτοι, δε βλέπουν τα πράγματα αντικειμενικά, καθώς δε διαθέτουν κριτική / αξιολογική ικανότητα. Αφαιρεί (με τη γενίκευση που γίνεται) την ατομικότητα, τη μοναδικότητα.

\\Ξ νέο φροντιστήριο

- Οι γυναίκες αποκλείονται από την εκπαίδευση και την εργασία (σε χώρες με προκαταλήψεις). Γενικά μπορεί να υπάρξουν αποκλεισμοί για ΑμεΑ , αλλά και για άτομα που έχουν διαφορετική καταγωγή ή σεξουαλικό προσανατολισμό.

β) Στο κοινωνικό σύνολο

- Προκαταλήψεις, αδικαιολόγητες εχθρότητες, περιθωριοποίηση ομάδων ή ατόμων, διαχωρισμός κοινωνικών τάξεων.
- Οδηγούν στο φυλετικό ή κοινωνικό ρατσισμό, στο φανατισμό ή τη βία.

Τρόποι αντιμετώπισης

- **Οικογένεια** : διάλογος, ενημέρωση, ερεθίσματα προβληματισμού.
- **Εκπαίδευση** : ανθρωπιστική παιδεία, ανάπτυξη της κριτικής ικανότητας ώστε να αντιληφθεί το νέο άτομο ότι τα στερεότυπα δεν έχουν λογική. **Οι πνευματικοί ταγοί** : να αφυπνιστούν, να ενημερώσουν, να καθοδηγήσουν την κοινή γνώμη.
- **Πληροφόρηση** : από το κράτος και τα ΜΜΕ για την κατάρριψη των στερεοτύπων (εθνικών και κοινωνικών).
- **Ατομική προσπάθεια** : για πνευματική αφύπνιση, κριτική στάση απέναντι στις προκαταλήψεις, αντίσταση στη διάθεση κατηγοριοποίησης των άλλων.

20. ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ

(ονομάζονται και ΑμεΑ, δηλαδή Άτομα με Αναπηρία)

Σtereότυπα στην ελληνική κοινωνία για τα ΑΜΕΑ

- ΜΜΕ: παρουσιάζονται ως αξιολύπητα άτομα (θυματοποίηση).
- Ευνοούνται στο σχολείο, περνούν στο πανεπιστήμιο χωρίς εξετάσεις.
- Δεν μπορούν να εργαστούν. Παίρνουν συντάξεις και επιβαρύνουν τα δημόσια οικονομικά.

Λόγοι που πρέπει να δείχνουμε σεβασμό στα ΑΜΕΑ/ ΑμεΑ

- Το σπάσιμο των προκαταλήψεων. Έχουν αποδείξει ότι είναι ισάξιοι. Ο σεβασμός στα άτομα με ειδικές ανάγκες είναι δείγμα πολιτισμού. Να συνειδητοποιήσουμε όλοι ότι η ζωή δεν είναι η εικονική πραγματικότητα και η καταναλωτική ευδαιμονία των ΜΜΕ. Υπάρχουν δυστηχήματα, απογοητεύσεις, ατέλειες. Οι ανθρώπινες σχέσεις, η αλληλεγγύη, το ξερίζωμα των προκαταλήψεων πρέπει να γίνουν προτεραιότητα για όλους μας.
- Το κράτος πρέπει να δείξει το κοινωνικό του πρόσωπο, να πιστοποιήσει την ισότητα των πολιτών. Συμμετέχουν επιπλέον άνθρωποι στην οικονομική ανάπτυξη, αξιοποιούνται όλες οι δυνάμεις του κράτους.
- Να δοθεί ελπίδα και ψυχολογική υποστήριξη. Τα άτομα αυτά με τη στάση ζωής τους αποτελούν πρότυπα για όλους μας. Σε μία εποχή ηθικής παρακμής οι άνθρωποι αυτοί με την εσωτερική δύναμη που διαθέτουν μπορούν να εμπνεύσουν.

Μέτρα για ομαλή ένταξη των ατόμων με αναπηρία στην κοινωνία

- Πολιτεία: Υποχρεωτική εισαγωγή στο Δημόσιο ενός ποσοστού. Οικονομική ενίσχυση των ιδρυμάτων και έλεγχος. Διευκόλυνση στα άτομα αυτά με κατασκευή δημόσιων κτηρίων που θα τα εξυπηρετούν, καθώς και ειδικές ρυθμίσεις στα μέσα μεταφοράς στους δρόμους στα πεζοδρόμια. Ιδιωτικές πρωτοβουλίες, κίνητρα σε ιδιώτες για να προσλάβουν ΑμεΑ.
- Κατάλληλη παιδεία και αγωγή για αλλαγή των κοινωνικών στερεοτύπων. Εκδηλώσεις / συζητήσεις. Μ.Μ.Ε.: προβολή προτύπων και εικόνων που θα συμβάλλουν στην αλλαγή νοοτροπίας. Να εντάξουν στα προγράμματά τους ανθρώπους με αναπηρία που συμβιώνουν αρμονικά με άλλους ανθρώπους.

21. ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ / ΠΑΤΡΙΩΤΙΣΜΟΣ / ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

Εθνικισμός : υπερπατριωτισμός, σοβινισμός, η παθολογική αγάπη για την πατρίδα, έννοια συνυφασμένη με την περιφρόνηση των άλλων λαών.

Πατριωτισμός : φιλοπατρία, η προσήλωση στο έθνος, η εθνική συνείδηση.

Αίτια αναβίωσης του εθνικισμού

- **Διαρκώς ογκούμενο μεταναστευτικό ρεύμα**

Δημιούργησε κοινωνική δυσαρέσκεια (έξαρση βίας και εγκληματικότητας) . Συχνά κατηγορούνται οι μετανάστες ως υπεύθυνοι για τη διόγκωση της ανεργίας, παρόλο που καλύπτουν θέσεις που δεν ενδιαφέρουν τους ντόπιους.

- **Έντονοι οικονομικοί και πολιτικοί ανταγωνισμοί στην Ε.Ε :**

Για την εξασφάλιση της πρωτοκαθεδρίας μέσα στην κοινότητα, οι ισχυρές χώρες έχουν αναπτύξει υπερπατριωτικές τάσεις, προκειμένου να ενισχύσουν τα στενά εθνικά τους συμφέροντα. Από την άλλη και στις ασθενέστερες χώρες, όταν γίνεται ορατός ο κίνδυνος αλλοίωσης της πολιτιστικής τους ταυτότητας, αναπτύσσονται εθνικιστικές αντιλήψεις, .

- **Πολιτική αποπροσανατολισμού-προπαγάνδα**

Στην καλλιέργεια του εθνικισμού καταφεύγουν φιλοπόλεμες κυβερνήσεις με λαϊκίστικη ή επεκτατική πολιτική. Έτσι αποπροσανατολίζουν την κοινή γνώμη από τα φλέγοντα κοινωνικά προβλήματα.

- **ΜΜΕ:** εθνικιστικές υπερβολές, μειωτική παρουσίαση των άλλων λαών. **Εκπαίδευση:** εθνικιστικές αναφορές στα βιβλία της ιστορίας.

Προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες

- Ρατσισμός, βία, περιφρονητικά σχόλια.
- Οικονομική εκμετάλλευση στην εργασία, εκμάθηση γλώσσας, γραφειοκρατία.

Κίνδυνοι / αποτελέσματα του εθνικισμού

- Εχθρότητα μεταξύ των λαών, ψυχροπολεμικό κλίμα, εξοπλισμοί, πολεμικές συγκρούσεις. Προκαλεί αδιέξοδα, φανατισμό και δυσχεραίνεται η επικοινωνία μεταξύ των λαών. Απομονώνονται τα κράτη.
- Ο ρατσισμός γνωρίζει έξαρση. Παραβιάζονται τα ανθρώπινα δικαιώματα των μειονοτήτων. Κάθε έννοια ανθρωπισμού χάνεται, η αυθαιρεσία και ο κυνισμός επικρατούν. Πολιτιστική οπισθοδρόμηση : κάθε τι ξενόφερτο αντιμετωπίζεται με καχυποψία και περιφρόνηση όσο χρήσιμο και αν είναι. Υπονόμευση του δημοκρατικού πολιτεύματος με την έξαρση των εθνικιστικών τάσεων και την ξενοφοβία.
- Απομόνωση στο σχολείο για τα παιδιά των μεταναστών, κίνδυνος αποτυχίας στην εκπαίδευση.
- Οι μετανάστες: γίνονται αντικείμενο εκμετάλλευσης κάποιες φορές από τους ντόπιους κατοίκους στο χώρο της εργασίας (χαμηλοί μισθοί, έλλειψη ασφάλισης κ.ά.). Όλα τα παραπάνω ίσως δημιουργήσουν σε κάποιους μετανάστες αισθήματα φόβου και ανασφάλειας, σύμπλεγμα κατωτερότητας και μειονεξίας, που τους οδηγούν σε ψυχολογικό αδιέξοδο. Πολλοί εμπλέκονται σε φαινόμενα κοινωνικής παθογένειας (βία, εγκληματικότητα, ναρκωτικά κ.ά.).
- *Για τις χώρες προέλευσης:* Στερείται η χώρα το υγιέστερο τμήμα του πληθυσμού, γιατί μεταναστεύουν τα νεαρά άτομα που είναι παραγωγικά και φορείς νεωτεριστικών ιδεών. Επέρχεται οικονομικός μαρασμός με τη μείωση του εργατικού δυναμικού και του ειδικευμένου προσωπικού .

Προϋποθέσεις αντιμετώπισης του εθνικισμού

- **Παιδεία** : Εκδηλώσεις με πρόσκληση ειδικών και θεατρικές παραστάσεις με ανάλογη θεματολογία. Συζήτηση με τους εκπαιδευτικούς. Συναυλίες , θεατρικές παραστάσεις , ειδικά προγράμματα ένταξης των αλλοδαπών μαθητών στην ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα.
- **Τα ΜΜΕ** : Έχουν μεγάλη ευθύνη, γιατί μπορούν να συμβάλλουν στην ευρύτερη παιδεία και ενημέρωση των πολιτών.
- **Κάθε πολίτης** : δεν έχει δικαίωμα να αδιαφορεί για τη χώρα του. Συμμετοχή σε αντιφασιστικές διαδηλώσεις και εκδηλώσεις. Γνωριμία και διαφύλαξη της παράδοσης.
- **Η πολιτεία** : Επίλυση του μεταναστευτικού με περιορισμό της λαθρομετανάστευσης και ενσωμάτωση στην κοινωνία των νόμιμων μεταναστών. Μείωση της ανεργίας.

22. ΚΡΙΤΙΚΗ

Θετική πλευρά / αναγκαιότητα (γενικά)

- Στην οικογένεια διαμορφώνονται αρμονικές σχέσεις και μεταξύ γονέων-παιδιών και μεταξύ των συζύγων. Μείωση χάσματος γενεών. Βελτίωση των οικονομικών (προγραμματισμός-περιορισμός σπατάλης).
- Εκπαίδευση (εκπαιδευτικοί: βελτίωση τρόπου διδασκαλίας- μαθητές: εντοπισμός λαθών, πειθαρχία, κανόνες).
- Στην πολιτική ζωή, η άσκηση κριτικής από τα πολιτικά κόμματα και τους ίδιους τους πολίτες συμβάλλει στον έλεγχο της εξουσίας, στην εφαρμογή των κανόνων δημοκρατίας, ώστε να προάγεται το κοινωνικό συμφέρον. Συμμετοχή των πολιτών στα κοινά. Ο Τύπος όταν ασκεί γόνιμη κριτική, συνετίζει τους υπευθύνους, προτείνει μέτρα, αποκαλύπτει αδυναμίες, ενημερώνει τους πολίτες.
- Η κριτική στο χώρο της Τέχνης αφυπνίζει την πνευματική ζωή, στηλιτεύει τις καλλιτεχνικές προσπάθειες που χαρακτηρίζονται από απουσία ποιότητας. Η επιστήμη προάγεται με την γόνιμη κριτική. Οι επιστήμονες αναγνωρίζουν τυχόν λάθη τους, επιδοκιμάζουν τις νέες ανακαλύψεις.

Προσφορά κριτικής στο άτομο

(ηθικός και πνευματικός τομέας)

- **Αυτός που κρίνει:** Πνευματικός / ηθικός τομέας: μαθαίνει να συγκρίνει, να γίνεται δίκαιος, αντικειμενικός και υπομονετικός. Επισημαίνοντας τα λάθη των άλλων, βελτιώνεται και ο ίδιος, γιατί αποφεύγει παρόμοιες καταστάσεις, οπότε αποκτά αυτογνωσία, αυτοέλεγχο και αυτοπεποίθηση. Γνωρίζει πλήρως τα κοινωνικά και πολιτικά προβλήματα της εποχής του. Αποκτά κριτική ικανότητα.
- **Ο κρινόμενος :** Ο καλοπροαίρετος διάλογος τον βοηθά να εντοπίσει τα σφάλματα του, να τα αποδεχτεί και να προσπαθήσει να βελτιωθεί. Έτσι μαθαίνει ούτε να υποτιμά ούτε και να υπερεκτιμά τον εαυτό του. Συνηθίζει να στηρίζεται στη λογική και την κρίση, να αντιμετωπίζει τα πάθη του, να καταπολεμά την τάση αυτοπροβολής και να γίνεται πιο αντικειμενικός απέναντι

\\O νέο φροντιστήριο

στον εαυτό του. Είναι προσεκτικός και προσγειωμένος στην πραγματικότητα. Αποκτά αυτογνωσία (γνωρίζει τα ελαττώματα και τα προτερήματά του).

Προϋποθέσεις ορθής κριτικής

- Η τιμιότητα στις προθέσεις του κριτή, η αμεροληψία και η αντικειμενικότητα στις απόψεις, η μετρημένη αυστηρότητα, η επιείκεια στις αποφάσεις, η ευπρεπής γλώσσα. Η ποιότητα της επιχειρηματολογίας, η ακριβής και πλήρης γνώση του αντικειμένου της κριτικής.
- Η απαλλαγή από δογματισμούς, φανατισμούς, προκαταλήψεις. Η ορθή κριτική δεν καταδικάζει αυθαίρετα χωρίς να αναζητήσει ελαφρυντικά. Πρόθεση της κριτικής είναι να βοηθήσει τονίζοντας τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα και όχι να εξευτελίσει και να εξοντώσει. Επίσης πρέπει να γίνονται αντιπροτάσεις. Τέλος, προϋπόθεση είναι και το δημοκρατικό καθεστώς, καθώς εξασφαλίζει ελευθερία έκφρασης.

Κριτική σκέψη και χρησιμότητά της

- Κριτική σκέψη διαθέτει ο νέος / ο μαθητής που δεν “παπαγαλίζει” (αποστήθιση γνώσεων). Αντί να αποστηθίζει το μάθημα, προσπαθεί να αξιολογήσει και να κατανοήσει τις πληροφορίες που προσλαμβάνει.(πνευματικός τομέας). Η επιλογή επαγγέλματος γίνεται με λογική σκέψη. Στον επαγγελματικό τομέα, το άτομο κρίνει, εντοπίζει τα λάθη του, προτείνει λύσεις.
- Κριτική σκέψη διαθέτει ένας **πολίτης** που δεν γοητεύεται από τις δημαγωγικές εξαγγελίες των πολιτικών. Είναι υπεύθυνος πολίτης, συμμετέχει στα κοινά, δεν γίνεται θύμα προπαγάνδας. (πολιτικός τομέας) .
- Κοινωνικός τομέας: ένας κριτικά σκεπτόμενος άνθρωπος δεν αξιολογεί τους συνανθρώπους του με βάση μόνο την εμφάνιση, αλλά με κριτήριο το χαρακτήρα και την τιμιότητα. Επομένως δεν είναι ρατσιστής Κριτική σκέψη διαθέτει ο άνθρωπος που δεν παρασύρεται από τον καταναλωτισμό και τη μόδα. (ηθικός τομέας).

Κριτική σκέψη και εκπαιδευτικό σύστημα

- Αν και έχουν γίνει σημαντικές προσπάθειες το σημερινό εκπαιδευτικό σύστημα δεν προωθεί την κριτική σκέψη στο βαθμό που θα έπρεπε. Κυριαρχεί η εξειδίκευση και η μηχανιστική εκμάθηση γνώσεων. - Οι μαθητές επιδιώκουν να “παπαγαλίσουν” τα πανελλαδικώς εξεταζόμενα μαθήματα και αδιαφορούν για μαθήματα και εκδηλώσεις που προάγουν την κριτική ικανότητα.

23. ΤΕΧΝΗ

Σημασία της Τέχνης

(Γιατί η τέχνη αποτελεί βασικό σκοπό της εκπαίδευσης;)

- Ψυχικός τομέας: είναι το καλύτερο μέσο με το οποίο ο άνθρωπος μπορεί να εξωτερικεύσει το συναισθηματικό του κόσμο. Απαλλάσσει από το άγχος της καθημερινότητας και την υπερένταση. Προκαλεί καθαρή δημιουργού και δέκτη. Η τέχνη ψυχαγωγεί, αποτελεί παρηγοριά για τον ίδιο το δημιουργό αλλά και γι' αυτόν που απολαμβάνει ένα έργο τέχνης, αξιοποιείται δημιουργικά ο ελεύθερος χρόνος. Έτσι, το άτομο αποβάλλει την πλήξη, την ανία.
- Πνευματικός/ηθικός τομέας: συντελεί στη μόρφωση του ατόμου, αφού αποκτά εμπειρίες, ερεθίσματα και ανησυχίες, οξύνει την κρίση του, διευρύνει τη φαντασία του. Η τέχνη ηθικοποιεί ως ένα βαθμό το άτομο και βελτιώνει τη συμπεριφορά του με την προβολή προτύπων. Με την απόλαυση του ωραίου ο άνθρωπος εξευγενίζεται και υψώνεται πάνω από τις καθημερινές μικρότητες της ζωής. Μείωση καταναλωτισμού.
- Με την καλλιέργεια της παράδοσης η τέχνη συντελεί και στην εθνική αυτογνωσία. Προβάλλει κοινωνικά μηνύματα. Γίνεται παγκόσμιο όργανο ένωσης και συναδέλφωσης των λαών, αφού η τέχνη δεν έχει σύνορα και πατρίδα και επηρεάζει κάθε ευαίσθητο άνθρωπο ανεξάρτητα από φυλή, χρώμα και εθνικότητα. Επίσης κοινωνικοποιεί (επικοινωνία, κοινά βιώματα).

Στάση του καλλιτέχνη απέναντι στα σύγχρονα προβλήματα

- Να είναι παράδειγμα προς μίμηση, να εμπνέει τους νέους να συμμετέχει σε κοινούς αγώνες.
- Με το έργο του έχει χρέος να επισημαίνει τις κοινωνικές αθλιότητες, να συντελεί με τις ιδέες του στην παγίωση της αντίληψης για ειρηνική συνύπαρξη των λαών.

Στάση του καλλιτέχνη απέναντι στην τέχνη

- Ο καλλιτέχνης πρέπει να κάνει συνειδητή προσπάθεια να απομακρύνεται από την ιδεολογία του και τα προσωπικά του πιστεύω και να βλέπει πιο πλατιά πιο αντικειμενικά πρόσωπα και πράγματα, απαλλαγμένος από δογματισμούς και φανατισμούς.
- Ο γνήσιος καλλιτέχνης οφείλει να ασπάζεται την αρχή “η τέχνη για τον άνθρωπο” και να απορρίπτει το δόγμα “η τέχνη για την τέχνη” γιατί στη δεύτερη περίπτωση απευθύνεται σ’ ένα ολιγάριθμο κοινό και η τέχνη του δεν είναι ωφέλιμη για το σύνολο.

- Επιδίωξη ποιότητας, όχι μόνο κέρδους. Να ενδιαφέρεται για τις συνέπειες που θα έχει το έργο του και να μην προτρέπει τους ανθρώπους σε αντικοινωνική συμπεριφορά.

Αιτίες απομάκρυνσης του σύγχρονου ανθρώπου από την τέχνη

- Καταναλωτισμός, υπερβολική εργασία, έλλειψη ελεύθερου χρόνου, ξενομανία. Υπερπροβολή από τα ΜΜΕ έργων χαμηλής ποιότητας. Εμπορευματοποίηση της τέχνης. Υπερβολική ενασχόληση των νέων με τεχνολογία-διαδίκτυο.
- Η σύγχρονη τέχνη είναι αρκετές φορές ακατανόητη για το μέσο άνθρωπο (ελιτισμός, απουσία καλλιτεχνικής παιδείας). Έλλειψη χώρων καλλιτεχνικής δημιουργίας, απουσία κρατικής χρηματοδότησης.

Η θέση της τέχνης στην εκπαίδευση

- Σήμερα δίνεται βάρος στην ειδίκευση, στις πανελλήνιες εξετάσεις και τη μηχανιστική εκμάθηση γνώσεων. Τα καλλιτεχνικά μαθήματα θεωρούνται χάσιμο χρόνου. Απουσία εξειδικευμένου διδακτικού προσωπικού αλλά και κατάλληλων χώρων για πολιτιστικές εκδηλώσεις.
- Για την υποβάθμιση των καλλιτεχνικών μαθημάτων δεν πρέπει να θεωρούνται αμελητέοι παράγοντες ο γενικότερος αρνητισμός των νέων, το καταναλωτικό και χρησιμοθηρικό πνεύμα της εποχής καθώς και η απουσία πνευματικών προτύπων.

Προτάσεις για αναβάθμιση της καλλιτεχνικής εκπαίδευσης

- Χρήματα από την Πολιτεία για τη δημιουργία αιθουσών πολιτιστικών εκδηλώσεων στα σχολεία. Πρόσληψη εξειδικευμένου προσωπικού για τα καλλιτεχνικά μαθήματα. Αλλαγή των σχολικών προγραμμάτων. Δημιουργία ανώτατων σχολών για τις τέχνες. Οι εκπαιδευτικοί να είναι κοντά στο μαθητή : ενημέρωση, προβληματισμός, ενθάρρυνση, ανακάλυψη κλίσεων.
- Οι ίδιοι οι μαθητές να οργανώσουν θεατρικές παραστάσεις. Απομάκρυνση από καταναλωτισμό. Μέτρο στη χρήση διαδικτύου, διάβασμα βιβλίων. Εκπαιδευτικές εκδρομές, επισκέψεις σε μουσεία, πρόσκληση καλλιτεχνών στα σχολεία.

ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Β΄ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Α. ΠΡΟΣΘΕΤΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

(για επανάληψη)

Β. ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΙΚΕΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ

Α. ΠΡΟΣΘΕΤΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

1 . ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ (20075)

Κείμενο 1

Έγκυρη ενημέρωση

Το ακόλουθο άρθρο του Αθανάσιου Έλλης δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Η Καθημερινή» στις 05.05.2020. <https://www.kathimerini.gr/opinion/1076789/egkyri-enimerosi/> (προσπελάστηκε στις 15.03.2022). Το κείμενο δίνεται αποσπασματικά για τις ανάγκες της εξέτασης.

[...]Η ελεύθερη και σωστή ενημέρωση αναδεικνύει τις ευαισθησίες, προβάλλει τις αντιδράσεις, καθορίζει τη συμπεριφορά μιας κοινωνίας. Είναι βασική παράμετρος της εύρυθμης λειτουργίας της δημοκρατίας, συμβάλλοντας στην αποκάλυψη κενών και λαθών, και κατ' επέκταση στη διόρθωση δυσλειτουργιών, προς όφελος του συνόλου.

Στην εποχή των fakenews²⁵ η αξιόπιστη δημοσιογραφία δίνει μάχη για να επιβιώσει. Πολύ πιο εύκολα ακούγονται οι σκοτεινές συνωμοσίες, οι θεωρίες για τα κρυφά σχέδια «κάποιων» που θέλουν να μας κάνουν το ένα ή το άλλο, από τη νηφάλια και βασισμένη στον σεβασμό των γεγονότων και στην απεικόνιση της αλήθειας δημοσιογραφία. Αυτή που ερευνά και εξηγεί με ακρίβεια και με βάση επιστημονικές έρευνες και εργαστηριακές εξετάσεις, και παράλληλα αναλύει και εκτιμά στηριζόμενη στην ανεξαρτησία και την αντικειμενικότητα.

Δυστυχώς, οι περισσότεροι προτιμούν να διαβάσουν, να ακούσουν, να δουν τα πράγματα απλά και «εύκολα», όχι σύνθετα και δύσκολα, όπως συνήθως είναι. Προτιμούν το άσπρο – μαύρο, όπου «εμείς» είμαστε το άσπρο και οι «άλλοι» το μαύρο. Είναι πιο εύπεπτο.

Μέσα σε αυτό το δύσκολο περιβάλλον καλείται να επιτελέσει το λειτούργημά του ο ανεξάρτητος και αντικειμενικός δημοσιογράφος. Να θίξει συμφέροντα, να διαχωρίσει την αλήθεια από τις φήμες και τα ψέματα ή και τις –συχνά πιο επικίνδυνες– μισές αλήθειες. Να απορρίψει την άκρατη συνωμοσιολογία.

Και όλα αυτά χωρίς κομματικές παρωπίδες, ιδεολογικές αγκυλώσεις ή προσωπικές εξαρτήσεις. Να έχει το θάρρος, αλλά και την ικανότητα, να βλέπει όλες τις πλευρές. [...]

Σε πολλές χώρες οι δημοσιογράφοι που τολμούν να προβάλουν την αντικειμενική αλήθεια διώκονται, φυλακίζονται, συχνά απειλείται η ζωή τους. Η ανεξάρτητη και με αίσθημα ευθύνης ενημέρωση αποτελεί πολύτιμο αγαθό που αξίζει αναγνώριση.

²⁵Fake news = ψευδείς ειδήσεις

Κείμενο 2

ΝΙΚΟΣ ΕΓΓΟΝΟΠΟΥΛΟΣ (1907-1985)

Το κουτί της Πανδώρας²⁶

Το ακόλουθο ποίημα ανήκει στη συλλογή Στην κοιλάδα με τους ροδώνες (Αθήνα: Ίκαρος, 1978, σ. 101-102) του σημαντικού υπερρεαλιστή ποιητή και ζωγράφου Νίκου Εγγονόπουλου.

*Cogito, ergo sum*²⁷

ΚΑΡΤΕΣΙΟΣ

Η Ιστορία!

τι αβασάνιστες πληροφορίες συνεκράτησε

τι λανθασμένες φήμες μάς μετέδωσε!

Πόσα χουνέρια²⁸ και τι πλεκτάνες!

Α! η Κλειώ!²⁹ Μα βέβαιο

πως εσημείωνε ό,τι κι' αν άκουγε:

φαίνεται πως πολύ λίγο θα την σκότιζε

ν' αντιληφθή

τι είτανε αλήθεια και τι δεν είταν!

Μια ολόκληρη ζωή σπουδής και προσοχής και έρευνας

μας επιτρέπει σήμερα

ν' αποκαλύψουμε –να πούμε–

πως όλα τα περί Πανδώρας

και του κουτιού της

είναι ανάξια λόγου παραμύθια...

Ούτε η Πανδώρα ούτε οι θεοί

²⁶ Σύμφωνα με τη μυθολογία ο Δίας είχε δώσει στην Πανδώρα ένα κουτί (ή πιθάρι) ως γαμήλιο δώρο, με την εντολή να μην το ανοίξει. Όταν όμως εκείνη το άνοιξε, διέφυγαν από αυτό όλα τα δεινά και οι ασθένειες, που βασανίζουν τους ανθρώπους. Το έκλεισε βιαστικά, αλλά το μόνο που έμεινε μέσα στο κουτί ήταν η ελπίδα.

²⁷ Cogito, ergo sum = Σκέφτομαι, άρα υπάρχω.

²⁸ Χουνέρι = πάθημα.

²⁹ Κλειώ: η μούσα της Ιστορίας.

\\Ξ Νέο Φροντιστήριο

βάλανε τίποτα μεσ' στο κουτί
κι' ούτε με τ' άνοιγμα φύγαν τα δώρα
(που δεν υπήρχαν).
Προσποιήσεις ψευτιές (φτηνές ψευτιές)
ανέντιμες υποσχέσεις και προδοσίες
μας κάνουν να
πιστέψουμε πως κάτι έκλεινε μέσα το
κουτί
που είχε η Πανδώρα!
Κι' αν υπήρξαμε μωρόπιστοι
άνθρωποι και κουτοί
(πρώτος εγώ)
πάντως είμαι σε θέση σήμερα
να βεβαιώσω
πως και κουτί
(ν' ανήκη στην Πανδώρα)
ακόμη δεν υπήρχε!

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να παρουσιάσεις σε μια παράγραφο 50-60 λέξεων τα χαρακτηριστικά της έγκυρης ενημέρωσης και την ευεργετική της επίδραση στο κοινωνικό σύνολο, σύμφωνα με τον αρθρογράφο του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 ο αρθρογράφος οργανώνει τον λόγο του με μια αντίθεση. Να την καταγράψεις (μονάδες 4) και να εξηγήσεις ποιο στόχο εξυπηρετεί (μονάδες 6).

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

«Μέσα σε αυτό το δύσκολο περιβάλλον καλείται να επιτελέσει το λειτούργημά του ο ανεξάρτητος και αντικειμενικός δημοσιογράφος. Να θίξει συμφέροντα, να διαχωρίσει την αλήθεια από τις φήμες

\\Ξ ΝΕΟ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ

και τα ψέματα ή και τις –συχνά πιο επικίνδυνες– μισές αλήθειες. Να απορρίψει την άκρατη συνωμοσιολογία.»

Στην παραπάνω παράγραφο του Κειμένου¹ να αντικαταστήσεις κάθε υπογραμμισμένη λέξη με μια συνώνυμη έτσι, ώστε να μην αλλοιωθεί το νόημα.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 30)

Διαβάζοντας το παραπάνω άρθρο, αποφασίζεις, ως μαθητής Β' Λυκείου, να αποστείλεις μία επιστολή στον συντάκτη Αθανάσιο Έλλης στην οποία, αφού επισημαίνεις τους λόγους που παρασύρονται οι περισσότεροι πολίτες και επιλέγουν μη ποιοτικά προγράμματα, θα προτείνεις τρόπους με τους οποίους το κοινό συνολικά θα μπορούσε να ισχυροποιήσει την κρίση του, αλλά και να οδηγείται ασφαλώς στην ορθή επιλογή πηγών ενημέρωσης. (350- 400 λέξεις)

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 20)

α. Να εντοπίσετε στο ποίημα τρία σημεία στίξης και να αναφέρετε τον σκοπό χρήσης τους. (μονάδες 10)

β. Στο παρόν ποίημα του Εγγονόπουλου, συναντάται ποικιλία σχημάτων λόγου. Να γραφούν δύο διαφορετικά σχήματα λόγου και να αναλυθούν. (μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Γιατί, κατά τη γνώμη σου, το ποιητικό υποκείμενο αμφισβητεί ακόμη και την ύπαρξη του κουτιού της Πανδώρας (μονάδες 10); Συμφωνείς ή διαφωνείς με την άποψή του (μονάδες 5); Να απαντήσεις τεκμηριωμένα, με αναφορές στο Κείμενο 2, σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

2. ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ (19590)

Κείμενο 1

Fake News - Ψευδεπίγραφες Ειδήσεις. Εξαίρεση ή κανόνας;

Το κείμενο είναι διασκευασμένο απόσπασμα από άρθρο των Γιώργου Πλειού - Αλέξανδρου Μινωτάκη στην εφημερίδα «Η ΑΥΓΗ» και δημοσιεύτηκε στις 7 Ιανουαρίου του 2018.

Ο όρος fake news, σε σύντομο χρονικό διάστημα, έφτασε να χρησιμοποιείται ευρέως στη δημοσιογραφική και πολιτική ορολογία, συχνά για να χαρακτηριστεί ως ψευδής μια είδηση ή ένα σχόλιο. χρησιμοποιείται δηλαδή με την αρνητική σημασία του όρου προπαγάνδα. Το φαινόμενο δεν είναι νέο. Fake news υπάρχουν από την αρχή της εμφάνισης των ενημερωτικών ΜΜΕ. Χαρακτηριστικό παράδειγμα τα δημοσιεύματα της Νεοϋορκέζικης εφημερίδας *The Sun* το 1835 που χαρακτηρίστηκαν ως Great Moon Hoax. Εντούτοις, η δημοτικότητα του όρου σήμερα οφείλεται σε πολλούς παράγοντες, μεταξύ άλλων στη φύση των ειδήσεων, καθώς και στις πολιτιστικές και οικονομικές συνθήκες εντός και εκτός της διαδικασίας παραγωγής ειδήσεων.

Σημαντικό ζήτημα στη μελέτη των fake news είναι η ελληνική απόδοση του όρου. Συνήθως τα fake news αποδίδονται ως «ψευδείς» ή «πλαστές» ειδήσεις. Ωστόσο, ψευδείς/πλαστές είναι εκείνες που περιγράφουν γεγονότα τα οποία δεν συνέβησαν. Αυτές είναι τα false news. Τα fake news είναι κάτι διαφορετικό. Έχουν να κάνουν με την ερμηνεία των γεγονότων ή την προέλευση και τις επιπτώσεις τους, με την αυθεντικότητά τους ως ειδήσεις. Συνεπώς, τα fake news δεν είναι ψευδείς, αλλά ψευδεπίγραφες ειδήσεις. Είναι ειδήσεις που περιγράφουν γεγονότα ή ψήγματα τους με τρόπο που να αμφισβητούν την επικρατούσα για ένα κοινό αντίληψη περί πραγματικότητας.

Μια βασική πηγή των ψευδεπίγραφων ειδήσεων είναι η φύση των ειδήσεων. Οι ειδήσεις δεν είναι ούτε μπορούν να είναι αντικειμενικές. Συνιστούν πάντα περιγραφή γεγονότων υπό το πρίσμα μιας ορισμένης άποψης που μπορεί να είναι ορισμένη ιδεολογία, προκατάληψη, μεταφυσική ή θρησκόληπτη ερμηνεία των καθημερινών συμβάντων. [...]

Ένας ακόμα παράγοντας της εξάπλωσης των ψευδεπίγραφων (αλλά και των ψευδών) ειδήσεων θεωρείται πως είναι τα ψηφιακά μέσα και ιδιαίτερα το διαδίκτυο. Είναι καθοριστικής σημασίας η σταδιακή κυριαρχία των νέων μέσων, τόσο ποσοτικά όσο και με τις εκφραστικές δυνατότητες που επισύρουν: τη ρεαλιστική αναπαράσταση επινοημένων γεγονότων, την προσθήκη επινοημένων πτυχών σε πραγματικά γεγονότα ή την αφαίρεση πτυχών με τη χρήση της ψηφιακής τεχνολογίας· τη συνάρθρωση διαφορετικών ως προς το χωρο-χρονικό τους πλαίσιο γεγονότων σε/ή χωρίς συνδυασμό με την προσθήκη επινοημένων ή την αφαίρεση πραγματικών· τη σύνδεση κάποιων εκ των προηγούμενων με οποιοδήποτε ιδεατικό πλαίσιο ή με τέτοιο που αποκλίνει από τις επιστημονικές και ιδεολογικές νεωτερικές αντιλήψεις.

Κείμενο 2

ANTON ΤΣΕΧΩΦ (1860- 1904)

Ο παραμορφωτικός καθρέφτης

Το απόσπασμα που ακολουθεί ανήκει στα πρώιμα έργα του Άντον Τσέχωφ, Ρώσου θεατρικού συγγραφέα και διηγηματογράφου. Δημοσιεύθηκε το 1882.

Μπήκαμε με τη γυναίκα μου στο σαλόνι. [...] Ρίξτε μια ματιά, για παράδειγμα, σε αυτή τη γριά, την προγιαγιά μου. Αυτή η άσχημη, τερατώδης γυναίκα έχει τη δική της, πολύ ενδιαφέρουσα ιστορία. «Βλέπεις, -ρώτησα τη γυναίκα μου,- βλέπεις τον καθρέφτη που κρέμεται εκεί στη γωνία;»

«Αυτός ο καθρέφτης έχει μαγικές ιδιότητες: κατέστρεψε την προγιαγιά μου. Πλήρωσε γι' αυτόν ένα τεράστιο ποσό και δεν τον αποχωρίστηκε μέχρι τον θάνατό της. Κοιταζότανε σ' αυτόν μέρα και νύχτα, δεν σταματούσε να κοιτάζεται, ακόμα κι αν έπινε ή έτρωγε. Ξάπλωνε να κοιμηθεί, και κάθε φορά τον έπαιρνε μαζί της στο κρεβάτι και, πεθαίνοντας, ζήτησε να τον βάλουν μαζί της στο φέρετρο.»

«Ήταν κοκέτα;» – με ρώτησε η σύζυγος.

«Ας το υποθέσουμε. Αλλά δεν είχε άλλους καθρέφτες; Γιατί της άρεσε τόσο πολύ ο συγκεκριμένος και όχι κάποιος άλλος; Μήπως δεν είχε καλύτερους καθρέφτες; Όχι, εδώ, γλυκιά μου, κρύβεται κάποιο φοβερό μυστικό.»[...]

Μια φορά, καθώς στεκόμουν πίσω από τη γυναίκα μου, κοίταξα τυχαία στον καθρέφτη και ανακάλυψα το φοβερό μυστικό. Στον καθρέφτη είδα μια γυναίκα με εκθαμβωτική ομορφιά, την οποία δεν είχα γνωρίσει ποτέ στη ζωή μου. Ήταν ένα θαύμα της φύσης, μια αρμονία ομορφιάς. Αλλά τι ήταν αυτό; Γιατί η άσχημη, αδέξια γυναίκα μου στον καθρέφτη φαινόταν τόσο όμορφη; Γιατί;

Επειδή ο παραμορφωτικός καθρέφτης καμπύλωνε το άσχημο πρόσωπο της συζύγου μου σε όλες τις πλευρές και από αυτή την αλλαγή των χαρακτηριστικών, έγινε τυχαία όμορφη. Και τώρα οι δύο μας, εγώ και η γυναίκα μου, καθόμαστε μπροστά στον καθρέφτη και χωρίς να χάνουμε ούτε ένα λεπτό, τον κοιτάζουμε.[..] Και η γυναίκα μου ψιθυρίζει με σιγουριά:

– Τι όμορφη που είμαι!

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να αποδώσεις σε 50-60 λέξεις τους λόγους που δημιουργούν τις ψευδεπίγραφες ειδήσεις στην εποχή μας.

Μονάδες 10

2ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να εντοπίσεις δύο τρόπους με τους οποίους αναπτύσσεται η δεύτερη παράγραφος του Κειμένου 1 (μονάδες 6) και να σε απασχολήσει ποιος από τους δύο αξιοποιείται βοηθητικά για την οργάνωση του άλλου τρόπου ανάπτυξης (μονάδες 4).

Μονάδες 10

3ο υποερώτημα (μονάδες 15)

- α. συχνά για να χαρακτηριστεί ως ψευδής μια είδηση ή ένα σχόλιο (1η παράγραφος),
- β. την επικρατούσα για ένα κοινό αντίληψη περί πραγματικότητας (2η παράγραφος),
- γ. της εξάπλωσης των ψευδεπίγραφων (αλλά και των ψευδών) ειδήσεων (4η παράγραφος)

Να μετατρέψεις τις παραπάνω φράσεις του Κειμένου 1 ως εξής:

- α. την πρώτη σε ονοματική φράση,
- β. τη μετοχή (2η περίπτωση) σε δευτερεύουσα πρόταση,
- γ. την ονοματική φράση (3η περίπτωση) σε αντίστοιχη δευτερεύουσα πρόταση (μπορείς να κάνεις όποιες αλλαγές κρίνεις σκόπιμες για το νόημα)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 30)

Με αφορμή την ομαδική, σχολική εργασία σου με θέμα: «αίτια και συνέπειες της παραπληροφόρησης», αναλαμβάνεις να αναλύσεις τους λόγους ύπαρξης της παραπληροφόρησης, καθώς και τον αντίκτυπο αυτής στην κοινωνία .

Το κείμενό σου να γραφεί σε μορφή ομιλίας σε 350- 400 λέξεις.

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 20)

Το παραπάνω διήγημα του Τσέχωφ στηρίζεται σε όλη την έκτασή του στον ευθύ λόγο. Να εντοπίσετε τρία σημεία που αυτό είναι εμφανές, αλλά και να αναφέρετε τον σκοπό χρήσης του ευθέος λόγου.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις την επιμονή της προγιαγιάς του αφηγητή για τον καθρέφτη με στοιχεία του Κειμένου 2 και να εκφράσεις την προσωπική σου συμφωνία ή διαφωνία με αυτή της την στάση. Οργάνωσε την ερμηνεία σου σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Σκίτσο του Κώστα Μητρόπουλου

3. ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ (20095)

Κείμενο 1

ΙΟ Κωνσταντίνος Δασκαλάκης μιλά για τον επαγγελματικό του προσανατολισμό

Το παρακάτω κείμενο, διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης, αποτελεί απόσπασμα της συνέντευξης που έδωσε στις 6/10/2018 ο διακεκριμένος Έλληνας επιστήμονας, καθηγητής στο MIT, Κωνσταντίνος Δασκαλάκης στο Αθηναϊκό Πρακτορείο Ειδήσεων.

-Μερικοί νομίζουν ότι είσαι καθαρά θεωρητικός μαθηματικός. [...] Είσαι και μαθηματικός και μηχανικός και οικονομολόγος. Εσύ πώς αυτοπροσδιορίζεις τον εαυτό σου;

Πάντα με ενδιέφεραν τα μαθηματικά, αλλά και οι υπολογιστές και μπήκα στη Σχολή αυτή του Πολυτεχνείου, γιατί μπορούσα να ακολουθήσω και τα δύο μου ενδιαφέροντα. Τελικά, αφιερώθηκα σε μια πτυχή της επιστήμης των υπολογιστών, που έχει να κάνει με τα μαθηματικά θεμέλια του υπολογισμού. Η περιοχή μου, για την ακρίβεια, λέγεται θεωρητική πληροφορική. Οι αλγόριθμοι είναι μια οπτική γωνία με την οποία μπορείς να μελετήσεις πολλές πτυχές του κόσμου. Έτσι, βρέθηκα να μελετάω και οικονομικά συστήματα και, πιο πρόσφατα, συστήματα που προσπαθούν να επιτελέσουν νοητικές διεργασίες παρόμοιες με αυτές του ανθρώπου. [...]

-Θα συμβούλευες ένα νέο παιδί να γίνει μαθηματικός, να ασχοληθεί με την πληροφορική ή να γίνει μηχανικός;

Η γνώμη μου πάντα ήταν ότι πρέπει να κάνεις κάτι που σε ενδιαφέρει πραγματικά, ασχέτως με το τι σου λένε οι άλλοι, διότι μόνο τότε θα κάνεις κάτι ενδιαφέρον. Όπως είπα και πριν, ο εγκέφαλός μας πρέπει να χρησιμοποιείται για δημιουργικές και μη τετριμμένες εργασίες. Νομίζω ότι μόνο αν έχεις πάθος και πραγματικό ενδιαφέρον για κάτι θα χρησιμοποιήσεις το μυαλό σου με τον τρόπο που τού αρμόζει. Θα συμβούλευα, λοιπόν, για να απαντήσω ευθέως και στην ερώτηση, ναι, εφόσον έχει πάθος για τα μαθηματικά, να το κάνει.

-Έχεις κάποια αίσθηση εάν το φαινόμενο της «διαρροής εγκεφάλων», το braindrain όπως είναι γνωστό διεθνώς, έχει τα τελευταία χρόνια αλλάξει, αν έχει υπάρξει κάποια αναστροφή;

Από την αρχή της κρίσης και μετά έχει σίγουρα ενταθεί το φαινόμενο της διαρροής εγκεφάλων και είναι πολύ λογικό. Το εκπαιδευμένο εργατικό δυναμικό της χώρας δεν μπορεί να απασχοληθεί μέσα στη χώρα. Όταν έφυγα εγώ το 2004, δεν συνέβαινε αυτό, δηλαδή πολλοί από τους συμφοιτητές μου μέινανε εδώ, διότι ήταν εποχή προ Ολυμπιακών Αγώνων, υπήρχε μια άνοδος της ελληνικής οικονομίας, ίσως ψευδεπίγραφη απ' ό,τι φαίνεται, αλλά εν πάση περιπτώσει υπήρχε μεγάλη δυνατότητα για απασχόληση μέσα στη χώρα. Πλέον αυτό το παραμύθι έχει ξεχαστεί και, αν

Το νέο φροντιστήριο

έχεις μια κατάρτιση, είναι δύσκολο να μείνεις μέσα, γιατί θα πρέπει να παλέψεις, και πολύ πιο εύκολο, γιατί υπάρχουν πολλές ευκαιρίες, να βγεις εκτός (της χώρας).

Κείμενο 2

Για την περηφάνεια

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το ομώνυμο διήγημα του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη, το οποίο δημοσιεύτηκε το 1899. Αντλήθηκε από τον ιστότοπο της Εταιρείας Παπαδιαμαντικών Σπουδών <https://www.papadiamantis.net>

[...] Ηγάπησεν, απεγοητεύθη, εψεύσθη. Εκείνη, ή μάλλον η μητέρα της, δεν τον είχε θελήσει. Η κόρη υπανδρεύθη αλλού. Τώρα ο άτυχος, ο γυιός της χήρας, εκοιμάτο ύπνον διπλούν παρά την όχθην του «οἴνοπος» πόντου³⁰. Δεν τον είχε πνίξει ακόμα η μητριά του, η θάλασσα. Επνίγετο καθημερινώς εις τον πυθμένα του ποτηρίου. [...]

— Αχ! παιδάκι μου, πώς έγινες έτσι-δα, παιδί μου;... Νίκο! Νίκο! εγώ είμαι· δεν ακούς;

— Θα πουντιάζω³¹, παιδί μου. Δεν ξέρεις να ῥθης στο σπίτι να κοιμηθής; Πώς έγινες έτσι!... κ' εξεχώρισες από τον κόσμο... Και δεν έχω πρόσωπο... και μ' άφησες παραπονεμένη, ντροπιασμένη, σαν να έκαμα καμμιάν πομπή³². Μάγια σου ῥχουν καμωμένα... που να όψωνται εν ημέρα κρίσεως!... Μάννα είμ' εγώ; Τι βύζαινα εγώ; τι κοιμίζα; τι μέρωνα³³; [...] Δεν αγροικούσες³⁴ να μπης στη βάρκα να κοιμηθής, μόνον έπεσες έτσι-δα στο γιαλό, στην άμμο; Έτσι σ' αποκοίμιζα εγώ; Ή σε είχα χαδούλη και χαδιάρη, στα μαλακά και στα πούπουλα;...

Ο νέος έβρεξε το πρόσωπόν του με το αλμυρόν νερόν και ανεκάθισεν επί της άμμου.

Ησθάνετο βαθείαν συγκίνησιν, αλλά δεν ήθελε να προδοθή.

— Άιντε... σύρε σπίτι σου, γριά... δεν έχουμε τίποτε μεταξύ μας... ούτε πάρσιμο ούτε δόσιμο... δεν ξέρω εγώ τι βύζαινες, τι κοιμίζες, τι κούναες... εσύ το ξέρεις, γρια-Ουρασιά.[...] Μαζώξου στο σπίτι σου, γριά, μη σου κολλήσουν καμμιά αβανιά³⁵, τώρα στα γεροντάματα... και πουν πως εβγήκες τάχα σε κακή στράτα. [...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

³⁰κρασάτο πέλαγος (φράση από τον Όμηρο)

³¹πουντιάζω: κρυώνω (ιδιωματισμός)

³²πομπή: διασυρμός, κάτι ντροπιαστικό που θέλει να κρύψει το άτομο

³³ημερώνω: προσπαθώ να ηρεμήσω κάποιον, κατασιγάω, καταπραΰνω

³⁴εδώ σημαίνει: καταλάβαινες

³⁵άδικη κατηγορία: συκοφαντία, κακολογία!

1ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να επαληθεύσεις ή να διαψεύσεις, με βάση το Κείμενο 1, τις παρακάτω προτάσεις, γράφοντας στο φύλλο σου δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση τη λέξη Σωστό ή Λάθος:

1. Οι σπουδές του Δασκαλάκη στο Πολυτεχνείο συνδύαζαν το ενδιαφέρον του για τα μαθηματικά και την πληροφορική.
2. Ο συνεντευξιαζόμενος προτρέπει τους νέους να έχουν πάθος για τα μαθηματικά.
3. Στη χώρα μας τα τελευταία χρόνια υπάρχουν πολλές ευκαιρίες απασχόλησης για καταρτισμένους νέους.
4. Την περίοδο πριν τους Ολυμπιακούς αγώνες υπήρχε αναμφίβολα, σύμφωνα με τον Δασκαλάκη, ουσιαστική οικονομική ανάπτυξη.
5. Ο συνεντευξιαζόμενος θεωρεί αναμενόμενο το φαινόμενο της διαρροής εγκεφάλων.

Μονάδες 10

2ο υποερώτημα (μονάδες 10)

για την ακρίβεια, πιο πρόσφατα: Να εξηγήσεις με ποιον τρόπο οι παραπάνω φράσεις συμβάλλουν στη συνοχή του λόγου στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

3ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 1 παρατηρούμε εναλλαγή α', β' και γ' ρηματικού προσώπου. Να εντοπίσεις από ένα σχετικό χωρίο (μονάδες 6) και να εξηγήσεις με συντομία ποιο επικοινωνιακό αποτέλεσμα έχει το καθένα (μονάδες 9).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 30)

Να συντάξετε ένα κείμενο σε μορφή άρθρου που να πραγματεύεται τις αιτίες της ύπαρξης του φαινομένου brain drain, αλλά και τρόπους με τους οποίους η πολιτεία και το σχολείο κατ' επέκταση μπορούν να το ανατρέψουν. (350- 400 λέξεις)

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 20)

Ποιος είναι ο σκοπός των ερωτήσεων της μάνας στο διήγημα; Τι είδους ερωτήσεις είναι και τι προσδίδουν στο ύφος;

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Πώς ερμηνεύεις τη στάση της μητέρας απέναντι στον γιο της; Τι σκέψεις ή/ και συναισθήματα σου προκαλεί η στάση της; Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε περίπου 120- 150 λέξεις, τεκμηριώνοντάς την με συγκεκριμένες αναφορές στο Κείμενο 2.

Μονάδες 15

4. ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ (17128)

Κείμενο 1

Δεν υπάρχει καλή και κακή Ελλάδα/Brain Gain1

Συνέντευξη του επιχειρηματία Μάρκου Βερέμη στον δημοσιογράφο Δημήτρη Καραϊσκό, η οποία δημοσιεύτηκε στο Περιοδικό«Κ», 16/01/2022, <https://www.kathimerini.gr/k/k-magazine/561673177>, (Διασκευή)

Όποιος προσπαθεί στο δικό του χωράφι, στο δικό του μαγαζί, στο δικό του σχολείο, να μεταφέρει τις αξίες της δικαιοσύνης και της αξιοκρατίας, αυτό από μόνο του είναι ένα μικρό θαύμα. Και αν μαζευτούν αρκετά τέτοια μικρά θαύματα, σιγά σιγά αλλάζει η χώρα. Η αλλαγή έρχεται από κάτω προς τα πάνω και όχι ανάποδα, όπως είχαμε συνηθίσει στη χώρα μας να πιστεύουμε, ότι δηλαδή όλα θα τα κάνει το κράτος. Δεν δουλεύει έτσι το πράγμα, τελικά. Και να το αποτέλεσμα: ένας τομέας που δεν υπήρχε δέκα χρόνια πριν, αυτή τη στιγμή έχει αξία περίπου 7 δισ. [...]

Ο γιος σας σύντομα τελειώνει το σχολείο και βγαίνει εκεί έξω, στην αγορά και την κοινωνία.

Τι συμβουλή ζωής θα του δίνετε;

Θα του έλεγα κάποια πράγματα που λέει ο Αριστοτέλης στα *Ηθικά Νικομάχεια* και τα οποία συνοψίζουν οποιαδήποτε συμβουλή ζωής θα μπορούσα να δώσω σε οποιονδήποτε, ανεξαρτήτως ηλικίας. Λέει πως στη ζωή δεν πρέπει να κυνηγάμε την ευτυχία, γιατί την ευτυχία –την «καλή τύχη»– δεν την ορίζουμε. Πρέπει να κυνηγάμε την ευδαιμονία– που η λέξη σημαίνει να βρίσκουμε πάντοτε τους καλούς μας δαίμονες [...]2. Και δίνει πολύ συγκεκριμένους κανόνες για το πώς να το πετύχεις αυτό, δίνοντας τέσσερις ποιότητες που πιστεύει ότι πρέπει να κατέχει ο καθένας μας. Η πρώτη είναι μια εγγενής αίσθηση δικαιοσύνης – να μην αδικείς δηλαδή ποτέ τους άλλους ούτε και τον εαυτό σου. Η δεύτερη είναι η ενσυναίσθηση, να μπαίνεις στη θέση των άλλων, να συνεργάζεσαι μαζί τους. Η τρίτη είναι το μέτρο και η τέταρτη ποιότητα είναι η τόλμη: μια ζωή που ζεις χωρίς θάρρος είναι μισή ζωή. [...]

Αυτές οι διδαχές του Αριστοτέλη ακούγονται σαν να μπορούσαν να είναι χρήσιμες και για ολόκληρη τη χώρα.

Ναι, βέβαια, είναι ένας καλός οδηγός και για μια χώρα ολόκληρη. Σκέψου, π.χ., πόσο μας λείπει το μέτρο στην Ελλάδα, μια χώρα αμετροέπειας, αλλά και πόσο επίπονα μας λείπει η ενσυναίσθηση. Είμαστε μια χώρα όπου το 80% των επιχειρήσεων απασχολεί κάτω από οκτώ άτομα. Είναι δομικό πρόβλημα της ελληνικής οικονομίας αυτό: δεν ξέρουμε να συνεργαζόμαστε. Δεν υπάρχει λοιπόν καλή και κακή Ελλάδα, απλώς έχουμε όλοι μας τον καλό και τον κακό μας εαυτό. Και αυτό το διχαστικό πράγμα, [...] να χωρίζουν τους ανθρώπους σε «καλούς» και «κακούς», σε «έτσι» και

\\o νέο φροντιστήριο

«αλλιώς», μου μοιάζει εντελώς λάθος, με την έννοια ότι όλοι οι άνθρωποι (και αυτό το έχω βιώσει κι εγώ, κι εσύ, και όλοι μας) έχουν μια καλή και μια κακή πλευρά. Και πόσο ωραίο είναι όταν το περιβάλλον τούς ενθαρρύνει να βγάζουν, όσο περισσότερο γίνεται, τον καλό τους εαυτό.

1 κέρδος-προσέλευση εγκεφάλων.

² να βρίσκουμε «την ευημερία, απόλυτη ικανοποίηση, συνεχή ψυχική ηρεμία, ηθική τελείωση»

Κείμενο 2

Νίκος Καζαντζάκης (1883 –1957)

Το απόσπασμα που ακολουθεί προέρχεται από το μυθιστόρημα του Ν. Καζαντζάκη «Αναφορά στον Γκρέκο», Θ' Λαχτάρα φυγής(Εκδόσεις Καζαντζάκης, 2014, Επιμέλεια: Ν. Μαθιουδάκης, σ. 80-81)

Κι όταν ακόμα αργότερα διάβασα τον ήρωα του Θερβάντες, ένας άγιος μεγαλομάρτυς μου φάνηκε ο Δον Κιχώτης, που, πέρα από την ταπεινή καθημερινή ζωή, κίνησε, μέσα στα γιουχαητά και τα γέλια, να βρει, πίσω από τα φαινόμενα, την ουσία. Ποιαν ουσία; Τότε δεν ήξερα, αργότερα κατάλαβα, μια η ουσία, πάντα η ίδια, και δε βρήκε ακόμα ο άνθρωπος άλλον τρόπο να υψωθεί: η κατατρόπωση της ύλης κι η υποταγή του ατόμου σ' ένα υπερατομικό σκοπό, ας είναι και χίμαιρα. Όταν η καρδιά πιστεύει κι αγαπάει, χίμαιρα δεν υπάρχει· υπάρχει μονάχα αντρεία, εμπιστοσύνη και γόνιμη πράξη.

Πέρασαν χρόνια. Προσπάθησα να βάλω τάξη στο χάος αυτό της φαντασίας μου· μα πάντα η ουσία τούτη, όπως μου παρουσιάστηκε, θαμπά ακόμα, όταν ήμουν παιδί, μου φαίνεται πως είναι η καρδιά της αλήθειας: χρέος έχουμε, πέρα από τις ατομικές έγνοιες, πέρα από τις βολικές μας συνήθειες, πιο πάνω από τον εαυτό μας, να θέσουμε ένα σκοπό, κι αυτόν, μέρα και νύχτα, αψηφώντας τα γέλια, την πείνα ή το θάνατο, να μοχτούμε να τον φτάσουμε. Όχι να τον φτάσουμε· μια περήφανη ψυχή, ευτύς ως φτάσει στο σκοπό της, τον μετατοπίζει ακόμα πιο πέρα· όχι να τον φτάσουμε, παρά να μη σταματήσουμε ποτέ στον ανήφορο. Έτσι μονάχα αποχτάει η ζωή ευγένεια κι ενότητα.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Με βάση το Κείμενο 1, να επαληθεύσεις ή να διαψεύσεις τις παρακάτω προτάσεις, γράφοντας στο

\\Ξ ΝΕΟ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ

απαντητικό σου φύλλο δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση τη λέξη Σωστό ή Λάθος.

- α. Τη μοναδική ευθύνη για τα θέματα ανάπτυξης μιας χώρας την έχει μόνον το κράτος.
- β. Ο Αριστοτέλης στο έργο «Ηθικά Νικομάχεια» δίνει συμβουλές που αφορούν όλες τις ηλικιακές ομάδες.
- γ. Δεν πρέπει να αδικούμε τους άλλους, ακόμη κι αν χρειαστεί να αδικήσουμε τον εαυτό μας.
- δ. Η διάκριση σε «κακούς» και σε «καλούς» είναι φυσική και αποδεκτή από τον συνεντευξιαζόμενο.
- ε. Ο καλός μας εαυτός μπορεί να αναδειχτεί και με τη βοήθεια των άλλων.

Μονάδες 10

2ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ο ερωτώμενος στη δεύτερη παράγραφο (*Θα του έλεγα κάποια πράγματα... είναι μισή ζωή.*) του Κειμένου 1 αξιοποιεί τις μεθόδους του ορισμού και της διαίρεσης. Να εντοπίσεις τα χωρία που εμφανίζεται η καθεμία μέθοδος (μονάδες 6) και να γράψεις τι επιτυγχάνεται από τη χρήση τους (μονάδες 4).

Μονάδες 10

3ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να εντοπίσεις στο Κείμενο 1 πέντε (5) περιπτώσεις μεταφορικής χρήσης του λόγου (μονάδες 10). Γιατί, κατά τη γνώμη σου, επιλέγεται αυτή η λειτουργία της γλώσσας (μονάδες 5);

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 (Μονάδες 30)

Με αφορμή το κείμενο 1, αλλά κυρίως τους δικούς σας προβληματισμούς να γράψετε ένα άρθρο 350-400 λέξεων όπου θα απαντήσετε στα ερωτήματα:

- α) Ποιοι παράγοντες ευθύνονται για την ανεργία;
- β) Ποια θεωρείτε ότι είναι τα κριτήρια με τα οποία πρέπει να επιλέγουν οι νέοι το μελλοντικό τους επάγγελμα;

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (Μονάδες 20)

Να εντοπίσετε στο κείμενο 2 , δύο ρηματικά πρόσωπα που κυριαρχούν και να σχολιάσετε τη λειτουργία τους.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Λαμβάνοντας υπόψη το περιεχόμενο του κειμένου 2, να ερμηνεύσεις τις σκέψεις και τα συναισθήματα του συγγραφέα για τη στάση ζωής που επέλεξε ο ήρωας του Θερβάντες, ο Δον Κιχώτης. Να συμπεριλάβεις στην απάντησή σου τις σκέψεις και τα συναισθήματα που σου δημιουργήθηκαν από την ανάγνωση του αποσπάσματος ως προς τη συμπεριφορά του Δον Κιχώτη και τους σκοπούς που, γενικότερα, θα πρέπει να θέτει ο άνθρωπος στη ζωή του (120-150 λέξεις).

Μονάδες 15

5. ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ (16775)

Κείμενο 1

[Χαιρετισμός της Προέδρου της Δημοκρατίας]

Το κείμενο που ακολουθεί είναι ο χαιρετισμός της Προέδρου της Δημοκρατίας, κας Κατερίνας Σακελλαροπούλου, σε εκδήλωση για την Ημέρα Μνήμης Ελλήνων Εβραίων Μαρτύρων (27.01.2022).

Σήμερα, επέτειο απελευθέρωσης του Άουσβιτς, τιμάμε τη Διεθνή Ημέρα Μνήμης για τα θύματα του Ολοκαυτώματος – του πιο αποτρόπαιου γεγονότος του 20ου αιώνα, του μεγαλύτερου εγκλήματος που διέπραξε ο άνθρωπος, του πλέον οδυνηρού τραύματος στο σώμα της Ευρώπης. Υπήρξε μια καταστροφή που υπερβαίνει τα όρια του λόγου. Μια ιδεοληπτική³⁶, συστηματική, ψυχρή γενοκτονία, που αφάνισε έξι εκατομμύρια Εβραίους και πολλούς άλλους συνανθρώπους μας στα κολαστήρια των ναζιστικών στρατοπέδων συγκέντρωσης και στους ματωμένους ερημότεπους της κεντρικής Ευρώπης, κάτω από τα πυρά των χιτλερικών εκτελεστικών αποσπασμάτων. Ένα έγκλημα που στιγμάτισε ανεξίτηλα όχι μόνο τον δυτικό και τον ευρωπαϊκό πολιτισμό, αλλά και την ιστορία ολόκληρης της ανθρωπότητας. Ένα αδιανόητο συμβάν, την ουσία του οποίου καμιά κοινωνικο- ιστορική ανάλυση δεν είναι σε θέση να μεταδώσει, ακριβώς γιατί είναι απόλυτα απάνθρωπο. Μια «οντολογική σφαγή», όπως το ονόμασε ο Τζωρτζ Στάινερ³⁷.

Τιμάμε παράλληλα την Ημέρα Μνήμης των Ελλήνων Μαρτύρων και Ηρώων του Ολοκαυτώματος. Για μας, τους Έλληνες, που χάσαμε δεκάδες χιλιάδες Εβραίους συμπατριώτες μας, χάνοντας ταυτόχρονα και ένα σημαντικό κομμάτι της πολυπολιτισμικής μας παράδοσης, η επέτειος επιτάσσει μνήμη και γνώση. Πρέπει η νεότερη, ιδίως, γενιά, να μάθει τι πραγματικά συνέβη στα στρατόπεδα της φρίκης, πώς ξεθεμελιώθηκε ολόκληρη σχεδόν η εβραϊκή κοινότητα της Θεσσαλονίκης, των Ιωαννίνων, της Κέρκυρας, αλλά και να εκτιμήσει τη θετική συνεισφορά κοινοτήτων, όπως η ζακυνθινή, στη σωτηρία των Εβραίων ή τους μηχανισμούς αλληλεγγύης που δημιουργήθηκαν στην Αθήνα και αλλού, αποτρέποντας την ολοκληρωτική εξάλειψη του εβραϊκού στοιχείου από την Ελλάδα.

Το Ολοκαύτωμα μάς αφορά όλους, όχι μόνον τον εβραϊκό λαό. Αποκαλύπτει, γυμνό, το πρόσωπο του κακού και θέτει σε συνεχή δοκιμασία την ηθική μας συνείδηση. Αποτίνουμε³⁸ με δέος και συντριβή φόρο τιμής στα εκατομμύρια θύματα της ναζιστικής λαίλαπας. Το σύνθημα «Ποτέ ξανά» μάς καλεί να θυμόμαστε ενεργά, να μετατρέπουμε τη μνήμη σε πράξη. Να

³⁶εμμονική

³⁷Γάλλο – Αμερικανός κριτικός της λογοτεχνίας και στοχαστής

³⁸αποδίδουμε

Το νέο φροντιστήριο

καλλιεργούμε την ιστορική γνώση. Να αναστοχάζομαστε τις αιτίες που γέννησαν τον ναζισμό, τον ρατσισμό, τον αντισημιτισμό³⁹ και κάθε είδους φυλετικές, θρησκευτικές και κοινωνικές προκαταλήψεις. Να εργαζόμαστε με περισυλλογή για την αφύπνιση των συνειδήσεων και τη θωράκιση ενάντια στη ρητορική του μίσους. Να ενισχύουμε την κοινωνική φιλότητα⁴⁰ και την αλληλεγγύη. Μόνον έτσι θα αποτραπεί η επανάληψη παρόμοιων εγκλημάτων που αμαυρώνουν⁴¹ τον πολιτισμό μας. Μόνον έτσι το «Ποτέ ξανά» θα αποκτήσει το πραγματικό νόημά του.

Κείμενο 2

Γιάννης Αγγελάκας (1959 –)

Σιγά μην κλάψω

Ο Γιάννης Αγγελάκας είναι τραγουδιστής, μουσικός και ποιητής, γνωστός στο ευρύ κοινό μέσα από το ροκ συγκρότημα «Τρύπες» (1983 – 2001). Το 2005 κυκλοφόρησε τον πρώτο καθαρά προσωπικό του δίσκο. Το άλμπουμ ονομάζεται «Από 'δω και πάνω», ενώ ξεχωρίζει το κομμάτι «Σιγά μην κλάψω», το οποίο στη συνέχεια θα γίνει το δημοφιλέστερο τραγούδι στη σόλο πορεία του.

Μου λεν αν φύγω από τον κύκλο θα χαθώ
στα όριά του μοναχά να γυροφέρνω.
Και πως ο κόσμος είν' ανήμερο θεριό
κι όταν δαγκώνει εγώ καλά είναι να σωπαίνω.

Κι όταν φοβούνται πως μπορεί να τρελαθώ
μου λεν να πάω κρυφά κάπου να κλάψω.
Και να θυμάμαι πως αυτό το σκηνικό
είμαι μικρός, πολύ μικρός για να τ' αλλάξω.

Μα εγώ μ' ένα άγριο περήφανο χορό
σαν αετός πάνω απ' τις λύπες θα πετάξω.
Σιγά μην κλάψω, σιγά μη φοβηθώ,
σιγά μην κλάψω, σιγά μη φοβηθώ.

Θα πάω να χτίσω μια φωλιά στον ουρανό,
θα κατεβαίνω μόνο αν θέλω να γελάσω.

³⁹ συστηματική εχθρότητα προς την Εβραϊκή φυλή, που φτάνει ακόμα και σε προσπάθειες εξόντωσής της

⁴⁰ φιλία

⁴¹ βλάπτουν

\\Ξ Νέο φροντιστήριο

Σιγά μην κλάψω, σιγά μη φοβηθώ,
σιγά μην κλάψω, σιγά μη φοβηθώ.
Μου λεν αν φύγω πιο ψηλά θα ζαλιστώ
καλύτερα στη λάσπη εδώ μαζί τους να κυλιέμαι.

Και πως αν θέλω περισσότερα να δω,
σ' ένα καθρέφτη μοναχός μου να κοιτιέμαι.
Κι όταν φοβούνται πως μπορεί να τρελαθώ
μου λεν να πάω κρυφά κάπου να κλάψω.

Και να θυμάμαι πως αυτό το σκηνικό
είμαι μικρός πολύ μικρός για να τ' αλλάξω.

Μα εγώ μ' ένα άγριο περήφανο χορό
σαν αετός πάνω απ' τις λύπες θα πετάξω.
Σιγά μην κλάψω, σιγά μη φοβηθώ,
σιγά μην κλάψω, σιγά μη φοβηθώ.

Θα πάω να χτίσω μια φωλιά στον ουρανό,
θα κατεβαίνω μόνο αν θέλω να γελάσω.
Σιγά μην κλάψω, σιγά μη φοβηθώ,
σιγά μην κλάψω, σιγά μη φοβηθώ.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Σε ένα κείμενο 50-60 περίπου λέξεων να παραθέσεις τους τρόπους με τους οποίους, σύμφωνα με την Πρόεδρο της Δημοκρατίας, θα αποτραπεί η επανάληψη εγκλημάτων που αμαυρώνουν τον πολιτισμό μας, όπως το Ολοκαύτωμα των Εβραίων.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 («Τιμάμε παράλληλα ... την ολοκληρωτική εξάλειψη του

Το νέο φροντιστήριο

εβραϊκού στοιχείου από την Ελλάδα.» η Πρόεδρος της Δημοκρατίας χρησιμοποιεί δύο κατηγορίες παραδειγμάτων. Ποια είναι αυτά (μονάδες 4) και τι επιδιώκει να δείξει, κατά τη γνώμη σου, με τα συγκεκριμένα παραδείγματα (μονάδες 6);

Μονάδες 10

3ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να επιλέξεις και να μεταφέρεις στο απαντητικό σου φύλλο τη σωστή απάντηση σε καθεμιά από τις παρακάτω προτάσεις, οι οποίες βασίζονται στο Κείμενο 1 (μια μόνο από τις τέσσερις προτεινόμενες απαντήσεις είναι σε κάθε περίπτωση ορθή):

1. «(Το Ολοκαύτωμα) Αποκαλύπτει, γυμνό, το πρόσωπο του κακού και θέτει σε συνεχή δοκιμασία την ηθική μας συνείδηση» (3η παράγραφος): Με την προσωποποίηση ως εκφραστικό σχήμα η ομιλήτρια επιχειρεί να:

- α. ειρωνευτεί
- β. καταγγείλει το γεγονός που περιγράφει
- γ. προβληματίσει τον δέκτη για όσα αναφέρει
- δ. δημιουργήσει αίσθημα ευφορίας στον δέκτη

2. Τα εισαγωγικά στην έκφραση «οντολογική σφαγή» (1η παράγραφος):

- α. δηλώνουν μεταφορική χρήση της γλώσσας
- β. καθιστούν πιο ρεαλιστικό και πειστικό τον αποτροπιασμό της ομιλήτριας για τον αφανισμό των Εβραίων
- γ. αποτελούν ένα σχόλιο για το Ολοκαύτωμα
- δ. είναι ένας τρόπος παράθεσης μιας έκφρασης που έχει διατυπωθεί από κάποιον άλλον

3. Η λέξη «λόγου» (1η παράγραφος) με κριτήριο τη σημασία της στο γλωσσικό περιβάλλον της πρότασης, στην οποία ανήκει, έχει ως συνώνυμή της τη λέξη:

- α. γλώσσας
- β. λέξεων
- γ. λογικής
- δ. αιτίας

4. Η λέξη «επιτάσσει» (2η παράγραφος) με κριτήριο τη σημασία της στο γλωσσικό περιβάλλον της πρότασης, στην οποία ανήκει, έχει ως αντώνυμή της τη λέξη:

- α. προστάζει
- β. διατάζει

1ο Νέο Φροντιστήριο

γ. απαγορεύει

δ. επιβάλλει

5. Στην έκφραση «οδυνηρού τραύματος» (1η παράγραφος), η ομιλήτρια χρησιμοποιεί τον πλεονασμό, για να εκφράσει:

α. αποτροπιασμό

β. απορία

γ. αμφισβήτηση

δ. ειρωνεία

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 30)

Ο ρατσισμός υπήρξε ανέκαθεν ένα δόγμα που χρησίμευσε ως ιδεολογικό άλλοθι για τη διάπραξη αποτρόπαιων εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας. Με αφορμή τον χαιρετισμό της Προέδρου της Δημοκρατίας να γράψεις ένα άρθρο (350 – 400 λέξεων) για ανάρτηση στην ενημερωτική ιστοσελίδα που επισκέπτεσαι συχνότερα, στο οποίο θα παρουσιάζεις την άποψή σου σχετικά με τον ρόλο της οικογένειας και του σχολείου στη διαχείριση της διαφορετικότητας.

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 20)

Να καταγράψεις δύο (2) γλωσσικές επιλογές με τις οποίες το πρόσωπο του τραγουδιού στο Κείμενο² μάς μεταφέρει στον κόσμο του και να σχολιάσεις τη λειτουργία τους.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Στους στίχους του τραγουδιού ο «χώρος» του κύκλου στην αρχή («Μου λεν αν φύγω από τον κύκλο θα χαθώ») λειτουργεί αντιθετικά με τον «χώρο» του ουρανού στο τέλος του τραγουδιού («Θα πάω να χτίσω μια φωλιά στον ουρανό»). Τι μπορεί να σημαίνει για σένα αυτή η αντίθεση σε συνάρτηση με τους υπόλοιπους στίχους του τραγουδιού; Ποια στάση ζωής υπαγορεύει (120 – 150 λέξεις);

Μονάδες 15

6.ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ (20147)

Κείμενο 1

«Δεν έχουμε Ίντερνετ»

Το κείμενο είναι απόσπασμα από άρθρο της Ελ. Βλαστού, που δημοσιεύθηκε στις 13.2.2022 στο kathimerini.gr.

«Δεν έχουμε Ίντερνετ» – αυτή ήταν η πρώτη κουβέντα που άκουσα όταν επέστρεψα σπίτι. «Τι; Αποκλείεται!» Και πώς θα στείλω το άρθρο;» [...]

Έπειτα από ένα μεγάλο –όπως μου φάνηκε– διάστημα χωρίς Ίντερνετ κατέληξα στο απλούστατο: η βραδύτητα θρέφει την προσοχή. Βγήκα και αγόρασα τα φυσικά αντίτυπα των εφημερίδων και άκοπα συγκεντρώθηκα απερίσπαστη στην ανάγνωση. Η ηλεκτρονική συνδρομητική ανάγνωση είναι μια εντελώς διαφορετική εμπειρία. Παύει να είναι γραμμική, παύει να είναι διάβασμα. Είναι ένα μανιακό κοίταγμα προς διάφορες κατευθύνσεις. Αν υποθέσουμε ότι διαβάζω online ένα άρθρο για το Ισραήλ και δεν γνωρίζω κάποιο συμβάν, ανοίγω ταυτόχρονα ένα άλλο παράθυρο και πληροφορούμαι για το γεγονός. Κατόπιν εισχωρώ στο λαγούμι που λέγεται YouTube. Βλέπω ένα βίντεο σχετικό με το θέμα, με καλύπτει. Αφήνω τον υπολογιστή, για να φτιάξω έναν καφέ, και, όταν επανέρχομαι, εξακολουθούν να προβάλλονται βίντεο. [...]

Ζούμε σε μια κοινωνία που μας πολιορκούν τα τεχνητά διεγερτικά, αλλά βομβαρδιζόμαστε επίσης από πληροφορία. Παρ' όλα αυτά, έχουμε απεμπολήσει τους πνευματικούς ή τους χρονικούς πόρους, για να αφεθούμε και να κάνουμε τις συνδέσεις, σεβόμενοι τους περιορισμούς και τη χωρητικότητα του μυαλού. Το ότι τα περνούμε όλα στα γρήγορα δεν σημαίνει ότι αφήνουμε το μυαλό να περιπλανηθεί. Καταναλώνουμε χωρίς αφομοίωση και ταξινόμηση τις πληροφορίες. Είναι ένα είδος διανοητικής χρεοκοπίας.

Το Διαδίκτυο λειτουργεί με τη λογική της χειραγώγησης, όπως δουλεύουν τα μαγικά τεχνάσματα. Ο μάγος δείχνει το κέρμα, το εξαφανίζει και έπειτα το εμφανίζει. Η μαγεία συντελείται ακριβώς τη στιγμή της διάσπασης της προσοχής. Ο μάγος –αν αξίζει– χειρίζεται την ατροφία της εστίασης χωρίς καν να το αντιλαμβανόμαστε. Και φυσικά, όποιος χειρίζεται τα τυφλά σημεία και την ευαλωτότητά μας, μάς έχει στο χέρι. [...]

Κείμενο 2

ΠΡΟΪΟΝ

\\Ξο νέο φροντιστήριο

Το ποίημα του Δημήτρη Γκιούλου αντλήθηκε από τη σελίδα voidnetwork.gr/2019/03/21/poisi-apo-ton-21o-aiona/

Να μεταδίδεται ο πόλεμος σε λάηβ στρίμινγκ⁴² στο γιουτιούμπ⁴³

να συνηθίσεις τη φρίκη

αύριο θα 'ρθει κι εδώ

πάλι σε στρίμινγκ θα κοιτάς, πόλεις, κτίρια, ανθρώπους να πέφτουν

ήδη πέφτουν κι ας μην ακούστηκε κάποιο σάλπισμα

(Τα τείχη μέσα μας είναι)

σε θάλασσες μολυβένιες

σε δρόμους χωρίς σήμανση

-πραγματικότητες σεσημασμένες –

σε αίθουσες δικαστηρίου

σ' αεροδρόμια με φτερά εισιτήρια.

Και να είσαι σχολιαστής.

Να είσαι κυνηγός.

Θεριστής.

Αιχμηρός σαν ξυράφι

Αποτελεσματικός σαν βόμβα

τα πάντα θωρών⁴⁴ σαν drone⁴⁵.

Κι η φρίκη, προϊόν.

Σαν να είναι σειρά στο νέτφλιξ⁴⁶

σαν να είναι αγώνας στο NBA⁴⁷.

Μέχρι να 'ρθει εδώ.

Να γίνεις εσύ η πόλη

το κτίριο

ο άνθρωπος που θα πέφτει

Προπονημένος στη φρίκη

⁴²λαηβστρίμινγκ: απευθείας μετάδοση ενός βίντεο στο διαδίκτυο (livestreaming)

⁴³γιουτιούμπ: ιστότοπος που επιτρέπει την αποθήκευση, ανάρτηση και αναπαραγωγή ψηφιακών βίντεο και ταινιών (youtube)

⁴⁴θωρών: αυτός που θεάται, που βλέπει σφαιρικά

⁴⁵drone: μη επανδρωμένα αεροσκάφη

⁴⁶νέτφλιξ: συνδρομητικό κανάλι / εταιρία ειδικευμένη στην ενοικίαση ταινιών, σειρών κτλ

⁴⁷NBA: Αμερικάνικο Πρωτάθλημα Μπάσκετ

ΞΟ ΝΕΟ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ

η βουτιά σου με δέκα θα βαθμολογηθεί.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να χαρακτηρίσεις τις παρακάτω προτάσεις ως Σ (Σωστές) ή Λ (Λάθος) σύμφωνα με το περιεχόμενο του Κειμένου 1.

1. Σύμφωνα με την αρθρογράφο, μια αιτία αδυναμίας συγκέντρωσης του αναγνώστη είναι και η ταχύτητα μετάδοσης και λήψης της πληροφορίας.
2. Η ηλεκτρονική ανάγνωση μπορεί να οδηγήσει τον αναγνώστη σε μια απροσδόκητη εμβάθυνση επί του θέματος.
3. Η αφομοίωση της πληροφορίας διευκολύνεται από τις νέες τεχνολογίες.
4. Το διαδίκτυο καταφέρνει να εισχωρεί στο μυαλό του χρήστη και να τον επηρεάζει πολλές φορές ασυνείδητα.
5. Η αρθρογράφος τηρεί γενικότερα μια επιφυλακτική στάση απέναντι στο διαδίκτυο.

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1 επιλέγεται ως τρόπος οργάνωσης η αναλογία. Να εντοπίσεις τις δύο έννοιες που συγκρίνονται αναλογικά (μονάδες 6) και να εξηγήσεις με συντομία τι επιτυγχάνεται μέσω αυτής (μονάδες 4).

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να εντοπίσεις την εναλλαγή ρηματικού προσώπου από τη δεύτερη στην τρίτη παράγραφο (μονάδες 10) και να την αξιολογήσεις ως προς την επικοινωνιακή αποτελεσματικότητα του κειμένου (μονάδες 5).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 (Μονάδες 30)

Με αφορμή το κείμενο 1, αλλά κυρίως τους δικούς σας προβληματισμούς να γράψετε ένα άρθρο 350-400 λέξεων όπου θα παρουσιάσετε τα θετικά και τους κινδύνους του διαδικτύου.

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (Μονάδες 20)

Το ύφος του κειμένου 2 είναι οικείο ή επίσημο; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας με δύο γλωσσικές επιλογές.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποιος είναι ο βασικός προβληματισμός του ποιητικού υποκειμένου; Τον θεωρείς δικαιολογημένο ή όχι; Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε ένα κείμενο 120-150 λέξεων.

Μονάδες 15

7. ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ (20076)

Α. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Έγινα μπαμπάς, θα σας τα πω στο blog μου

Τα ακόλουθα, ελαφρώς διασκευασμένα, αποσπάσματα είναι από το ομώνυμο άρθρο είναι της Έλλης Ισμαηλίδου, δημοσιευμένο στις 25 Απριλίου 2012 στην εφημερίδα «[Το Βήμα](#)» (ανακτήθηκε 14/10/2021).

[...] Οι σύγχρονοι γονείς δεν είναι μόνο αναγνώστες, αλλά και παραγωγοί του διαδικτυακού υλικού. Με το πληκτρολόγιο ανά χείρας, με το Facebook⁴⁸ διαρκώς συνδεδεμένο και με το Instagram⁴⁹ έτοιμο να απαθανατίσει (και να μοιραστεί) φευγαλέες οικογενειακές στιγμές, παράγουν σελίδες επί σελίδων ως μπλόγκερ⁵⁰, χρήστες των socialmedia⁵¹ ή ακόμα και ως διαχειριστές δημοφιλών ιστοσελίδων. Ξεκινούν με το να μοιράζονται την καθημερινότητά τους, συνεχίζουν εκφράζοντας σχόλια και απόψεις, ανεβάζοντας φωτογραφίες και βίντεο, συνδέονται με άλλους γονείς και, πριν καλά-καλά το καταλάβουν, μετατρέπονται σε διαχειριστές δημοφιλών ιστοσελίδων με χιλιάδες αναγνώστες, διαδικτυακή διαφήμιση και λαμπρές επαγγελματικές προοπτικές!

Δεν είναι τυχαίο ότι πρόσφατη έρευνα της αμερικανικής εταιρίας «e-Marketer» ονόμασε τις μαμάδες-μπλόγκερς τη «νέα δύναμη του μάρκετινγκ», καθώς 32 εκατομμύρια μητέρες διαβάζουν τακτικά γονεϊκάμπλογκ στις ΗΠΑ, ενώ 3,9 εκατομμύρια γράφουν σε τέτοια μπλογκ. Στην Ελλάδα οι αριθμοί είναι σαφώς λιγότερο εντυπωσιακοί, ωστόσο παρουσιάζουν αυξητική τάση, με περίπου 200 γονεϊκάμπλογκ να έχουν καταγραφεί στο ελληνικό διαδίκτυο. Ταυτόχρονα, οι πρώτες γονεϊκές ομάδες αρχίζουν να σχηματίζονται μέσω διαδικτύου. Ξεκινώντας από τον κυβερνοχώρο, οι εν λόγω γονείς καταλήγουν να συναντώνται και σε «φυσικό» χώρο, δημιουργώντας κοινότητες που αλληλοϋποστηρίζονται και αναπτύσσουν πολύπλευρη δράση. [...]

Την πρωτοκαθεδρία στα γονεϊκάμπλογκ διατηρούν – όπως θα ήταν αναμενόμενο

⁴⁸ Εφαρμογή κοινωνικής δικτύωσης.

⁴⁹ Εφαρμογή κοινωνικής δικτύωσης.

⁵⁰ Blogger είναι ο άνθρωπος αυτός ο οποίος δημοσιεύει άρθρα σε ένα blog, το οποίο είτε είναι δικό του, είτε όχι. Το ιστολόγιο, γνωστό συχνά με την άκλιτη ονομασία μπλογκ (blog), είναι μορφή ιστοχώρου.

⁵¹ Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, τα μέσα αλληλεπίδρασης και επικοινωνίας ομάδων ανθρώπων μέσω διαδικτυακών κοινοτήτων.

\\ξο νέο φροντιστήριο

σε μια πατριαρχική κοινωνία όπως η ελληνική– οι μητέρες. Ωστόσο, πρόσφατα έχουν παρουσιάσει αύξηση τα γονεϊκάμπλογκ που προέρχονται από την πένα ανήσυχων πατεράδων που μοιράζονται τις χαρές (και τα δεινά) της πατρότητας στο διαδίκτυο. «Ξεκίνησα το 2005 ένα προσωπικό μπλογκ χωρίς να έχω πρόθεση να γίνω ένας πατέρας-μπλόγκερ. Ωστόσο, τα τελευταία τέσσερα χρόνια έχω καταλήξει να γράφω όλο και περισσότερο για τα παιδιά μου. Συνήθως τα κείμενά μου είναι αυθόρμητα. Συμβαίνει κάτι και αμέσως γράφω μια σκέψη, ένα σχόλιο, ένα συναίσθημα. Ξέρω ότι υπάρχουν εκεί έξω πολλοί πατεράδες στους οποίους θα προκαλέσω αντίστοιχες σκέψεις και αντιδράσεις», λέει στο «Βήμα» ο κ. Χρήστος Λουφόπουλος, ο οποίος διατηρεί δημοφιλές μπλογκ για γονείς. Ο ίδιος τονίζει ότι οι Έλληνες πατεράδες είναι εξαιρετικοί μπλόγκερ και παράγουν αξιόλογο υλικό για όποιον έχει το «μικρόβιο» να το αναζητήσει. «Η βασική διαφορά με τις μητέρες, ωστόσο, είναι ότι οι πατεράδες δύσκολα ζητούν συμβουλές. Μοιράζονται τις εμπειρίες τους με έναν τρόπο κατεξοχήν μονομερή. Αξίζει να σημειωθεί ότι έχω λάβει πολλές φορές e-mails από μητέρες αναγνώστριες, αλλά ποτέ από πατέρα!» καταλήγει ο ίδιος. [...]

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

Ψάχνουμε τα θνητά τους μάτια

Το ακόλουθο ποίημα είναι από τη συλλογή του Γιάννη Τζανετάκη (1956 -) «Θαμπά πατίνια», εκδόσεις Πόλις (2017).

Ας λένε με τις μάνες τους
πως δένονται τ' αγόρια
οι άντρες χαμογελάνε
-κρυφά μην πληγωθούν-
πάει στους μπαμπάδες μας ο νους
βρέφη γινόμαστε ξανά
φωτογραφίες
γέρνουμε στο σακάκι τους
κι αν το 'χετε προσέξει
έτσι όπως μας σηκώνουν
στον αέρα
-λες και τους νοσταλγούμε ήδη-

ΞΟΝΕΟ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ

ψάχνουμε τα θνητά τους μάτια

και τη μικρή μας

με λαχτάρα

ανοίγουμε αγκαλιά.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1(μονάδες 35)

1^ουποερώτημα (μονάδες 10)

Να παρουσιάσεις, σε ένα κείμενο 50- 60 λέξεων, τη χρησιμότητα των γονεϊκών μπλογκ, σύμφωνα με όσα καταγράφονται στο Κείμενο 1.

Μονάδες 10

2^ουποερώτημα (μονάδες 10)

Στη θεματική περίοδο της 3^{ης} παραγράφου: «*Την πρωτοκαθεδρία στα γονεϊκάμπλογκ διατηρούν – όπως θα ήταν αναμενόμενο σε μια πατριαρχική κοινωνία όπως η ελληνική– οι μητέρες*» επιχειρείται η ομαλή μετάβαση μεταξύ των παραγράφων 2 και 3, αλλά και η εισαγωγή στα νοήματα της 3^{ης}. Με ποιους τρόπους επιτυγχάνεται αυτό;

Μονάδες 10

3^ουποερώτημα (μονάδες 15)

Να χαρακτηρίσεις το περιεχόμενο των παρακάτω προτάσεων με την ένδειξη Σωστό ή Λάθος, σύμφωνα με το Κείμενο 1. *Η απάντησή σου να μεταφερθεί στο απαντητικό φύλλο.*

1. Στο Κείμενο διατηρούνται οι ξενόγλωσσες ονομασίες και όροι, γιατί δεν υπάρχουν αντίστοιχοι στα ελληνικά.
2. Η παράθεση της μαρτυρίας του Χρήστου Λουφόπουλου ενισχύει την οικειότητα στο ύφος λόγου του κειμένου.
3. Το ασύνδετο σχήμα στο χωρίο της 1^{ης} παραγράφου «Ξεκινούν με το να μοιράζονται ... και λαμπρές επαγγελματικές προοπτικές!» επιλέγεται, για να διατυπωθούν, με συντομία, πολλές πληροφορίες.

\\ΞΟ νέο φροντιστήριο

4. Η φράση «νέα δύναμη του μάρκετινγκ» περικλείεται σε εισαγωγικά, γιατί παραθέτει επιπλέον λεπτομέρειες για τις μαμάδες-μπλόγκερ.
5. Στο χωρίο: «οι Έλληνες πατεράδες είναι εξαιρετικοί μπλόγκερ και παράγουν αξιόλογο υλικό για όποιον έχει το «μικρόβιο» να το αναζητήσει» παρατηρείται συνυποδηλωτική χρήση της γλώσσας.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 (Μονάδες 30)

Με αφορμή το κείμενο 1 , αλλά κυρίως τους δικούς σας προβληματισμούς να γράψετε μία ομιλία 350-400 λέξεων που θα εκφωνήσετε στο σχολείο ως εκπρόσωπος της τάξης σας. Σε αυτήν να παρουσιάσετε τους κινδύνους του διαδικτύου., αλλά και την στάση των γονέων και των εκπαιδευτικών ώστε να μειωθεί ή και να εξαλειφθεί ο «αντερνετικός» εθισμός αρκετών νέων .

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (Μονάδες 20)

- α) Να εντοπίσετε και να σχολιάσετε μία εικόνα στο κείμενο 2
- β) Να γράψετε 2 παραδείγματα χρήσης του πρώτου πληθυντικού προσώπου στο κείμενο 2 και να σχολιάσετε τη λειτουργία του.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να αναγνωρίσεις, με παραπομπές στα σχετικά χωρία του ποιήματος, τα στοιχεία τα οποία χαρακτηρίζουν τη σχέση πατέρα-γιου (μονάδες 10). Ποια είναι η προσωπική σου στάση απέναντι σ' αυτή τη σχέση και γιατί (μονάδες 5); Η απάντησή σου να έχει έκταση 120-150 λέξεων.

Μονάδες 15

8. ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ (20237)

Κείμενο 1

Διαβάζουμε εφημερίδες;

Η Βενετία Αποστολίδου είναι καθηγήτρια Λογοτεχνικής Εκπαίδευσης στο ΠΤΔΕ του ΑΠΘ. Το κείμενό της, το οποίο διασκευάστηκε για τις ανάγκες της εξέτασης, δημοσιεύθηκε στο ηλεκτρονικό περιοδικό «Ο Αναγνώστης»: <https://www.oanagnostis.gr/diavazoume-efimerides>.

Η ανάγνωση εφημερίδων δεν εντάσσεται στις ευγενείς και απαιτητικές αναγνώσεις, αλλά στις ταπεινές, καθημερινές ασχολίες ανθρώπων όλων των κοινωνικών τάξεων και των μορφωτικών επιπέδων. Χρησιμοποιώ, καταχρηστικά και αυθαίρετα, ενεστώτα τη στιγμή που όλοι ξέρουμε πως σήμερα η ανάγνωση εφημερίδων έχει περιοριστεί πολύ, η ηλεκτρονική δημοσιογραφία, οι διαδικτυακοί ενημερωτικοί ιστότοποι, τα μπλογκς αποτελούν τη βασική πηγή ενημέρωσης, μαζί με την τηλεόραση βέβαια, για εκατομμύρια ανθρώπους. Παρόλα αυτά, εφημερίδες υπάρχουν ακόμη, σε έντυπη και ψηφιοποιημένη (πανομοιότυπη με την έντυπη) μορφή, και σήμερα θα ήθελα να μιλήσω γι' αυτές.

Διαβάζω εφημερίδα συστηματικά από δεκατεσσάρων χρονών. Η ανακάλυψή της συνόδευε στην ουσία την ανακάλυψη του κόσμου, της κοινωνίας και της πολιτικής σε μια πορεία προς την ενηλικίωση. Την ξεκοκάλιζα, διατρέχοντας τα πάντα, το πολιτικό ρεπορτάζ, τις επιφυλλίδες, τις γελοιογραφίες, το πολιτικό κους κους, τα πολιτιστικά, κυρίως θέατρο, σινεμά, βιβλίο, τα κοινωνικά, τις συνεντεύξεις. Μόνο τα οικονομικά δεν διάβαζα έως την κρίση, ώσπου κατέληξα σήμερα να διαβάζω μέχρι και τα νέα των επιχειρήσεων. Τι μου έδινε αυτή η ανάγνωση που είχε γίνει οπωσδήποτε εθισμός; Μα μια αίσθηση της ζωντανής πραγματικότητας, την αίσθηση της συμμετοχής στο πολιτικό και κοινωνικό γίνεσθαι. Με βοηθούσε να διαμορφώσω απόψεις, ενώ μια εξίσου ισχυρή αποκάλυψη ήταν, όταν διαπίστωσα ότι μια μόνο εφημερίδα δεν αρκεί διότι δίνει μια όψη της πραγματικότητας, από ορισμένη οπτική γωνία. Κυρίως η εφημερίδα με βοηθούσε να κάνω επιλογές: ποια ταινία να δω, ποιο βιβλίο να διαβάσω, σε ποια θεατρική παράσταση να πάω, κανένας δε μπορούσε να με επηρεάσει περισσότερο στις επιλογές από τις κριτικές στήλες που εμπιστευόμουν. Η ανάγνωση της εφημερίδας για μένα και άλλους ανθρώπους της γενιάς μου ήταν βασικός μοχλός της ανάγνωσης συνολικά, καθώς μας οδηγούσε σε άλλες αναγνώσεις.

Ποια είναι σήμερα η σχέση των νέων με τις εφημερίδες; Όταν μιλούμε στο μάθημα για το πώς μπορούν να ενημερώνονται για βιβλία οι μελλοντικοί εκπαιδευτικοί, διαπιστώνω ότι δεν γνωρίζουν καν ότι οι εφημερίδες έχουν ένθετα για το βιβλίο.

ΨΟΝΕΟ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ

Όταν μιλούμε για άλλα αναγνωστικά υλικά που χρειάζεται ένα σύγχρονο μάθημα (που δε μπορεί να εξαντλείται μόνο στο σχολικό βιβλίο) διαπιστώνω ότι δεν γνωρίζουν τη δομή μιας εφημερίδας, τα είδη των κειμένων που περιλαμβάνει. Είναι μεγάλη απώλεια για την καλλιέργεια του γραμματισμού το γεγονός ότι ποτέ δεν μπήκαν οι εφημερίδες στο σχολείο.

Κείμενο 2

Ένα παιδί μετράει τ' άστρα

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το μυθιστόρημα του Μενέλαου Λουντέμη «Ένα παιδί μετράει τ' άστρα», εκδόσεις Δίφρος, 1956.

—Μπρε! κάνει ο γέρος σα βρεθήκανε στο φως. Αμ, εσύ είσαι παλικάράκι. Πώς είπες πως σε λένε;

—Μέλιο...

—Να όνομα! Να το χαίρεσαι, φως μου. Εγώ είμαι ο μπάρμπας σου ο Ανέστης. Από δω είναι η θεια σου η Αρετή. Κάτσε. Εδώ, εδώ, στο σοφρά. Έτσι. Ωχ! Έτσι ντροπιάρης είσαι; Αμ, θα πεθάνεις της πείνας! [...] Για το Γυμνάσιο δεν ήρτες; Το κατάλαβα. Είδες που σ' το 'λεγα, γριά;... Λοιπόν;

—Θα δώσω εξετάσεις..., είπε το παιδί. Όλο το καλοκαίρι δούλευα, και το χειμώνα... Και τώρα ήρτα για τις εξετάσεις. Έβαλα στην άκρη λίγα για τα βιβλία μου, και για το νοίκι, θα τρώω λίγο, μια φορά τη μέρα.

—Πολύ ακριβά, μικρό μου, τ' αγοράζεις τα γράμματα. Και τι έχεις σκοπό να τα κάνεις;

Ο Μέλιος εδώ τα 'χασε. Τι να τα κάνει; Ρωτάς; Να...Τα ήθελε! Δεν μπορούσε να κάνει χωρίς αυτά. Να, τα λαχταρούσε, έτσι... σαν το ψωμί, πώς το λένε;

—Τα θέλω... για... να διαβάζω βιβλία, είπε μόνο.

—Ε, καλά, έμαθες να διαβάζεις. Ύστερα! Τι κέρδος θα έχεις;

—Θέλω να φύγω απ' τα γελάδια. Να μπορώ να φορώ παστρικά ρούχα. Να γράφω και γράμματα, στρογγυλά σαν του δασκάλου. Και να μπορώ να μιλώ καλά. Να μη με περιγελάνε... Ύστερα θέλω να μάθω και κάτι μυστικά που έχουνε τα βιβλία, για να μπορώ να τα λέω και στους άλλους.

—Γι' αυτό μοναχά τα θέλεις;

—Λένε πως... άμα δεν ξέρεις γράμματα, είσαι στραβός.

—Ε, εσύ είσαι;

\\ξο νέο φροντιστήριο

—Δεν ξέρω. Μπορεί και να είμαι...

—Δεν τα βλέπεις όλα όσα είναι μπροστά σου;

—Τα βλέπω. Μα μπορεί να είναι κι άλλα και να μην τα βλέπω. Και να τα δω μεθαύριο, που θα μάθω γράμματα.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Σε 60-70 λέξεις να εκθέσεις τη σχέση που έχει, σύμφωνα με το Κείμενο 1, η συντάκτρια με την εφημερίδα και για ποιους λόγους.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Η συντάκτρια χρησιμοποιεί συχνά ερωτήματα στο κείμενό της. Να τα εντοπίσεις και να εξηγήσεις τη λειτουργία τους στην οργάνωση του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Ποιο ρηματικό πρόσωπο επιλέγει η συντάκτρια στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 (μονάδες 5); Πώς συνδέεται η συγκεκριμένη επιλογή, κατά τη γνώμη σου, με την πρόθεση της συντάκτριας σε αυτό το σημείο (μονάδες 10);

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 (Μονάδες 30)

Η έντυπη δημοσιογραφία έχει προσφέρει πολλά στους ανθρώπους, ωστόσο σήμερα διέρχεται σοβαρή κρίση. Στην εποχή μας κυριαρχεί η παραπληροφόρηση που πραγματοποιείται κυρίως μέσω της τηλεόρασης και του διαδικτύου. Να γράψετε ένα άρθρο 350-400 λέξεων που θα αναρτηθεί στην ιστοσελίδα του σχολείου σου όπου θα παρουσιάσετε :

α) τις ωφέλειες από την ανάγνωση εφημερίδων.

β) τις συνέπειες της παραπληροφόρησης που κυριαρχεί στην εποχή μας (μέσω κυρίως της τηλεόρασης και του διαδικτύου)

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 20)

α) Στο κείμενο 2 ποιος αφηγηματικός τρόπος κυριαρχεί; Ποια είναι η λειτουργία του;

β) Ο συγγραφέας στο κείμενο 2 ονοματοδοτεί τους πρωταγωνιστές. Τι πετυχαίνει με την ονοματοδοσία;

Μονάδες 10+10 =20

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποιες στάσεις απέναντι στη μόρφωση αναδεικνύονται μέσα από τον διάλογο του γερο-Ανέστη με τον Μέλιο; Ποιες σκέψεις ή/και συναισθήματα σου δημιουργούν; Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 100 -150 λέξεις, τεκμηριώνοντάς την με συγκεκριμένες αναφορές στο Κείμενο 2.

Μονάδες 15

9. ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ (16784)

Κείμενο 1

Το μέλλον της εργασίας και η Κοινωνική Οικονομία

Το κείμενο του Δημήτρη Μιχαηλίδη δημοσιεύτηκε στον ιστότοπο Αγρονέα, <https://www.enallaktikos.gr/Article/59386> στις 25.03.2021.

Στη μετάβαση από την 3η στην 4η βιομηχανική επανάσταση, η εργασία βιώνει μια βαθιά αναδιάρθρωση με χαρακτηριστικό στοιχείο τη μείωση της μισθωτής εργασίας. Η εργασία ανακαλύπτεται εκ νέου σε πολλούς νέους τομείς. Ως αποτέλεσμα, πολλοί θα αναγκαστούν να γίνουν αυτοαπασχολούμενοι, πέρα από την αμειβόμενη εργασία.

Από τη μια πλευρά, ο μεγάλος ανταγωνισμός στην αναζήτηση του κέρδους μειώνει το ποσοστό κέρδους, ενώ από την άλλη η τεχνολογική καινοτομία και η αυτοματοποίηση καθώς και η πνευματική ιδιοκτησία, εξασφαλίζουν υψηλή κερδοφορία για το Κεφάλαιο που αγοράζει, επενδύει σε καινοτομίες και κατέχει δικαιώματα ιδιοκτησίας. Δημιουργούνται έτσι νέοι προνομιούχοι τομείς κερδοφορίας με λιγότερους εργαζομένους και καταστρέφονται τομείς έντασης εργασίας, οι οποίοι δεν μπορούν να λειτουργήσουν μέσα στο κερδοσκοπικό πλαίσιο χωρίς κρατικές επιδοτήσεις

Βρισκόμαστε σε ιστορικό σημείο καμπής, καθώς λόγω των τεχνολογικών εξελίξεων και των λεγόμενων νέων τεχνολογικών ευκαιριών περιορίζεται η δημιουργία θέσεων εργασίας από εργοδότες, οι οποίοι δραστηριοποιούνται κυρίως στην αγορά, και περιορίζονται οι προσλήψεις από το κράτος, το οποίο δεν έχει επαρκείς φόρους λόγω περιορισμού της κερδοφορίας των εταιρειών. Και αυτό φυσικά έρχεται σε αντίθεση με την καθιερωμένη αντίληψη ότι κάθε τεχνολογική πρόοδος αναπτύσσει απεριόριστα την προσφορά και τη ζήτηση για τους εργαζόμενους.

Αφού δόθηκαν τα βαθύτερα αίτια της οικονομικής κρίσης, η επανεφεύρεση της συνεργατικής-συνεταιριστικής εργασίας είναι η μόνη δυνατότητα δημιουργίας νέων ευκαιριών εργασίας, όπως δείχνουν οι παγκόσμιες τάσεις της οικονομίας.

[...] Πού θα βρεθούν όμως οι νέες θέσεις εργασίας, για να αντικαταστήσουν αυτές που χάνονται; Η απάντηση είναι ότι μια νέα περίοδος αυτοαπασχόλησης και παραγωγής - κατανάλωσης έρχεται ως αναπόφευκτη λύση. Το «κίνημα χωρίς

\\ξο νέο φροντιστήριο

μεσάζοντες» αλλά και η τάση για νέους καταναλωτικούς συνεταιρισμούς και γέφυρες συνεργασίας μεταξύ δικτύων καταναλωτών και παραγωγών αποτελούν την πρώτη ένδειξη.

Αυτή η τάση παρεμποδίζεται προφανώς από την γραφειοκρατία και τις οργανωμένες συντεχνίες που είναι βολεμένες από το βιομηχανοποιημένο και συγκεντρωτικό σύστημα οικονομίας. Ταυτόχρονα ο «κρατισμός» και οι πελατειακές σχέσεις των ψηφοφόρων με την κρατική επιδοματική πολιτική αποστερούν κάθε προσπάθεια διεύρυνσης της απασχόλησης. Η ανεργία όμως και η φτωχοποίηση μεγάλων τμημάτων του πληθυσμού πιέζουν και η μόνη απάντηση είναι η ενίσχυση της συνεργατικής- Κοινωνικής Οικονομίας. [...]

Κείμενο 2

Έλλη Αλεξίου (1894-1988)

[Η Διευθύντρια]

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το μυθιστόρημα της Έλλης Αλεξίου (1894-1988) «Γ' Χριστιανικών Παρθεναγωγείων», εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα: 2010.

Μα δε σταματούσα ως εκεί. Προχωρούσα και πιο πέρα. Είχα κι απαιτήσεις από την κ. Διευθύντρια, που μου τις άφησε κι αυτές ανικανοποίητες. Ως εκείνη τη στιγμή που μπήκα κάτω από τη διεύθυνσή της, είχα γνωρίσει για ανωτέρους μου τους δασκάλους μου και τον πατέρα μου, και νόμιζα πως όλοι οι ανώτεροι είναι πάντα κανονισμένοι στο ίδιο καλούπι. Πως έχουνε καθήκον οι ανώτεροι να καθοδηγούν, ν' απαγορεύουν, να διατάσσουν και να μαλώνουν τον κατώτερο, μα νόμιζα πως έχουν ακόμη το καθήκον να παίζουν και να αμείβουν. Και πολλές φορές τώρα δασκάλα, έκανα κάτι παραπανίσιο, για να μου πει έναν καλό λόγο η κ. Διευθύντρια. Μόνο και μόνο για ν' ακούσω από το στόμα της έναν καλό λόγο. Μου ήτανε ανάγκη εσωτερική η επιδοκιμασία της, μα όντως ποτέ της δεν μου την χάρισε αυτή τη χαρά. Γιατί η κ. Διευθύντρια όπως δε σου 'λεγε ποτέ τίποτε προσβλητικό, όπως δεν ξεστόμιζε ποτέ της άσκημα και χοντρά λόγια, το ίδιο δεν έλεγε ποτέ της και παινέματα. Ήτανε από φυσικό της λιγόλογη. Γι' αυτό σ' αυτή την περίπτωση μπορεί εγώ να 'φταιγα κι όχι η κ. Διευθύντρια. Πολύ συχνά με το να είμαστε έτσι κι αλλιώς μαθημένοι, υποφέρομε, και νομίζομε πως μας φταίνει οι άνθρωποι, ενώ εμείς οι ίδιοι φταίμε του εαυτού μας. Γιατί πρέπει να είμαστε από πρωτύτερα προετοιμασμένοι, όταν μπαίνουμε στη ζωή.

\\ξΟ νέΟ φροντιστήριΟ

και να ξέρουμε πως δεν μπορούμε να κανονίζουμε τα πάντα κατά τα κέφια μας. Κέφια και όρεξες και ό,τι ξέραμε να τα ξεχάσουμε άμα μούμε στον στίβο. Η ζωή είναι σκληρή και δύσκολη κ' οι άνθρωποι, όταν τους χρειαστείς, το ίδιο κι αυτοί σκληροί, γιατί έτσι τους κατάντησε η πικρή τους πείρα. Είναι δύστροποι και δύσπιστοι και μετρούνε τα λόγια τους προτού τα πουν, σαν να 'τανε χρυσάφι. Και δε λένε ένα καλό λόγο κ' ένα μπράβο κι ας τον έχεις ανάγκη αυτόν τον καλό λόγο, γιατί φοβούνται πως θα τον εκμεταλλευτείς.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να παρουσιάσεις σε μια παράγραφο 50-60 λέξεων τα αίτια της οικονομικής κρίσης, σύμφωνα με το Κείμενο 1.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στην πέμπτη παράγραφο του Κειμένου 1 ο αρθρογράφος διατυπώνει ένα ερώτημα: «Πού θα βρεθούν όμως οι νέες θέσεις εργασίας, για να αντικαταστήσουν αυτές που χάνονται;» Να εξηγήσεις με συντομία πώς εξυπηρετεί τη δομή της παραγράφου η επιλογή της ερωτηματικής πρότασης.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

«...ο μεγάλος ανταγωνισμός στην αναζήτηση του κέρδους μειώνει το ποσοστό κέρδους» (2^η παράγραφος),
«Αφού δόθηκαν τα βαθύτερα αίτια της οικονομικής κρίσης» (4^η παράγραφος),
«Ταυτόχρονα ο «κρατισμός» και οι πελατειακές σχέσεις των ψηφοφόρων με την κρατική επιδοματική πολιτική αποστερούν κάθε προσπάθεια διεύρυνσης της απασχόλησης» (6^η παράγραφος).

Να εντοπίσεις στις παραπάνω προτάσεις το είδος της σύνταξης (ενεργητική –

\\ΞΟ ΝΕΟ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ

παθητική) που χρησιμοποιείται (μονάδες 6) και να τις μετατρέψεις στην αντίθετή της (μονάδες 9)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 (Μονάδες 30)

Με αφορμή το κείμενο 1 , αλλά κυρίως τους δικούς σας προβληματισμούς να γράψετε ένα άρθρο 350-400 λέξεων όπου θα απαντήσετε στα ερωτήματα:

- α) Ποιοι παράγοντες ευθύνονται για την ανεργία;
- β) Ποια θεωρείτε ότι είναι η ενδεδειγμένη στάση των γονέων και ποια η συμβολή της εκπαίδευσης στην προσπάθεια επιλογής εργασίας από τον νέο;

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (Μονάδες 20)

Να εντοπίσετε στο κείμενο 2 , δύο ρηματικά πρόσωπα που κυριαρχούν και να σχολιάσετε τη λειτουργία τους.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Η δασκάλα στο Κείμενο 2 επιθυμεί τον έπαινο από τη Διευθύντριά της. Σε ποιες σκέψεις την οδηγεί το γεγονός πως δεν ακούει αυτόν τον έπαινο; Πόσο σημαντικό κρίνεις τον έπαινο στον επαγγελματικό χώρο; Να απαντήσεις σ' ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

Μονάδες 15

10. ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ (17110)

Κείμενο 1

Το δίλημμα «καριέρα ή οικογένεια»

Το κείμενο είναι διασκευασμένο άρθρο της Ελίζας Τριανταφύλλου, το οποίο δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα «Ελευθεροτυπία» στις 2/12/2007.

«Οικογένεια ή καριέρα»; Το δίλημμα των σύγχρονων γυναικών είναι περισσότερο έντονο για τις Ελληνίδες. Πολλές δεν κάνουν καν χρήση ολόκληρης της άδειας μητρότητας ή της ευελιξίας ωραρίου για τις νέες μητέρες που προβλέπεται από το νόμο, ενώ αρκετές αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τη δουλειά τους, όταν κάνουν οικογένεια.

Ένας από τους λόγους για τους οποίους οι νέες μητέρες τελικά αποφασίζουν να εγκαταλείψουν την εργασία τους είναι οι περιορισμένες διευκολύνσεις που προσφέρονται σε αυτές από τους εργοδότες τους. Σύμφωνα με έρευνα του Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας, μόλις το 29% των εδώ εταιριών δίνουν τη δυνατότητα στους υπαλλήλους τους να ρυθμίσουν το χρόνο εργασίας τους τη στιγμή που ο μέσος όρος των συνολικά 21 ευρωπαϊκών χωρών που ερευνήθηκαν βρίσκεται κοντά στο 50%!

Βέβαια, όταν ένα στέλεχος γένους θηλυκού αποφασίσει να επιστρέψει στον επαγγελματικό στίβο ύστερα από ένα διάλειμμα στην καριέρα της, συχνά καλείται να συμβιβαστεί με μια δουλειά κατώτερη των προσόντων της. Όμως, δε σπανίζουν οι περιπτώσεις γυναικών που δυσκολεύονται ακόμη και σε αυτό. Ο λόγος είναι ότι κουβαλάνε εμπειρία και πτυχία που οι εργοδότες δεν είναι διατεθειμένοι να πληρώσουν, προτιμώντας έτσι τους νεότερους και πιο άπειρους υποψηφίους για μια θέση καθηκόντων. «Είναι σα να ξεκινάς την καριέρα σου από την αρχή, καθώς, όταν φεύγεις από μια δουλειά για κάποια χρόνια, φεύγεις μακριά από τις εξελίξεις» σχολιάζει η Κατερίνα Διαμαντοπούλου, επικεφαλής μιας πολυεθνικής εταιρίας εύρεσης στελεχών.

Στον αντίποδα υπάρχουν πολλά στελέχη γένους θηλυκού που διστάζουν να διακόψουν την εργασία τους, έστω και για αυτές τις μέρες που προβλέπει ο νόμος για τις ιδιωτικές υπαλλήλους ως άδεια μητρότητας, ή να χρησιμοποιήσουν τα ευέλικτα προγράμματα εργασίας που ενδεχομένως προσφέρει η επιχείρησή τους για τις εργαζόμενες μητέρες, ώστε να μη θεωρηθούν από τους ανωτέρους τους μη παραγωγικές ή μη αφοσιωμένες στην εργασία τους – κάτι που μελλοντικά μπορεί να

Ἰξονέο φροντιστήριο

τις κάνει να χάσουν κάποια προαγωγή ή και τη θέση τους.

Από την άλλη, συνήθως οι εταιρίες που διαθέτουν πρακτικές εξισορρόπησης οικογένειας και δουλειάς είναι μεγάλες πολυεθνικές και χαρακτηρίζονται ως επί το πλείστον από ιδιαίτερα ανταγωνιστικό περιβάλλον, κάτι που κάνει τις νέες μητέρες – στελέχη ακόμη πιο διστακτικές να απουσιάσουν ή να πάρουν το βάρος από τη δουλειά τους.

Κείμενο 2

Ο βασιλεύς Δημήτριος

Το ποίημα του Κ. Π. Καβάφη δημοσιεύθηκε στις 30 Ιουνίου 1906 στο περιοδικό «Παναθήναια»⁵².

*Ὡσπερ οὐ βασιλεύς, ἀλλ' ὑποκριτής, μεταμφιέν-
νυται χλαμύδα φαιὰν ἀντὶ τῆς τραγικῆς
ἐκείνης, καὶ διαλαθὼν ὑπεχώρησεν.⁵³*

Πλούταρχος, Βίος Δημητρίου

Σαν τον παραίτησαν οι Μακεδόνες
κι απέδειξαν πως προτιμούν τον Πύρρο
ο βασιλεύς Δημήτριος (μεγάλην
εἶχε ψυχὴ) καθόλου — ἔτσι εἶπαν —
δεν φέρθηκε σαν βασιλεύς. Επήγε
κι ἔβγαλε τα χρυσά φορέματά του,
και τα ποδήματά του πέταξε
τα ολοπόρφυρα. Με ρούχ' απλά
ντύθηκε γρήγορα και ξέφυγε.

⁵² Πρόκειται για ένα ιστοριογενές ποίημα του Καβάφη. Πρωταγωνιστής είναι ο πολεμόχαρος βασιλιάς της Μακεδονίας Δημήτριος Α' (337-283 π.Χ.), ο επιλεγόμενος Πολιορκητής για την επίδοσή του στις πολιορκητικές μηχανές. Στα 288 π.Χ. οι Μακεδόνες στρατιώτες του τον εγκατέλειψαν, βαριεστημένοι να πολεμούν για να αυξάνουν την επικράτειά του, και αυτομόλησαν στο αντίπαλο στρατόπεδο, του Ηπειρώτη βασιλιά Πύρρου. (Από τις σημειώσεις του Γ. Π. Σαββίδη στο Κ. Π. Καβάφη, *Τα ποιήματα*, Ίκαρος, 1963.)

⁵³ Μετάφραση του χωρίου του Πλούταρχου, το οποίο χρησιμεύει ως επιγραφή του ποιήματος: Όχι σαν βασιλιάς, αλλά σαν ηθοποιός, άλλαξε την βασιλική του φορεσιά με μια σκούρα χλαμύδα, και έφυγε κρυφά.

\\ΞΟ ΝΕΟ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ

Κάμνοντας όμοια σαν ηθοποιός
που όταν η παράστασις τελειώσει,
αλλάζει φορεσιά κι απέρχεται.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να επαληθεύσεις ή να διαψεύσεις, με βάση το Κείμενο 1, τις παρακάτω προτάσεις, γράφοντας στο φύλλο σου δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση τη λέξη Σωστό ή Λάθος:

- α. Οι Ελληνίδες εργαζόμενες μητέρες αντιμετωπίζουν το ίδιο έντονο δίλημμα με τις υπόλοιπες Ευρωπαίες.
- β. Στην Ελλάδα προσφέρονται περισσότερες διευκολύνσεις στις εργαζόμενες μητέρες σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες της Ευρώπης.
- γ. Οι γυναίκες που επιστρέφουν στον εργασιακό χώρο μετά από διακοπή συμβιβάζονται πάντα με δουλειές που δεν ανταποκρίνονται στα προσόντα τους.
- δ. Αρκετές γυναίκες δεν εκμεταλλεύονται τις δυνατότητες που παρέχονται από την εταιρία τους, από φόβο για την μελλοντική τους σταδιοδρομία.
- ε. Το περιβάλλον στις εταιρίες που παρέχουν διευκολύνσεις στις εργαζόμενες μητέρες είναι συνήθως πολύ ανταγωνιστικό.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

«Οικογένεια ή καριέρα»: Να εξηγήσεις πώς συμβάλλει η χρήση του ερωτήματος στην οργάνωση του κειμένου.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

...τη στιγμή που ο μέσος όρος των συνολικά 21 ευρωπαϊκών χωρών που ερευνήθηκαν βρίσκεται κοντά στο 50%! (παράγραφος 2),
«Είναι σα να ξεκινάς την καριέρα [...] μακριά από τις εξελίξεις» σχολιάζει η

\\ΞΟ ΝΕΟ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ

Κατερίνα Διαμαντοπούλου (παράγραφος 3),

...ώστε να μη θεωρηθούν από τους ανωτέρους τους μη παραγωγικές ή μη αφοσιωμένες στην εργασία τους – κάτι που μελλοντικά μπορεί να τις κάνει να χάσουν κάποια προαγωγή ή και τη θέση τους (παράγραφος 4).

Να εξηγήσεις τη λειτουργία του θαυμαστικού, των εισαγωγικών και της παύλας αντίστοιχα στις παραπάνω υπογραμμισμένες φράσεις του Κειμένου 1.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 (Μονάδες 30)

Με αφορμή το κείμενο 1 , αλλά κυρίως τους δικούς σας προβληματισμούς να γράψετε ένα άρθρο 350-400 λέξεων όπου θα απαντήσετε στα ερωτήματα:

- α) Ποια προβλήματα αντιμετωπίζουν οι γυναίκες εξαιτίας των στερεοτύπων στην εκπαίδευση και την εργασία;
- β) Ποια θεωρείτε ότι είναι η ενδεδειγμένη στάση των γονέων και της εκπαίδευσης στην προσπάθεια κατάργησης / εκρίζωσης των στερεοτύπων αντιλήψεων;

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (Μονάδες 20)

Να σχολιάσετε με δύο αναφορές στο κείμενο 2 τη λειτουργία του τρίτου ρηματικού προσώπου.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ο Καβάφης εμπνέεται από την Ιστορία, για να αναδείξει θέματα που απασχολούν τους ανθρώπους διαχρονικά. Ποιο θέμα, κατά τη γνώμη σου, αναδεικνύεται μέσα από την ποιητική απόδοση της ιστορίας του Βασιλιά Δημητρίου του Πολιορκητή; Ποιες σκέψεις ή/και συναισθήματα σου προκαλεί η στάση του Βασιλιά Δημητρίου; Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 100 -150 λέξεις.

Μονάδες 15

1. Τηλεόραση: αποστολή / προτάσεις (επιστολή)

Αθήνα 12 Μαρτίου 2018

Αξιότιμε κύριε διευθυντά,

Σας γράφω αυτή την επιστολή, διότι νομίζω ότι πρέπει να ληφθεί υπόψη ο ουσιαστικός ρόλος των τηλεοπτικών σταθμών στις μέρες μας, στη δημοκρατική πορεία της χώρας μας. Η κατάσταση των μέσων ενημέρωσης σήμερα είναι ιδιαίτερα ανησυχητική. Ωστόσο, η αποστολή τους στο δημοκρατικό κόσμο θα έπρεπε να είναι διαφορετική από αυτή που επιτελούν.

Τόσο οι τηλεοπτικοί όσο και οι διαδικτυακοί σταθμοί οφείλουν να εντάξουν στο πρόγραμμά τους πολιτικές και πολιτιστικές εκπομπές. Σε μία δύσκολη εποχή όπως είναι αυτή που διανύουμε οι αξίες διαστρεβλώνονται και ο πολιτισμός παραμελείται. Για την αντιμετώπιση της κρίσιμης αυτής κατάστασης χρειάζεται η προβολή εκπομπών που αφορούν στη δημοκρατία και την τέχνη. Επιπλέον, αφού έχετε τόσο μεγάλη δύναμη μπορείτε να οδηγήσετε τους ανθρώπους στις σωστές επιλογές. Αυτός ο στόχος όμως θα επιτευχθεί μόνο αν παρουσιάζονται εκπομπές με σοβαρό περιεχόμενο και όχι εκπομπές που στοχεύουν στην παραβίαση της ιδιωτικής ζωής επωνύμων.

Παράλληλα τα πρότυπα που προβάλλετε θα πρέπει να δημιουργούν θετικά ερεθίσματα στο άτομο. Σωστό είναι να αποφεύγονται οι εικόνες του ευτυχισμένου καταναλωτή και των ανθρώπων που πλουτίζουν εύκολα και άκοπα με παράνομα μέσα. Στην ανάπτυξη κριτικής σκέψης θα βοηθούσε η προβολή επιστημόνων και μορφωμένων ανθρώπων που θα προβληματίσουν τον κόσμο και θα τον υποβάλλουν στη διαδικασία της σκέψης και του συλλογισμού.

Για να διαμορφωθεί ένας σωστός χαρακτήρας που ενεργεί σε μια δημοκρατική χώρα πρέπει ακόμη να είναι ενημερωμένος για τις τρέχουσες εξελίξεις. Θα ήθελα να σας προτείνω τρόπους ποιοτικής αναβάθμισης των δελτίων ειδήσεων. Αρχικά οι παρουσιαστές των ειδήσεων πρέπει να είναι αντικειμενικοί. Στόχος τους είναι η έγκυρη και έγκαιρη πληροφόρηση των θεατών. Η προπαγάνδα υπέρ ορισμένων προσώπων του πολιτικού χώρου είναι απαράδεκτο φαινόμενο. Οι δημοσιογράφοι επίσης δεν επιτρέπεται να υποδουλώνονται σε οικονομικά συμφέροντα και να σιωπούν. Επιπρόσθετα, να διαθέτουν πλούσιο λεξιλόγιο, διότι επηρεάζουν και τον τρόπο έκφρασης του τηλεθεατή. Το ενδιαφέρον τους, επομένως, πρέπει να στρέφεται σε αυτό που πραγματικά αξίζει.

Παράλληλα, τα θέματα του δελτίου να μην είναι μόνο πολιτικά. Οι άνθρωποι του πνεύματος πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να παρεμβαίνουν και να σχολιάζουν. Οι εικόνες που προβάλλονται θα ωφελούσαν πολύ περισσότερο, εάν έδειχναν και θετικά νέα, όπως για παράδειγμα την επιτυχία επιστημονικών πειραμάτων. Εξαιρετικά χρήσιμη θα ήταν λοιπόν η ενασχόληση με καλλιτεχνικά θέματα.

Επομένως, τα ΜΜΕ πρέπει να ενισχύουν τη δημοκρατία και την κοινωνία. Ταυτόχρονα οφείλουν να δίνουν ποιοτικές πληροφορίες για την πολιτική και κοινωνική κατάσταση της χώρας καθιστώντας τον πολίτη ενημερωμένο ώστε να έχει άποψη και να συμμετέχει στα κοινά.

Σας ευχαριστώ
Μαθητής Β' Λυκείου

2. Βιβλία σε κίνδυνο

Το βιβλίο είναι από τα σημαντικότερα αγαθά που μπορεί να έχει ένας άνθρωπος στην κατοχή του. Μέσα απ'τη χρήση του ο αναγνώστης εμπλουτίζει το λεξιλόγιό του, διαμορφώνει έναν ορθό λόγο, διευρύνει τις γνώσεις του, καλλιεργεί τη φαντασία του και ενημερώνεται για οτιδήποτε επιθυμεί. Ωστόσο, η αξία του δεν αναγνωρίζεται στην εποχή που διανύουμε. Το βιβλίο υποτιμάται, ενώ τεχνολογικά μέσα όπως η τηλεόραση και το διαδίκτυο κυριαρχούν. Ποιες είναι όμως οι πραγματικές αιτίες που οδήγησαν σε αυτήν την κατάσταση;

Αρχικά ο ρόλος των βιβλίων έρχεται σε αντιδιαστολή με τον ρόλο της τηλεόρασης και του διαδικτύου όπου κυριαρχεί η εικόνα. Το βιβλίο προσφέρει απλόχερα πληροφορίες έχοντας όμως ως μοναδική προϋπόθεση την ανάγνωση. Απ'την άλλη πλευρά η τηλεόραση και το διαδίκτυο προβάλλουν συγκεκριμένες-κατευθυνόμενες πληροφορίες συχνά με συνοδεία σχολίων και μηνυμάτων που παρουσιάζονται ως γεγονότα. Έτοιμες εικόνες και λόγοι βομβαρδίζουν το κοινό, λειτουργώντας απευθείας στο υποσυνείδητό του. Η δύναμη της εικόνας είναι καταλυτική. Ο τηλεθεατής δεν χρειάζεται να κουραστεί για να παρακολουθήσει τηλεοπτικά προγράμματα. Χαλαρώνει, αποχαυνώνεται μπροστά από μία οθόνη...

Άλλος βασικός παράγοντας που οδήγησε στην υποβάθμιση του βιβλίου είναι η ελλιπής εκπαίδευση. Η αποστήθιση ολόκληρων κειμένων κι όχι η κατανόησή τους είναι συνήθης τακτική στην εκπαιδευτική διαδικασία. Έτσι όμως οι μαθητές χάνουν την ουσία της γνώσης και σχηματίζουν λανθασμένη άποψη για τα βιβλία. Εφόσον περνούν το μεγαλύτερο κομμάτι της μέρας τους μπροστά σε αυτά, διαμορφώνουν μία αναπόφευκτη πολλές φορές άρνηση απέναντί τους, η οποία όμως δεν περιορίζεται στα μαθητικά χρόνια. Αντίθετα, τους ακολουθεί σε όλη τη διάρκεια της ζωής τους. Συνδυάζουν λοιπόν τα βιβλία με τις αρνητικές σχολικές εμπειρίες και τα αποφεύγουν.

Ένας ακόμη λόγος υποτίμησης του βιβλίου είναι το κυρίαρχο φαινόμενο της εποχής μας, ο καταναλωτισμός. Η εξάπλωση αυτής της παράνοιας για συνεχή απόκτηση αγαθών, δεν προάγει σε καμία περίπτωση τα βιβλία. Αντίθετα θεοποιούνται τα υλικά αγαθά και προωθούνται ως τρόποι διασκέδασης η τηλεόραση και το διαδίκτυο από όπου μέσω των διαφημίσεων παρουσιάζονται συνεχώς νέα προϊόντα οδηγώντας σε ένα φαύλο κύκλο.

Συνοψίζοντας, τα βιβλία στην εποχή που ζούμε χάνουν την αξία τους. Γι'αυτό πρέπει να δοθεί λύση στο πρόβλημα προτού χαθεί για πάντα αυτός ο πνευματικός θησαυρός. Άμεση και αποτελεσματική λύση αποτελεί η παιδεία, μέσω της οποίας πρέπει να γίνει ελκυστικό τόσο το σχολικό όσο και το εξωσχολικό βιβλίο.

3. Προσφορά εργασίας

Στην εποχή μας, η έξαρση της ανεργίας προκαλεί πολλά οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα. Η εύρεση σταθερής εργασίας για την κάλυψη των αναγκών του ανθρώπου , έχει γίνει επομένως πολύ δύσκολη και αγχωτική διαδικασία. Βέβαια, πέρα από μέσο βιοπορισμού μέσω της οποίας ο εργαζόμενος αποκτά ανεξαρτησία , η εργασία , συντελεί στην ευδοκίμηση του ανθρώπου και στην κοινωνική ευημερία. Γενικότερα, η προσφορά της στους διάφορους τομείς της ανθρώπινης ζωής είναι τεράστια.

Πρώτα απ’ όλα, η αξία της εργασίας στον πνευματικό τομέα είναι ιδιαίτερα σημαντική. Πιο συγκεκριμένα, αναπτύσσει την κριτική και τον προβληματισμό του, θέτοντάς τον συνεχώς μπροστά σε γνωστικά όσο και τεχνικά προβλήματα και υποχρεώνοντάς τον να χρησιμοποιήσει τη λογική του. Αφυπνίζει το άτομο και το οδηγεί σε πνευματική εγρήγορση, καθώς πρέπει να ανακαλύπτει νέες μεθόδους και διεξόδους στα επαγγελματικά προβλήματα. Μαθαίνει να γίνεται δεκτικό σε νέες ιδέες, να χρησιμοποιεί τη φαντασία του και να διευρύνει την αντίληψη και την αξιολογική του ικανότητα. Συνεπώς, μέσω της εργασίας ασκεί τις δεξιότητές του και αναπτύσσει τις κλίσεις του, με αποτέλεσμα να ολοκληρώνεται ως προσωπικότητα.

Εξίσου σπουδαία είναι η συνεισφορά της εργασίας σε ηθικό και ψυχικό επίπεδο. Μέσω αυτής το άτομο ηθικοποιείται, γιατί στην επικοινωνία του με τους συνεργάτες του καλλιεργεί την ανθρωπιά, την ειλικρίνεια και το σεβασμό προς το μόχθο και το έργο των άλλων. Αναπτύσσει την ευγενή άμιλλα, την υπομονή, την επιμονή, τη μεθοδικότητα, ενώ η προσήλωση σε αυτή τον απομακρύνει από ανούσιες συναναστροφές. Η εργασία ολοκληρώνει τον άνθρωπο, καθώς δίνει νόημα και περιεχόμενο στη ζωή του. Επιπλέον, καλλιεργεί και την ψυχή του. Αισθάνεται ευτυχισμένος, αφού μπορεί να υλοποιήσει τους στόχους του και να διεκπεραιώσει επιτυχώς το έργο του, καθώς επίσης ψυχική πληρότητα και εσωτερική ικανοποίηση για την προσφορά του στο κοινωνικό σύνολο. Τέλος, του προσφέρει αυτοπεποίθηση, όταν βλέπει το έργο του να έχει κοινωνική αποδοχή.

Αξιοσημείωτη είναι η συμβολή της εργασίας και στην κοινωνική και πολιτική ζωή. Το άτομο μέσω αυτής κοινωνικοποιείται, γιατί αντιλαμβάνεται την ανάγκη της συνεργασίας για την υλοποίηση των στόχων. Επιπλέον, καλλιεργείται ο διάλογος, η ανεκτικότητα, η συνέπεια, απαραίτητες προϋποθέσεις για την κοινωνική ζωή. Ο άνθρωπος ανυψώνεται κοινωνικά, γιατί εξασφαλίζει την αξιοπρέπεια και την εκτίμηση εκ μέρους των συνανθρώπων του. Επίσης, ευαισθητοποιείται και ενεργοποιείται στα ευρύτερα κοινωνικά προβλήματα με την κατοχύρωση του έργου και τη διασφάλιση της κοινωνικής γαλήνης. Ο εργαζόμενος αποκτά πολιτική συνείδηση, καθώς η εργασία είναι πολιτική πράξη και απευθύνεται στο σύνολο. Επιπλέον, οργανώνει συλλόγους και συνδικαλιστικές ενώσεις για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων του.

Λαμβάνοντας όλα τα παραπάνω υπόψη, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι η εργασία διαδραματίζει καταλυτικό ρόλο σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης ζωής. Γι’ αυτό, λοιπόν, η επιλογή της θα πρέπει να είναι καρπός ώριμης σκέψης. Ο ρόλος του σχολικού επαγγελματικού προσανατολισμού είναι καθοριστικός για την εργασιακή πορεία του νέου ανθρώπου.

4. Παιδική εργασία / επιστολή

Αθήνα, 2 Μαρτίου 2022

Αξιότιμε κύριε Υπουργέ,

βλέποντας το φαινόμενο της παιδικής εργασίας να εντείνεται συνεχώς, αποφάσισα να σας στείλω αυτή την επιστολή εκφράζοντας την έντονη δυσαρέσκειά μου απέναντι στην ανοχή και την αδιαφορία των αναπτυγμένων κρατών προς τις χώρες όπου η παιδική εργασία είναι σε έξαρση. Οι αιτίες για την ύπαρξη αυτού του φαινομένου είναι σχετικές με οικονομικά συμφέροντα αλλά και με απαρχαιωμένες αντιλήψεις.

Καταρχάς, οι εταιρίες που βάζουν στα εργοστάσιά τους παιδιά να δουλέψουν, έχουν τεράστια κέρδη. Τα παιδιά αποτελούν ένα φτηνό εργατικό δυναμικό, το οποίο είναι εύκολο να χειραγωγηθεί και να συμβιβαστεί σε δύσκολες συνθήκες και δεν απαιτεί ασφάλιση. Είναι επόμενο, λοιπόν, ότι αυτές οι εταιρίες έχουν μεγάλα οικονομικά συμφέροντα μέσα απ' την παιδική εργασία.

Παράλληλα, η φτώχεια και η εξαθλίωση που βιώνουν οι υποανάπτυκτες χώρες συμβάλλουν στην εργασία απ' τη νηπιακή ακόμη ηλικία. Μιλώντας γι' αυτές τις χώρες, πρέπει να λάβουμε υπόψη μας όχι μόνο το βιοτικό τους επίπεδο, αλλά και τη νοοτροπία του κάθε λαού, τα έθιμα, καθώς και το σύνηθες πρότυπο της πολυμελούς οικογένειας. Δεν είναι περίεργο, λοιπόν, ότι τέσσερα χαμηλά αμειβόμενα εργατικά χέρια δεν αρκούν για τη συντήρηση μιας ολόκληρης οικογένειας. Έτσι, οι γονείς όχι μόνο θεωρούν επιβεβλημένο τα παιδιά να εργάζονται από μικρή ηλικία, αλλά και απολύτως φυσιολογικό!

Επιπλέον, τα σχολεία σε αυτές τις χώρες είναι ελάχιστα και έτσι δεν υπάρχει η κατάλληλη μόρφωση, που θα συντελέσει στην αλλαγή της νοοτροπίας. Ωστόσο, ακόμα και στην περίπτωση που τα παιδιά έχουν πρόσβαση στην εκπαίδευση, δεν υπάρχει ένα αυστηρό νομοθετικό πλαίσιο που να την καθιστά υποχρεωτική μέχρι τα 15 χρόνια.

Είναι πολύ σημαντικό, λοιπόν, κάθε κράτος ξεχωριστά να βοηθήσει με όποια μέσα διαθέτει στη μείωση του φαινομένου της παιδικής εργασίας. Τα παιδιά πρέπει να έχουν πρόσβαση στην εκπαίδευση και την ευκαιρία να οραματίζονται για το μέλλον τους και όχι να γίνονται θύματα των πολυεθνικών εταιριών και της μοίρας, που τους έχουν προκαθορίσει.

Ευχαριστώ για την προσοχή σας,

5. Οι αιτίες του ρατσισμού

Στη σημερινή ανεπτυγμένη και κατά πολλούς πολιτισμένη κοινωνία θα έπρεπε ο ρατσισμός να αποτελεί ένα μακρινό παρελθόν. Ωστόσο, η πραγματικότητα διαφέρει κατά πολύ. Οι ρατσιστικές αντιλήψεις φαίνονται να πλήττουν την κοινωνία περισσότερο από ποτέ. Όπως συμβαίνει με κάθε πρόβλημα, πρέπει να φτάσουμε στις ρίζες του για να μπορέσουμε να το λύσουμε.

Μόνιμη αιτία κάθε κοινωνικού αλλά και πολιτικού φαινομένου είναι η ελλιπής παροχή παιδείας. Το εκπαιδευτικό σύστημα έχει αποτύχει να διαμορφώσει ανθρώπους με ανθρωποκεντρικές αντιλήψεις. Τα σχολεία πλέον αδυνατούν να καλλιεργήσουν σεβασμό απέναντι στο υπόλοιπο κοινωνικό σύνολο και να προετοιμάσουν τους νέους να αποδεχτούν τη διαφορετικότητα των άλλων. Το αποτέλεσμα δε θα μπορούσε να 'ναι άλλο από πολίτες φοβισμένους δίχως κριτική ικανότητα και δίχως το απαραίτητο πνευματικό υπόβαθρο, ώστε να σεβαστούν μια διαφορετική κουλτούρα απ' αυτήν που έχουν γνωρίσει εκείνοι.

Ένας άλλος παράγοντας που δυσχεραίνει την κατάσταση είναι το μεταναστευτικό κύμα των τελευταίων χρόνων σε συνδυασμό με την οικονομική κρίση και την ανεργία του Δυτικού ανεπτυγμένου κόσμου. Η κοινωνία, ήδη βυθισμένη στην ανεργία, προσπαθεί να αμυνθεί καθώς θεωρεί πως θέσεις εργασίας καταλαμβάνονται από ξένους δίχως να μένει χώρος για τους γηγενείς. Επίσης, καθώς δεν υπάρχουν οι απαραίτητες υποδομές για τη στέγαση, σίτιση και επαγγελματική αποκατάσταση τόσων πολλών ανθρώπων έχει επέλθει αύξηση της εγκληματικότητας. Η κοινή γνώμη αποδίδει αυτό το φαινόμενο στους «εισβολείς» αδυνατώντας να αναζητήσει τις πραγματικές αιτίες.

Αξιοσημείωτο είναι πως ο ρατσισμός καλλιεργείται συστηματικά και απ' τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας. Η δύναμη της εικόνας είναι πολύ μεγάλη. Οι πολίτες πολλές φορές νιώθουν πως βρίσκονται υπό ένα καθεστώς τρομοκρατίας, όπου οι ξένοι ταυτίζονται με τους τρομοκράτες. Έτσι καλλιεργείται ένας επίπλαστος φόβος και οι ρατσιστικές αντιλήψεις καταλήγουν να φαίνονται σωστές και αναγκαίες. Εξάλλου, μέσα από τηλεοπτικές σειρές αλλά και στις διαφημίσεις υποβαθμίζεται το γυναικείο φύλο, εφόσον οι οικιακές εργασίες γίνονται αποκλειστικά από τις γυναίκες, οι οποίες μάλιστα δεν νοιάζονται για την πνευματική τους συγκρότηση, αλλά μόνο για την εξωτερική τους εμφάνιση. Συνεπώς, τα πρότυπα που προωθούνται από τα ΜΜΕ συντηρούν ξεπερασμένες αντιλήψεις και στερεότυπα.

Παράλληλα, στη ρατσιστική έξαρση των τελευταίων χρόνων συντελούν οικονομικοπολιτικά συμφέροντα. Αρκετά συχνά, με στόχο τον αποπροσανατολισμό του κόσμου από τα σημαντικά ζητήματα, το μεταναστευτικό ρεύμα προβάλλεται ως ο υπαίτιος όλων των οικονομικών και κοινωνικών προβλημάτων. Επομένως, οι ξένοι μετατρέπονται στον «αποδιοπομπαίο τράγο» όλων των προβλημάτων, ενώ τα οικονομικά και πολιτικά συμφέροντα μένουν ελεύθερα να διαστρεβλώσουν την κοινωνική δομή πετυχαίνοντας εύκολα τους στόχους τους.

Εν κατακλείδι, είναι αδιαμφισβήτητο πως ο ρατσισμός αποτελεί μια μάστιγα, ένα σύγχρονο κίνδυνο για την κοινωνική συνοχή. Αν και η ανοχή της κοινωνίας απέναντι στο φαινόμενο είναι αρκετά ανησυχητική, είναι σίγουρο πως μπορούν να υπάρξουν τρόποι περιορισμού του. Η ανθρωπιστική παιδεία κυρίως, μπορεί να συμβάλλει στο ξερίζωμα των προκαταλήψεων, δημιουργώντας τις προϋποθέσεις για μια κοινωνία χωρίς διακρίσεις.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Έκφραση – Έκθεση Γ' τεύχος, ΟΕΔΒ Αθήνα 1999.
- Έκφραση – Έκθεση Β' τεύχος, ΟΕΔΒ Αθήνα 1999.
- Έκφραση Έκθεση για το Λύκειο, Θεματικοί κύκλοι, ΟΕΔΒ, Αθήνα 2001.
- Τράπεζα Θεμάτων / Υπουργείο Παιδείας ,(Ι.Ε.Π : www.iiep.edu.gr).
- Μπαμπινιώτης Γ. (1991). Γλωσσολογία και λογοτεχνία :από την τεχνική στην τέχνη του λόγου (2^η εκδ). Αθήνα : αυτοέκδοση.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ο Βασίλης Θεοδώρου γεννήθηκε στην Άρτα. Σπούδασε στο τμήμα κλασικής Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών . Από το 2000 διδάσκει στον εκπαιδευτικό όμιλο «νέο φροντιστήριο». Από το 2003 είναι υπεύθυνος σπουδών στο εκπαιδευτήριο του Γαλατσίου και από το 2014 και στο εκπαιδευτήριο του ομίλου στην Κηπούπολη. Από το 2010 είναι ακαδημαϊκός υπεύθυνος σπουδών του ομίλου για την Νεοελληνική Γλώσσα. Είναι παντρεμένος με την φιλόλογο Έλενα Ρουκουνιώτη και περήφανος πατέρας τριών παιδιών.